oasis

talip özkan - eric burdon - perihan mağden - egberto gismonti

ROLL

220 000 TL
KDV dahil

patti smith

radiohead

sayı 12
ekim '97

vedat yıldırımbora + goran bregoviç + barbaros erköse

Bruce Springsteen

Türkçesi: Akın Duygu

Memleketim
Sekiz yaşındaydım, elimde birkaç kuruşla,
Babama gazete almak için otobüs durağına koşarken.
Eski koca Buick'in içinde kasabada dolaşırken,
Onun kucağında otururdum.
Saçlarımı okşar ve bana "oğlum iyi bak etrafına" derdi,
"Buralar senin memleketin
Buralar senin memleketin."

'65'de lisede, ortalık ısınmaya başlamıştı iyice,
Siyah beyaz kavgası sürüp gidiyordu,
Yapılacak hiçbir şey yoktu.
Bir cumartesi gecesi trafik ışıklarında iki araba
Arka koltukta ise bir tüfek,
Patlamalar arasında gidip geliyordu küfürler,
Zor günler başlamıştı memleketimde.

Şimdi ana caddenin beyaz vitrinleriyle boş dükkanlarına bakınca
Sanki kimseler uğramak istemiyor buralara,
Demiryolunun kenarındaki tekstil atölyesi de kapanıyor,
Ustabaşı diyor ki "bu işler elden gidiyor çocuklar
Ve bir daha geri dönmeyecek,
Memleketimize
Memleketimize."

Dün gece Kate ve ben uzanıyorduk yatakta
Çekip gitmekten bahsediyorduk buralardan
Toplayıp çantaları, belki de güneyin yolunu tutmaktan.
35'imdeyim ve kendi oğlumuz var artık
Dün gece onu direksiyonun başına oturtup,
"Oğlum," dedim,
"İyi bak etrafına,
Buralar senin memleketin,
Buralar senin memleketin."

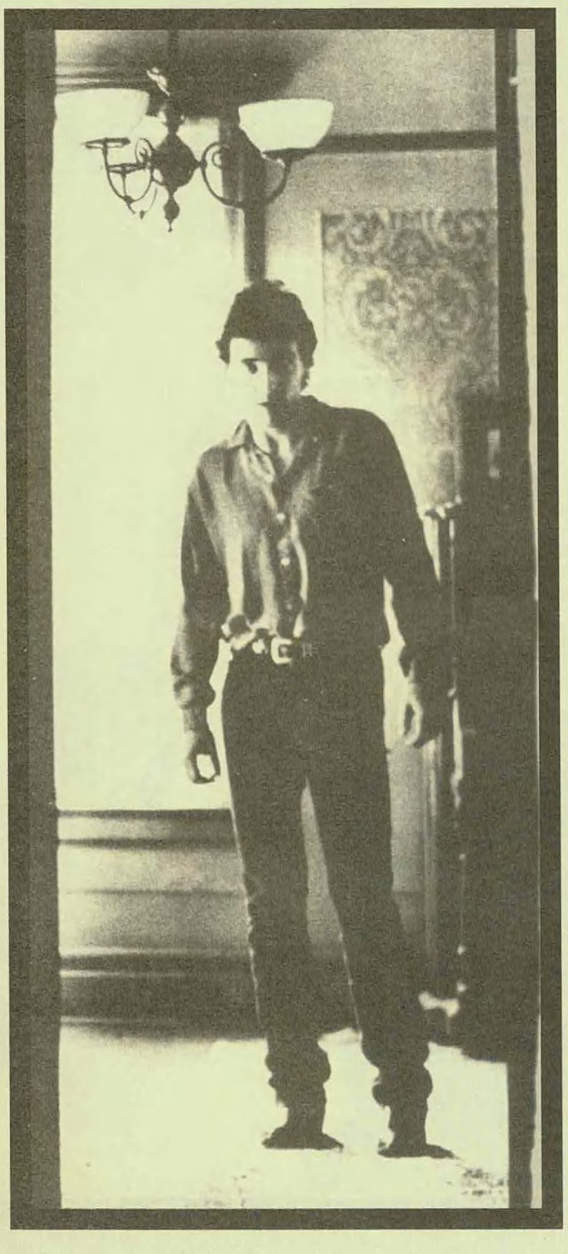

Eyalet devriyesi
Yağmurlu bir gecede New Jersey otoyolunda gidiyorum,
Rafinerinin ışıltısı altında, koca karanlık ırmağın aktığı yerden uzağa.
Ehliyet, ruhsat, hiçbiri yok bende,
Ama bıçak gibi keskin bir zihnim var,
Yediğim haltların farkındayım.
Bay eyalet devriyesi, lütfen durdurmaya kalkma beni...

Belki çocuğun vardır, bir karın vardır,
Benim sahip olduğum tek şey ise hayatımı zehir ediyor,
Bay eyalet devriyesi, lütfen durdurmaya kalkma beni...

Geceyarısından sonra kafam bulanıklaşır,
Radyo kuleleri sevgilimin kucağına götürür beni,
Konuşur, konuşursun, sabrını kaybedinceye kadar.
Bay eyalet devriyesi, lütfen durdurmaya kalkma beni...

Hey, oralarda birileri varsa, kulak versin duama,
Kurtar beni bu allahın belası delikten

Kaçmak için yaratıldık
Gündüzleri kaçak Amerikan Rüyasının sokaklarında ter atar,
Geceleri Zafer Konaklarını turlarız intihar makinalarına kurulup,
9 no'lu otoyolun kafeslerinden fırlama
Krom jantlı, dolu depolu...
Ve çizginin ötesine geçerdik, yavrum,
Bu şehir adamın iliklerini emer,
Berbat bir tuzak, intihar darbesi burası.
Henüz gençken kaçmalıyız buralardan
Çünkü bizim gibi serseriler bebeğim,
Bilesin ki kaçmak için yaratılmıştır...

İzin ver bana Wendy, yoldaşın olayım,
Rüyalarının koruyucusu olmak istiyorum,
Bacaklarını kadife fitillerin etrafına sar, bebeğim
Ve motorumun üstüne yerleştir ellerini,
Birlikte yırtabiliriz bu tuzaktan,
Yığılana dek koşacağız, bebeğim,
Geri dönmek yok.
Benimle telin üzerinde yürür müsün?
Çünkü yavrum, ben korkak, yalnız bir serseriyim,
Ama nasıl bir his, bilmek istiyorum,
Aşkın yeterince çılgın mı, görmek istiyorum,
Aşk gerçek mi, bilmek istiyorum.

Sarayın ötesinde takatsiz homurdanan arabalar,
Bulvar boyunca çığlık atıp dururlar.
Kızlar dikiz aynasında saçlarını tarar
Erkeklerse afili görünmeye çalışır.
Tüm görkemi ve ıssızlığıyla yükselir Lunapark.
Çocuklar sisin içinde birbirine sarılır kumsalda,
Seninle ölmek istiyorum Wendy,
Sonsuz bir öpücükle bu gece sokaklarda.

Otoyol tıklım tıklım, düşmüş kahramanlarla,
Son bir güç gösterisi için.
Herkes sokaklarda bu gece ama
Yok saklanacak bir yer.
Fakat hüznümüzle birlikte yaşayabiliriz Wendy.
Seni ruhumdaki tüm çılgınlıkla severim,
Bir gün bebeğim, bilmiyorum ne zaman,
Varacağız o yere,
Hep gitmek istediğimiz,
Ve güneşin altında yürüyeceğiz el ele.
O zamana kadar, bizim gibi serseriler bebeğim
Bilesin ki kaçmak için yaratılmıştır.

Aç yürek
Baltimore'da bir karım ve çocuklarım var, Jack
Birgün evden çıkıp bir daha dönmedim geriye
Nereye aktığını bilmeyen bir nehir gibi
Yanlış bir yapıp devam ettirdim

Herkeste aç bir yürek vardır
Herkeste aç bir yürek vardır
Paranı ortaya koyup oyununu oynarsın
Herkeste aç bir yürek vardır

Onunla bir Kingstown barında tanıştım
Aşık olduk, biliyordum biteceğini
Neyimiz varsa elimize alıp, paramparça ettik
Ve işte Kingstown'dayım yine

Herkesin rahat bir yere ihtiyacı vardır
Herkes bir evi olsun ister
Kim ne derse desin farketmez
Kimse yalnızlığı sevmez

Nin nah nin nah Roll nin nah

bir mumdur,
iki mumdur,
üç mumdur,
oniki mumdur
Roll'a bir bade doldur,
bu ne güzel bir roll'dur
ha ninnah,
ha ninah, ha ninnah
ninnah ninnah roll ninnah
bir roll'dur, iki roll'dur, üç roll'dur
roll'dur ha, roll'dur roll'dur
dört roll'dur, beş roll'dur, altı roll'dur
roll'dur ha, roll'dur roll'dur
yedi roll'dur, sekiz roll'dur, dokuz roll'dur
roll'dur ha, roll'dur roll'dur
on roll'dur, onbir roll'dur, oniki roll'dur
roll'dur ha, roll'dur roll'dur
Roll'a bir bade doldur
doldur ha, doldur doldur
bu onikinci Roll'dur
bana bir bade doldur,

sana bir bade doldur,
ona bir bade doldur,
doldur ha, doldur doldur
Roll'a bir kadeh kaldır
kaldır ha, kaldır kaldır
ha ninnah, ha ninnah,
Roll ninnah, Roll ninnah
Roll'dur ha, Roll'dur Roll'dur
bu onikinci Roll'dur
Roll'un yaşgünü olur
yaşgünü olur da n'olur
n'olur ha, n'olur n'olur
insan sevince
hayat verince
n'olur,
n'olur ha, n'olur, n'olur
hadi bir bade doldur
doldur ha, doldur doldur
Roll'a bir kadeh kaldır
kaldır ha, kaldır kaldır
Roll'un yaşgünü olur
doldur ha, doldur doldur
Roll'dur ha, Roll'dur Roll'dur
bu onikinci Roll'dur

nah nin nah

ha ninnah,
ha ninnah
Roll ninnah, roll ninnah
Roll'dur ha, roll'dur roll'dur
bu onikinci roll'dur,
bana bir bade doldur,
sana bir bade doldur,
ona bir bade doldur,
doldur ha, doldur doldur
insan sevince,
hayat verince
n'olur,
n'olur ha, n'olur n'olur
Roll'dur ha Roll'dur Roll'dur
Roll ninnah, ha ninnah
ninnah ninnah,
Roll ninnah

bang bang gibi gibi bang bang
bang bang roll gibi bang bang

4 Ajans

6 100 güzel şarkı

9 Fotosentez

10 Oasis

14 U2

16 Radiohead

18 Yeni alternatifler

21 Patti Smith

24 Eric Burdon

26 Goran Bregoviç

28 Minimalizm

32 Perihan Mağden

36 Ruhi Su

38 Talip Özkan

42 Akbank Caz

46 Fotosentez (devam)

48 Gayd

50 Albümler

56 Liste

57 Vedat Yıldırımbora

62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Atilla Aydoğdu, Cem Dizdar, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Cüneyt Kalabalık, Derya Bengi, Duygu Akın, Emrah Aydınonat, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Feza Tansuğ, Gökhan Pamuk, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, İlker Aksoy, Kerem Demir, Melih Katıkol, Merve Erol, Murat Borovalı, Nedim Yalgı, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serhat Günaydın, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Tuğrul Eryılmaz, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk

Film hazırlık: Çağdaş Grafik **Baskı:** Serler Matbaası **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi 64/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 0 212 245 29 13 **Yıl** 2 **SAYI** 12 - EKİM '97 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi

AYDA BİR YAYINLANIR

AJANS				
William Burroughs'un cenaze töreninde dinlenen müzikler: Franz Schubert, Joujouka müzisyenleri, Ry Cooder ("Paris Teksas" albümü) ve de Duke Ellington, Louis Armstrong ve Bessie Smith'ten çeşitli blues'lar...	15 Ekim, Meryem Ana fırtınası	Leşleri sonra kaldırırsın hancı. Evvela bana kımız, arkadaşıma da kuzu budu getir. KARTAL TİBET, *Tarkan - Gümüş Eyer*		
Elenor plak'a transferim çok doğaçlama oldu. **AJDA PEKKAN**	9 Ekim, Yaprak dökümü fırtınası	O zamanlar, heniz, Olric yoktu; hava raporları da günlük bültenlerden sonra okunmuyordu. Henüz durum, bugünkü gibi açık ve seçik, bir bakıma da belirsiz değildi. **OĞUZ ATAY**, *Tutunamayanlar*	19 Ekim, Ağaç dikme zamanı	

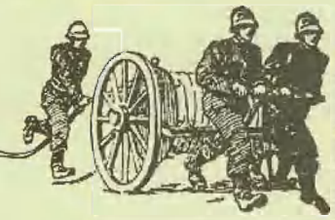

Pulp'ın yeni albümü en nihayet gözüktü: Büyük ihtimalle şubatta yayınlanacak albümden ekim sonlarında "Help The Angel" isminde ilk single'ın yayınlanması bekleniyor. Bu şarkı geçenlerde bir Londra radyosunda, "Sheffield'lı yeni küçük bir grubun şarkısını sunuyoruz, kim olduklarını biz de bilmiyoruz" anonsuyla gizlice yayınlandı ve dinleyiciler tarafından çok beğenildi.

Elvis Costello, geçenlerde bir U2 konserinin davetlileri arasında görüldü. Hatta konser sonrasında Bono, Bob Geldof, Jarvis Cocker, Dave Gahan ve Naomi Campbell'in de olduğu bir davette şampanya kadehini "kendi gibi" genç rock'çuların şerefine kaldırdı. Dedikodulara göre Costello, plaklarını tanıtmak için kılını kıpırdatmayan şirketi Warner'dan ayrılarak Island'a geçecek... Bu arada **Prince**, Elvis Costello'nun yaptığı "Pop Life" cover'ının yayınlanmasına izin vermedi. Costello'nun hazırlıklarını sürdürdüğü yeni albümünde (ki adı muhtemelen "Extreme Honey") yer alması planlanan bu tuhaf cover'da Supergrass'ın davulcusu Danny Goffey'nin de katkısı vardı. Prince, şarkının fazla değiştiğini düşünmüş olmalı ki, bu versiyona izin vermedi. Costello da kayıtları geri alıp orijinal besteye daha yakın bir versiyona dönüştürdü.

The Fall grubunun beyni **Mark E. Smith**, İngiliz televizyonu için çekilen bir dizide sosyal danışman rolünde oynayacak. Senaryoya göre, Smith'in yardım etmeye çalıştığı işsiz bir hastası var: Kafayı reenkarnasyonla bozmuş ve önceki hayatında Elvis Presley olduğunu iddia ediyor.

Foo Fighters'da bir eleman değişikliği oldu. Amerikan punk'ı için ufak çapta bir efsane olan Pat Smear, Paris'te Dave Grohl'la kavga ederek gruptan ayrıldı. (Pat Smear, bir zamanlar Germs grubunun gitaristiydi, Nirvana'nın "Unplugged In New York" albümünde de gitar çalmıştı). Smear yerine Franz Stahi geçti. Stahi, Nirvana öncesinde, Dave Grohl'la birlikte Scream grubunda çalmış bir zat. Bu arada Dave Grohl ve Krist Novoselic, bazı eski yayınlanmamış **Nirvana** kayıtlarını toparlama telaşındalar.

Türkiye'de de ufak bir hayran kitlesine sahip olan Portekizli **Madredeus** grubu (Portekizce biliyorum diyenlerin yalancısıyız, "Madredeuş" şeklinde telaffuz ediliyor) yeni albümü "O Paraiso"yu kasım ayında yayınlıyor.

"Transpotting"in yaratıcıları, Danny Boyle, Andrew McDonald, John Hodge üçlüsü, "A Life Less Ordinary" isminde yeni bir filme imza attı. Bu yeni film hem bir "imkansız aşk" filmi, hem de bir nevi "yol filmi" imiş. Başrollerde Ewen McGregor, Cameron Diaz ve Holly Hunter var. Müzikler ise, **Underworld**, **REM**, **Luscious Jackson**, **Sneaker Pimps**, **Folk Implosion** ve **Ash** gruplarından.

Greenday'in bu ay içinde yayınlanacak yeni albümünün adı "Nimrod".

Alpha'nın "Come From Heaven" albümü, "gece geç vakit müziği" sevenler arasında ciddi bir heyecan uyandırdı. Albüm Massive Attack'ın şirketi Melankolic'in bir ürünü.

Dr Dre ve **Snoop Doggy Dogg**, –hâlâ hapiste olan büyük patron Suge Knight'ı öfkelendirmek pahasına– gizlice bir stüdyoda buluşup kayıtlar yapmışlar... Bilindiği gibi Snoop hâlâ Suge Knight'ın şirketi Death Row'a bağlı. Dr Dre ise Death Row'la çoktan köprüleri atmış durumda.

Fiona Apple da bir MTV Unplugged kaydı gerçekleştirdi. Albüm, ekim sonlarında çıkacak.

Factory plak şirketinin Manchester saltanatı sona eriyor gibi. Factory tarafından kurulan ve Manchester sound'un temellerinin atıldığı Haçienda kulübünün el değiştirmesinin ardından, şimdi de Dry isimli kafeye geldi sıra. Dry, New Order grubunun malıydı.

Beatles'ın sessiz üyesi **George Harrison**, eski dostu Ravi Shankar ile barış ve evrensel uyum temalı son işbirliğinin tanıtımı için gazetelere ve dergilere yaptığı açıklamalarda açtı ağzını yumdu gözünü. U2, The Spice Girls, Texas, Oasis gibi gruplardan bahsederken kullandığı kelimlerden bazıları şunlar: "egosantrik", "aptalca", "bi boka yaramaz". Ardından da ekliyor: "14 yaşındaysanız bir diyeceğim yok, ama ben Dylan dinlemeyi tercih ederim."

Son albümlerinde kullandıkları bir Rolling Stones sample'ı yüzünden **The Verve**'in başı derde girdi. Son hit single'ları "Bittersweet Symphony"de kullandıkları, Rolling Stones'a ait "The Last Time" parçasının telif hakları, meğer Stones'un eski menejeri Allen Klein'a aitmiş. Bundan bîhaber olan The Verve fazladan para talep etmiş. Grubun vokalisti Richard Aschcroft şöyle konuşuyor: "Boktan, çok boktan bir durum. Gerçi 'The Last Time' parçasında da söyleniyor: 'Önce paranın esiri olursun, sonra göçüp gidersin'. Sonuçta kim sikler ki?"

Yoko Ono, 80 milyon dolarlık bir kontrata imza attı ve Columbia şirketiyle bir film anlaşması yaptı. Film, tahmin edileceği üzre John Lennon'ın hayatını konu edinen bir dökümanter: Yoko'nun, kendinden yedi yaş küçük John Lennon'a aşık oluşu ve onunla geçirdiği yedi sene vesaire vesaire... Elbette filmde, Yoko'nun, John ve Paul'ün arasına giren bir kara kedi olduğu yolundaki rivayetlere itibar edilmeyecek.

Bir neslin topyekün dinlediği şarkılar yapan, ardından Afrika müziğini keşfetmeye soyunan bir adam kendini en sonunda nerede bulur? Elbette Broadway'de. **Paul Simon** da öyle yaptı ve 50'lerde geçen

•Beck'ten haberler

Beck kardeşimiz onca şan şöhrete rağmen hayatın her alanında "küçük" kalma gayretini sürdürüyor. Asya ve Avustralya'yı da kapsayan uzun, bitmek bilmez bir turnenin ardından geçenlerde vatanı Los Angeles'a döndü ve ayağının tozuyla yeni plağı hakkında ifşaatlarda bulundu. Buna göre, albüm Geffen şirketi tarafından yayınlanmayacakmış, çünkü Geffen'le zamanında yaptıkları anlaşmaya göre bağımsız şirket Bongload'la çalışma hakkı da varmış. Bu hak uyarınca, Beck de yeni albümü için yaptığı 15 şarkıyı Bongload'dan çıkaracak. Ayrıca belirtmek gerekir ki, albümü evinde kaydedecek ve kuru bir tahta gitar ve mutfaktaki kab kacak dışında hiçbir alet kullanmayacak... Kulağımıza gelen haberlere göre Beck, geçenlerde bir haftasonu, her sıradan Amerikalı gibi "garage-sale" olayına girmiş, eski püskü ne kadar eşyası varsa evinin önüne çıkarıp satmaya yeltenmiş. Bir aspiratör, bir ütü, eski CD'ler, eski pabuçlar vesaire... Lakin haber çabuk yayılmış, civardaki Beck hayranları oraya üşüşüvermişler. İş çığrından çıkınca Beck de içeri eve kaçmış, aniden orada biten MTV kameramanlarına da kapıyı açmamış... Göğsümüzü kabartan bir Beck haberi daha. Beck'in bluegrass kemancısı babasıyla eskilere dayanan bir arkadaşlığı olan Willie Nelson, Beck'in son klibinde rol aldı, daha da önemlisi, çiftçilere destek olmak için düzenlenen Farm Aid konserlerinin kadrosuna Beck'i de kattı.

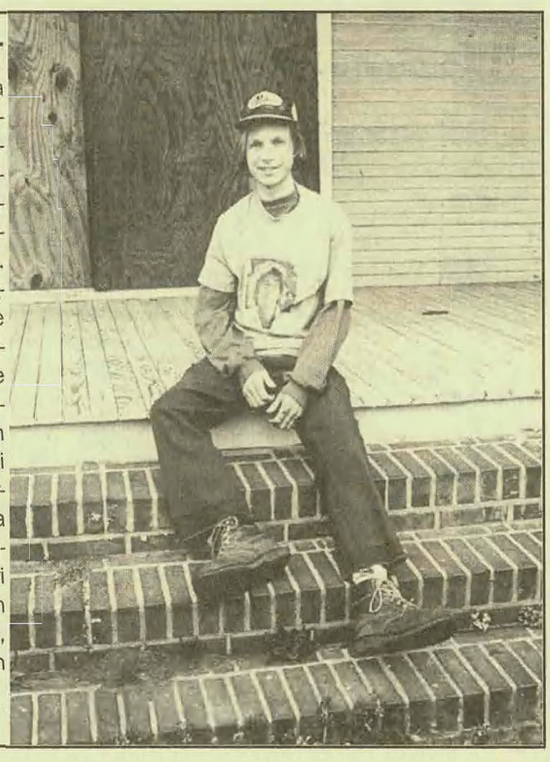

Saatlerin kaçıp gidişi deli ediyordu beni. Benim için seçmek zorunluluğu her zaman çekilmez bir şeydi; seçmek, seçmek gibi değil de seçmediğimi tepmek gibi geliyordu bana... Yalnız şunu, ya da bunu yapmıyordum hiçbir zaman. Şunu yapmayagöreydim, bunu yapmadığıma üzülüyordum, çoğu zaman da bir şey yapmayı göze alamadan kalakalıyordum, delicesine, kollarım hep açık gibi, sarmak için kollarımı kapayınca yalnız bir şey sararım korkusuyla hep açık gibi. ANDRE GIDE, *Dünya Nimetleri*

İlk insanların mağaralarda yaşamak zorunda olmalarının sebepleri nelerdir? Araştırınız.

Her türlü yiyecek ve içecekle sinemaya girilmez

Sinemamızda kabuklu yemiş yemek ve kimseyi rahatsız etmek yasaktır

18 yaşından aşağı küçükler seyredemez

Duyun da inanmayın: Led Zeppelin 98 yılında yeni bir albüm yapacak. Hatta Londra'da stüdyoya girmişler, kayıtlara başlamışlar bile. Prodüktörleri ise, grunge'ın ağababalarından biri: Nirvana'nın prodüktörü Steve Albini.

Puerto Rico'lı çete üyelerinden birinin anlatıldığı, büyük bütçeli bir müzikal yapmaya soyundu. "Cape Man" adı verilen müzikalde Rueben Blades başrolü oynayacak.

Public Enemy'nin adamı **Chuck D.**, geçen sene MTV'de, Cumhuriyetçi Parti'nin kongresinin haberlerini sunmuştu. Bu işe iyice kendini kaptırdı ve ciddi ciddi Fox News'un sunuculuk teklifini kabul etti. Herhangi bir televizyon gazetecisi gibi kendisine uyan konuları alacak, araştıracak ve sunacak. Bu konuda Chuck D'nin yorumu gayet net: "Haberler bu ülkede kalan en son ırkçı bariyer." Televizyon kanalının yetkilileri ise etrafta bir sürü gazeteci bozuntusunun dolaştığını, Chuck D gibi birini ise kolay kolay bulamayacaklarını söylüyorlar. Onların niyeti, Chuck D.'nin asla haberleri seyretmeyen bir kesimi televizyon başına toplayacağı yolunda. Yani onlar Chuck D.'yi, Reyting Chuck yapmak yapmak istiyorlar.

Michael Stipe, Patti Smith'in turnesini fotoğrafladığı ilk kitabını bu yıl içinde yayınlayacak. Bir yandan da Londra, New York ve Los Angeles arasında mekik dokuyarak "Velvet Goldmine" isimli filmle ilgili işleri bitirmeye çalışıyor. Dahası var: Michael Stipe ve **Brian Eno** bir araya gelerek bir parça kaydettiler. California'lı **DJ Liza Richardson**'un öncülüğünde hazırlanan "Man In The Moon–The Loving Tongue" isimli albüm, bir erotik şiirler toplaması hüviyetinde. Albümde ayrıca **Björk**'ün sesinden **Georges Bataille** mısraları duyulacak. Diğer katılımcılar **Wilco**, **John Cale**, **Flaming Lips**, **Yoko Ono**, **Angelo Badalamenti** ve **Soul Coughing**.

Hollywood aktörü, sörfçü ve part-time şarkıcı **Chris Isaac**, şu sıralar Winona Ryder'la takılıyormuş. Yeni çift bir ara Disneyland'e uğramışlar. Disneyland'in çalışanları onlara, orasının bir aile yeri olduğunu hatırlatmak zorunda kalmış.

• Jeff'in ardından

Jeff Buckley'nin ardında bıraktığı boşluk gitgide büyüyor. U2'nun Amerika konserlerinde "One" şarkısını Jeff'e adayarak okuduğunu, Londra'da Elvis Costello ve Marianne Faithfull'un birlikte sahneye çıkıp Jeff'in anısına düet yaptıklarını duymuştuk. Geçenlerde de elimize Lanny Kaye'in, Jeff'in ölüm haberini öğrendiği "o ana dair" anlattıkları geçti. Patti Smith'in can dostu ve daimi gitarcısı Kaye'in ağzından bu hüzünlü hikayeye geri dönüyoruz: *"Jeff'in ölüm haberi korkunç bir şamar oldu. Çok engin, sınırsız bir müzisyendi, kendi kuşağının en büyüklerindendi. Melodileri ve armonileri bu şekilde düzenleyebilen bir başkasını daha tanımıyorum. Beni sandalyemin üzerinde ilk kez titrettiğinde, arkadaşım Tom Clarke'ın demosu üzerinde çalışıyorduk. Jeff de arkada şarkı söylemeye gelmişti, insanı allak bullak eden bir sesi vardı. Sonra, "Gone Again" vesilesiyle Patti'yle tanışmaları var. Onunla tanışmak, Jeff'i çok heyecanlandırmıştı, Patti onun en büyük ilham kaynaklarından biriydi. Patti, Jeff hakkında çok az şey biliyordu, ama buna karşılık, babasını, Tim Buckley'i çok iyi tanıyordu. İkisi uzun uzun onun hakkında konuştular... Haberi Patti'ye ben verdim, çok sarsılmıştı. Ona korkunç anıları, bütün bu ölüm hikayelerini hatırlattı sanıyorum. Son birkaç aydır, Jeff'le çok iyi arkadaş olmuştuk. Aynı mahallede oturuyorduk, aynı plakçılarda vakit geçiriyorduk. Çok açık, içine girilebilen bir insandı, mahalledeki bütün öteki herifler gibi. Hakikaten bizimkilerden biriydi. Sık sık akşamları, gece 11 civarında rastlaşıyorduk. Gidip beraber bira içiyorduk..."*

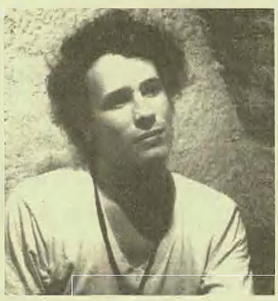

Bu arada haber verelim, eğer gerçekleşirse Jeff Buckley'nin evde yaptığı kayıtlardan, konser kayıtlarından ve tamamlanmış stüdyo şarkılarından oluşacak albümünün adı "My Sweetheart, The Drunk" olacak. Projeye dahil olan Buckley'nin dost çevresi işi aceleye getirmemekte kararlı. Hatta annesi albümü son derece zamansız buluyor. Albümde yer alacağı kesinleşen "The Sky Is A Landfill", Buckley'nin yakın bir arakadaşı tarafından "kendi kuşağının Stairway To Heaven'ı" diye niteleniyor...

THERAPY? KONSERİ

Bostancı'da pogo

Türkiye'de en fazla tanınan punk-rock gruplarından biri olan agresif kahramanlarımız Therapy?, 4 Ekim'de Bostancı Gösteri Merkezi'ndeydi. İşi bilen bir rock'çunun kaçırmaması gereken bir konserdi.

16-17 yaşlarında gençler, ellerinde biralar, konser salonuna girmeyi bekliyorlar... Salon yakınlarındaki telefon kulübesinde bir kız, evi arıyor belli ki: "Abla, babama söyledin mi? Ya, niye söylemedin? N'olur ikna et! 12'den önce evdeyim..." Bostancı Gösteri Merkezi'ne girince içerde epey bir değişiklik göze çarpıyor. Koltuklar yerlerinden çıkarılmış, tavana boydan boya aydınlatıcılar yerleştirilmiş. Tıka basa dolu değil, ama boşluklar da pek yok. İki kız aralarında konuşuyor: "Şu oğlan çok tatlı..." "Kesin sevgilisi vardır..." Millet konser öncesinde birbirini keserken, bir yandan da sloganlar atılıyor, hatta bir ara "Türkiye laiktir, laik kalacak" sesleri duyuluyor. Havaya kalkan birkaç sol yumruk da cabası... 20:30'da başlaması gereken konser, 45 dakikalık bir gecikmeyle başlıyor. Therapy?'ciler hızla sahneye çıkıyorlar. "James Joyce is fucking my sister" narası salonu inletmeye başlıyor. Bir-iki şarkıdan sonra anlaşılıyor ki, dinleyicilerin büyük çoğunluğu, şarkıları ezbere biliyor. Grubun davulcusu konsere iyi başlıyor, gitarları sahadan silmiş gözüküyor. Basçı ise ortalarda gezinip duruyor. Punk-rock-grunge hattındaki şarkılar sürüp giderken, vokalist ve gitarcı pek agresif davranmıyorlar. Seyirci de yavaş ısınıyor. Ama "Fuck the police" narası seyirciyi galeyana getirmeye yetiyor. Bu arada gitarist, gitarını bırakıp elektro çellosunu alıyor, ve melodiden çok "barok çağrışımlar" yapan sesler çıkarmaya başlıyor. Müzik başka bir havaya bürünürken, riff'ler, güm güm baslar "pogo"cuları uçuşa geçiriyor. Ard arda çalınan dokuz-on şarkıdan sonra, Therapy?'ciler bir mola veriyorlar. İkinci bölümün başında "Diane"le genç aşıkları da uçuşa gönderdikten sonra, bas ve davulun katılımıyla tekrar punk yoluna giriyorlar. Konserin ortalarında "metal" takılsalar da, çabuk yırtıyorlar. Konser bitene kadar dans eden dansını ediyor, ama Therapy?'ciler onlara cevap verecek kadar koşuşturmuyorlar. Konser sonunda çellocu ve vokalist Andy sahneden ayrılırken, basçı, davulla halaya başlıyor. Yavaş yavaş bas gitarının tellerini gevşetirken, davulcu da davula vurdukça vuruyor. İşin sonu, basın tellerinin kopmasına, davulun da şöyle okkalı bir tekme yemesine varıyor. Böylece bis ihtimali de ortadan kalkıyor. Therapy?'ciler, ürünlerine bayağı aşina olan seyirciyle güzel bir "İstanbul hatırası" yaşıyorlar. Dedikleri doğruysa, İstanbul'a tekrar gelecekler. Ve yine söylediklerine inanırsak, "fuck amusing"... Herkes terden sırılsıklam konser salonunu terkederken, genç bir kız arkadaşına soruyor: "Pogo yaptınız mı?" "Yapmaz mıyız!" "Ünlü konseri ne zaman?" "Bilmiyorum, ama haftaya Pentagram var..." ***U.Ö.***

Geçen sayılarda Mojo, Rolling Stone gibi dergilerin "gelmiş geçmiş en iyiler" listelerini bu sayfalarda yayınlayınca epey hayır dua almıştık. Bu ay da kendimiz oturup bir memleket şarkıları listesi yapmaya karar verdik. Haddimiz olmayarak, kendi çapımızda bir "liste seferberliği" ilan ettik. İlk iş, Türk sanat müziği ve Türk halk müziği geleneğini "onların yeri ayrı" diyerekten otomatikman kadro dışı bıraktık. Popüler türlerle sınırlı tuttuk kendimizi. Dolayısıyla listede "Bir demet yasemen"e de, "Yine gam yükünün kervanı geldi"ye de, "Balta"ya da, "Mihriban"a, "Kızılhisar" zeybeğine de rastlayamayacaksınız. Ama sanat müziği ya da halk müziğinden yapılan popüler düzenlemeler haliyle var... Roll künyesinde yer alan büyük bir çoğunluk olaya katıldı, 21 kişi seneler boyu mırıldandıkları şarkıları üç beş gün içinde tasnif etmeye, sıralamaya kalkıştı. Farkettik ki, listecilik zor zenaat. Tam nesnel olmaya çalışırken 17 yaş hatıraları devreye girdi, tarih içinde geriye doğru gitmeye gayret ederken bu sefer de dolmuşun radyosundan yeni bir şarkı çalındı kulağımıza... Tekniğimiz basit: Önce sıralama yapmadan, bu birinci, şu ikinci demeden herkes 30'luk aday listesini belirledi. Çıkan toplam 378 güzel şarkı tekrar gözden geçirildi, bu sefer herkes kendi gönlündeki "en güzel ilk 20"yi seçti, sıraladı. Puanlar toplandı, ortaya aşağıdaki liste çıktı. İlk 100'e giremeyen güzellerimizi de alfabetik sırayla dikkatlerinize sunuyoruz... Belirtmek gerekir mi acaba, "bu ayki" yani "o anki" ruh durumumuz bize bu şarkıları listeye almamızı emretti. Şimdi bir daha kağıda kaleme sarılsak, allah bilir başka şarkılar da çıkar. Bu sayfalara göz atarken belki eğlenecek, belki kızacaksınız ama vaziyet bu. Tavsiyemiz, "Roll'cuların ne mal olduğu meydana çıktı" dedikten sonra oturun kendi has listelerinizi yapın. Acayip eğlenceli...

1. Yağmur • **Erkin Koray**

2. Olmalı mı Olmamalı mı • **Bülent Ortaçgil**

3. Tamirci Çırağı • **Cem Karaca**

4. Gözyaşlarımızı Bitti mi Sandın • **Mazhar Fuat Özkan**

5. Hayat Katarı • **Erkin Koray**

6. Hatasız Kul Olmaz • **Orhan Gencebay**

7. Estarabim • **Erkin Koray**

8. Fesuphanallah • **Erkin Koray**

9. Mor Perşembe • **Cem Karaca**

10. Bir Teselli Ver • **Orhan Gencebay**

11. 25. Kısım • **Ahmet Sinan Hatipoğlu**

12. Dönence • **Barış Manço**

13. Batsın Bu Dünya • **Orhan Gencebay**

14. Güllerin İçinden • **Mazhar Fuat Özkan**

15. Çocuğun Kurguları • **Ezginin Günlüğü**

16. İhtarname • **Cem Karaca**

17. Şafak Türküsü • **Ahmet Kaya**

18. Safinaz • **Cem Karaca**

19. Fabrika Kızı • **Alpay**

20. Değirmenler • **Fikret Kızılok-Bülent Ortaçgil**

21. Namus Belası • **Cem Karaca**

22. Gidelim Buralardan • **Nazan Öncel**

23. Ayrılanlar İçin • **Timur Selçuk**

24. Gülpembe • **Barış Manço**

25. Bu Sabah Yağmur Var İstanbul'da • **Mazhar Fuat Özkan**

26. Unutama Beni • **Esmeray**

27. Bir Kulunu Çok Sevdim • **İbrahim Tatlıses**

28. Uyku Kardeşim • **Fikret Kızılok**

29. Binboğanın Kızı • **Barış Manço**

30. Yalnızlar Garı • **Mazhar Fuat Özkan**

31. Yollar • **Teoman**

32. Tam Ortasındayım • **Mazhar Fuat Özkan**

33. Sonbahardan Çizgiler • **Yeni Türkü**

34. Yuh Yuh • **Cemali**

35. Her Gece • **Mirkelam**

36. Tek Başına • **Fikret Kızılok**

37. Delikanlım • **Yıldız Tilbe**

38. Darmadağın • **Edip Akbayram**

39. An Gelir • **Ahmet Kaya**

40. Yağmur • **Bülent Ortaçgil**

41. Ben İnsan Değil miyim • **İbrahim Tatlıses**

42. Nar Çiçeği • **Candan Erçetin**

6→

43. Git • **Sezen Aksu**
44. Sen Ağlama • **Sezen Aksu**
45. Padişah • **Sibel Can**
46. Düm-Tek • **Moğollar**
47. Benimle Oynar mısın • **Bülent Ortaçgil**
48. Kediler • **Bülent Ortaçgil**
49. Deniz ve Mehtap • **Dario Moreno**
50. Konuşuyorduk • **Erkin Koray**
51. Koru Kendini • **Ahmet Kaya**
52. Ankara Sokakları • **Erkin Koray**
53. Sakın Gelme • **Mazhar Fuat Özkan**
54. Gurbete Kaçacağım • **Yeni Türkü**
55. Aldırma Gönül • **Selda**
56. Meyhanede • **Erkin Koray**
57. Ele Güne Karşı • **Mazhar Fuat Özkan**
58. Sen de Bizdensin • **Müslüm Gürses**
59. Merhaba • **Zülfü Livaneli**
60. Başım Belada • **Ahmet Kaya**
61. Dadaloğlu • **Cem Karaca**
62. Esrarlı Gözler • **Müslüm Gürses**
63. Ayılana Gazoz, Bayılana Limon • **Deli Selim**
64. Yalnızlık Ömür Boyu • **Mazhar Fuat Özkan**
65. Kibar Gelin • **Edip Akbayram**
66. Huzurum Kalmadı • **Ferdi Tayfur**
67. Sevdim Seni • **Özdemir Erdoğan**
68. Kadınım • **Tanju Okan**
69. Parka • **Cem Karaca**
70. Bir Acayip Adam • **Ahmet Kaya**

71. Ali Desidero • **Mazhar Fuat Özkan**
72. Papatya • **Teoman**
73. Sardunya'ya Ağıt • **Yeni Türkü**
74. Şaşırtı • **Ezginin Günlüğü**
75. Kaplumbağaların Uykusuna Dek • **Murat Kemaloğlu**
76. Ağlama Gönlüm • **Nazan Öncel**
77. Sabahçı Kahvesi • **Ferdi Tayfur**
78. Cin • **Ezginin Günlüğü**
79. Ceylan • **Ayna**
80. Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz • **Edip Akbayram**
81. Zamana Sıkışmış • **Bülent Ortaçgil**
82. Arap Saçı • **Erkin Koray**
83. Seni Düşünmek • **Ezginin Günlüğü**
84. Firuze • **Sezen Aksu**
85. Şu Dağlarda Kar Olsaydım • **Müslüm Gürses**
86. Bir Selam Sana Gönül Dağlarından • **Barış Manço**
87. Uzak • **Ahmet Sinan Hatipoğlu**
88. Yadigar • **Fikret Kızılok**
89. Entellektüel • **Fikret Kızılok-Bülent Ortaçgil**
90. Kördüğüm • **Hümeyra**
91. Bir Şarkı Tut • **Nazan Öncel**
92. İkimiz Bir Fidanız • **Tülay**
93. Domates Biber Patlıcan • **Barış Manço**
94. Acil Demokrasi • **Bulutsuzluk Özlemi**
95. İçinden Deli Desen de • **Mazhar Fuat Özkan**
96. Her An Her Şey Olabilir • **Azer Bülbül**
97. Düşler • **Fikret Kızılok**
98. Geceler Kara Tren • **Nazan Öncel**
99. Öyle Bir Geçer • **Erkin Koray**
100. Çek Bi Fırt • **Cartel**

Kesin sonuçlar açıklandıktan sonra listemizi istatistik ilminin bize sunduğu olanaklarla birkaç kez daha gözden geçirdik. Bir nevi AGB verilerine göre rating sonuçları, ama Roll usulü. Konuşma sırası şimdi sayılarda: Listede toplam **111** kişi ve gruptan toplam **378** şarkı var. 10'dan fazla şarkısı listelere giren isimler şunlar: **Erkin Koray**'dan **21**, **Cem Karaca**'dan **19**, **Mazhar Fuat Özkan**'dan **16**, **Fikret Kızılok**, **Barış Manço**, **Sezen Aksu** ve **Ahmet Kaya**'dan **15**'er, **Bülent Ortaçgil**'den **12**, **Nazan Öncel**'den **11** şarkı listede yer alıyor. Özellikle 60'lar ve 70'lerin başında birçok şarkının sadece 45'lik olarak yayınlandığını hatırlatalım ama çok mühim bir göstergeyi de incelemekten geri durmayalım: En güzel albümler acaba hangileri? **378** şarkı arasında **7**'şer şarkı **Fikret Kızılok**'un ZAMAN ZAMAN ve **Bülent Ortaçgil**'in BENİMLE OYNAR MISIN albümlerinden seçilmiş. **Mazhar Fuat Özkan**'ın ELE GÜNE KARŞI ve **Nazan Öncel**'in GÖÇ albümleri **6**'şar şarkıyla ikinci sırada... **Erkin Koray**'ın ERKIN KORAY 2 ve BENDEN SANA, **Barış Manço**'nun YENİ BİR GÜN VE SÖZÜM MECLİSTEN DIŞARI, **Nazan Öncel**'in SOKAK KIZI, **Moğollar**'ın DÜM-TEK, **Yeni Türkü**'nün AKDENİZ AKDENİZ albümlerinden aday listede **4**'er şarkı var. Listeye yine **4**'er şarkı armağan eden iki mühim albüm daha var ki, bunlar birer "ilk" ve "tek" albüm. **Ahmet Sinan Hatipoğlu**'ndan MUSİKİ, **Fikret Kızılok-Bülent Ortaçgil**'den PENCERE ÖNÜ ÇİÇEĞİ (Kızılok-Ortaçgil'in Çekirdek Sanatevi kayıtlarından oluşan ve çok az sayıda basılan "Biz Şarkılarımızı" isimli kasetini ilk albüm saymıyorsak eğer.) Şimdi de aday listeye **3** şarkı sokan albümleri sıralayıp bu bahsi kapatalım: **Erkin Koray**'dan HAY YAM YAM, **Mazhar Fuat Özkan**'dan NO PROBLEM, **Sezen Aksu**'dan GÜLÜMSE ve AĞLAMAK GÜZELDİR, **Bulutsuzluk Özlemi**'nden UÇTU UÇTU-ACİL DEMOKRASİ ve **Yeni Türkü**'den BUĞDAYIN TÜRKÜSÜ... Peki alanımızı daraltıp ilk 100 şarkılık listeye baktığımızda neler görüyoruz? **Mazhar Fuat Özkan** 100'lük listenin % 10'unu parsellemiş vaziyette. Tam **10** şarkıları var. Mazhar'ları **9** şarkıyla **Erkin Koray**, **7** şarkıyla **Cem Karaca**, **5**'er şarkıyla **Bülent Ortaçgil**, **Barış Manço** ve **Ahmet Kaya** takip ediyor. **Fikret Kızılok**, **Nazan Öncel** ve **Ezginin Günlüğü** listeye **4**'er şarkı sokmuş. 100'lük listede **Müslüm Gürses**, **Orhan Gencebay**, **Sezen Aksu**, **Yeni Türkü** ve **Edip Akbayram**'dan **3**'er şarkı var. (Orhan Gencebay'ın 3 şarkısının da "ilk 13"te yer aldığını da bir not olarak aktaralım.) Bu ilk 100 şarkının sadece **16** tanesi "klipli" şarkı, onu da belirtelim. 100'lük listede **6** grup var ve bu 6 gruptan **21** şarkı yer alıyor. (Grupları saptarken, Cemali'yi ve Kızılok-Ortaçgil'i hesaba katmadık, ayrıca Barış Manço'nun ve Cem Karaca'nın çeşitli gruplarını da görmezden geldik.) Listede sözü müziği ve yorumu tek bir kişiye ait olan **36** şarkı var. Bu 36 şarkı, **13** ayrı şarkı yazarına ait. En önemli istatistik sonuçlarından birini en sona sakladık: 100'lük liste **60**'lı yıllardan **2**, **70**'li yıllardan **30**, **80**'li yıllardan **47**, **90**'lı yıllardan ise **21** şarkı içeriyor. Etti toplam 100. Bu da böyle bir liste işte.

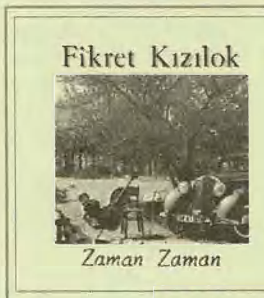

öbür 278 güzel şarkı

AHMET KAYA Başkaldırıyorum, Yorgun Demokrat, Yakamoz, Hastir Lan, İçimde Ölen Biri, Saza Niye Gelmedin, Mahur, Ağlama Bebeğim, Lili Marlen Türküsü, Acılara Tutunmak
AHMET SİNAN HATİPOĞLU Neler Atlatır İnsan, Kara Toprak
AKREP NALAN Çingene Pembesi, Çağır Beni
ALİ ASKER Oy Dağlar, Bu Abluka Dağılacak
ALİ RIZA BİNBOĞA Yarınlar
ANKARALI TURGUT Onun Arabası Var
AJDA PEKKAN Kimler Geldi Kimler Geçti
ALPAY Eylülde Gel, Güven Parkı
ASIA MINOR Longa Nova
AZER BÜLBÜL Ben Seninle Mutluyum, Ağıt, Dokunsan Düşecek Hale Gelmişim, Yaban Eller
BANU Gözlerin
BARIŞ MANÇO Arkadaşım Eşşek, Aynalı Kemer, Genç Osman, Dağlar Dağlar, Ben Bilirim Ben Bilirim, Lambaya Püf De, Sözüm Meclisten Dışarı, 2023, Ne Ola Yar Ola, Gesi Bağları
BERKANT Samanyolu
BORA AYANOĞLU Rose Marie
BULUTSUZLUK ÖZLEMİ Sözlerimi Geri Alamam, Yaşamaya Mecbursun, Seyyarede, Kütürdet Beni Rutubet, Şili'ye Özgürlük, Güneşimden Kaç, Güneye Giderken
BUNALIM Taş Var Köpek Yok
BÜLENT ORTAÇGİL Bu Su Hiç Durmaz, Duyuyor Musun, Dalyan, Sen Varsın, Suna Abla, Şık Latife, Basit
CANDAN ERÇETİN Çapkın
CARTEL Araba Yok, Yetmedi mi
CEM KARACA Resimdeki Gözyaşları, Islak Islak, Hep Kahır, Karayılan, Emmioğlu, Zeyno, Niyazi, Bu Son Olsun, Nem Alacak Felek Benim, Ayrılık Günümüz, Çok Yorgunum
CEMALİ Duymak İstiyorum
ÇAĞDAŞ TÜRKÜ Rami Kışlası
DARİO MORENO Her Akşam Votka, Rakı ve Şarap, İzmir'in Kızları
DOĞAN CANKU Gecelerim
DR. SKULL Yaşamak İstiyorum
EDİP AKBAYRAM Aldırma Gönül, Gidenlerin Türküsü, Karadeniz, Kolum Nerden Aldın Zinciri
ERKAN OĞUR Neden Geldim İstanbul'a, Mor Dağlar, Bir Ömürlük Misafir
ERKİN KORAY Hay Yam Yam, İlahi Morluk, Gaddar, Hop Hop Gelsin, Çöpçüler, Yalnızlar Rıhtımı, Allahaşkına, Sandalcı, Komşu Kızı, Krallar, Akrebin Gözleri, Sayın Arkadaşım Osman,
EROL BÜYÜKBURÇ Berduş
EROL EVGİN Sevdan Olmasa, İşte Öyle Bir Şey
ERSEN DADAŞLAR Bir Ayrılık Bir Yoksulluk Bir Ölüm, Kozan Dağı
ESENGÜL Uzaklarda Arama
ESİN AFŞAR Yoh Yoh
ESMERAY Gel Tezkere
EZGİNİN GÜNLÜĞÜ Bilinmeyen Ülke, Sabah Türküsü, Japon Balıkçısı
FERDİ TAYFUR Çeşme, Emmioğlu, Nisan Yağmuru, Fadime'nin Düğünü, Ben de Özledim
FİKRET KIZILOK Süleyman, Yeter Ki, Gün Ola Devran Döne, Söyle Sazım, Gönül, Gözlerim Denizde, İki Parça Can, Yumma Gözün Kör Gibi, Zaman Zaman, Gecenin Üçünde, Güzel Ne Güzel Olmuşsun
FIKRET KIZILOK-BÜLENT ORTAÇGİL Uyusun da Büyüsün, Pencere Önü Çiçeği
FÜSUN ÖNAL Senden Başka
GÖKSEL Sabır, Uzun Uzun Yollar
GRUP YORUM Haziranda Ölmek Zor, Cemo, Mehmet
GÜLDEN KARABÖCEK Dilek Taşı
GÜNDOĞARKEN Sen Benim Şarkılarımsın, İstanbul
HAKAN KURŞUN Boğazın Üstünde
HARDAL Nasıl? Ne Zaman?
HÜMEYRA Şehir, Dilber, Sessiz Gemi, Tutkulardan İntihar
İBRAHİM TATLISES Yalnızım, Yolum Düşer Meyhaneler Üstüne, Allahım Neydi Günahım, Sabuha
İLHAN İREM İki Duvar Arasında, Olanlar Olmuş, Ben Değilim
İPUCU BEŞLİSİ Heyecanlı
İSTANBUL GELİŞİM Çoban Yıldızı
JUANITO Arkadaşımın Aşkısın
KAYAHAN Canım Sıkılıyor Canım, Hep Karanlık, Gurbette Akşam
KARAKAN Kapıkule'ye Doğru
KESMEŞEKER Senin İçin, Gene Gel, Hamdım Piştim Oldum
KIZILIRMAK Ağ Elime
KİBARİYE Kimbilir, Yiğidim Aslanım
KUMDAN KALELER Sana Dair
LEVENT YÜKSEL Bi Daha
MAZHAR FUAT ÖZKAN Bazen, Bodrum Bodrum, Diday Diday Day, Geldiler, Deli Deli, Uç Oldum
MEHMET GÜRELİ I Love You
MELİKE DEMİRAĞ Merhaba, Arkadaş
MESUT AYTUNCA/SİLUETLER Sis
MİNE KOŞAN Zalım, Yağmur, Anlatamıyorum
MIRKELAM İstanbul
MOĞOLLAR Dağ ve Çocuk, Beni Hor Görme Kardaşım, E-5 Şark Yolu, 7/8 - 9/8, Haliç'te Güneşin Batışı, Water Lily / Nilüfer, Bir Şey Yapmalı, Issızlığın Ortasında
MOZAİK Sappho ile Konuşma, Plastik Aşk, Gitmeliydik
MURAT ÖZYÜKSEL Yağmurlara Söyle
MUSTAFA KESER Abbas
MÜSLÜM GÜRSES Benim Meselem, Nerelerdesin, Gurbet Geceleri, İtirazım Var, Mutlu Ol Yeter, Senden Vazgeçmem
NAZAN ÖNCEL Erkekler De Yanar, Geberik, Ben Sokak Kızıyım, Göç, Bırak Seveyim Rahat Edeyim, Çocuk Kalbim, Sen Beni Öldürüyorsun
NEŞE KARABÖCEK Artık Sevmeyeceğim
NİHAT DOĞAN Kırdın Kalbimi
NİLÜFER Son Aşık, Dünya Dönüyor, Yine Yeni Yeniden
NUR YOLDAŞ Sultan-i Yegâh, Sâki
NÜKHET DURU Ben Sana Vurgunum, Melankoli
ORHAN ATASOY Gemiler
ORHAN GENCEBAY Hayat Kavgası, Zelzele, Ya Evde Yoksan, Hor Görme Garibi, Sen de Haklısın, Yarabbim
OYA - BORA Kötü Çocuk
ÖZDEMİR ERDOĞAN Canım Senle Olmak İstiyor, Keman Öğretmeni, Vitrin, Suya İthaf
SELÇUK ALAGÖZ Malabadi Köprüsü
SELDA Adaletin Bu Mu Dünya
SEMİHA YANKI Seninle Bir Dakika
SERTAB ERENER Rüya
SEYİR DEFTERİ Uzun Yağmurlardan Sonra, Öteki
SEYYAL TANER Son Verdim Kalbimin İşine, Kalbimi Affettim
SEZEN AKSU Kavaklar, Dört Günlük Bir Şey, Ünzile, Geri Dön, Kaybolan Yıllar, Seni Kimler Aldı, Gülümse, Kalbim Ege'de Kaldı, Biliyorsun, Beni Al, Hata, Vazgeçtim
SİBEL ALAŞ Adam
SUAT SAYIN Arabacı
ŞEBNEM FERAH Vazgeçtim Dünyadan
ŞENAY Hayat Bayram Olsa
ŞEVKET AKINCI Sonbahar Kaçağı
TANJU OKAN Öyle Sarhoş Olsam Ki, Kemancı, Benim Halkım, Hasret
TARKAN Kış Güneşi
TETRİS Odam
TİMUR SELÇUK İspanyol Meyhanesi, Sıla Güneşi, Özgürlüğe Doğru, Bugün Yarın Daima, Beyaz Güvercin
TUĞÇE SAN Güneşten de Sıcak
TÜLAY GERMAN Burçak Tarlası
URFALI BABİ Sabuha
ÜÇ HÜREL Ömür Biter Yol Bitmez, Madalyonun Ters Yüzü, Boştur Boş
ÜNOL BÜYÜKGÖNENÇ Dışarda Kar Yağıyor
VEDAT SAKMAN Muammalı Hummalı Aşk
YASAK ELMA Rüya
YENİ TÜRKÜ Çember, Deliler, Buğdayın Türküsü, Mitari'nin Gelini, Maskeli Balo, Özgürlük
ZEN Hayal
ZERRİN ÖZER O Yaz, Bir Dalın Goncasıyız
ZÜLFÜ LİVANELİ Leylim Ley, Karlı Kayın Ormanı, Eski Tüfek, Kardeşin Duymaz

Pek yakında "özel sayı" no:1 (doğumgünümüz kutlu olsun)

İkinci sayı hariç eski sayılarımızı bulacağınız yerleri biliyorsunuz: Ankara Dost, İstanbul Pentimento ve Kod

8→

HOPİ HOPİ HOP

Roll kol saati

Rolling Stones söylüyor: "Time waits for no one"

Hikaye bu ya, Ben Johnson'la bir kaplumbağa yarışa tutuşmuşlar, Johnson on kat daha hızlı koştuğu için kaplumbağa kardeşe on metre avans vermiş. Fakat sonra fena halde pişman olmuş, çünkü arayı bir türlü kapayamamış ve rüzgarın oğlu Ben Johnson, zamanın çocuğu kaplumbağaya geçilmiş. Nasıl olur demeyin, aynen şöyle olmuş: Kaplumbağadan on kat hızlı koşan Johnson, onuncu metreyi tamamladığında, kaplumbağa kardeş 11. metreyi geçmiş. Johnson 11. metreyi tamamladığında, kaplumbağa kardeş bir desimetre daha ilerlemiş. Johnson o desimetreyi tamamladığında, kaplumbağa kardeş bir santim daha ilerlemiş. Johnson o bir santimi tamamlarken, kaplumbağa kardeş bir milimetre daha ilerlemiş. Johnson o bir milimetreyi geçerken, kaplumbağa kardeş milimetrenin onda biri kadar ilerlemiş. Johnson milimetrenin onda birini geçerken, kaplumbağa kardeş milimetrenin onda birinin onda biri kadar ilerlemiş... Ve bu böyle devam etmiş; Johnson, kaplumbağa kardeşten on kat daha hızlı koştuğu halde, avans verdiği on metreyi bir türlü kapatamamış... Yarıştan sonra, şaşkınlık içinde kaplumbağa kardeşe sormuş: "Nasıl olur da böyle olur?" Güngörmüş kaplumbağa, "olur olur, bal gibi olur" demiş, "bu çok eski bir hikayedir". Johnson öyle bakakalmış, kendi kendine mırıldanmış: "Amma hikaye..."

Tom Waits söylüyor: Time, time, time...

Bir "amma hikaye" daha var. William James, 1911'de yayınlanan "Bazı Felsefe Meseleleri" adlı eserinde, bir "zaman meselesi" atmış ortaya. Ve bir "14 dakika" örneği vermiş. Roll'un ekim sayısının mana ve ehemmiyeti bakımından, James'in örneğini "12 dakika"ya uyarlayarak aktaralım. "Bazı Felsefe Meseleleri"nin yazarına bakılırsa, 12 dakikanın geçmesine imkan ve ihtimal yok, çünkü 12 dakikanın geçebilmesi için, önce yarısının, yani altı dakikanın geçmesi gerekir. Altı dakikanın geçmesi için de üç dakikanın... Üç dakika için de birbuçuk dakikanın, birbuçuk dakika için de birbuçuk dakikanın yarısının, birbuçuk dakikanın yarısı için de birbuçuk dakikanın yarısının yarısının ve onun yarısının yarısının ve onun yarısının yarısının ve onun yarısının yarısının geçmesi gerekir. Bu gidişin varacağı yer belli: Sonsuzluğun labirentleri... Ya da zamanın sıfır noktası... Zamanın sıfır noktası... Öyle bir şey var mı? Varsa, o noktanın öncesi ne, nasıl bir şey?

Umberto Eco bu sorulardan çok sıvı bir mevzu çıkarmış. Konu şu: 24 saatlik günün bir başlangıç anı, bir sıfır noktası olması gerektiğine göre, bu "nokta" bir "yer"de ama, nerede?

Eco, o noktayı Pasifik'teki bir adaya kondurmuş. O adada öyle bir hat varmış ki, orası 24 saatin başlangıç noktası, günün sıfır noktasıymış. O noktadan sonrası ise "önümüzdeki gün"müş. Peki ya o noktanın "berisi"? O da "evvelsi gün". Zaten kitabın adı da, "Önceki Günün Adası".

Mevzu harbiden derin. Bir ademoğlu, zamanın sıfır noktasına gidebilir mi, giderse, o anda –yani sıfır noktası hattının üzerinde durduğu anda– nerede ve ne zamandadır? Dahası, hattın "beri" tarafına geçerse ne olur, nereye gider? Evvelsi güne mi?

Donovan söylüyor: "Cosmic Wheels"

Evvelsi gün, dün, bugün, yarın...

Hopi kızılderilileri böyle mevzulara takılmıyor, dillerinde "geçmiş, şimdi, gelecek" diye sözcükler yok. Çünkü, Hopilere göre, zaman "akmıyor", "oluşuyor".

Hopi'lerin düşünce dünyalarında kainatın iki veçhesi var: Olan, yani tezahür etmiş olan... Ve olmakta olan, yani tezahür etmekte olan...

"Olan" objektif ve somut. Kuvveden fiile çıkmış, somutlaşmış bir "nesnel" durum. Ve ortaya çıktığı andan itibaren "şimdi"den ziyade geçmişe ait. Zira, bir kere "olmuş" olmuş.

"Olmakta olan" ise, henüz potansiyel halde olduğundan, subjektif ve soyut. İzlenimler, imgeler, simgeler, umutlar, arzular, hevesler, niyetler, duygular ve sezgilerden mürekkep bir "potansiyel" bu. "Olmakta olan", işte bu potansiyelin kuvveden fiile çıkarak somutlaşma, nesnelleşme süreci.

Hal böyle olunca, haliyle "şimdiki zaman" bir bıçak sırtı mahiyeti kazanıyor. "Olan"ın olmuş olduğu (yani artık maziye karışmakta olduğu) ve "olmakta olan"ın olmakta olduğu bir an. Dumursal durumlar yani...

Peki bütün bunların ve bu kainatın müsebbibi ne, kim? Hopilere göre "a'ane himu". Kelimesi kelimesine Türkçesi, "güçlü bir şey"... Tamam, "güçlü bir şey" ama ne? Hopiler ellerini iki yana açmakla yetiniyor: Güçlü bir şey, kimbilir ne?.. Bir tür kozmik nefes... Zaman işte!..

Deep Purple söylüyor: "Child In Time"

Zamanın tanrılığı kızılderililere has bir inanç değil. Eski Yunan'da, tanrıların tanrısı Zeus'un babası da "zaman": "Her şeyi yaratan ve yok eden Kronos"... Çapraz bulmacalardaki "banko"muz, eski Mısır tanrısı Ra da "zaman"ın ta kendisi. Güneş tanrısı Ra, doğarken böceğe, batarken krokodile dönüşüyor. Gece yarısından sonra ise çift başlı (başları aksi yönlere bakan) bir aslan halini alıyor: Routi... Yani "dün ve yarın". Çin düşüncesinde ise, Tao, zamanı temsil eden eril ilke Yang ile kuvveden fiile çıkmayı temsil eden dişil ilke Ying'in uzayda birleşmesinden meydana geliyor. Ayrıca, Yang ve Ying sadece kozmik ilkeler değil, aynı zamanda kozmik ritmler. Ve, zaman anlamındaki Çince sözcük, che, (ne rastlantı) daha çok "koşulların bir eylemin ortaya çıkmasına elverişli olup olmadığını" bildiriyor. (O kadar kısa bir kelime, bu kadar uzun tarif... Oluyor işte!)

Bob Dylan söylüyor: "Last night I dreamed about St. Augustine"

Ortadoğu'da ortaya çıkan tek tanrılı dinlerin dışındaki inanç sistemlerinin hemen hepsinde, tanrı hep zamanın içinde var oluyor, hatta bazen de zamanın ta kendisi oluyor.

Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet'te ise, tanrı zamanın dışında. Kainatla birlikte zamanı da yaratıyor. Ama, önce yerküreyi, "dağları ve denizleri" yaratıyor, sonra da zamanı: "gündüzü ve geceyi"...

Yani "o", zamandan önce de var. Peki, "zamandan önceki zamanda" Tanrı ne yapıyor, nerede ve nasıl vakit geçiriyor? Kainatı ve zamanı ne zaman yaratıyor? Ve niye "o zaman" yaratıyor da, başka bir zaman yaratmıyor? Hikmetinden sual olunmaz, peki. Fakat insan Einstein'ın ünlü sualinin hikmetini de merak ediyor: "Yoksa, tanrının başka seçeneği yok muydu?" Yani, kainatı ve zamanı yaratmaya, üstelik de "o belirli anda" yaratmaya eli mi mecburdu?

Fotosentez bu andan itibaren 46 ve 47. sayfalara "uzuyor"

Oasis

Biliyorsunuz, üç yıldır başımızda bir Oasis derdi var. Neden ve nasıl olup da bu kadar büyüdüğü bir türlü anlaşılamayan çözümsüz bir vaka. Bir rock topluluğunun değil, bu vakanın adı Oasis. Müzikleri birçok kimsede rastlanılabilir bir güzellikte, işin doğrusu sıradan olsa bile, bir "hareket" olarak kafamızı kurcalıyorlar. Bu hareketlenmeyi yaratan şeyin de zaten bu sürekli altı çizilen sıradanlık olduğunu sanıyoruz. Lafı kısa kesip bizzat bu hareketin yaratıcılarının gevezeliklerine kulak vermek en doğru yol. Gallagher kardeşler Les Inrockuptibles dergisiyle konuşmuşlar, yine atıp tutmuşlar...

"Bu grup bir alev"

Geçtiğimiz haziran ayında, dokuz aydır süren tantananın ardından San Francisco'da tekrar sahneye çıktığınızda bir şey çok çarpıcıydı: rahatlığınız, aldırmazlığınız...

Liam: Hayatımda hiçbir zaman en ufak bir baskı dahi hissetmedim. Kendini ezilmiş hissetmek zayıfların işine gelir. Açıkçası, rahat olmak için her şeye sahibim ben: Zirvedeki bir grupta şarkı söylüyorum, hayatım bir mutluluk, karım bir harika, daha yeni sekiz ay tatil yaptım... Yeniden sahnede olmak, arkamda grubu işitmek çok güzel ve temiz bir duyguydu. İki aydan beri fiziksel olarak eksikliğini duyuyordum.

Noel: Herkes hakkımızda yığınla şey söylüyordu, "Oasis'in dönüşü" ya da "U2'ya karşı Oasis" gibilerinden... Bizim içinse sadece tatilden dönüş, tatilin sona ermesi anlamına geliyordu, en ufak bir baskının olmadığı bir konserdi. Geçen sene İngiltere'de, 200 binden fazla kişinin karşısında çalıyorduk. Onunla karşılaştırınca, 60 bin Kaliforniyalı küçük, özel bir topluluk sayılır, aile arasında çalıyormuş gibi... Orada olmaktan o kadar mutluydum ki, sahneyi çok özlemiştim, albümlerimi alanların kafalarını görme ihtiyacı duyuyordum. Sahnede, ilk on dakika boyunca sadece adrenalin salgılıyorum. Sonra sakinleşiyorum ve etrafı inceleyebiliyorum. Bugün sahneye çıkmak, insanlarla karşı karşıya gelmek fikri beni ne gerginleştiriyor, ne de heyecanlandırıyor. Ben ailenin miskiniyim. Sahnede olmaya bayılan Liam, ben otelde kalıp kestirmeyi tercih ederim.

Oasis'in öldüğünün, bittiğinin söylenip durduğu bu dokuz ayı nasıl geçirdiniz?

Liam: Ne olduğumuzu, niçin orada olduğumuzu, niçin oraya geldiğimizi yeniden tanımlamak için ölü bir zamana ihtiyaç vardı. Gevşeyip kendimize gelmemiz gerekiyordu, çok fazla konser vermiştik, çok çalışmıştık. Bu sefer de belki biraz fazla gevşedim, eve döndüm. Ama İngiltere'ye geri gitmem gerekiyordu. Orada karımla beraber yaşayabilmemiz için bir ev lazımdı. Altı ay boyunca turnede otellerde yattıktan sonra, Londra'ya döndüğünde de otelde kalmak olacak iş değildi. Ama ben, Oasis'in ayakta kalacağını, yaşayacağını biliyordum. Bu grup ölümsüz, bu grup tıpkı bir alev... Noel'in döneceğini biliyordum. Oasis'i terk etmek onu öldürür. Geberip gitmesine hiçbir zaman izin vermem. Şüphe içine düştüğü zamanlarda onunla konuştum. Ona şöyle dedim: "Noel, çocukluk hayallerimizi hatırla, rock'n'roll..." Onun yeniden arzu duymasını sağladım.

Noel: Bir grupta çalmak giderek hayal kırıklığı vermeye başlamıştı, angarya haline gelmişti. İki yılımızı yollarda geçirmiştik... Geçtiğimiz eylülde, havlu attığımızda, ben zaten yolun sonuna gelmiştim kendi açımdan. Hem sonra, grubumuz da, plak şirketimiz de beni hayal kırıklığına uğratmıştı. Oasis'e bir daha asla dönmeyeceğime, grubun artık tarihe karıştığına hakikaten inanmıştım. Aslında bu kafamdan hiç çıkmayan bir fikir: Her gün her şeyi bırakmayı, kendimi düzene sokmayı düşünüyorum. Kesinlikle Mick Jagger olmak istemiyorum, 55 yaşında hâlâ devam ediyormuş gibi yapmak falan istemiyorum. Oasis zirvedeyken çekilmek istiyorum. Biraz köşeye sıkışmış durumdayım, bunu şimdi hemen yapmak lazım, bakalım, göreceğiz. Geçen sene, bir hafta boyunca, Oasis yarı resmi bir şekilde dağılmıştı, bir rock'n'roll topluluğunda çalmak istemiyordum artık. Liam'la aramızdaki bütün bu kavga gürültüler, dalaşmalar saçmalıktan başka bir şey değildi, palavra hepsi: Her zaman kavga edip duruyoruz, ama bu çok normal, çünkü o benim kardeşim. Ama temeldeki mesele, esas mesele sadece bendim: Artık turneye çıkmak istemiyordum, söyleşi yapmak istemiyordum, fotoğraflarımın çekilmesini istemiyordum. Oasis'de çalmak hep bir iş olmuştu ama, artık sersemce bir iş haline gelmişti.

Hayal kırıklığına mı uğramıştın?

Noel: Evet. Durumun bu hale gelmesine, çürümesine izin verdiğim için öfkeden deliye dönüyordum. Ama n'apalım, gençtim, daha 29 yaşındaydım, saftım, iradem dışında sürüklenmeye bıraktım kendimi. Ama şimdi dizginler tamamen elimde. Eğer hoşuma gitmeyen bir soru sorarsan bana, kalkarım, arkamı dönüp ilk uçağa atlar ve doğru eve dönerim. Artık dünyada hiç kimsenin –menejer, plak şirketi, grubun geri kalanları– benim üzerimde en ufak bir ağırlığı yok. Bundan böyle oyunun efendisi benim, o halde seçimleri de ben yaparım.

Oasis'den bıktığını söylediğinde annen seni azarladı mı?

Noel: Ciddi ciddi aklımı başıma getirmeye çalıştı. Nasihat vermek için hiç fırsat kaçırmaz: "Evladım, dikkat etmen lazım, böyle konuşman hiç iyi bir şey değil, çok kötü." Onun en çok dert ettiği şeylerin başında benim Liam'la ilgilenmem geliyor. Ama, artık o da koskoca bir herif, göründüğü kadar salak değil, pekala kendi başının çaresine bakabilir.

Grupta ona nasıl bir önem veriyorsun?

Noel: O şarkıcı. İşinde mükemmel olduğu söylenebilir. Dünyanın en iyi şarkıcısı. Dünyanın en iyi rock grubunda. Bunun dışında, hiçbir şey yazmaz, hiç-

bir alet çalmaz. Ama yine de, o olmasa grup da olmaz.

Bu seni rahatsız ediyor gibi...

Noel: Pekala Liam'dan vazgeçebilirim. Kafama uyduğunda solo albümler yapacağım. "Don't Look Back In Anger"ı ben söylüyorum, hiç de az şey sayılmaz. Ama o, benden vazgeçemez. Onun yüzüne de söyleyebilirim: Kardeşler arasında insanlar birbirlerine can acıtıcı laflar söyleyebilirler.

İki kavga arasında hiç birbirinize daha sevgi dolu davrandığınız, bunu ifade ettiğiniz oluyor mu?

Noel: Liam onu sevdiğimi biliyor, bunu ona illa söylemem gerekmiyor. Onun da beni sevdiğini biliyorum ve bunu söylemesi için hakikaten hiç istek duymuyorum.

Zaman zaman kendini bir role hapsolmuş gibi, Oasis'in ününe göre davranmaya mecburmuş gibi hissettiğin oluyor mu?

Noel: Bu öyle bir kompozisyon rolü değil: Ben 'cool'um, alaycıyım, kurnazım ve çok hoşum... *(gülüyor)* Ama kişiliğimin bir başka yüzü daha olduğu unutuluyor. Çekingen, içine kapanık, mesafeli olabilirim. Ukala, palavracı ve içe dönük adam. Evde herkesten daha sessiz ve sakinimdir. Kendi halinde bir manyak işte. Altı ay boyunca grup için yapacak bir şeyim olmasa da, ödevlerimi teslim etmiş, şarkılarımı iyi yazmış olsam da, yine de aklım oraya takılıyor, çekip gidemiyorum. Eğer duvara bir tablo asmayı kafama koymuşsam, bunun titizlikle, hassaslıkla yapılması lazım, yoksa deliriyorum. Her şey için geçerli bu: Ne olursa olsun, herhangi bir şeyin hafife alınmasından, savsaklanmasından nefret ediyorum.

Seninle yaşamak pek eğlenceli olmasa gerek.

Noel: Benim gibi bir herifle beraber oturmaktan hiç hoşlanmazdım. Karımın hafif hafif şikayetçi olduğundan eminim. Aslında, evde hakikaten az konuşurum, suskunumdur. Özellikle de yazdığım zamanlarda. Kelimeleri çekip çıkarmak benim için hakkaten zorlu bir savaş. Ama şikayet edecek de değilim: Bu benim işim, yapmak zorundayım, tamamen benim bir parçam. Karım odama girip de "Aa yazıyor musun, bir bakabilir miyim" dediğinde, defterlerimi kapatıp, ellerimi sıkı sıkıya üstüne koyuyorum. Tamamen bitirmeden kimsenin görmeye hakkı yok.

İnsanlar sizi gündelik hayatınızda görseler çok şaşırırlar mı?

Liam: Ben 24 saat sürekli sinir küpü bir adam değilim. Feci normal, düz, sıradan bir insanım... O kadar normalim ki, bu acı bile veriyor. Eskiden, ses hızında yaşıyordum, bum-bum-bum. Ama frene basmak gerekti, çakılıp kalıyordum az daha. Bir gece, konserden sonra, uykumda boğulacak gibi oldum. Kendimi Jimi Hendrix olarak gördüm, çok fazla uyuşturucu ve alkol aldıktan sonra kendi kusmuğunda boğulup ölmüş halde. O zaman sakinleşiyorum, günlerce pijamayla dolanıp duruyorum. Oruca girdiğim zamanlarda, çekingenleşiyorum hatta. Zaten bunun için içiyorum. Palavracılığıma, çenebazlığıma kavuşmak için, "birisi" haline gelmek için. Ama dikkatinizi çekerim, kendime sunacak imkanlarım var: Arkamı sağlama alıyorum, komik bir kukla değilim ben. Arthur Scargill'in *(80'li yılların başlarındaki maden işçilerinin grevi sırasında sendika lideri)* de kuvvetli çenesi vardı, ama dünyanın en iyi rock şarkıcısı değildi, bok herifin tekiydi.

Noel, sürekli olarak belli bir düzen içinde mi yazıyorsun, yoksa kriz hallerinde mi?

Noel: Birkaç ay boyunca hayvan gibi çalışıyorum, sonra bir sene tatil yapabiliyorum. Burada örneğin, altı aydan fazla bir süredir, "Be Here Now"ın ve sonraki single'ların 22 şarkısını bitirdikten sonra, hiçbir şey yazmadım. Tabii arada sırada, orda burda birkaç not alıyorum, ya da tatil izlenimlerimi yazıyorum, ama sadece gevşemek, rahatlamak için. Yazmadığım zamanlarda, kafa çekmeyi, futbol maçlarına ya da konsere gitmeyi seviyorum. Evde bütün zamanımı gitarla, Beatles'ın, Jam'in ya da Smiths'in parçalarını çalarak geçiriyorum. Tonlarca dergi okuyorum, hikayeden çok bilgiye, habere ihtiyacım var. Bir kitabı baştan sona okumak benim için büyük azap, müthiş zorlanıyorum. O kadar uzun süre konsantre olamıyorum.

Liam: Kitaplar sersemler, ödlekler için iyi. Ben hiçbir zaman başkalarının hikayelerini yaşama ihtiyacı duymadım, benimki bana yetiyor. Kitap okuyanlar, hayal gücü olmayanlar, başkaları tarafından ele geçirilme ihtiyacı duyuyorlar. Kendi beyinlerini, kendi düşüncelerini okuma yeteneğinden yoksunlar. Benimkiler bana rahat rahat yetiyor.

Hakkınızda yazılanları, özellikle de cahil ve görgüsüz olduğunuz konusundaki yazıları okumak zaman zaman aşağılayıcı, utanç verici geliyor mu?

Noel: Çok fazla yerici söz, aleyhte laf var, bir sürü şişirmece, üfürmece. İyi de, şikayet edecek halim yok, ben başkaları hakkında çok daha iğrenç saçmalıklar söyledim. Liam'ın şikayet edecek daha çok şeyi var, onun peşine takılıyorlar. Bir starla evlenmenin ne demek olduğuna ayacak... *(gülüyor)*

Liam: Okuduklarım beni incitti. Daha arkamı döner dönmez başkalarıyla düzüştüğüm haberlerini karımın okumasını istemem. Uyuşturucu kullandığımı ya da içki içtiğimi yazdıklarında şikayet etmiyorum, çünkü bunlar hakikat. Ama yalan söylemesinler.

Geçen sene Knebworth'daki konserden sonra Oasis'in kimseye ihtiyacı yok gibiydi. Sonbahardaki tantanadan bu yana ikiniz de evlendiniz. Yenilmez olmadığınızı, desteğe ihtiyacınız olduğunu mu farkettiniz?

Liam: Ben hep anneme ihtiyaç duydum ama babama hiçbir zaman ihtiyaç duymadım. Sonra, gruba, menejere ihtiyacım var. Kardeşlerimi ve annemi dünyadaki diğer bütün insanlardan daha çok seviyorum.

Noel: Ailemin ya da eski dostların önemini hiçbir zaman azımsamadım. Bunu söylüyorum ama, onların tavsiyelerine de ihtiyacım yok, her şeyin yoluna gireceğini söyleyerek beni kucaklasınlar yeter. Çok uzun bir süredir kendi kendimle uğraşıyorum, karar almak için artık hiç kimseye ihtiyacım yok. Hayatımda hiç kimseden hizmet istemedim. Arkadaşlarım, kafa bulmak, eğlenmek istediğim zamanlar benim için çok önemli. Onun dışında yalnızımdır. Evli olsam bile yapayalnızım... *(susuyor)* Günlerimi kendi kendimle kalarak, gezinerek geçirmeyi seviyorum. Zihnimi yerli yerine oturttuğum tek anlar bunlar. Kendime karşı çok katıyım, kendimi pis bir sersem olarak görüyorum. Sonra öfkeyle huysuzlanıyorum, çıldırıyorum: "Bunu söylemeye hakkın yok, ben bu kadar da kötü değilim..." *(gülüyor)*

Liam: Aynada kendime bakıyorum ve öyle boş, anlamsız olmadığımı söylüyorum; rolüme tam oturuyorum, bu rol için ideal adam benim. Ama hiçbir zaman kendi kendime konuşmuyorum. O gelip benimle konuşuyor... *(gülüyor)* Böyle devam etmemi, kavganın bitmediğini, cehenneme gönderilecek daha çok insan olduğunu söylüyor bana.

Hep böyle yalnız ve kafasının dikine giden insanlar mıydınız?

Noel: Kendimi bildim bileli hep böyleydi: Öteki herkese karşı ben, katır gibi inatçı. Eğer bir şeyi elde etmeyi kafaya koyarsam, bir saniye beklemem harekete geçmek için. Oasis'de böyle, başka hiç kimsenin tasarlayamayacağı, ortaya çıkaramayacağı şeyler duyuyorum, ve bu sese ya da düzenlemeye ulaşıncaya kadar savaşıyorum. Eskiden, fikirlerimi benimsetmek için hakikaten fiziksel olarak kendimi döverdim. Ama bugün, artık fazla yaşlıyım, bu tür şeyler sadece sözle oluyor. Müzik insanın kafa göz yarmasına değmez. Her neyse, artık tartışacak bir şey yok: Son sözü ya ben söylüyorum ya da çekip gidiyorum. Demokrasiyle hiç işim olmaz. Bir grupta demokrasi işlemez, altı tane söz yazarı olamaz.

Küçük çocukken seni nasıl bir geleceğin beklediğini düşünürdün?

Noel: İkizler burcu olduğumdan, hep çift kişilikli oldum: Bir yandan müzikte çok başarılı olacağımızdan emindim, öte yandan, sonunda işsiz güçsüz kalacağıma inanıyordum. O zaman da kendi kendime, hakikat herhalde ikisinin ortasında bir yerde olacak diyordum: Müzikten geçimimi sağlayacağım, ama o kadar.

Liam: Ben adam olmak, kendime çeki düzen vermek, kendi yolumu çizmek istiyordum. Ve tek başıma becerdim. Bugün hayatım, ergenlik çağındakinden çok daha kolay. Ürkek bir çocuktum, annemin hastalanacağı, kardeşlerimin mutsuz olacağı fikri beni korkuturdu.

Çok katolik bir aileden geliyorsunuz. Tanrı korkusuyla büyümediniz mi?

Noel: Bugün tamamen kendimi kurtardım, çok büyük bir ağırlıktı bu çocukluğumda. 13-14 yaşına kadar her pazar kiliseye gider-

Liam: **Kendimi Jimi Hendrix olarak gördüm, çok fazla uyuşturucu ve alkol aldıktan sonra kendi kusmuğunda boğulup ölmüş halde. O zaman sakinleşiyorum, günlerce pijamayla dolanıp duruyorum. Oruca girdiğim zamanlarda, çekingenleşiyorum hatta. Zaten bunun için içiyorum. Palavracılığıma, çenebazlığıma kavuşmak için, "birisi" haline gelmek için.**

dim. Ama bu arada, "katolik günahkarlığı", suçluluk duygusu, dolu dolu bir cinsel hayat yaşamama engel olmadı. Düzüşürken Tanrı'yı düşünmem... *(gülüyor)* Zaten hiçbir zaman Tanrı'yla konuşmadım, ailemdeki diğer insanlar gittiği için gidiyordum kiliseye.

Hep takıntılı bir insan olduğunu söylüyordun, rock'dan önce hayatında ne vardı?

Liam: Benim tek takıntım kendimim. Geri kalanlar, aile, dostlar, aşk, sevgi. Müzik için de aynı şekilde. Ben kardeşim kadar sakat değilim. Benim için müzik, birdenbire, 16 yaşıma doğru ortaya çıktı. Ama şarkı söylemeyi hep çok sevmiştim; kilisenin korosunda söylüyordum.

Noel: Benim için futbol ve resim vardı. Sürekli resim yapıyordum. Sonra uyuşturucu, 14 yaşımdan itibaren büyük bir takıntı oldu. Manchester City hayatımdı, radyodan maçları dinlerdim. Manchester United değil. Cantona sersemin teki. Manchester'da şehrin ticaret merkezinde, Arndale Center'da sürterdim. Öteki çocuklar gibi, kendimi öyle akıntıya bırakmıştım, 18 yaşına kadar. O zaman, şimdi açıklayamayacağım bir şey oldu, şimşek çaktı sanki. Hayatımı böyle telef etmekten vazgeçmeye karar verdim, popstar kariyerinin önümde açıldığını anladım. Hakikaten de sanki yıldırım çarpmış gibi oldu. O zamana kadar doğru dürüst bir şey bestelememiştim, yeni bir gücün etkisiyle kolları sıvadım. Yazdıklarımın hiçbir boka benzemediğini farkettim tabii, sahip olduğum bu tek yeteneği geliştirmezsem, hayatta iş bulamayacağımı anladım. Futbolda profesyonel olacak kadar iyi değildim, öteki arkadaşlarım gibi sefalete, eroine saplanıp kalmamam için önümdeki günler sayılıydı.

Gallagher ailesi Manchester'daki geniş İrlanda cemaatinin bir üyesiydi. Kendini himaye altında hissediyor muydun?

Noel: Her ne kadar kimseye güvenmemem gerektiğini bilsem de, çok güçlü bir aile bağı vardı. Evimiz hep İrlandalı ailelerle dolup taşardı, onlarla beraber olmak hoşuma giderdi.

Babanızın gidişinden sonra, siz "ailenin erkekleri" oldunuz. Bu role hazır mıydınız?

Noel: Hiç bu kelimelerle düşünmemiştim, ama doğru tabii... Beni sorumluluk sahibi olmaya zorladı.

Liam: İyice ufakken bana çok kazık attılar, bu beni katılaştırdı. Özellikle de babam, bana çok kötülüğü dokunmuştur. Annemin eski arkadaşı da bana kötü muamele ederdi. Bana hayatın sadece en kirli, en çirkin yüzünü gösterdiler: küfür, dayak. İnsanlar ve din beni fena halde yaraladı, kırdı... *(susuyor)* Çok çabuk anladım artık Tanrı'ya inanamayacağımı, sadece kendime inanmam gerektiğini. Ve kendime rağmen adam oldum, hakikat bu. Bir tür "baba" gibi. Çok hızlı büyüdüm. 24 yaşındayım ama, daha şimdiden çok fazla şey gördüm. Hâlâ öfkeli, pis çocuk olarak kaldım, maalesef bir türlü sakinleşemiyorum. Annemle babam arasındaki korkunç bir kavgayı asla unutamam. Moruk, annemin başına çok ağır bir şekilde vurmuştu, annem artık daha fazla tahammül edemeyeceğine karar verdi, boşanmak istiyordu. Her zaman kiliseye giden annemin ayine ve cemaate katılması derhal yasaklandı. Şiddet düşkünü, saldırgan bir kocaya karşı kendisini korumak istediği için İsa'nın ekmeğini yemeye hakkı yoktu artık. Katolik kilisesinin bu ikiyüzlülüğünü hiç affetmedim. Din anneme sırt çevirdi. Ben de hemen dine sırt çevirdim. Teyzelerimin çoğu beni hiç affetmedi. Bana deli muamelesi yapıyorlar. Ama Tanrı'ya, şu sakallı cesur adama, bir an bile inanmıyorum. Onun çükü var mı? Erkek mi, yoksa zürafa mı?

"You Know What I Mean"de ilk defa babandan söz ediyorsun: "Bana tohumlarını veren adama rastladım / Ve onu diz çökmeye zorladım."

Noel: O sözünü ettiğim babam değil, Tanrı. Eğer O'na rastlarsam, iki çift lafım olacaktır. Aslında böyle söylüyorum ama, belki de yanılıyorumdur, kastettiğim babam da olabilir pekala... *(karanlık bir ifadeyle gülümsüyor)* Ruhumun içindekileri, ruh halimi boşaltmamın bir yolu: İçimde çınlayan şeyi bir kağıt parçasının üzerine yazıyorum, ondan sonra o artık bana ait değil, beni ilgilendirmiyor. Yazdığım bir şarkı haline dönüşmese bile, sadece kağıda dökmüş olmak beni özgürleştiriyor. İşte bunun için hiçbir zaman psikiyatra gitmem; sadece karım delirdiğimden korkarsa o zaman gidebilirim. Kendi kendime başımın çaresine çok iyi bakabiliyorum. İnsanlar pek farkında değiller ama, şarkılarımda çok fazla ben varım, çok ağır ve korkunç kişisel şeyler var.

Liam: Din anneme sırt çevirdi. Ben de hemen dine sırt çevirdim. Teyzelerimin çoğu beni hiç affetmedi. Bana deli muamelesi yapıyorlar. Ama Tanrı'ya, şu sakallı cesur adama, bir an bile inanmıyorum. Onun çükü var mı? Erkek mi, yoksa zürafa mı?

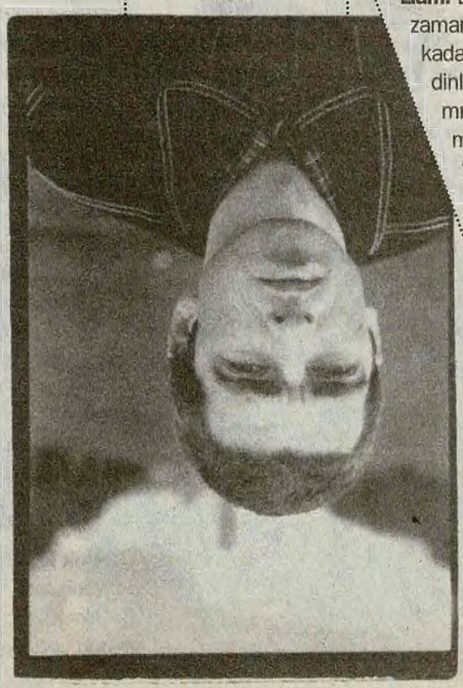

"Be Here Now"da bu çok açık görünüyor. İlk kez yaralanmaya açık, zayıf, savunmasız olduğun hissine kapılıyor insan.

Noel: *(şaşkın bir ifadeyle)* Zayıf mı? Çok tuhaf, çünkü bu parçayı çok mutlu olduğum bir dönemde yazmıştım. Sözlerin ne kadar kişisel olduğunu daha geçenlerde farkettim. Belki de yaşlanmak böyle bir şey: gardın düşüyor.

Bir düzene girmekten korkuyor musun?

Noel: Çocuklarımın olmasından, evet. Çocuk sahibi olmayacağım, çocuk istemiyorum. İki köpek, bir kadınla mutlu olurum. Çok fazla uyuşturucu alıyorum, böylesi bir sorumluluğu kaldıramayacak kadar serserilik ediyorum, eğleniyorum.

Liam: Ben kesinlikle hiç korkmuyorum. Bugün evrenin en mutlu insanı benim. Hiç şikayet edemem, çünkü istediğim her şeye sahip oldum: Bir rock grubunda şarkı söylemeyi hayal ediyordum, en iyisinde söylüyorum. Güzel bir kadın hayal ediyordum, en müthişine sahibim. Patsy Kensit'in ömrünün geri kalanını benimle geçirmek istediğine, benimle yaşlanıp, ölmek istediğine bir türlü inanamıyorum... Dışarıda rüzgar estiğinde, o benim içimi ısıtıyor, rahatlatıyor. Hayattan daha başka bir şey beklemiyorum. Ve çocuk sahibi olmak. İki çocuk. Bir aileye ihtiyacım var.

Bu albümde, insanlarla kolay iletişim kuramadığından söz ediyorsun; İngiltere'nin kuzeyinde yaşayan oğlan çocukları duygularından klinik bir korku duyuyorlar, bu çok yaygın. Bugün hâlâ bunun sıkıntısını mı çekiyorsun?

Noel: Büyümek çok da keyifli olmadı. Ergenlik çağına hiç özlem duymuyorum: İnsan işsizliğe, sefilliğe nasıl özlem duyabilir ki? Kuzey'de oğlanların hakiki erkek adam olmak üzere eğitildikleri, duygularını dışa vurmalarının yasaklandığı doğrudur. Bu benim pek işime yaramadı. Ben hiçbir zaman ağlamam. John Lennon öldürüldüğünde bile, ya da Manchester City ikinci lige düştüğünde bile... Ama yine de bugün, zayıf yanlarımla, içimdeki kadınsılıkla artık savaşmıyorum: "Don't Look Back In Anger"da ya da "Don't Go Away"de bunlar açığa çıkıyor. Ama hiçbir zaman kız gibi giyinmekten çok hoşlanmadım, onun için de bu büyük bir mesele olmadı... *(gülüyor)*

Liam: Ben duygularımı açığa vurmaktan, ağlamaktan hiçbir zaman çekinmedim. Müzik beni bazen gözyaşları dökecek kadar heyecanlandırır. Kardeşim "Don't Go Away"i bana dinlettiğinde gözyaşlarına boğulmuş, hıçkıra hıçkıra ağlamıştım. Ama bunun çok iyi bir şey olduğunu söyleyemem, zayıflıklarımı göstermeye hakkım yok, yoksa kötek yerim. Oğlan çocukları ağlamaz. Gözyaşlarını yalnız olduğum zamanlara saklıyorum. İnsanlara karşı ne zaman nazik olsam, beni kullandılar, istismar ettiler. Sürekli olarak kendimi sakınmaya mecburum.

Zaman zaman kullanıldığın izlenimine kapılıyor musun? Plak şirketinizdekilerin ya da gazetecilerin sizin üstünüzden geçindiklerini düşündüğün oluyor mu?

Noel: Bu hisse insan sürekli kapılıyor. Hep nereden geldiğimi, kim olduğumu hatırlamam gerekiyor. Nasihatlara dikkat etmek, menejerimin bana dediği her şeye inanmamak, plak şirketinin anlattıklarını yutmamak... Dostum olduklarını sandığım ama beni kullanan insanlar beni hayal kırıklığına uğrattılar. Şimdiki pozisyonumda avantajım,

ilk yanlış hareketlerinde onları kovup, yerlerine başkalarını alabilirim. Oasis'le Blur arasındaki şu salak savaşa bakın... Beni bunun içine sürüklediler. Siktirsin, şu sersem Damon başlattı, ama orda kalması lazımdı, çene yarıştırmamız gerekmiyordu –plak şirketimiz ve gazeteler bizi oraya itti. Böyle kullanılmak beni hasta ediyor, ama iktidarı paylaştığın sürece böyle bir tehlike hep var. Sadece bana kalsaydı, Oasis'i etkileyen her şeyi denetlerdim. Çünkü sürekli, dünyanın dört bir yanında, Oasis adına sersemlik yapmakta olan birileri var, ve bunun için para aldıklarını bilmek beni öldürüyor.

Dostlarının ihanetine uğramak herkesi çok üzerdi, ama sizi üzmemiş gibi. Buraya gelmek için o kadar savaştınız ki, her şeye hazırmışsınız hissine kapılıyor insan.

Noel: Ben ağlak biri değilim. Hayatta en çok hoşuma giden şeyi yapmam için bana eşek yüküyle para veriliyor: şarkı yazmak. Açıkçası, çorbama tükürmem. Başka toplulukların çok fazla konser vermekten, söyleşi yapmaktan yakındıklarını duyduğumda içimden onlara şöyle söylemek geçiyor: "O zaman başka bir iş bul, sersem!"

Bugün Oasis'in sanatsal tercihlerini etkileyebilecek birisi var mı?

Noel: "Be Here Now"ın kayıtları sırasında bizim dışımızda kimse stüdyoya kabul edilmedi. Üzerinde mutlak kontrol sahibi olduğum en son parçacığı bu Oasis'in. Ne orospu çocuğu grup, ne orospu çocuğu menejer, ne orospu çocuğu karım bu konuda bana şöyle yap böyle yap diyebilir. Bu benim çalışma yerim, orada bir insan oluyorum. Eğer parçaların onar dakika sürmesi gerekir diyorsam onar dakika sürecektir. Radyolar bana kendi tercihlerini dayatamaz. Stüdyo benim evim, bana ait, kapıyı çarpabilirim. "Be Here Now"da bunu yaptım, tamamen yalnızdım. Çok şey öğrenmem, sonra da palamarları tamamen gevşetmeden önce hâlâ dosyalarımda dolaşan bazı eski şarkılardan kurtulmam gerekti. Ama bir sonra yapacağımız albüm için neredeyse tamamen hazır olacağım; uzaydan gelen bir rock, bir saykodelizm anıtı olacak. Geleneksel rock'la işimiz bitecek. Bugün artık albüm satıp satmamak umurumda değil, bundan böyle ihtiyaç içinde değiliz. Eğlenebileceğiz.

Liam, yazma işine girmemek sana zaman zaman yoksunluk duygusu veriyor mu?

Liam: Blöf yapabilmeyi isterdim ama uzun süre sökmezdi. O zaman, çenemi kapıyorum ve kardeşime güveniyorum; onun deha olduğunu düşünüyorum. Bütün hayatını, bütün kalbini sanatına verdi o. Dehanın bedeli bu. Bizim ailede hiçbir şey yarım yapılmaz: İster şarkı söylemek olsun, ister sigara içmek ya da tuvalete gitmek, hepsi sanatın kuralları çerçevesinde olmalı. Tuvalete gittiğimde yaptığım bokları görmen lazım... *(ikna olmuş bir havada)*

Niçin hiç yazmıyorsun? Güvensizlikten mi?

Liam: *(alıngan bir ifadeyle)* Güvensizlikten mi? Benimle kafa mı buluyorsun sen aklınca? *(koruma görevlisini çağırıyor, dev bir et yığını geliyor)* Ağzının payını almak istiyor musun? Kendime güvenmiyormuşum gibi mi görünüyor? *(dev homurdanıyor, sonra kahkaha atıyor)* Evimde yazıyorum, ama hiç kimse sonucu göremez. Bu şarkılar popüler olamazlar, o kadar ticari değiller. Hiçbir plak şirketi onları dinlemeye layık değil. Ayrıca, onları satmam gerekmeyecek kadar zenginim. Bu benim gizli bahçem, orada düşüncelerimin zıplayıp sıçramasına, eğlenmesine imkan veriyorum. Yazmanın bana çok yardımı oluyor.

Noel, sen mükemmel bir otodidaktsın. Stüdyoda düzenlemeleri, istediğin sesleri müzisyenlere nasıl açıklıyorsun?

Noel: Ne beklediğimi tam olarak tarif etmek müthiş zaman alıyor, ama eninde sonuda anlaşıyoruz hep. Biraz gecikmeyle de olsa... Benim eğitim eksikliğimden kaynaklanıyor bu mesele. Bugün, okulu o kadar erken bıraktığım için pişmanlık duyuyorum... Sanat gibi İngilizce öğrenmiş olurdum. Kafamın içinde bir müzik duyduğumda, bunu kağıda dökememek beni çıldırtıyor. Nihayet, tıpatıp bu müziği stüdyonun hoparlörlerinde duyduğum zaman ne kadar sevindiğimi ve rahatladığımı hayal bile edemezsiniz. Benim için hakiki yaşam, orada, stüdyoda, müzik yaratmakta... Geri kalan, iki kayıt arasında vakit öldürmekten ibaret.

Gruptakileri, teknisyenleri terörize etmek seni eğlendiriyor mu?

Noel: Hakikaten insanların benden korktukları izlenimini ediniyorum. Ama sadece pazartesi ve salıları diktatörlük yapıyorum. Herkesin aynı dalga boyunda olması lazım. Bu herifler, işlerini yapmak için, işlerini adam gibi yapmak için buradalar. Eğer bir gün müzik yapma arzusu duymazsam, kesinlikle çalmayı bırakırım. 11 yaşından beri bu böyle: Yığınla albüm, kitap, dergi alıyorum, radyo dinliyorum... Ve olmayacak hayaller kuruyorum. Hayatıma biraz olsun canlılık getirebilecek her şey benim için iyiydi. Bir şeye ihtiyacım vardı, gitar çalmak ya da dünya turu yapmak gibi bir şeye, çünkü sıkıntımla başbaşa kalsaydım, delirirdim. Ya da o dönemdeki arkadaşlarımın çoğu gibi aşırı dozdan geberirdim.

***Noel:* Ben ağlak biri değilim. Hayatta en çok hoşuma giden şeyi yapmam için bana eşek yüküyle para veriliyor: şarkı yazmak. Açıkçası, çorbama tükürmem. Başka toplulukların çok fazla konser vermekten, söyleşi yapmaktan yakındıklarını duyduğumda içimden onlara şöyle söylemek geçiyor: "O zaman başka bir iş bul, sersem!"**

Çeviren: ***Siren İdemen***

NEW RELEASES

Elton John
The Big Picture

Rainbow
The Very Best Of

PolyGram

RAKS MÜZİK

CD•MC

Çıktı

Yakınımızdan U2 geçti

Bono ve arkadaşları 26 Eylül'de Selanik Limanındaydılar. Roll ekibi olarak hazır bulunamadık, sonradan da gitmediğimize pişman olduk. Allah'tan aramızdan biri bizden habersiz gitmiş, seyretmiş ve yazmış... İki buçuk saat sahnede kalmışlar, düzgün müzik çalmışlar, şarkı aralarında politik takılmışlar. Zaten ne demişti Çelik: "U2'yu dinlerdim ama CD'lerinin içine Türkiye'deki insan hakları ihlalleriyle ilgili not düştüklerinde onları dinlemeyi bıraktım..."

Her şey, namvan tivi'nin "U2 bu kadar yakınınızdan geçmeyebilir" anonsuyla başladı. Her araştırmacı dinleyici gibi, sorduk soruşturduk. U2'nun POP MART turnesinin bir durağının Tessaloniki, nam-ı diğer Selanik olduğunu ve girişimci bir ajansımızın istersek bizi bu konsere götürebileceğini öğrendik. Bunun üzerine, daha önce gitmediğimiz bir ülkeyi görmek, buralara gelmeyen birkaç albümü bulabilmek ve duraklama döneminde de olsa U2'yu canlı canlı izlemek birbirine eklenince, yollara koyulmaya karar verdik. Birkaç yıl önce olsa, o zamanlar yanıp tutuştuğumuz U2'nun peşinden değil Selanik'e, fizana bile giderdik, ama şimdi az önce saydığımız yan faktörlerin bir hayli etkisi olduğunu itiraf edelim.

25 Eylül akşamı geldiğinde, diğer iki büyük kentimizden gelenlerle birlikte yaklaşık 600 kişilik bir kafile olarak, parça parça düştük yollara. Dolmabahçe'den yola çıktığımızda ilk endişeyi, "inşallah köprü sıkışık değildir" diyen bir dostumuz sayesinde yaşadık. Biz Avrupa yakası sakinlerinin uzun mesafeli yolculukları, genelde Anadolu'nun muhtelif yörelerinde noktalandığından, ilk saniyelerde bu dileği pek garip karşılamadık. Ama yolumuzun biraz derinlemesine Avrupa yakasına yönelik olduğunu idrak ettiğimizde, rahatladık. Bu arada, Yunan gümrük memurlarının grevde olduğu ve bilinçli olarak içeri alma işlemlerini çok aksattıklarını (bir-iki gün kadar), buna rağmen ajansımızın konsolosluk ve bakanlıklar nezdinde bir girişimle bu sorunu (biraz da makbuzsuz ödemelerle) çözdüğünü daha önce öğrenmiştik. Hatta otobüslerimizi içeri almayacaklarını, bizi götürmek için sınıra Yunan otobüslerinin geleceğini de söylemişlerdi. Nitekim öyle oldu. Yalnızca, kendimizinkini aşıp Yunan gümrüğüne geldiğimizde, memurlara maksimum güleryüzle yaklaşmamız konusunda uyarıldık. Çünkü çantalarımızın ülkeye alınmaması olasılığı hâlâ vardı. Neyse, o aşamayı da atlatıp araçlarımızla yola devam ettik.

Yola çıkmadan önce, Selanik kentinin İzmir'e pek benzediğine ilişkin rivayetler vardı. Kentin girişinde geçtiğimiz ve Karabağlar'a kardeş semt olabilecek sanayi mekanları; sahile yaklaştıkça Alsancak'a dönüşen caddeler, sokaklar (biraz küçüğü de olsa) bunu doğrular gibiydi. Atatürk'ün evine yapılan gezinin ardından kentin sahiline açıldığımızda, Kordon'a benzerliği hususunda "e bu kadar olur" demekten kendimizi alamadık. Fikrimizce, kentler arası en büyük rekabet kızlar arasında. Naçizane, pek nefis olduklarını hemen belirtelim.

Gün boyu kenti turladıktan sonra, akşamüstüne doğru konseri izleyeceğimiz limana geldik. Giriş kapısında bir sürü çöpşişçi, seyyar büfe görmek bizi pek şaşırtmadı. Ama, ne eti pişirdiğini (mütemadiyen İngilizce olarak) sorduğumuz bir çöpşişçinin, bir iki garip sözcükten sonra "domuz, domuz" demesi ve eski bir Beyoğlu sakini olduğunu öğrenmemiz, doğrusu hayli şaşırttı. Büyüklüğü dışarıdan pek belli olmayan liman sahasına girdiğimizde, bir kenara dizili U2 hediyelik eşyacıları, Greenpeace ve Uluslararası Af Örgütü standlarını gördük. Hepsiyle ırgalandıktan sonra beklemeye koyulduk. Bu arada, sahnede bir Yunan grup, icra halindeydi. "Yaa, ne güzel çalıyorlar" diyecek olduk ki, gittikçe dayanılmaz bir hal almaya başladılar. Sahneden indiklerinde, yine hayli uzunca bir süre banttan güncel müzikler dinlemeye devam ettirildik. Koskoca U2, tabii ki saatinde çıkmayacaktı. Derken cansız müzik, yerini sürekli gidip gelen, bir var bir yok sesler eşliğinde dev sahne ekranına yansıyan görüntülere bıraktı. Tam multimedyalık görüntülere takılmış giderken, bu kez sahnede grup belirdi. Olağan gaza geliş çığlıklarından sonra sahnede ufacık gördüğümüz adamların, arkadaki dev sahne-ekrana yansıdıklarında, onlar olduğunu anladık. Muhteşem dörtlü, konserin birçok anında, her şarkı için ayrı ayrı tasarlanmış nefis grafik bezemeler ve ışık oyunlarıyla ekrana yansıtıldı. Yine bir şarkı için özel oluşturulmuş ve mutlaka o şarkıyla bağlantılı görüntüler, ortamı renklendirdiği gibi, olup biteni daha kolay algılamamızı sağladı. Hele gözden kaybolup aniden bir uzay kapsülünün içinde ortaya çıkıvermeleri, ardından "Discotheque" öncesinde ortalığın kocaman bir diskoteğe dönüşmesi görülmeye değerdi. Neyse ki yaşamamız/düşünmemiz gereken her şey, bizden önce düşünülmüş, bir "olayı kavrayamama" durumuna mahal vermemişti. Zaten önceden biliyorduk, hazmı kolaydır U2'nun; midemizi hiç bozmaz. (Yalnızca Çelik biraz bozulmuştu, hepsi o.) Bu arada, söz konusu multimedya faaliyetlerinin estetik açıdan müthiş bir zenginlik ve eşzamanlık içinde olduğunu, gördüğümüz kadarıyla bunu sağlamanın pek kolay olmadığını belirtelim. Üstelik, konserin önüne geçmesi dışında, tüm bunları keyifle izlediğimizi de. Ama birkaç yıldır iyice anladık ki, şov-bizz mevzuatına dahil olsalar da, artık yalnızca bir müzik grubu olmadığını gösterme çabası içinde U2. Bir takım ulvi işlerle de uğraştığını ispatlamak istiyor. Bosna girişimleri, anti-demokratik oluşumlar karşısındaki tavırları, hep bunun izleri. Samimiyet ve imaj arasında tam olarak hangi noktaya tekabül ettiğini belirlemek kolay olmasa da, bu tavırlarını sonuna kadar sürdürecekleri kesin. Nitekim, konserin ilerleyen dakikalarında birkaç Yunan mağduru anmayı ihmal etmedi Bono. Ardından hatırı sayılır bir alkışı hak etmiş olmalı ki, yerli izleyiciler birden coşuverdi. Bunun üzerine, gittikleri her ülkenin muhtelif mağdurlarını gündemlerine aldıkları söylemeye gerek yok herhalde. Yaklaşık ikibuçuk saat sahnede kaldı U2. Grubun sahne performansı, neredeyse kusursuz. Özellikle The Edge, ruhumuzun gitar sesi ihtiyacı için hâlâ elzem bir müzisyen. Dörtlü, o gece hiç ara vermeksizin duymak isteyeceğimiz birçok şarkısını çaldı. Hem de tam istediğimiz güzellikte. Yalnızca Pop albümünün kimi şarkıları, albümün kendisi gibi biraz zayıf kaldı. Diyeceğimiz, sorun müziklerinin ötesinde. Sanırım bizi bozan, fazla içten pazarlıklı olmaları. Her şeylerinin planlı programlılığı, matematik bir samimiyet içindeki görüntüleri, bizi hep temkinli olmak zorunda bırakıyor. Bu durumda seçeneklerin en ağır basanı, onları 'öyle' kabul etmek görünüyor.

Saatlerce ayakta takılmanın ardından, konser sonrası bitkinliğiyle dönüş yoluna girdiğimizde, yurtdışına açık cep telefonları susmadı. Muhtemelen "abi nasıldı" sorusu yankılandı ahizelerde. Yanıtların kısa ve öz olduğunu tahmin edersiniz. "Süperdi" tabii ki.

Gökhan Pamuk

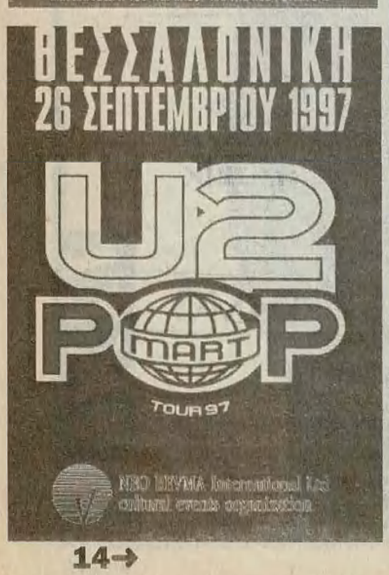

Kaybedenler Kulübü yayında

KENT FM 101.1

PAZAR/SALI/PERŞEMBE 23:00

www.kentfm.com.tr Tel: (0 212) 249 50 76

Radiohead

Britpop çılgınlığının had safhada yaşandığı şu günlerde beş okumuş İngiliz gencinin mağrur rock'u hem şaşırtıyor, hem de ilaç gibi geliyor. Dünya ahvaline kafa yorup "benim meselem" addediyorlar, sağda solda mütemadiyen boy göstereceklerine saklanmayı tercih ediyorlar, Pink Floyd'la REM'i toplayıp ortalamasını alıyorlar... "Pablo Honey" ve "The Bends"in ardından üçüncü albümleri "OK Computer"i geçenlerde yayınlayan Radiohead'in iki sağlam adamı solist Thom Yorke ve gitarist Ed O'Brien'le yapılmış görüşmeleri sunuyoruz...

Hızla giden bir trenin içindeki yumuşaklık gibi

Bu albümü yapmaya başladığınızda en büyük dürtünüz neydi?

Thom Yorke: Temel dürtü tamamen özgür olmaktı. Jonny ve benim 4 kanallı kayıtlar yaptığımız döneme dair nostaljik hislerimiz vardı. Canımız çektiğinde onun evine gidiyor, bir şarkı yazıyor ve kaydediyorduk. Burada da bunu yapmaya çalıştık. Prodüktör olarak Nigel Godrich'le de çalışmamızın nedeni aynıydı. O da bizim yaşımızda ve aynı frekansta biri. İstediğimiz her yere götürebileceğimiz bir stüdyo istediğimiz için, alet edevat seçimine yüklüce para harcadık. Nigel'a dedik ki, "bize istediğin aletlerin bir listesini yap, gidip alacağız." Ve aldık. Sanırım bizim deli olduğumuzu düşünmüştür. "The Bends" albümü sırasında herkesin yapmaya kararlı olduğumuz işe güvenmesini istedik. Tamamen istediğimizi yapmaya kararlıydık. Hata da yapsak tüm enerjimizi bu işe yükleyecektik. Özgür bir süreçti ama sorumluluğu da ağırdı. Bu yüzden olup bitenlerle ilgili kimseyi suçlayamam, ortaya çıkan ürünün kontrolü tamamen bizdeydi.

Bu şekilde çalışabileceğinizi biliyordunuz herhalde. Ne de olsa H.E.L.P albümündeki "Lucky"i beş saat içinde kaydetmiştiniz...

Kesinlikle. Çabuk sıkılıyoruz, ama o ana olan tepkimizi de hemen vermek istiyoruz. Bir kerede şarkıyı ortaya çıkarmak. Ondan sonrası cover yapmaktan başka nedir ki? "No Surprises"da da aynı şey oldu. Bütün o alet edevatı satın aldık, kurduk, ilk defa düğmeye bastık ve kırmızı ışık yandı. Küt! "No Surprises" ortaya çıktı. Albümdeki halinin ilk çaldığımız halinden hiçbir farkı yok. Sadece bir-iki ufak ayar çekildi. Ama sonradan bu şarkının altı değişik versiyonunu kaydettik. "Şuradaki bas iyi olmadı, bir de şöyle deneyelim" türünden şeyler... Sonunda ilk yaptığımız kayda döndük ve o anın enerjisini taşıdığını gördük. Günahlarıyla ve sevaplarıyla o ham halini seçtik... Kayıt sürecini alt üst eden Ennio Morricone'yi, Can gibi grupları dinlemekteydik. Biz de bunu denemek istedik. Kayıt konusunda tamamen cahildik. O yanıp sönen dijital işaretlerin önünde aptal aptal duruyorduk. Bir an geliyor Nigel, "Aman Tanrım" diyordu ve hep bir ağızdan "İşte mükemmel" diye bağırıyorduk. Ve albümde kullanmak için o versiyonu seçiyorduk. Oyuncaklarla oynayan çocuklar gibiydik. Neler olup bittiğini tam olarak bilmiyorsun ama ışıkları kurcalayıp duruyorsun. Ve genellikle iyi bir ses yakaladığımızda etrafta bir şeyler kırılıyordu.

Bitmiş şarkılarla mı geldin stüdyoya, yoksa grup olarak şarkıların üstünde çalışıldı mı?

Çalışıldı. Genellikle Jonny (Greenwood) ya da ben elimizde bir şarkıyla geliriz ama, çoğunlukla bunlar tam bir kaostur. Bu albümle ilgili çok tartıştık, vaktimiz vardı. Hem de çook vaktimiz vardı. Daha önce bitebilirdi ama tam bir yıl sürdü.

Bu süre içinde sürekli kayıt mı yaptınız?

O kadar da değil. Kırmızı ışıkların önünde sadece üç ay geçirdik. Geri kalan zamanda birbirimize girdik, tartıştık, yaptığımız her şeyi kafamızdan sildik, prova yaptık.

"Pablo Honey" albümünde senin sesin her şarkıda farklı çıkıyor. Sanki kendine bir ses arar gibisin. O albümle "The Bends" arasında vokal çalışmaları yaptın mı?

Hayır, ama kendime olan güvenim arttı. Pablo Honey bir tür 'demo'ydu: "Sadece üç hafta, korkma, kimse duymayacak, bu bizim ilk albümümüz" hissi egemendi. Ve birden albüm birçok kişi tarafından satın alındı. Henüz kendimizi oluşturma safhasındaydık, ne yapmakta olduğumuzu çok iyi kestiremiyorduk.

Peki, "işte bu benim sesim" dediğin bir an oldu mu hiç?

Evet, "Fake Plastic Trees". "The Bends" albümden sonra, ne söylersem söyleyeyim melankolik bir sesle söylediğim gibi bir sonuca varmıştım. Bu yüzden "OK Computer"un kayıtları esnasında elimden geldiğince kendim gibi söylememeye çalıştım. "Karma Police", "Paranoid Android", "Climbing Up The Walls", hep farklı persona'lar tarafından, farklı seslerle söylenen şarkılardır. Bu sefer içimdekileri dışarı çıkarmak gibi bir derdim yoktu. Dış dünyaya doğru bir yolculuk yapıyordum, başka insanların kişiliklerini kuşandım. Sanırım "Lucky"nin lirikleri ve vokali yeteri kadar pozitif ve heyecan verici... "No Surprises" kendini tek parça halinde tutmaya çalışan ama beceremeyen bir adamla ilgili. "Electioneering", bir sürü mikrofonun önünde vaaz veren bir adam... Önünüzden hızla akıp giden görüntülerin polaroid resmini çekmek, onlardan bir izlenim elde etmek gibi bir şey...

İnsanlar bu albümü nasıl tüketecekler? Eğlenirken, gülüp oynarken çalınacak bir albüm değil herhalde bu.

Evet, değil. Bu işe ilk giriştiğimizde, şık bir lokantada yemek yerken çalınabilecek, cool, mobilyanın bir parçası gibi duran bir albüm yapmak istiyordum. Ama galiba bu albümle yemek yemek mümkün değil. Yapmakta olduğunuz işi bırakmanızı gerektiriyor. Ama sanırım bu albümle seyahat edebilirsiniz. Bir uçakta oturabilir ya da araba kullanabilirsiniz. Ev işi yapabileceğinizi ise sanmıyorum.

Seyahat hissini ben de aldım. Bence albümün kilit parçası "The Tourist". Uzay yürüyüşü hissi uyandırıyor.

Gerçekten mi? Çok iyi, ya! Klibimizi sen çeker misin? Kimi zaman kafamdaki her şey büyük bir hızla akıp gitmeye başlar ve bu hıza kilitlenir kalır. "The Tourist" böyle bir anda, buna son vermek için yapılan bir dua...

Ama çok kaygan bir zemini var...

Evet. Hızla giden bir trenin içindeki yumuşaklık gibi. Biri bana, ne zaman trene binseler, çocuklarının pencereden akıp giden görüntüleri televizyon zannettiğini anlatmıştı. Trene biniyor, televizyon seyrediyor, iniyor ve kendini birden başka bir yerde buluyor, afallıyor.

Senin de albümün havasını veren anahtar şarkıların var mı?

"Exit Music" ve "Lucky". Senin de dediğin gibi "Lucky"i beş saat içinde yazdık. Teybi eve götürdüm, dinledim ve oturup ağladım. Uzun bir süredir yollardaydık ve birbirimizle beraberken kendimizi çok rahat hissediyorduk. Sanırım bu şarkıda hissettiğimiz heyecan ve mutluluk vardı. R.E.M.'le ilk tanıştığımız zaman yazıldı bu şarkı, her şey biçim değiştiriyor, yeni yeni oluşuyordu. Ve bu his albüm boyunca hissediliyordu. "Exit Music" ise, her notasının beni sarhoş ettiği ilk kaydımızdı. Bu şarkıyı yapmış olmaktan dolayı gurur duyuyorum. Sesini sonuna kadar açıp dinlediğim ve hiçbir yerine dudak bükmediğim bir şarkı.

Hangi ruh hallerinde yazıyorsun?

Ajitasyon, panik, paranoya... Trenlerde, yürüyüş yaparken, evde, herhangi bir yerde. "The

16→

Bends" pek böyle yazılmadı aslında. Bu şarkıları yazan, turne otobüsünün arkasında oturup kafayı çeken ve kendini huzursuz hisseden biriydi. En verimli halinde etrafta olup bitenleri emmeye çalışan birinin ürünüydü "The Bends".

Şarkı formuyla kendini kısıtlanmış hissettiğin oluyor mu hiç?

"The Bends"in kayıtları sırasında bunu düşündüm. Acı çekmiş bir sanatçı hali içinde olmam gerektiğini hissediyordum. Artık böyle hissetmiyorum ve halimden memnunum. Bence pop şarkıları sonsuza kadar, anlamlı bir şeyler söylemenin en güçlü yöntemi olarak kalacak. "Aural soundscapes" yaratmak falan gibi garip amaçlarım yok.

Senin yolunu aydınlatan, asla dinlemekten sıkılmayacağın şarkıların neler?

Elvis Costello'dan "I'll Wear It Proudly", R.E.M.'den "Fall On Me", PJ Harvey'den "Dress"... Ayrıca "A Day In Life". Kendimi sürekli olarak bu şarkıya gönderme yaparken buluyorum.

Şarkılarındaki atmosfer şimdi anlaşılıyor...

Evet, şeylerin hızla değiştiği, vahşi ruh hali dalgalanmaları. Lennon'ın bu şarkıyı bir şahit olarak aktarışını seviyorum.

Demek bu albümdeki besteleri yaparken bunlar geçiyordu aklından?

"Burada oturuyorum ve etrafı seyrediyorum. Artık içimi dökmekten başka çarem yok" gibi bir his. Örneğin "Electioneering"de, IMF ya da politikacılarla ilgili ne söyleyebilirsin. Ya da Afrika ülkelerine silah satanlarla, köle tacirleriyle ilgili... "Sürü gütmek and IMF" dersin, anlayan anlar. Kendimi bundan daha açık bir şekilde ifade edemiyorum ya da henüz bunu beceremiyorum. Takılıp kaldım. "A Day In Life"ta da Lennon aynı şekilde takılıp kalmıştır. "Söyleyemediğim her şeyi söyleyebileceğim bir şarkı yazmak..." Bu albümü kaydederken düşlediğim buydu.

IMF ya da politikacılarla ilgili ne söyleyebilirsin? "Sürü gütmek ve IMF" dersin, anlayan anlar. Kendimi bundan daha açık bir şekilde ifade edemiyorum ya da henüz beceremiyorum. Takıldım kaldım. "A Day In Life"ta da Lennon aynı şekilde takılıp kalmıştı. "Söyleyemediğim her şeyi söyleyebileceğim bir şarkı yazmak..." Bu albümde düşlediğim buydu.

Sevdiğin şarkıcılar kimler?

Scott Walker, Michael Stipe, Elvis Costello. Costello'nun nötr bir sesten, vahşi bir sese kolaylıkla geçebilmesini severim. Aynı şey PJ Harvey'de de vardır. Bir süre önce, bir ay gibi kısa bir zaman diliminde hem R.E.M.'le hem de Elvis Costello'yla tanıştık. Costello'nun önünde durup onunla konuşmak bile benim için büyük bir adım demekti. Tam olarak açıklayabileceğim bir şey değil, ama insana güç veriyor. Sonra R.E.M.'le turneye çıktık, bu kadar bok şeyin içinde bunca yıl sonra hâlâ müzikle yatıp müzikle kalkan insanlarla karşılaşmak şaşırtıyor insanı. Buna şahit olmak bizim için çok önemliydi.

Hiç "büyük bir gruptayım, yapmak istediklerimi yapıyorum, hayallerim gerçek oldu" diye düşündüğün oluyor mu?

Tabii ki. "Lucky"i bunun için yazdım.

Çeviren: **Ogan Güner**

GİTARİST ED O'BRIEN

Bu mucizevi kimya

Günlük hayattaki halimizle sahnedeki halimiz arasında zıtlıklar var, belki de Radiohead'in gücü burdan geliyor. Durmaksızın rock-star rolü oynayan, evinin altındaki kafeye iki yudum bir şey içmeye giderken kendini kırmızı kürklü mantolar giymek zorunda hisseden o çekilmez heriflerden biri olmak istemezdim açıkçası. Radiohead'in bu normalliğine, sıradan, sakin tarafına derinden bağlıyım. Çünkü bu hikayenin gerçek kahramanını bir an bile akıldan çıkarmamak lazım: Bu beş kişinin rastlaşmasından çıkan sonuç, yani demek istiyorum ki bu mucizevi kimya, zaten kahramanın ta kendisi. Geri kalanı, herkesin kendi kişisel hayatı, her insanın yaşayabileceği şeyler. Bu açıdan bakarsak, müziğimizi yaparken İngilizden ziyade Amerikalıyız. Size REM'i örnek gösterebilirim, adamlar çalıp sahneden indikten sonra adeta kayboluyorlar. Nispeten medyatik olan Michael Stipe'ın dışındaki REM üyeleri, kamusal bir kimliğe sahip değil. Şarkılarını yazıyorlar, plak dolduruyorlar, sahneye çıkıp çalıyorlar ve şak diye perdelerini çekiyorlar. Radiohead de tıpkı böyle var olabildiği için çok memnunum. Üstelik diğer bütün grupların hayatlarını bütün aleme sergilediği, gazetelere, televizyonlara çıkacağım diye önündekilere omuz atıp kendilerine yer açmaya çalıştığı İngiltere gibi bir yerde...

Michael Stipe, düzenli olarak Thom'la görüşüyor, insanlarla ve basınla nasıl başa çıkılacağını gösteriyor ona. Thom'a sürekli nasihatlar veren bir baba gibi, bir akıl hocası gibi oldu Michael Stipe. Ben genellikle Thom'a biraz sakin olmasını, rahatlamasını, bir plak çıkardığı için kendisiyle gurur duymasını salık veriyorum. O da bizim sürekli işin sonuna kadar gitmemizi, geriye bir an bile dönüp bakmamamızı istiyor. Bizdeki sükunetle onun gözükaralığı arasında gayet iyi bir denge var.

Bu albümde sazımıza vuruş düzenimizi tamamen değiştirdik. İlk iki albümde, "Creep"de de olduğu gibi, nakaratların dibine gitarları döşeme eğilimindeydik, ama bugün artık bu tip gösterilere ihtiyacımız yok. "OK Computer"daki bütün enstrümanlar daha anlaşılır, açık ve tane tane. Özellikle bir ses evreni elde etmeye çalışırken etkilendiğimiz en önemli kaynaklardan biri Marvin Gaye'in "What's Going On" albümü oldu. Durakların, eslerin seviyesini, hangi notayı basıp hangisini basmayacağını öğrenebilmek için mükemmel bir albüm. Grup olarak sürekli enstrümanlarla aramızdaki ilişkilerden söz ediyoruz birbirimize, herkes bu disipline ulaşmak için kendi usulünce gitgide büyüyen bir tutku yaşıyor. Eminim ki bir grup çalmaktan haz duyduğunda, izleyiciler de anında aynı şeyi hissediyor. Geçen sene gitarist Marc Ribot'yla karşılaştım ve bana Radiohead'e hayran olduğunu söyledi: "Sizin albümlerinizi dinlediğim zaman, yıllardır hissetmediğim müzikal heyecanlara yeniden kavuştuğumu düşünüyorum. Şarkılarınız bana, müziği çok sevdiğim o eski dönemi hatırlatıyor..." Yine de Elvis Costello'yla, Tom Waits'le çalışmış onun çapında bir gitaristten bu lafları duymak çok üzücü. İnancımı böylesine kaybetmeyi istemezdim. Grubun gençlik dönemlerimizdeki coşkusunu muhafaza etmesi için her şeyi yaparım. Radiohead'in eski fotoğraflarına baktığımda, inanılmaz derecede ihtiraslı, kararlı bir grup görüyorum. Bu uğurda her şeyi yapmak istiyorduk, hepimiz amacımıza ulaşmaya hazırdık. Aramızda en azimlimiz de Thom'du galiba. Onun sahneyi ele geçirebileceğini herkese ispat etmek için yanıp tutuştuğunu hissediyorduk. Sanırım gruba olan bağlılığında kişisel bir intikam boyutu vardı. Hayatla görülmesi gereken bir hesabı vardı sanki. Bir bakıma Radiohead, güneşi zaptetmeye çalışan beş orta sınıf gencinin hikayesi. Bu coşkumuz ordan geliyor olmalı. İngiliz gruplarının çoğu itiraf etmeye utanıyor ama, bizim için Amerika'yı fethetmek de gerçek bir amaç. Avrupa'daki küçük statümüzle yetinmeyip daha uzağa gitmek istiyoruz. Amerika, bir çeşit erişilmez Himalaya. Ve Radiohead'in de bu tip bir düşe ihtiyacı var.

Alternatif dediğin...

Alternatif müzik dediğiniz şeyin alternatifleri olması gerekmez mi? Gerekir elbet! Alternatif diye tanımlanan her büyük grubun (mesela Pearl Jam, Nirvana vs.) onlarca benzeri çıkıyor ve anında alternatiflik çöpü boyluyor. Aşağıda New York Times gazetesinin derlediği Amerikan menşeli 'has alternatifler' kılavuzunu takdim ediyoruz. Kimi grupları eski, çoğu da yeni. Bazılarını yakinen tanıyoruz, bazılarıysa bizden çook uzak.

Luscious Jackson

Orkestralı pop

Temsilciler High Llamas, Eric Matthews, Richard Davies, Yum Yum

Neye benziyor? Kemanlar, trompetler, trombonlar, piyanolar, orglar ve daha neler neler... Anlayacağınız bu müzikte çeşni bol. Bu enstrümanlar ise onların favorileri. Pop anlayışları, Burt Bacharach, Brian Wilson ve Zombies'in adamı Colin Bluntstone'dan esinlenme. Pop sound'unun üstüne fısıltılı bir sesle vokal yapmayı ve kulakta kalıcı nakaratlar yazmayı seviyorlar.

Züppe aşıklar popu

Temsilciler Pulp, Divine Comedy, Paul Quinn and the Independent Group, Baby Bird

Neye benziyor? Bu grupların çoğu aşina olduğumuz isimler. Ortak özellikleri mi? 'Dandy' tavrı. Bu müzikte, sanatları sayesinde etraflarında ördükleri bir fantezi dünyasında yaşayan "kaybedenler" var. Scott Walker ya da Serge Gainsbourg gibi karanlık, romantik, baştan çıkarıcı şarkıcıları var. Örnek bir dize: Bir ağaç olsaydın eğer/adımı kazırdım üstüne/Ağlamazdın o zaman/Çünkü ağaçlar ağlamaz.

Bela araçan yeni country

Temsilciler Wilco, Son Volt, Freakwater, Palace, Scud Mountain Boys, Sparklehorse

Neye benziyor? Amerikan müziğinin kalbine ulaşmak için Rolling Stones, Byrds, Neil Young ve Flying Burrito Brothers müziğini tersten yazıyorlar. Bu grupların çoğu arada kaynayıp gidiyor, çünkü Amerikan müzik endüstrisinin standartlarına göre hiçbir üsluba dahil değiller, arada bir yerde duruyorlar. Bu adamlar folk ve country şarkıları söyleyen rock'çular ve artık var olmayan Güney ruhunu hayallerinde yaşatmaya devam ediyorlar.

Kirli beyaz blues

Temsilciler Jon Spencer Blues Explosion, Chrome Cranks, Delta 72, Boss Hog

Neye benziyor? Blues'a karşı ironik de değilller, saygılı da... Bir parça funk'ın da işin içine katıldığı bu müzik şehirli ve detone bir blues'u temsil ediyor.

Nerdcore

Temsilciler Weston, Egghead, Sinkhole, Doc Hopper, Sicko, Zoinks, Plow United

Neye benziyor? Lise dönemi krizleri, yollardaki yaşam ve nedense fıstıkla ilgili lirikleri olan saldırgan pop-punk grupları. Bu gruplar '80'lerin çocuklarından oluşuyor ve beş para etmez rock şarkılarından apartma melodiler kullanıyor.

Fun-da-mental

Moody baritonlar

Temsilciler Nick Cave and the Bad Seeds, Tindersticks, Dave Wrench, Gavin Friday

Neye benziyor? Baudelaire ve Faulkner gibi yazarlardan da bolca etkilenen bu gruplar, hayatın karanlık yönlerine dair boğuk bir sesle kelimeler fısıldayan adamlardan oluşuyor.

Masum İngilizler

Temsilciler Teen-Age Fanclub, Sloan, Olivia Tremor Control, Lilys, Apples in Stereo

Neye benziyor? Beatles türü İngiliz melodilerini ve armonilerini kullanan utangaç adamların grubu... Soyut enstrümantaller ve alaycı bir üslup da işin cabası.

Paramparça rock

Temsilciler Pavement, Built To Spill, Archers of Loaf, Sportsguitar, Silkworm

Neye benziyor? Önce vokal vardı: Konuşurcasına söylenen bilmece gibi sözler. Ardından gitarlar geliyor: Arada bir sızlayan, inleyen nağmeler. Ve albümler: Üniversite radyolarının favorileri olan, rock'u tepeden tırnağa parçalayan albümler.

Ev yapımı pop

Temsilciler Sebadoh, Guided by Voices, Grifters, Tall Dwarfs, Ween

Neye benziyor? Yatak odalarında ya da çiçekçi dükkanlarında kaydedilmiş ucuz, ham kayıtlarla yapılan plaklar da var, sükseli stüdyo kayıtları da... Bu gruplar için aslolan şarkı... Eğer arkada teyp hışırtısı, etraftan gelen sesler varsa, bunları bir başka enstrüman olarak değerlendirmeniz gerekiyor.

Kimlik ispatı rock'u

Temsilciler Sleater-Kinney, Huggy Bear, Bikini Kill, Cornershop, Fun-Da-Mental

Neye benziyor? Konu sadece müzik değil. Cinsiyet, ırk ve hesapta eşitlikçi olan bir toplumda marjinalleşme... Yani ağır mevzular. Gerçi hepsinin ortak zevki punk rock ama, aralarında riott grrrls'den Anglo-Asya gruplarına kadar birçok isim var. Farklı kaynaklardan devşirdikleri eğlenceli ve politik şarkılarla çıkageliyorlar...

Funk atölyesi

Temsilciler Luscious Jackson, Ciba Matto, Buffalo Daughter, Butter 08, Money Mark

Neye benziyor? Ucuz teknolojiyle kendi funk'larını, sampling'lerini yaratıyorlar. Hepsi Beastie Boys'dan fırlama gibi... Bildik rock denizinde pek rastlanmayan, kereviz, kriket gibi konulardan bahsediyorlar.

Palace

Red House Painters

Gürültü patırtı

Temsilciler Keiji Haino, Blowhole, Masonna, Dead C, Voice Crack, Zeni Geva, Skullflower, Boredom

Neye benziyor? Galiba bu tür, en çok grubu barındırmakla birlikte en az şansa sahip. Free caz'dan avant-garde bestecilere, sıkı rock'n'roll'dan distorsiyonlu gitarlara, kısa dalga radyolara, mutfak araç-gereçlerine kadar her şey kullanılıyor bu müzikte.

Velvet'e dönüş

Temsilciler Luna, East River Pipe, Red House Painters, Her Handwriting

Neye benziyor? Velvet Underground'un favori konularını daha yumuşak bir sound'la dile getiriyorlar. Gitar ve davulun ön planda olduğu bu türde, yürümeyen ilişkiler hakkında fısıltıyla söylenen görkemli şarkılar var.

Vızıltı rock

Temsilciler Labradford, Windy and Carl, Bowery Electric, Magnog, Spectrum, Jessamine

Neye benziyor? Bu psychedelic minimalistler için müzik halet-i ruhiye ve akışkanlık demek. Şarkılar bir dakikadan yarım saate kadar uzayabiliyor. Tam anlamıyla ses manzaraları: Yüksek dağlardan karanlık dehlizlere...

Psychobilly

Temsilciler Cramps, Southern Culture on the Skids

Neye benziyor? '60'ların rockabilly'sinden ve garaj gruplarından beslenen bu tür, saldırgan, tam gaz müzikler yapıyor. "All Women Are Bad" ve "Atom Age Truc ker" gibi parça isimleriyle '50'lerin sıradan film müziklerini hatırlatıyorlar.

Sparklehorse

Şeker çocuk popu

Temsilciler Bis, Shampoo, Kenickie, Disco, Tiger

Neye benziyor? Grup üyelerinin hepsi yeniyetme olmasa da, öyle giyiniyor ve öyle şarkı söylüyorlar. Teenage devrimini öngören şarkılar yazıyorlar, öylesine akılda kalıcı şeyler ki kolaylıkla rahatsız edici, çileden çıkarıcı şarkılar çıkıyor ortaya.

Progressive psychedelia

Temsilciler Ozric Tentacles, Bevis Frond, Ghost, Mooseheart Faith, Space Needle, Magic Hour

Neye benziyor? Pink Floyd, Can gibi grupların deneysel yanını yaşatan tür. Uzaya yapılan uzun yolculukları çağrıştıran gitarlarla yapılan bir müzik bu. Arada sırada dünyaya da yumuşak iniş yaptıkları oluyor.

Rock'suz rock

Temsilciler Tortoise, Trans Am, Gastr del Sol, Experimental Audio Research, Main

Neye benziyor? Rock gruplarına benziyorlar, ama müziklerine rock demek için gereken tüm öğeleri bir yana atıyorlar. Bu gitar merkezli gruplar, elektronik dans ritmlerine yönelerek atmosferik müzikler yaratıyorlar.

Lağım rock

Temsilciler Jesus Lizard, Girls Against Boys, Brainiac, Unsane

Neye benziyor? Bu grupların müziği, gündelik hayatın ağırlığını hissettiriyor. Elemanlar ucuz mahallelerde yaşıyorlar. Bas en az delici gitarlar kadar önemli bir yer tutuyor. Kısacası karanlık, vahşi ve pis...

Jon Spencer Blues Explosion

Kokteyl parti

Temsilciler Sukia, Combustible Edison, Pizzicato Five, Love Jones

Neye benziyor? Bu gruplar için kitsch kültürü tam anlamıyla bir sanat. Yemek müzikleri, asansör nağmeleri, Havai adaları, Las Vegas kumarhaneleri, film müziği bestecileri bu gruplar için ilham kaynağı. Bu tür, pop dünyasında hiçbir şeyin bir kenara atılmaması gerektiğini kanıtlıyor.

Analog pop

Temsilciler Stereolab, Broadcast, Rentals, Ectogram, Pram

Neye benziyor? Geçmişte yaşamaya benziyor. Moog'ların kullanıldığı pop cenneti. Space-rock davullarının, elektronik havaların olduğu sakarin müziği.

Komünal hardcore

Temsilciler Sick Of It All, H2O, Subzero, Shelter, Madball

Neye benziyor? Bu tür müzisyenlerinin bazıları Hare Krişna, diğerleri de ateist. Bazıları politik tipler, diğerlerinin ise tek amacı eğlenmek. Farkları ne olursa olsun, hepsi New York'tan çıkan bu gruplar, metal ve pop istilasına karşı hardcore'u korumak gibi bir misyonla hareket ediyorlar. Sağduyuya yaslanıyorlar.

İKİ GÜN BOYUNCA MÜZİKLE İLGİLİ HERKES BİRARADA...

•Konserler: Ayşe Tütüncü "Piyano-Perküsyon" Grubu, Borusan Oda Orkestrası, Bülben Uz Hofmann, Erkan Oğur-İsmail Hakkı Demircioğlu, Hasan Cihat Örter, İlhan Erşahin Trio, İstanbul Blues Kumpanyası, İstanbul Oda Korosu, Kerem Görsev-Volkan Hürsever, Los Paşaroz Sefaradis, Muammer Ketencoğlu, Mutlu Torun ve Grup Mediterrane, Necdet Yaşar, Nurdan İpek, Önder Focan, Sema-Wolfgang Schröhter, Şenova Ülker Big Band, Şükriye Tutkun, Tura Dörtlüsü, Yansımalar, Yıldız İbrahimova-Erol Erdinç, Zen •Gece Konserleri: Lawrence "Butch" Morris-Süleyman Erguner Ensemble-Berliner Ensemble, Sumitra Guha •Söyleşi-Dinletiler: Can Kozlu-Uğur Yücel, Dersaadet Oda Müziği Topluluğu, Evin İlyasoğlu, Gökhan Akçura-Cemal Ünlü, İhsan Özgen, İbrahim Can-Mustafa Naci Keskin, ▶Mehmet Uluğ-Volkan Terzioğlu, Orhan Gencebay, Pentagram, Süleyman Erguner, Türk Müziği'ni Araştırma ve Tanıtma Grubu, Ufuk Ünver •Paneller: İstanbul'un Müzik Mozaiği, Günümüzde Geleneksel Türk Müziği'nin Üretimi, Telif Hakları ve Komşu Haklar, Türkiye'de Caz Müziği, Popüler Müziğin Anatomisi •Atölyeler: Feza Tansuğ, İstanbul Oda Korosu, Sema-Wolfgang Schröhter VE ... Çocuklar İçin Etkinlikler, Tanıtım Masaları, CD Satışı, İmza Masaları, Kitap Satışı, "Otlarla Dans" Mutfağı,

İSTANBUL MÜZİK ŞENLİĞİ-1

•Şenliğe günlük biletle girilecek ve gün boyunca şenlik kapsamındaki tüm etkinlikler ücretsiz olarak izlenebilecektir. Biletler 10 Ekim 1997'den itibaren tüm Vakkorama'larda ve Açık Radyo 94.9'da, ayrıca şenlik boyunca kapıda satışa sunulacaktır.

25-26 EKİM 1997, 10:30-20:30, HARBİYE ASKERİ MÜZE VE KÜLTÜR SİTESİ

POZİTİF

Organizasyon: Pozitif / Açık Radyo 94.9
www/turkworld.com/muziksenligi.turknet

—"Açık Radyo" 94.9

Patti Smith

Yıl 1979. Patti Smith'in müziği bir yana bırakıp evine ve aile hayatına çekilmesinden az önce... Eski dostumuz William S. Burroughs, Patti Smith'le Spin dergisi için röportaj yapıyor. 60'lar, 70'ler, punk, sanat, gezegenin gidişatı... Her ikisine de yakışan konular. Patti Smith'in yeni albümü "Peace And Noise"un henüz yayınlandığı bugünlerde, geçmişe bağlanıyoruz ve koyu muhabbete kulak veriyoruz. Nerede kalmıştık?

İyiLer ÇüRüYoR

Patti Smith: Benim rock'n'roll'a ilk giriş nedenim kariyer yapmak filan değildi, rock'n'roll'a politik bir niyetle girdim. Çünkü '60'ların insanlarından birçoğu öldüğünde, '60'larda ve '70'lerin başında yaşanan büyük hayalkırıklığından sonra herkesin bir süre yalnız kalma ihtiyacı içinde olduğunu hissediyordum. 1970-71 ve hatta '72'de dahi paniklemedim. Ama '73 ve hele '74 yılı geldiğinde işler giderek sarpa sarmaya başladı. Ortalıkta bir yeniliğin olacağına dair en ufak bir işaret yoktu, insanların güçlerini toplayarak, bir şeyler yapmak üzere yeniden biraraya gelmelerine dair... Güçlerini içlerinde taşıyan bizler için yeni bir enerjinin ateşini yakmak önemliydi. '60'larda ben pek bir şey yapmamıştım, mahremiyet içinde, dışarıya kapalı çalışmıştım. Benim için bir şeyler yapma zamanı geldiğini hissettim. Tek istediğim insanlarda tepki uyandırmaktı. Dünyada olup bitenlere baktığımda kalbim kırılıyor, insanların acı çekiyor olmasından nefret ediyorum. Iran'da olup bitenlere baksana... Çoğu insan için hiçbir şey ifade etmeyen şeyler için endişeleniyorum. Ama Amerikan politikasıyla ilgim, gençlerin kafa yapıları ve kafalarının nasıl biçimlendirildiği gibi basit meselelerdi. Gençliğimi düşündüğümde kendimi çok şanslı buluyorum. John F. Kennedy, Bob Dylan ve Rolling Stones döneminin başında büyüdüm, o zamanlar feyz alabileceğin çok kaynak vardı. Bana ilham veren birçok şey vardı. Beni eyleme yönlendirmiyorlardı belki ama zihnim sürekli bir bereket içindeydi. '70'lerin ortasında birden farkettim ki, yeni kuşakların nasipleneceği çok şey yoktu ortada. Radyolar '50'lerdeki radyolar gibiydi. '60'larda kurduğumuz alternatif radyolar, iyi iş yapan radyolara dönüşmüştü. En popüler parçaların çalındığı kutsal istasyonlar olup çıkmıştı. Ve geleceğin gençliği için merkezi bir iletişim platformu, ülkenin geneline yayılan bir birlik duygusu yoktu.

William S. Burroughs: Şimdi var mı ki?

PS: Şimdi de olduğunu düşünmüyorum, ama en azından şimdi bunun için daha fazla olasılık var. Bence şu anda gençlerin ruhları uyanış içinde. Nostaljik biri değilimdir ben. Geriye bakıp '60'lar için ağlayacak değilim. '80'leri ve '90'lara, ileriye bakıyorum. Ama diğer yandan gençlerin titreyip kendilerine geldiklerini düşünüyorum. Ben de kendi çapımda, en azından, bu uyanışa bir destek çıktım. Yıl geldi 1979'a ve hâlâ tek derdim bu. Ama senin de dediğin gibi, iş öyle bir noktaya geldi ki, durup "ben ne yapıyorum?" diye düşünmem gerekiyor. Bir hit single'ım, belli bir başarım ve bu başarı potansiyeli yüzünden kendi etrafıma çektiğim bir insan topluluğu var. Demek ki, şöyle bir durup ne yaptığıma bakma zamanı gelmiştir. Çünkü yapmakta olduğum işe kariyer için başlamadım. Ve hayatımın bu noktasında eğer dikkatli olmazsam, bana bir kariyer dayatılacak gibime geliyor. Birden kendimi, başkalarının benim kariyerimle ilgili düşüncelerinin biçimlendirdiği işleri yaparken bulabilirim... Diğer yandan güçlü bir insanım, demek istediğim, kendimi bir cazibe döneminden sağ salim çekip çıkarmayı başardım. Yapmış olmaktan utandığım hiçbir şey yok, ama hayatım bir cazibe dönemine girdi. Onun için bir yıldır sessizim, ne yaptığımla ilgili düşünmekle meşgulüm. Hayatta tek istediğim kendimle iletişim içinde olabilmekti ve başka biriyle kusursuz bir iletişim kurabilmek. Bir de büyük bir eser meydana getirmek. Büyük bir eser meydana getirmek ve böylece başka biriyle iletişim kurabilmek, ama aslolan iletişim kurma isteğim. Bir sinema yıldızı olmak ve arkamda kocalardan oluşan bir iz bırakmak gibi bir niyetim yok.

WSB: Evet.

PS: İnsanları kazıklamak istemiyorum. Kazıklanmak da istemiyorum. Bana tapınılmasını da istemiyorum. Ama sık sık dediğim gibi, bu ilişki en iyi şekliyle diğer insanlarla kurduğun bir vampirizm ilişkisidir. Kimi zaman onların enerjilerine ihtiyacım var. Özellikle sahnede düşüp boynumu kırdığımdan beri... Yeniden konser vermeye başladığım ilk zamanlarda, sahnede durmayı yeniden öğrendiğim zamanlarda sadece korkmuyordum, aynı zamanda enerjimin kaybolduğunun da farkındaydım. Sahnede yürüyemiyordum bile. Sen kazadan sonra verdiğim ilk konserlerden birine gelmiştin. Birkaç aydır yataktan bile çıkmamıştım, bir sürü ilaç kullanıyordum ve beni sahneye taşımak zorunda kaldılar. Sahneye çıktığımda "Bu çılgınlık," dedim, "Yürüyemiyorum bile, oturmam lazım." Sahneye bir iskemle getirttim. "Oturmama aldırmazlar herhalde," diye düşünüyordum. Ama seyircinin enerjisi, ruhsal ve fiziksel enerjisi beni ayağa kaldırdı.

WSB: İyileşmene yardımcı oldu diyebilir misin?

PS: Olduğunu hissettim. Doktorlar "Eğer ameliyat olmazsan, bir daha konser veremezsin," demişlerdi. Ameliyat olmayı reddettim, çünkü böyle şeylere inanmam. Ama gün geldi ve keşke olsaydım diye düşündüm. Tuvalete dahi gidemiyordum. '77 Paskalyası döneminde CBGB'de, her gece konser verdiğim dokuz gün benim için en iyi terapiydi. Dokuz günün sonunda boyunluğumu attım. Tam olarak ne olduğunu anlamıyorum ama o kadar mistik bir olay gibi görünmüyor.

WSB: Bu kaza Tampa'da olmuştu, değil mi?

PS: Evet.

WSB: Benim de hayatımın en berbat performanslarından biri Tampa'da gerçekleşmişti.

PS: Kazanın olduğu konser, üç dönemimin son noktasıydı. Performans benim için yeni bir şeydi. Tüm ilham kaynağımın politik olduğu ilk performans döneminden sonra işlerin değiştiğini fark ettim. Daha öteye gitmeye başladım, çünkü politikam çok yalındı. Sadece gençlere enerji aktarmak, kıçlarını kaldırıp düşünmelerini sağlamak ve benim kadar sarhoş olmalarını istiyordum. En yalın haliyle etraflarında olup bitenlere bakmalarını istiyordum. Onlara

→21

sadece birkaç soru sormak... Hayatlarına fazladan biraz haz ve acı eklemek... Ama bir süre sonra performans ritüeliyle zehirlendim. Grubumuz, bugünkü gruplara nazaran bir rock'n'n'roll grubu olarak bütün bunları göze alacak kadar cesurdu. Birçok grup için acılı bir yolu seçerek, her gece yapabileceğimiziden fazlasını denedik. Benim ve grubun yarısı için bu haz demekti, diğer yarısı içinse tam bir ıstırab. Ama bu da bizim grubumuzda yer almanın kuralıydı. Bu grubu gözlerim açıkken oluşturdum, ama gruptaki her herifin de gözlerinin açık olması gerekiyordu. Yaptıklarımız, rock'n'roll star'ı olmak için yapılması gerekenler değildi. Rock'n'roll yaparken sosyal ve iş çevrelerinde itibar görmeyecek şeyler için enerji harcadığımızı görmeleri gerekiyordu. Çok zordu.

WSB: Aynı şey resim ve yazı için de geçerlidir.

PS: Evet, ama resim ya da yazıda kararı sadece sen verir ve sen uygularsın. Senin kararındır. Oysa bir rock'n'roll grubunda birçok farklı insanın hayatıyla oynarsın. Üstelik ortalıkta çok para döner.

WSB: Ajansın, grup üyelerin.. birçok insanla bir aradasın.

PS: Bunlar hayatımın en zorlu yılları oldu, çünkü rock'n'roll konusunda çok idealisttim. Onu çok seviyordum, onun halkın sanatı olduğuna inanıyordum. Buna gerçekten inanıyordum. Bu kadar inançlı olduğum için de, rock'n'roll'un içindeki çürümeyle karşılaşmaya hazırlıklı değildim. Gerçi birçok insan beni buna hazırlamaya çalışmıştı ama...

WSB: Etrafta dönen paranın büyüklüğünde gizli değil mi bu? Bu kadar paranın olduğu bir yerde çürüme kaçınılmaz. Işin gidişatı bu yönde.

PS: Yine de acı duymuyorum. Her zaman kötüleri suçlamıyorum, iyiler de bir o kadar suçlu. Genellikle kötülerin iyilerden daha güçlü olduğu doğru, ki iyiler çürüyor. Yine de bu yola sapmama şansımız var. Benim de aynı şansım vardı ve bunu kullandım. Benim yaptığım ilk plak kontratı, o dönem için sıradışı bir plak kontratıydı. Gerçi 'şair' denen biri için hayli para almıştım, ama bugünkü çocuklara ödenen kadar büyük bir miktar değildi. Paranın yanısıra sanatsal kontrolü de almıştım ki, Bob Dylan'ın bile ilk kontratını yaptığında sanatsal kontrolü bu kadar elinde tuttuğunu sanmıyorum. Bunca yıl mücadeleyle geçse de, sonunda istediğimi elde ettim. Şimdi doğrusu, menejerler, plak şirketlerinin başkanları, herkes bana bir şeyler sundu. Örneğin son albüm (Wave) iki ay önce bitti. Henüz yayınlanmadı, çünkü hayatımın bu döneminde yer alan insanlarla uzun tartışmalar yapmam gerekti. Bazıları gerçekten de kendilerince benim üzerime titredi. Ama hepsinin benden daha fazla, başarıyla ilgili belli tanımları vardı. Bu da işleri güçleştirdi. Aslında bu o kadar da önemli değil. Sıkıntıdan patlamış bir durumdayım, çünkü iki aydır ruhsal bir mücadele sürüp gitmekte. Benimle, albümlerimi sürekli kılmak isteyen insanlar arasında bir mücadele. Onlarla mücadele ediyor olsam da, bu insanlara saygı duyuyorum. Saflık gibi gelebilir ama, bu insanların bana yatırım yapmış olmalarına saygı duyuyorum. Ama estetik olarak albümlerime karışmaya kalktılar... Önerilerinin bir kısmında haklı bile olabilirler, çünkü benden mümkün olduğunca fazla para yapmak istiyorlar. Beni kendi deyişleriyle büyük bir yıldız yapmak istiyorlar. Tabii kendileri de yükselecekler ama kafalarındaki asıl çıkar benim çıkarım...

Sadece gençlere enerji aktarmak, kıçlarını kaldırıp düşünmelerini sağlamak ve benim kadar sarhoş olmalarını istiyordum. Etraflarında olup bitenlere bakmalarını istiyordum. Onlara sadece birkaç soru sormak... Hayatlarına fazladan biraz haz ve acı eklemek...

WSB: Onların işlevi de bu, değil mi?

PS: Ama ben yaptığım işin arkasında durabilmeliyim, kusurlu ya da değil... İnançla yapılmış kusurlu bir işin arkasında durabilirim, çünkü bazen bir iş başka bir işe sıçrama tahtasıdır.

WSB: Sıçrama tahtasından bahsettiğine göre, bir yerden diğerine gidiyorsun demektir. Sürekli olarak daha ötesi ve daha ötesi var.

PS: Geleceğime neşeyle bakıyorum. Hayatım mükemmel ve çılgın. Biliyorsun, geçenlerde Detroit'e taşındım. 12 yıl boyunca New York'ta yaşadıktan sonra... Orada kendimi ruhsal bir yuva kurmuştum, yaptıklarımı yansıtan bir yuva... New York'u terk etmek yeterince zordu, ama bunu da büyük bir neşeyle yaptım. "Hadi kızım, Batıya git!" demek gibi bir şeydi. Ben her zaman Doğu sahilinde yaşadım. Yine de gençken en cool kentin New York değil de, Detroit olduğunu düşünürdüm, çünkü Motown hayranıydım. Şu anda mutluyum çünkü genç kızlığımdan beri beklediğim insanla karşılaştım. *(1994'te yitirdiği eşi Fred "Sonic" Smith'ten söz ediyor)* Hep onunla karşılaşacağıma inanmıştım. O benim en büyük hayalimdi, benim insanım olacaktı. Biraz geç geldi, ben onunla 16 yaşında karşılaşmayı umuyordum, ama neyse... Bu insan bana karşı tamamen açık. Kendimi dürüstçe ifade edebileceğim bir yol açtı bana –müzik. Rock'n'roll'la uğraşmama rağmen, kendimi daha çok bir konuşmacı gibi görürdüm.

WSB: Benim müzik ve şu anda olup bitenler hakkında bir şey bilmediğimi düşünürsen –ki gerçekten de pek bilmiyorum– anlat bana... Neler olup bitiyor?

PS: O kadar önemli bir şey yok. '70'ler, değişik insanların tahtı ele geçirmek için uğraştığı bir dönemdi. En ilginçleri David Bowie gibi adamlardı. David Bowie'yi aşağılamak için söylemiyorum, kimi zaman bana ilham kaynağı olmuştur kendisi... Ama ne bileyim işte, Amerikalı değil o, beni harekete geçirmiyor. Olumsuz bir şey söylemek istemiyorum, çünkü itibar hak edecek kadar çok şey yaptı. Yine de '70'lerde beni heyecanlandırmadı. Sanırım farkında olmadığımız bir açlığımız vardı. Bir şeyler olması için yanıp tutuşuyorduk ve kendimizi yalnız hissediyorduk. Biz kendimizi yalnız hissederken, Television gibi bir grup da kendini yalnız hissediyordu. Sex Pistols da kendini yalnız hissediyordu. '60'ların oluşmasına katkıda bulunan tüm insanlar kendilerini yalnız ve cansız hissediyorlardı. Sloganımız şuydu: "Uyan!" Ben sadece Paul Revere olmak istedim. Büyük kahraman olmak, bir amaç uğruna ölmek, şehit olmak istemedim. Tek istediğim insanları dürtmek ve uyandırmaktı.

WSB: Ve bu da gerçekleşti. Anti-kahraman-

Fotoğrafı çeken kişi, Patti Smith'in eski sevgilisi Robert Mapplethorpe

larla dolu punk nesli doğdu. Eski değerleri reddediyorlar, çünkü uyandılar ve içinde büyütüldükleri anlamsızlıkları farkettiler. Bütün bu aptal standartlar... Ve eski standartları reddediyorlar. Punk kuşağı, senin yaratılmasına katkıda bulunduğun bir kuşak öyleyse...

PS: Ben hâlâ dahilere inanıyorum. O çocuklara katılmıyorum. Kahramanlara inanıyorum. Bu çocukları seviyorum ama küçük canavarlar doğurdular. Onlarla aynı şeyleri hissetmiyorum. Bence eroin vurup 21 yaşında ölüp gitmek hiç de cool değil. 21 yaşında ölmenin cool bir tarafı yok. Ölmek istemiyorum. Sonsuza kadar varolmak istiyorum. Hayatı ve bu dünyada olmayı seviyorum. Ayaklarımın yere basmasını seviyorum. Bu insanların cesetleri üzerinde tepinemem. Jimi Hendrix'i genç yaşta ölüp gittiği için sevmiyorum. Hayattayken yaptıkları ve sahnede tanrılarla olan alışverişi için seviyorum.

WSB: Peki müzik dünyası sence ilerlemeye devam edecek mi?

PS: Ortalıkta bir sürü sahtekar var. Bence büyük sanatçı olmayanlar sanatla uğraşmamalı. İnsanların bir evin mahremiyeti içinde kendilerini ifade etme hakkı vardır, ama insan ırkının ilerlemesine bir katkı sağlayacağını düşünmedikleri sürece, bunu kapının dışına taşmamaları gerekir. Tamam, porno kitaplar okumayı ben de severim... Ama eskiden sanat sanattı. Yine o eski çerçeveye dönmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bu da ancak bir anda on büyük sanatçının çıkmasıyla gerçekleşebilir gibi geliyor bana. Ben böylesine aydınlatılmış bir çağda yaşamak istiyorum.

WSB: Herkes senin kadar iyimser değil ama?

PS: Bu da bana allah vergisi herhalde. İnsanların, özellikle de erkeklerin iyimser olmadığının farkındayım. Her şey gitgide daha da bozuluyor. Benim kozum kadın olmak. Bu anlamda kadınsı konuşuyorum. Sahne performansından ya da yaratım sürecinden bahsediyorsak, tutup sana cinsiyetten bahsetmem. Bu tür konularda cinsiyetin ötesine geçmek gerektiğini düşünüyorum. Ama Anna Magnani ile aynı cinsiyetten olduğum için gurur duyuyorum. Kadın olarak, biz medeniyeti daim kılarız ve bu yüzden iyimser olmamız gerekir. Geleceğe inanmamız gerekir, çünkü geleceğin insanlarını içimizde taşıyan biziz. Onları bir volkanın içine attığımızı düşünmememiz gerekir. Bir çocuk doğurup, sonra da onu volkana atmak istemezsin. Çocuğunu cennete bırakmak istersin.

Bence eroin vurup 21 yaşında ölüp gitmek hiç cool değil. Hayatı ve bu dünyada olmayı seviyorum. Ayaklarımın yere basmasını seviyorum. Bu çocukların cesetleri üzerinde tepinemem. Jimi Hendrix'i genç yaşta ölüp gittiği için sevmiyorum. Hayattayken yaptıkları ve sahnede tanrılarla olan alışverişi için seviyorum.

WSB: Evet, kadınların çoğu böyle hissediyor. Bu devirde çocuk doğurmak istemediklerini söylüyorlar.

PS: Bazılarımız doğuruyor ama. Mesela ben 12 yıl önce bir çocuk dünyaya getirdim. Çocuğum söz konusu olduğunda, kendimi Ispartalılar gibi hissediyorum. Onunla karşılaşmak, onu büyütmek gibi isteklerim yok. Ama algılarını geliştirebileceği bir alan bulabileceği bir gezegende yaşamasını diliyorum. Bu alanı sağlayacak şey neşedir. Bu zamanda dokuz çocuğum birden olmasını istemezdim tabii. Katolik de değilim. Gezegenin devamını diliyorum ve kuğuların neslinin tükenmemesini...

Ama kahramanların, meleklerin, azizlerin ve sanatın olmadığı bir gezegende yaşamak istemiyorum. Bunu söylemekten de utanmıyorum. Bu şekilde düşünmek pek moda değil, biliyorum. Bu düşünce biçimi ne kadar demode olursa, ben de daha kızgın ve güçlü oluyorum. Son birkaç yıldır bu gezegen ve onun gerçekleriyle ilgili çok hayal kırıklığına uğradım. Ama dediğim gibi, nasıl çürüme şansımız varsa, çürümemeyi seçme şansımız da var.

Çeviren: **O.G.**

MANHATTAN
AZZ ROCK Blues
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

Eric Burdon

"Sanırım ben ve Eric Burdon, gruplarımızdan ayrılıp solo çalışamaya başladığımızda, siyah müziğe böylesine dalmış sadece ikimiz vardık. O dönemde herkes siyah müziğe sardırdığını iddia ediyordu ve çoğu yalan söylüyordu. Ama ben ve Burdon gerçekten siyah müzikle yatıp kalkıyorduk. O dönemden çıkan birçok insanın imajı gayet beyazdır..." Üç sayı evvel yayınladığımız söyleşisinin finalinde Van Morrison bunları söylüyordu. Yıllardır sesini soluğunu duymadığımız, doğrusu hasret kaldığımız Eric Burdon'u Record Collector dergisi arayıp sormuş... Efsanevi Animals grubunun beyin takımından Chas Chandler'ı da bu yıl içinde yitirdiğimizi hatırlatalım ve Burdon'a bağlanalım. Konumuz Animals, War, aşk ve gül...

Aşk ve gül günleri

'80'lerin sonundan beri stüdyo albümü yapmadın, niye?

Aslına bakarsan, War döneminden beri stüdyoda kayıt yapmadığıma inanıyorum. Benim için stüdyoya girmek demek, arkanda duran ve ortaya çıkardığın ürüne güvenerek onu en iyi şekilde temsil edecek bir plak şirketine sahip olmak demek, ki 1971'den beri hayatımda böyle bir plak şirketi olmadı. O günden beri yaptığım her şey stüdyonun yerlerinde süründü, korsan olarak kopyalandı ve tamamen kontrolsüz bırakıldı.

Bu kadar uzun bir süredir bu aksiliklerin inatla devam ediyor olması, sana kendi karakterinde bir sakatlık olduğunu düşündürdü mü hiç?

Sanırım sorun ta Animals'ın ilk haline kadar iniyor. Geleceğimin sesini oluşturan arazlar ta o zamanlar yerleşti ve bunca zamandır bir hortlak gibi izledi beni. Bu tür bir kariyer başlangıcımız olduğu için pişmanım, ama oldu ve hepimiz bunun bedelini ödedik. Hepimiz acı çektik. Hepimiz değil tabii. Ama bir başka açıdan bakınca, şu anda yapmakta olduğum şeyi yaptığım için memnunum. Köprünün altından çok sular aktı ve bugün baktığımda, hâlâ selin içinde değil de köprünün üstünde olduğum için mutluyum. Bir süreliğine sellere kapılmıştım ama kurtuldum. Şu anda yapmaya çalıştığım şey, o kurtulma psikolojisinden sıyrılmak. Sürekli olarak o ruh haliyle yaşayamazsın... Benim hâlâ ayakta olduğumu ilk olarak Neil Young, Los Angeles'ta bir barda söylemişti. Bunu onun ağzından duymak benim için bir övgüydü, ama geçmişte yaşamaya devam edemezsin. Auschwitz'den kurtulmuş olabilirsin, ama eğer aklın orada takılıp kalırsa, kurtulmuş olmanın sana ne yararı olur ki? Bu yüzden kötü zamanları unutmaya çalışıyorum. Eğer bu bir arazsa, suçluyum demektir. Ama müzik işindeki adamlar beni aldatıp sikmekten başka hiçbir şey yapmadı, bu yüzden müzik işinin iş tarafına karşı bir saygım ya da ilgim yok.

Başına gelen talihsizliklerin bir sonucu da, insanların seni unutmaya daha fazla eğilimli olması... '60'lardan beri doğru dürüst bir şey yapmayan, acid dönemine ait bir adam olduğunu okumaktan bıkmışssındır herhalde.

Bu tür şeyler hâlâ çıkıp duruyor. Geçen yıl basılan Rolling Stone kataloğunda benimle ilgili bölüm şöyle bitiyordu:

"1974'ten sonra müzik dünyasından kaybolup Hendrix'in ölüm davasını yeniden açmak için ortaya çıktı." Nereden buluyorlar bu yalanları? Bilmiyorum. Bu tür bokluklarla her gün uğraşmak zorunda kalıyorum. Acid deneylerimi tamamen bağrıma basıyorum, onları reddedecek değilim. Aşk ve gül günleriydi onlar, ve sihirli bir halının üstünde dünyayı dolaştığımız günlerdi. Şimdi o günler bir yazar-bir insan olarak geri geliyor bana. Benim cennet ve cehennemde yaptığım birçok gezinti şimdi gerçeğe dönüşüyor. Bunlarla ilgili yazmak istiyorum. Bir sanatçı olarak benim gerçeklerim fantezilerimdir ve fantezilerim gerçeklerim oluyor. Aralarındaki çizgi ise belli belirsiz.

Ne demek şimdi bunlar?

'60'ların ideolojisinden '90'lara nasıl bu kadar çabuk geldik? Bugünkü genç siyahların anne-babaları, radikal siyahlar olarak, '60'larda Afrika'ya geri dönmekten bahsederlerdi. Şimdiyse onların oğulları ve kızları Afrika'ya dönüyor –Deniz Piyadesi üniformasıyla, tanklar, koca savaş uçakları içinde politik oyunlar oynamaya gidiyorlar. Benim için bunlar halusinojenik...

Amerika'daki müziğe baktığınız zaman (benim Amerika'ya geliş nedenim siyah müziğiydi), siyah müziğin kiliseden uzaklaştığını, gerçeklikten ve doğruluktan da uzaklaştığını görürsünüz. Rap denen şeyin parlayışı da, medyada siyah bir platform açmak isteyen heriflerin işiydi. Bugün Amerikan televizyonu siyah yüzlerle dolu, neredeyse hiç beyaz yok. Denge unsuru tamamen tersine döndü. Bunun niye olduğunu biliyoruz. Bununla şunu söylemek istiyorlar: "Sizi köle yaptığımız için bizi affedin, bakın bunları şimdi geri ödüyoruz." Oysa geçmişte yaşamaya devam edemezsin. Aynı dünyada beraber yaşıyoruz.

'60'ların sonuyla '70'lerin başı arasında, bir film ve ikili albümden oluşacak Mirage adını verdiğin bir projeden söz açıp durdun. Hiçbiri gerçekleşmedi. Neydi Mirage?

Üç yaşamın ölümden sonra öte dünyada üst üste bindiği üç bölümlü bir konsept albümdü. Biri 1860'lardan bir kızılderiliydi, ikincisi 1960'lardan bir siyah asker ve diğeri '60'larda turnede olan bir rock yıldızı. Hepsi vahşi bir şekilde ölüyorlar ve öte dünyada bir araya gelerek dünyayı değiştirmek için ne yapabileceklerini konuşuyorlar. Bugün baktığımda çok saf görünüyor, ama Hendrix ve Stanley Kubrick'in etkilerini taşıyordu.

'70'lerin başında niye gerçekleşmedi peki?

İyi bir albüm olacaktı ve projenin kontrolü tamamen benim elimdeydi –ta ki menejerlerimden ayrılıncaya kadar... Sonunda beni vergi dairesine şikayet ettiler. IRS bu ülkenin en güçlü polis birliğidir. Al Capone'u içeri tıkanlar bu heriflerdi. Benim için yaşamak imkansız bir hale geldi. Sonunda IRS'teki adamlarla yüz yüze oturup konuşmak zorunda kaldım: "Bakın" dedim, "şatafatlı bir hayat sürmediğimi görüyorsunuz, sadece yaşamaya çalışıyorum." Sonunda Kaliforniya'daki yerel IRS ulusal IRS'i ikna etti ve yeniden çalışmaya koyulabildim. Menejerlerimle birkaç yıl süren uzun bir davamız oldu. Davayı sürdürebilmek için paraya ihtiyacım vardı ve bir anlaşma yaptım. O zaman bu anlaşmadan memnundum, oysa yanlış bir hareketti. Eserlerimin haklarını sağa sola satmıştım. Karşılığında iyi bir para aldım, ama zaten IRS'e yüklü bir borcum vardı. Avukatların faturalarını da ödemek zorundaydım. İnsanlar ellerini açıp kapıma dayanıyordu. Evliliğim yıkıldı. Hayatım tamamen çöktü.

İntihar etmeyi düşündün mü?

Elbette birçok defa, çeşitli biçimlerde kendimi öldürmeye çalıştım. Ama her seferinde beni tutan bir şey vardı. Kendime bu şekilde acımaya çalışıyordum. Ama bu şekilde yaşayamayacağımı anladım. Bunu Hendrix'ten öğrenmiştim. Gerçek Jimi Hendrix deneyiminden.

Sorun '60'lardan büyük bir başağrısıyla uyanmamdı. Çocukluğumda beni şımartan, bana her şeyi veren bir annem ve babam vardı. Daha 18'imden önce seyahat etme iznim vardı. Paris'i, İspanya'yı dolaştım. Sonra üniversiteye gittim, sanat öğrencisi oldum. Üniversitede çok eğlendim, tek yaptığım etrafta haytalık etmekti. Sonra Animals çıktı ortaya. O sıralar Amerika'ya gidebilmek için orduya yazılmayı düşünüyordum. Animals çok başarılı oldu ve Amerika'ya gitme hayalim yine de gerçekleşti. Altımıza kırmızı halılar serildi. Her şey kusursuzdu. Tüm bunlar olurken ben kötü çocuktum. Olabildiğimce kötü olmaya çalışıyordum. Ve birden her şey bitiverdi. Finito! '60'ların sonunda ayakta kalmamı sağlayan, bir psikanalist yerine, Los Angeles'ta Actors Studio'ya giderek, diğer aktörlerle grup terapi benzeri bir deneyime girmemdi. İnsanlarla bire bir konuşmayı öğretti bu bana, çünkü uzun süredir insanlarla sadece sahne ışıkları altında karşılaşıyordum. İnsanlarla bireysel olarak nasıl konuşulacağını unutmuştum.

Sonra yeniden yollara düştüm. Etrafta bir sonraki Jimi Hendrix olmak için yırtınan tonlarca gitarist vardı. Benim Hendrix'le olan bağlantım yüzünden hepsi bana yapıştılar. Turnenin başında herifin adı Joe Blow oluyordu, turnenin ortasında ise kendini Jimi Hendrix zannetmeye başlıyordu.

'60'ların sonunda niye İngiltere'yi terk ettin?

Dışarı çıkmalıydım. Jimi'nin bombası patladığında ortalarda olursam şarapnellerden birinin de bana isabet edeceğini biliyordum. İnsanların, trajediyle biten bir partiler zincirinde bulunmuş biriyle ilgilenecek kadar vakti yoktu. Yine de dünyanın en iyi gitaristiyle dost olmaktan mutluyum. Şu anda benim için önemli olan bu.

War'un kısa sürmüş olmasına üzülüyor musun? Niye 1971 Avrupa turnesi sırasında grubu terk ettin?

Çünkü sesim gitmişti.

Böylesine büyük bir grupta şarkıcılık yaptığın için mi?

Hayır, o sıralar esrar tüttürüyor, genç kızlarla sikişiyor ve viski içiyordum. Bütün yanlış şeyleri yapıyordum. Bugün sesim o zamankinden otuz kat daha iyi. Onlar kendi kariyerlerine doğru giderken War'un üyesi olarak kalabilseydim... Ama hayır, MGM'e bağlıydım ben. Beni istemeyen, benimle ilgilenmeyen ve bana aldırmayan bir plak şirketine bağlıydım, yine de gitmeme izin vermezlerdi.

'60'ların sonunda ve '70'lerde filmlerde oynamakta çok ısrarlıydın. Hâlâ devam ediyor mu bu arzun?

'80'lerin başında "Comback" diye bir filmde oynadım. Senaryonun yazılımına da katılmıştım. Başrolü oynuyordum. Çekimler Los Angeles ve Berlin'de yapıldı. O zamanlar Berlin'in her yerinde sokak ayaklanmaları vardı. Hayatımda hiç bu kadar romantik sahneler yaşamamıştım. Film içinde film oynuyordu sanki. Arkada olup biten sokak ayaklanmaları bizim filmden çok daha güzeldi.

'80'lerin ortasında Animals yeniden biraraya geldiğinde Chas Chandler'la aranız nasıldı?

Hiç ilişkimiz yoktu. Bu işe körlemesine atlamıştım. Beni delikanlı ahlakıyla tavladılar. "Çeteye nasıl ihanet edersin?" dediler... Dün radyoda Sting vardı. Police'in yeniden bir araya gelip gelmeyeceğini sordular. Bu adamlar benim gibilerden çok iyi dersler aldılar. Police'i olduğu yerde bırakın, Police doruk noktasındayken dağıldı diyecek kadar akıllıydı. Keşke Animals için ben de aynı öngörüye ve hayır deme gücüne sahip olsaydım. Ama etrafımdaki herkes "parayı al ve sıvış" diyordu. Sonunda ben de eski dostlarımla müzikal bir his paylaşamayacaksam, hayat neye yarar ki diye düşünmeye başladım. Ve hayatımın en boktan tecrübesini yaşadım.

Sahnede şarkı söylerken kafanızdan "piçler!" lafı mı geçiyordu?

Onun gibi bir şeyler. Berbattı. Chas kendini savunmak için burada olmadığına göre onun hakkında konuşmak istemiyorum. Tüm proje, üstünde Animals World Tour yazan bir tişörtten türetilmiş planlar yüzünden bozuldu.

Listelerde yükselmekte olan bir şarkımız vardı: "The Nights". "Ark", mükemmel bir albüm değildi ama bizimle ilgili iyi şeyler söyleniyordu. People dergisi Animals'ı "yılın birleşmesi" diye nitelendirdi. O sene birçok grup yeniden bir araya gelmişti. Amerika'ya doğru turneye çıkmaya hazırlanıyorduk.

Oysa biz ne yaptık? Animals Dünya Turnesi yazdığı için bu turneyi bir dünya turnesi haline getirmek için Japonya'ya gittik ve üç hafta boyunca deli gibi yağmur yağdığından otelden bile dışarı çıkamadık. Tek yaptığım içki içip insanları rahatsız etmekti.

Turne için benim de bir tişört fikrim vardı: "Aman allahım, ben onu öldü sanıyordum". Londra'daki taksi şoförlerinden sık sık duyduğum bir laftı bu. Turne başlar başlamaz, ekiptekiler, üstünde "Aman Allahım, ölmüş olmasını isterdim" yazılı tişörtler giymeye başladılar. Ardından yeni bir tişörtle çıkageldiler: "Aman Allahım, hepsinin ölmüş olmasını isterdim". Chas bütün bu tişörtlerin onun parasıyla basıldığını farkettiğindeyse kıyamet koptu.

Animals'ın ilk defa hit olduğu 1964 yılında, Chas'e iyi bir basçı olmadığını, grubun menejerliğini yapsa daha hayırlı olacağını söylediğin doğru mu?

Evet, doğru. Bu söz ikimizi ebediyen ayırdı. Bir daha bana asla kardeş gözüyle bakmadı. Ama ne yapabilirsin ki? Yıl 1934 olsa ve Mississipi'den çıkıp Şikago'ya kayıt için gelen bir grup olsan, basçıyı değiştirmeyi düşünmezsin. Elindeki ham malzemeyi kullanır ve zamanının belgesi olan bir ürün ortaya çıkarırsın. Oysa sene 1964'tü.

Pete Best'e ve Beatles olayına baksanıza. Bu mükemmel bir örnek. Grup ilk kurulduğunda War'un basçısını değiştirmiştim. Sonra adam intihar etti. Bununla yaşamak kolay mı sanıyorsun?

Ama bunu başka şekillerde ödediniz. 1966'da çekilen bir belgeselde, otel odasında oturup müzik işine girmekten pişman olduğunuzu söylediğiniz sahne gibi...

Bizi öldürünceye kadar çalıştırdılar. Stones'un Andrew Loog Oldham'ı, Beatles'ın Brian Epstein'ı vardı. Ne haltlar karıştırmış olsalar da, bu herifler gruplarını seviyor ve kolluyorlardı. Bizimse Mike Jeffries diye eski bir gizli servis ajanımız vardı. Uyuşturucudan sekse kadar her yolu kullanırdı. Bizi mahvetti. Tıpkı Jimi Hendrix gibi... Onu uyarmaya çalıştım. Tek uyarmaya çalışan da ben değildim, ama dinlemeye hazır değildi. Biliyorum, insanlar kötü hikayeleri seviyorlar, yeter ki son sahnede güneşe doğru yürüsün.

Bugünkü genç siyahların annebabaları, radikal siyahlar olarak, '60'larda Afrika'ya geri dönmekten bahsederlerdi. Şimdiyse onların oğulları ve kızları Afrika'ya dönüyor –Deniz Piyadesi üniformasıyla, tanklar, koca savaş uçakları içinde politik oyunlar oynamaya gidiyorlar. Benim için bunlar halusinojenik...

Don Was tarzı, süperstarlarla birlikte bir albüm yapman teklif edildi mi hiç?

Evet, sürekli. Ama ben bu fikirden nefret ediyorum. Niye yapayım ki? Dışarda birçok iyi müzisyen var. Ama Ry Cooder'la bir albüm yapmak isterdim. O herife tapıyorum, her gün dinliyorum. Hendrix gibi elektro gitar çalan tek herif o.

Stones gibi yaşıtlarını stadyum konseri verirken, limuzinler içinde gezerken görmek seni kıskandırmıyor mu?

Tabii ki kıskandırıyor. Sürekli stadyum konseri vermek ister miydim, bilmiyorum, ama havaalanından, kimseye bağırıp çağırmadan bir limuzinle alınmak hoşuma giderdi. İyi bir ses sistemim ve iyi bir monitörüm olsun isterdim. Bunların hiçbirine sahip değilim. Yola beş adamım ve turne menejerimle çıkıyoruz. Gitarları kapıyoruz ve her nereye olursa, uçağa atlayıp gidiyoruz.

Senin kariyerinde savaş karşıtlığı büyük bir rol oynadı. '60'larda Vietnam savaşını protesto eden gruplar, bugün Vietnam gazilerine yardım topluyorlar...

ABD'deki konserlerimize gelen birçok Vietnam gazisi var. Ve sahnenin arkasına gelip de gözlerinden yaşlar süzülerek elimi sıktıklarında kendimi Oskar almış gibi hissediyorum. Ben her zaman savaş karşıtı oldum, ama asker karşıtı olmadım. Ailemin yarısı asker. Bu yüzden, bu insanların dünyanın en boktan yalanına satıldıklarında ne hissettiklerini anlayabiliyorum. Bu savaşta tek semiren kapitalizm oldu. Ancak yirmi yıl sonra olup bitenler konuşulmaya başladı. Eğer Amerikalılar Vietnam savaşını anlayamazlarsa, başları daha belaya girecek.

Yıllardır ABD'de yaşıyorsun...

1968'den beri.

Peki İngiltere ile ilgili ne hissediyorsun?

Bir parçam asla İngiltere'den ayrılmadı. Sürekli olarak orayı düşünüyorum. Ama Kaliforniya'da mutluyum. Üstelik istediğim her yerde, Güney Amerika'da, Amerika'nın her yerinde, Avrupa'da çalışabilirim. Çalıştığım birçok yer var ama İngiltere bunlardan biri değil.

Niye?

Kim bilir? Hem bu saatten sonra kim aldırır?

Çeviren: **O.G.**

bir zamanlar

Goran Bregoviç Varsayalım ki hepimiz Kusturica filmlerine ve "Kraliçe Margot"ya yaptığı müzikleri kulağımızdan eksik etmiyoruz, yazın Açıkhava'da verdiği konserleri hâlâ anılarımızda yaşatıyoruz, Sezen Aksu'yla birlikte neler yapacaklar diye merakla bekliyoruz... Peki, aramızdan kaç kişi bir zamanların Goran'ını merak ediyor? Eksik olmasın, Feza Tansuğ merak etmiş, araştırmış, "Rocking the State: Rock Music and Politics in Eastern Europe and Russia" isimli kitapta aradığını bulmuş. 89 yılında yapılan aşağıdaki mülakatta Goran Bregoviç, grubu Beyaz Düğme'yi ve parçalanma korkusu yaşayan Yugoslavya'yı anlatıyor...

Tükür ve şarkı söyle Yugoslavya

Bijelo Dugme, Darko Glavan ve Drazen Vrdoljak gibi rock eleştirmenleri ve diğerleri tarafından sıklıkla "Yugoslavya'nın Beatles'ı" olarak nitelendirilmekte. Bijelo Dugme bu özel konuma nasıl geldi?

Goran Bregoviç: Bizim en büyük avantajımız gerçekten Yugoslav olmamız. Müziğimizin Yugoslav bir karakteri var. Fakat aynı nedenle, müziğimiz dış dünya için biraz kaba ve ilkel. Yugoslavya için doğal bir müzik. Müziğimiz Yugoslavya'nın olduğu kadar Batılı –yani fazla Batılı değil, çünkü burası Balkanlar ve bazı yönlerden Avrupa'dan hâlâ çok uzağız. Yani bizim bir rock'n'roll topluluğu olduğumuz söylenebilir, ama bir country grubunun Amerika'da popüler olduğu gibi popüleriz. Parçalarımızı publarda dinleyebilirsiniz mesela. Folk sanatçıları bile benim şarkılarımı söylüyorlar.

Bijelo Dugme 16 yaşında. Bu onu Yugoslavya'nın en eski rock gruplarından biri yapıyor.

Evet, Bijelo Dugme'yi 1973'te kurduk. İlk üç albümümüz İngiltere'de, George Martin'in stüdyosunda yapılmıştı. Martin aslında Beatles'ın yapımcısıydı. Böyle işler için yeterli paramızın olduğu bir zamandı ve o dönem Yugoslavya'da çok iyi stüdyolar yoktu.

Rock'n'roll çalmaya ne zaman başladınız?

1967 dolaylarında, 17 yaşındayken, İtalya'da ve başka yerlerde çalıyordum. Bir süre Jutro (Sabah) adlı bir grubum oldu. Batı'da beş yıl harcadım, ki bence yeterli. Şimdi Doğu'ya gitmek istiyorum. Fakat beni istemiyorlar.

Neden?

Siyasi nedenlerden. Sovyetler Birliği'nde hiç çalmadık. Buradaki Sovyet kültür ateşesi bize karşı hep negatifti. Çünkü şarkılarımızda hep politik temalar taşıdık. Şarkılarım her zaman biraz komünizm karşıtıdır.

Bir örnek verebilir misiniz?

Size kendi iç politikalarımızdan bir örnek vereyim. Yugoslavya'da Arnavutlarla problemler başlayınca (1981'de), Arnavutça bir şarkı yazdık –oldukça cüretkardı. Birkaç yıl boyunca konserlerimizde kızıl ve siyah bayraklar dalgalandırdık ve nazizm ile komünizmin benzerliğine dikkat çektik. Temel olarak, rock'n'roll'un komünist ülkelerde, Batı'da olduğundan daha önemli olduğunu düşünüyorum. Alternatif parti ya da alternatif örgütlü politikalar oluşturamıyoruz. Bu yüzden de, büyük kitlelerin bir araya getirilip resmi olmayan düşüncelerin dile getirilebileceği çok yer olmuyor. Rock'n'roll, komünist ülkelerdeki insanların farklı bir biçimde düşünmesine yardımcı olan en önemli araçlardan biri. Bu nedenden dolayı rock'n'roll'un Doğu ülkelerinde yaşayan insanlar için Batıdakilerden daha önemli olduğunu düşünüyorum.

Konserlerimizde kızıl ve siyah bayraklar dalgalandırdık ve nazizm ile komünizmin benzerliğine dikkat çektik. Temel olarak, rock'n'roll'un komünist ülkelerde, Batı'da olduğundan daha önemli olduğunu düşünüyorum. Rock'n'roll, komünist ülkelerdeki insanların farklı bir biçimde düşünmesine yardımcı olan en önemli araçlardan biri.

Geleneksel kültürler de farklı.

Tabii ki. Ve bu da, bizim düşünce tarzımızla Batılı düşünce tarzı arasında temelden bir farklılık olduğu anlamına geliyor. Bundan dolayı da aynı kelimeler Batı'da ve Doğu'da çok farklı anlamlar ifade ediyorlar, tınıları farklı.

Peki ya Bijelo Dugme'nin gelişimi? Müziği nasıl gelişti?

Bizim gelişimimizi ben Beatles'a benzetiyorum. Hatırlarsınız, onlar da "She loves you, yeah, yeah, yeah"le başlayıp, sonra Doğu etkileri, politik şarkılar, taşlamalı "White Album" ve bütün şu şarkılara vardılar. Biz de aşk üzerine parçalarla başladık, şimdi daha çok politik şarkılar yapıyoruz. Hayatımızın ana gerçeği, Sırpların ve Hırvatların olduğu ve birbirlerini anlamadıkları. Bunun sonu savaş. Yeniden 1941'e döneceğiz. O yöne doğru gidiyoruz. Bunu müzikte bile görebilirsiniz. Sırplar ve Hırvatların, "Yugoslav" şarkılarından daha önemli kendi şarkıları var. Geçen yıl onların iki ulusal ezgisini bir araya getirdim ve bunu yakın tarihli birkaç konserde çaldığımda küçük savaşlar çıktı. Hırvat ezgisi "Lijepa naša" ve Sırp ezgisi "Tamo daleko" –ben bunları "Lijepa naša" adı altında birleştirdim. Taraf tutmamak için tabii ki. Hem Hırvat hem Sırp basınında aleyhime bir kampanya başlattılar ve bundan dolayı yargılanmam gerektiğini iddia ettiler. Sırp marşını söyleyen bir koro ve Hırvat marşını söyleyen Dalmaçyalı karakteristik Hırvat şarkıcılar vardı. Bu onlar için çok fazlaydı. Fakat dava açamadılar çünkü soruşturma için gerekli zemin yoktu. Mahkemeye gitseydi dava hemen geri çevrilirdi, onlar da bunu biliyorlardı. Fakat gerçekten, Sırplarla Hırvatlar arasındaki bu kan davası sadece gülünç. Aynı dili kullanıyorlar.

Şarkının "küçük savaşlar" başlattığını söylediniz.

Şiddetliydi. Bazı konserlerde gerçekten korkunçtu.

O halde hâlâ aynı parçayı çalıyor musunuz?

Evet, hâlâ çalıyorum, çünkü bu şekilde düşünmenin aptalca olduğunu düşünüyorum.

İnsanlar neden bu kadar sert tepki gösteriyorlar?

Bu iki ezginin Tito zamanında yasaklandığını biliyorsunuzdur. Fakat Tito'nun ölümünden beri, halk bu şarkıları açık açık söylemeye başladı. Bu, ülkede milliyetçi duygulardaki yükselişi yansıtmaktadır.

Yani şarkınız milliyetçiliğin yeniden canlanmasına eleştirel bakış olarak kabul edilebilir.

Kesinlikle.

Grubunuzun adını neden Bijelo Dugme (Beyaz Düğme) koydunuz?
İlk albümümüzde bir şarkı vardı: "Beyaz bir düğme olsaydım sana her zaman yakın olabilirdim ve sen beni farketmezdin." Kaset kapağında, bir kızın bluzunda bulunan ve kızın göğsünde gezinen beyaz bir düğme vardı.
Rock müziğini Yugoslavlaştırdığınızdan bahsettiniz, insanlar da bunun için sizi takdir etmekteler. Aynı zamanda Yugoslav gençliğini Batılılaştırdığınızı da düşünüyor musunuz?
Sanırım, evet. Başlangıçta, komünist otoriteler bizi sürekli olarak rahatsız ediyorlardı çünkü rock müzik onlara göre fazla Batılıydı. Garip bir imajla başladık. İlk başlarda tuhaf elbiseler giydik ve küpeler bile taktık. Yugoslavların çoğuna göre bu biraz acayipti. Bazı gazeteciler, kulaklarımızı kökünden kopartmak istediklerini yazdılar. Bizden önce, rock'n'roll'a üniversite zamanında uğraşılan geçici bir meşgale gözüyle bakılır, öğrencilerin üniversiteden sonra bunu bırakıp bütün "normal" insanlar gibi yaşayacakları düşünülürdü. Fakat şimdi süpermarkete alışverişe gittiğinizde bile rock dinliyorsunuz.
Kariyerinizin ilk yıllarındaki gelişmelerden biraz daha bahsedebilir misiniz?
Kariyerim başladığında genç sayılmazdım. İlk kasetimi yaptığımda üniversitede dördüncü yılımdı. 15 yaşından itibaren profesyonel bir müzisyendim ve Batı'dan döndüğümde 20 yaşındaydım. Sonra üniversiteye başladım. Fakat üniversiteyi hiç bitiremedim çünkü ilk kasetim 100.000 sattı.
Üniversitede ne okuyordunuz? Müzik mi?
Hayır, felsefe ve sosyoloji okuyordum.
1976 nisanında New York'a gidecektiniz ancak turunuz iptal edildi. Ne oldu?
Saldırgan Hırvat göçmen organizasyonları bize ölüm tehditleri gönderdiler.
Neden?
Çünkü biz kendimizi Hırvat olarak değil de "Yugoslav" olarak görüyorduk. Temel neden buydu sanırım. Göçmen Hırvatlar, kendini Yugoslav olarak görenleri tasvip etmiyorlar. Halbuki, ben öyle karışık bir evlilikten meydana gelmişim. Annem Sırp, babamsa Hırvat. Ve Yugoslavya'da böyle milyonlarca insan var. Sonuç olarak, Amerika'da hiç konsere çıkamadık.
Bijelo Dugme, Yugoslavya dışında nerelerde çaldı?
Polonya ve Bulgaristan'da çaldık, ancak buralarda çalmamızın nedeni, asıl olarak benim bu ülkelerin Rusya'ya geçmek için birer basamak olacakları yolundaki umudumdu. Rusya'da çalmayı istiyorum. Ayrıca, 1985'te Fransa'da bir festivalde de çaldık. Aslında, bir keresinde Moskova'ya gittik ve Rusya'da gerçekten oldukça popüleriz. Orada plaklarımız karaborsada satılıyor. Aralık 1985'te, Moskova'da çok büyük bir konserde çıkacaktık. Bizden önce Bajaga *(başka bir Yugoslav rock grubu)* sahne almıştı, ancak biz çıkamadan polis konseri durdurdu, çünkü insanlar etrafa zarar vermeye, kırıp dökmeye başladılar. Müthiş bir kalabalık vardı, belki 400.000 kişi. Yani, gene konserimiz iptal oldu. Bir zamanlar, burada Yugoslavya'da Rus gruplarının bir kaydını piyasaya çıkarmayı düşünüyordum. (Benim Kamarad adında kendi plak şirketim var.) Fakat bu çok zor. Kayıt projesi hakkında hükümetteki bazı bakanlarla bile konuştum ancak hiç kolay değil.
1976'nın 26 Mart'ında Belgrad'da yayınlanan NIN adlı haftalık dergide, Sergij Lukaç'ın Bijelo Dugme'ye saldırdığı bir dizi makale yayınlandı. Lukaç kimdi ve bu saldırının sebebi neydi?
O zamanlar bizi aşırı Batılı buluyorlardı. Lukaç, Yugoslav gazeteciliğinde iyi bilinir. Kendisi Belgrad Üniversitesi'nde profesördür ve çok yazı yazar. Sanırım imajımız onu sinirlendirdi. Belki de ona göre fazla gürültülüydü. Fazla Batılı. Fakat bu makaleye önemsiz diyemeyiz, çünkü NIN Yugoslavya'nın en önemli ve resmi söyleme en yakın dergisidir.
Bunun Bijelo Dugme için sonuçları ne oldu? Hiç konserleriniz iptal edildi mi?
Hayır. Bunu yapamazlar. Onlar için fazla güçlüydük. Fakat o dönem kayıtlarımızı yaptığımız Jugoton'da, şarkı sözlerimize daha bir dikkat etmeye başladılar ve beğenmedikleri bölümleri kesip çıkarttılar. Bu yüzden ilk plaklarımızda çok garip şeyler görebilirsiniz. Öyle ki, bazen müzik birden sıçrar, çünkü bizim "insaflı" editörümüz tarafından bir bölüm çıkarılmıştır. Mesela bir şarkıda İsa'nın piç olduğunu söylüyordum. Beğenmediler ve bu satırı parçadan çıkarıp attılar.

Bizim gelişimimizi ben Beatles'a benzetiyorum. Biz de aşk üzerine parçalarla başladık, şimdi daha çok politik şarkılar yapıyoruz. Hayatımızın ana gerçeği, Sırpların ve Hırvatların olduğu ve birbirlerini anlamadıkları. Bunun sonu savaş. Yeniden 1941'e döneceğiz. O yöne doğru gidiyoruz. Bunu müzikte bile görebilirsiniz.

Öyleyse dini grupları da koruyorlar.
Onlar burada her şeyi korurlar.
Rock yazarı Drajen Vrdoljak'la Zagrep'te görüştüğümde, Yugoslavya'da rock müzik açısından önemli bir probleme dikkat çekti: Altı farklı kayıt ağı var ve mesela eğer bir grup Zagrep'te tanınırsa, Zagreb'de çalışmak kolay ama başka bir yerde zor. Ancak Bijelo Dugme pek çok gruptan daha popüler. Siz hiç böyle bir problem yaşadınız mı?
Şimdi yaşıyoruz. Slovenya'da başladı. Radyo istasyonları artık Slovenya dışından müzik çalmıyorlar. Biz de Slovenya'da gittikçe azalan bir biçimde çaldık. Bugünlerde Sırbistan ve Hırvatistan arasında büyük problemler var. Rock gruplarının çoğu kendilerini nasyonal açıdan değerlendiriyorlar; kendilerini ya Hırvat grubu ya da Sırp grubu olarak görüyorlar. Biz ise son gerçek Yugoslav rock gruplarından biriyiz. Ne acayiplikse, Yugoslavya'da Yugoslav düşüncesi popülaritesini kaybetmeye başlıyor. Yugoslavya artık hiçbir şey ifade etmiyor.
En son Slovenya'da ne zaman çaldınız?
Üç yıl önce sanırım. O zamanlardan ben-merkezci olmaya başlamışlardı, bu yüzden Sloven televizyonuna çıkmak için küçük bir kampanya başlattım. İlk ve tek kez böyle bir şey yapıyordum. Ama gerekliydi çünkü bazı Yugoslav starları Sloven televizyonuna çıkamıyorlardı. Slovenler gerçekten çok milliyetçi.
Peki bugün Yugoslav izleyiciler nasıl?
Hepsi saldırgan. Yeni bir olay, iki yıllık falan. Fakat gerçekten çok agresifler, futbol maçlarındaki gibi. Sırp ve Hırvat milli bayraklarını getiriyorlar. Yoğun bir şiddet var. Bazı yerlerde hayatınız konusunda kaygılanmanız gerekiyor.

Yakın tarihli şarkılarınızda bu milliyetçi saldırganlık konusuna değindiniz mi?
Evet. Son kasetimi savaş üzerine küçük bir şarkı ile açtım: *"Savaş başladığında / Ne yapacağız / Sen ve ben, bebeğim? / Bir battaniyenin altına girip / Bitene dek öpüşecek miyiz?"* Düşünüyorum da Yugoslavya'da bir savaş çıkacak. Aptalca bir savaş olacak. Başka bir kasetimde (1987'de) şöyle açılış yapmıştım: *"Tükür ve şarkı söyle, Yugoslavya... / Yugoslavya, ayaklarının üstünde ve söyle. / Bu şarkıya kulak vermeyen / Fırtınayı dinleyecek."* Bütün konserlerimi bu parçayla açardım. 20.000 insan konserlerimizde ayaklanır ve bunu söylerdi.
Ben 100.000 insana çaldığınızı zannediyordum.
Artık değil. Öyle büyük konserlerde, hayranlarımız stadyumlara zarar veriyorlardı. Bu yüzden şimdi küçük izleyici topluluklarına çalıyoruz. Her neyse, bundan birkaç ay sonra, milyonlarca Sırp, Slobodan Miloşeviç'in resmini taşıyarak sokaklara döküldüklerinde bu şarkıyı söylüyorlardı: "Tükür ve Söyle". Bunu Sırbistan'da, Voyvodina'da, her yerde söylediler. Çünkü bu politikacıları korkutabilecek bir eser: "Bu şarkıya kulak vermeyen fırtınayı dinleyecek."
Aynı albümde, yetimhanedeki çocuklardan oluşturulmuş bir koroyla eski partizan ve komünist politikacı Svetozor Vukmanoviç-Tempo'nun birlikte söyledikleri bir şarkı da vardı. Çok hüzünlü bir şarkıydı, eski bir savaş kahramanı bu çocuklarla birlikte söylüyordu. Ama o gerçek bir savaş kahramanıydı.
İnsanlar buna nasıl tepki gösterdiler?
İlginç tepkiler geldi. Bazıları sevdi, bazıları ise iyi olmadığını düşündüler. Açıkçası bir savaş kahramanının benim gibi birisiyle şarkı söylemesi garipti. Ve bu bağlamda, Vukmanovic-Tempo komünistlere tavır koyuyordu. Eleştirilerin her zaman sözlü olarak ifade edilmesi gerekmez; eleştiri biçimsellikle de ortaya konabilir.
Son bir soru: Rock müziğinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?
Bana göre, sadece Yugoslavya'da değil, bütün dünyada rock'un geleceği etnik müzik. Son yıllarda çıkmış birçok iyi rock albümü gerçekten etnik müziğe çok yakın. Paul Simon gibi, Peter Gabriel gibi, U2 gibi. Bunların hepsi etnik unsurlar üzerinden gidiyorlar. Ben de bunu yapıyorum ve baştan beri de bunu yapıyordum. Hem sonra, sadece Amerikan rock'n'roll'unu kopya etmenin hiçbir anlamı yok.

Çeviren: **Feza Tansuğ**

MİNİMALİZM, MAKİNA MANTIĞI ve MICHAEL NYMAN

Nabız müziği

Peter Greenaway filmlerinin müziklerini hatırlayanlar vardır, ya da en azından Jane Campion'un "Piano"sunun müziklerini... Bu filmleri müziklendiren besteci Michael Nyman, günümüzde minimalizmin mühim temsilcilerinden biri. Kimdir Michael Nyman? Ama önce, nedir bu minimalizm?

Ülkemizde son yıllarda tanınmaya ve üzerinde tartışılmaya başlanan İngiliz yönetmen Peter Greenaway'in sineması, gerek tutarlı estetik kurallar çerçevesinde farklı ve yaratıcı bir mantığın ürünü olması, gerekse deneysel ve popüler sinema arasındaki yıkılmaz duvarı ortadan kaldırabilmesi açısından, tamamen "kendine özgü" bir sinemadır. Greenaway'in filmlerinin diğer bir özgün yanı da, çoğu Michael Nyman tarafından bestelenmiş müzikleridir. Greenaway sinemasına benzer bir şekilde, Nyman da özellikle döneminin minimalist müzik akımının etkisi altında, popüler ve deneyseli bir arada kullanmaya çalışmış ve bunda da başarılı olmuştur. Her ne kadar Nyman uzun bir süre Greenaway'in filmlerinin bestecisi olarak anıldıysa da, zamanla bu kimliğinden sıyrılarak farklı çalışmalarla da özgün bir çizgi tutturmuştur. Nyman'ın müziğini incelemeden önce, özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan sanatta minimalizm ve bunuN müziğe etkilerine değinmekte yarar vardır.

Minimalizmin temelleri

20. yüzyılda müzik, kendi sanat disiplinin dışına taşarak, diğer sanat dallarını da kullanır duruma gelmiş, esin kaynağı bulabilmek için her şeye başvurur olmuştur. Bu kaynağı şekillendirmek için her türlü aracı kullanmış, müzik içi ve dışı, doğada var olan saf sesler, hatta sessizlik bile bir araç haline gelmiştir.

Bu değişimlere paralel olarak, özellikle 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında geleneksel besteleme yöntemleri sorgulanmaya başlanmıştır. Stravinsky ve Schoenberg etkisiyle, sanatsal yaratım süreci bir problem çözümlemesi gibi ele alınarak, her bestenin belli bir yöntem şeması üzerine kurulması gerektiği düşünülmüştür. Bu yöntem ya akustik bir uyum ya da yapay bir hesaplamayla dikkatli bir şekilde seslerin bir araya getirilmesidir. Bu yöntemin en büyük özelliği, bestenin üzerine kurulu olduğu şemanın "işitilemez" olmasıdır. Başka bir deyişle, besteleme sürecinde her ne kadar izlenilen yönteme sıkı sıkıya bir bağlılık varsa da, dinleyici ilişkiler sistemini kulağıyla algılayamaz.

1960'ların ortalarından itibaren, müzik dünyası bu yönteme alternatif bir yaklaşım sergilemeye başlamış, birçok müzisyen, bestelerini tam tersine "işitilebilir" şemalar üzerine kurmayı denemişlerdir. Uzun ve seri tekrarların bazen yavaşladığı, bazen de hızlandığı bu yöntemde, bilinçli olarak kısıtlanmış bir malzeme kullanılarak dinleyicinin bestenin üzerine kurulu olduğu şemayı algılaması amaçlanmaktadır. En önemli uygulayıcılarından Steve Reich'ın "nabız müziği", bu konu üzerinde eserler veren diğer müzisyenlerin "evresel müzik", "trans müziği", "işlem müziği" ve "desen müzik" olarak adlandırdığı bu olguya kısaca "minimalizm" adı verilmektedir.

Minimalizm terimi, asıl kaynağını resim ve heykelden almaktadır. Minimal sanat, resim ve heykeli temel olana ya da daha doğrusu geometrik soyutlamanın ana çizgilerine indirger. Burada formalizm en uç ifadesini bulur, çünkü biçim ya da form içeriktir. Minimal sanat, Barnett Newman ve Ad Reinhardt gibi ressamlarla David Smith gibi heykeltraşların donuk ve durgun yapıtlarının etkilerini taşır. Bu akımın en önemli isimleri arasında Carl Andre, Ronal Bladen, Mel Bochner, Sol Lewitt, Richard Serra gibi sanatçılar da sayılabilir.

Çağın başından beri Avrupa'da egemen olan yeni müziğin karmaşıklığına karşı bir tepki olarak doğan müzikal minimalizm de, Amerikalı ressam Ad Reinhardt'ın resim sanatında yaptığı gibi, süslü anlatım yerine elden geldiğince az araçtan yararlanmayı seçer. Temel ilkesi, sürekli yinelenen müzik tümcesinin ya da kısa motifler içinde tonalite ve ritmin belli belirsiz, ağır ağır değişime girmesidir. 1970'li yıllarda Batılı besteciler, eski kaynaklarını Batı'nın dışındaki ülkelerde aramaya başlarlar. Uzakdoğu, Japonya, Bali, Endonezya, Hindistan ve Afrika müziklerine büyük ilgi duyulur. Bu toplumların özgün müziği, çalgıları, ritmleri ve biçimleriyle Batı müziğine yeni sesler getirir. Minimalizmin de kaynaklandığı noktalar, Asya müziğinde-

Andy Warhol, *Mick Jagger, 1975*

ki tekdüze yineleme örnekleri, Uzakdoğu'nun gizemli ezgileri ve Afrika'nın ritmsel çeşitliliğidir. Minimalist besteci, melodi, armoni, ritm ve biçim kaygısını bir yana bırakıp tekdüze bir ortam ve büyülenmişcesine kendinden geçiren bir müzik yaratma peşindedir.

Minimalistlerin yineleyerek, bıkmadan usanmadan aynı ritm içinde aynı motifi çalarak yürüttükleri müziklerinde kulak ayrıntıları algılayamaz duruma gelir. Sonuçta kulağın seçtiği, kendi içinde bağdaştırdığı, hatta var olmayan sesleri de eklediği bir bileşim ortaya çıkar. Bu bir bakıma op-art (optik sanat) resim çalışmalarını andırmaktadır. Optik sanatta amaç, gözdeki retina tabakasının uyarılması ile izleyende fizyolojik anlamda görsel tepkiler uyandırmaktır.

Steve Reich, Philip Glass ve John Adams, minimal müziğin yineleme özelliğini deneysel bir basamak olarak kullanıp bu yoldan yeni işlevsel armoniyi ve geleneksel tonalite yapısını canlandırmaya çalışmışlardır. Minimal müzik, caz ve pop türlerine de bir köprü oluşturmuş, pop art'ın öncülerinden Andy Warhol, Red Grooms, George Brecht de bu yöntemi kendi alanlarında kullanmışlardır.

Salıncağı çekip bıraktıktan sonra...

Philip Glass'ın "tekrar üzerine kurulu müzik" olarak adlandırdığı bu olgu, uzunlukları değişebilen ostinati üzerine kuruludur. Bazen hiç de değiştirilmeden tekrar eden sesler, her ne kadar basit görünse de sonunda oldukça karmaşık bir hal almaktadır.

Uzun ostinatolar, devamlı tekrar edilen bölümler müzik tarihinde sık rastlanan olgular olmuştur. Bunların en belirgin örnekleri, Schoenberg'in "Orkestra İçin Beş Parça"sının üçüncü ölçüsü, Elliot Carter'ın "Sekiz Etüd ve Bir Fantezi"si ve Ravel'in "Bolero"dur. Fakat bunlar, Philip Glass ve Steve Reich'ın minimalizminden oldukça farklıdır. Çünkü minimalist tekrarlar otuz dakika, bir saat ve hatta daha bile uzun sürebilirler. Ayrıca daha önceki ostinato örnekleri belli bir içerik içinde anlam kazanabilirken, Riley, Reich ve Glass'ın ses desenleri, kendi başlarına var olan hareketli estetik objeler haline gelir.

Bu yüzden, minimalist müziği Avrupa müzik gelenğinde aramaktansa, Endonezya, Afrika ve Hindistan müziklerinde aramak yerinde olur. Steve Reich, "Dereceli Bir Yöntem Olarak Müzik" adlı makalesinde; *"Besteleme yönteminden çok, bir yöntem olan müzik parçalarından bahsediyorum... Ben algılanan yöntemlerden yanayım. Oluşum yöntemini dinlerken duyabilmek taraftarıyım. Bu müziği dinlemek bir bakıma bir salıncağı geri çekip bıraktıktan sonra eski haline gelmesini izlemek veya ayaklarınızı denize sokup dalgalara gömülüşünü ve çıkışını dinlemek ve hissetmek gibidir"* diyerek bu müziğin kaynağının aslında insanı çevreleyen fiziksel ve doğal dünyanın devir sisteminde aranması gerektiğini ifade etmiştir.

Minimalizmin etkileri, aynı zamanda görsel sanatlarda Sol LeWitt'in resimlerinde, Andy Warhol'un çoğalttığı Marilyn Monroe ve domates çorbası kutuları gibi çalışmalarında ve filmlerinde de görülmektedir. Warhol, her yerde karşımıza çıkan ve ısrarla yinelenen özellikleriyle reklamcılığı ele alır. Her ne kadar Warhol'a özgü kararlar ve yetenekler bu malzemeleri kopya ederken ortaya çıkmışsa da, Warhol çok sık rastlanılan basit olayları ve sözleri, kendinden hiçbir şey katmadan taklit eden bir kişi olarak görülmüştür. Warhol, belli bir konuda tek bir biçimi tual üzerinde yineleyerek, aslında fotoğrafa özgü imgeleri de kaynaklarına katmıştır. Seçtiği temalar arasında, film ve rock yıldızları gibi ünlüler, kamuoyunun yakından tanıdığı kişiler, suçlular, elektrikli sandalye, otomobil kazaları gibi ürpertici, inekler ve çiçekler gibi zararsız konular sıralanabilir. Kitlelerin ürettiği bu tür imgelerin tual üzerinde tekrar tekrar yinelenmesi ve çoğu durumda az çok keyfi bir renk tabakasının da eklenmesiyle, ilgi çekici ölçüde belirsiz sonuçlar elde edilmektedir. Duruma göre bu imgeler olduklarından daha bayağı, daha çekici ya da daha korkunç nitelikler kazanmışlardır. Böylece, bir yandan bu resimlerin monoton ve sıkıcı özelliğini sevmezken, öte yandan insanların her gün gözlerimizin önünde katledilmesini ya da tanınmış kişilerin bir takım çıkarlar uğruna sömürülmelerini ne kadar kolaylıkla kabullendiğimizi farkederiz. Nitekim Marilyn Monroe'nun 1962'de intihar etmesi, kitle iletişim araçlarında geniş reklam kampanyalarına neden olmuştur; Başkan Kennedy'nin 1963'de suikaste uğramasından sonra Jackie Kennedy'nin bir sürü resmi basılmış, siyahlar içindeki fotoğrafı pek çok kez tekrar yayınlanmıştı. Warhol bir demecinde şöyle der: *"Bir makine olmayı istediğim için bu şekilde resim yapıyorum. Her şeyi bir makina gibi yapmamın nedeni, tüm yapmak istediğimin bundan ibaret olmasındandır. Herkes birbirinin benzeri olduğu zaman korkunç bir sonuç ortaya çıkıyor... Gelecekte herkes 15 dakika için dünyaca ünlü olabilecek. Eğer Andy Warhol hakkında bir şey öğrenmek istiyorsanız, resimlerimin yüzeyine, filmlerime ve bana bakın. İşte ben, ardında hiçbir şey yok."*

1970'lerde Batılı besteciler, kaynaklarını Batı'nın dışında aramaya başlarlar. Minimalizmin de kaynaklandığı noktalar, Asya müziğindeki tekdüze yineleme örnekleri, Uzakdoğu'nun gizemli ezgileri ve Afrika'nın ritmsel çeşitliliğidir. Minimalist besteci, melodi, armoni, ritm ve biçim kaygısını bir yana bırakıp tekdüze bir ortam ve kendinden geçiren bir müzik yaratma peşindedir.

Elektronik işlemlerden Afrika davuluna

Minimal müzikte dereceli melodi, ritm ve desensel değişimin sağlanmasında dört çeşit teknik kullanılmaktadır. "Eklemeli melodi"; Philip Glass tarafından kullanılan bu yöntem tekrar edilen bir melodik desenin giderek uzaması veya kısalmasıyla yapılmaktadır. "Kaydırma metodu"; birbirinin aynısı iki desenden birinin kaydırılmasıyla oluşturulan devre kaymasıdır. Buna en iyi örnek olarak Steve Reich'ın "Clapping Music"i verilebilir. "Desen oluşturması"; bu yöntem birçok sesten oluşan bir ostinatonun ilerledikçe daha çok seslerin katılması üzerine kuruludur. Son yöntem "izometrik bildirme"; aynı anda birçok ostinatonun çalışmasıyla desen oluşturulmasıdır.

Terry Riley, Steve Reich ve Philip Glass, önde gelen minimalist besteciler arasında sayılabilir. Terry Riley, tekrar eden ses yapılarını caz motifleri Batı kıyısı deneysel müziğiyle birleştirmeyi

Michael Nyman

başarmıştır. Önemli yapıtları arasında "In C", "A Rainbow In Curved Air" ve "Poppy Nogood And The Phantom Band" sayılabilir. Bu çalışmalarında çoğunlukla caz etkisi altında elektronik müziğin öne çıktığı uzun saksofon ve klavye doğaçlamaları önem kazanır.

Minimalist müziğin diğer bir önemli ismi Steve Reich, gençliğinden başlayarak, yineleme üzerinde kurduğu düzende, oluştururken insan sesi kullanımına da sık başvurduğu, kısa melodik kalıpları üst üste örtüştürme deneyleri yapar. Müzikte soyut anlatıma kayması, elektronik işlemlerden başlayarak Afrika boylarının davul geleneğine, Bali ve Jamaika müziğine, İbrani ilahilerine dek uzanan bir yelpazeyi ortaya çıkararak değişik kültürlerin müziksel içeriğinden zengin bir bileşim yaratır. "Piano Phase", "Violin Phase", "It's Gonna Rain", "Drumming", "Music For Eighteen Musicians", "Different Trains" önemli eserlerindendir.

Öte yandan, yinelemelerinde eklemeli yöntemin öne çıktığı Philip Glass'da Paris'te Ravi Shankar ve New York'ta Alta Rakha ile çalışmalarından dolayı, Hint müziğinin etkisi açıkça görülür. En önemli eserleri arasında "Einstein On The Beach", "Akhnaten" ve "Satyargraha" sayılabilir. Bu sanatçılar dışında, minimalist müziğin yeni kuşak bestecileri arasında John Adams, Laurie Anderson, Brian Eno ve Michael Torke bulunmaktadır.

Michael Nyman minimalizmi

Günümüz yeni müziğinin en aykırı kişiliklerinden olan Michael Nyman, aynı zamanda, yaşayan sayılı öncü müzisyenlerden biridir. Besteciliğinin yanısıra akademisyen, yazar ve eleştirmendir. 1944 yılında doğan Michael Nyman, geleneksel bir eğitim aldığı akademi yıllarında 16. ve 17. yüzyıl İngiliz çoksesli müziğini tanımıştır. Bu sadece onun ilerde yinelemeli armonik modüller üzerine kuracağı bestelerini etkilemekle kalmamış, aynı zamanda hem popüler hem de seviyeli müzik yapılabileceğine bir örnek olmuştur. Nyman, 1960'larda Beatles fırtınasının müzik dünyasını kasıp kavurduğu bir dönemde mezun olur. Aynı zamanda akademik müzik, Stockhausen, Boulez ve Darmstadt'ın serializminin etkisi altındadır. Nyman, bu ortamdan olabildiğince uzak kalarak 12 yıl boyunca 1976'ya kadar çeşitli dergilerde yazılar yayınlar. Aynı zamanda,

aralarında Steve Reich'ın grubunun da bulunduğu birçok grupta çalar. Bu dönemde, John Cage ve müziksel yaratıcılık konularına yeni ber bakış açısıyla yaklaştığı "Deneysel Müzik: Cage ve Ötesi" adlı kitabını yayınlar. 1976'da Goldoni'nin "Il Campiello"su için 18. yüzyıl popüler Venedik müzikleri bestelemek için bir grup kurar. Bu grupla, Venedik gondolcularının yöresel şarkılarından hareket ederek bestelediği müzikleri sergiler. Fakat oyunun sahnelenmesi sona erdikten sonra da bu grubu dağıtmaz ve 1980'lerde Michael Nyman Band adını alan grubuyla çalışmalarını sürdürür. Steve Reich, Philip Glass ve birçok caz ve popüler müzik bestecisinin yaptığı gibi, Nyman da bestelerinde seviyeli müzikle popüler müziğin arasında engelleri yıkmayı amaçlar. Gerçekten de Nyman'ın tarzı, basit akorların gelişimi, ısrarcı bir vurgu, yinelenen notalar ve yüksek ses dinamiğiyle popüler müziğe yakındır. Ama özellikle Nyman'da, deneysel müzisyenlerden John White ve özellikle geçmişin müziğini bugünün müziğine kaynak olarak göstermesi ve bir şekilde hammadde olarak kullanabilmesi, eski bir bölümün mikroskop altında büyütülerek bir beste haline getirilebileceği düşüncelerini savunan John Cage'in etkisi açıkça görülebilir.

Bu düşünceye örnek olarak, Nyman'ın kaynak olarak Henry Purcell'in bestelerini kullandığı Peter Greenaway'in "Draughtman's Contract" filminin müzikleri verilebilir. Purcell'in kendi içine kapanan armonik sistemleri, Nyman'ın bestelerinde yinelenen, uzayan ve birbirinin üstüne binen yapılar haline dönüşür. Fakat sonuç olarak ulaşılan nokta, Purcell'in değil, Nyman'ın müziğidir. Bu yeniden üretim tarzı, aynı zamanda kendi yaptığı besteler için de geçerlidir. Örneğin, "Zoo Caprices" adlı yapıtını daha sonra yeniden düzenleyip tek kemana indirgeyerek "A Zed And Two Noughts" adlı film müzikleri için kullanmıştır. Fakat bu yapıtında da J. S. Bach'ın ve Paganini'nin etkileri açıkça görülebilmektedir. Nyman'ın modüller ve matrisler üzerine kurduğu yineleme teknikleri, akor ve melodi parçalanmaları ve değişik çalgıların kullanımıyla bu yinelenen yapıları desteklemesi, sonuç olarak Nyman'ın müziğini serialist müzikten oldukça farklılaştırarak, daha çok pop ve rock müziğine yakınlaştırır.

Her ne kadar Nyman'ın müziğinin kuru mekanik bir sistem üzerine oturduğu düşünülse de, bu müzik duyguların ifadesi de olabilir. Buna en güzel örnek, konusunu gerçek bir olaydan alan "The Man Who Mistook His Wife For A Hat" adlı operasıdır. Nörolog Dr. Oliver Sacks'ın da teşhis ettiği gibi, profesyonel şarkıcı hastası Dr. P.'nin sorunu, görebildiklerini anlamlandıramamaktır. Nyman, bu operada bilinen bir akorun detayları, konturları, rek ve deseni üzerinde varyasyonlara giderek, Dr. P.'nin yaşadığı zihinsel karmaşayı yenmesini sağlamaya çalışır. Şöyle ki, özel varyasyonları özel aktiviteler için kullanır: Örneğin yemek şarkıları, giyinme şarkıları, yıkanma şarkıları gibi. Nyman, bu operasında kaynak olarak Schumann'ın bestelerinden yararlanır.

Minimalist müzik, her günkü, sıradan elemanların sanatta mitleştirilerek kullanılmasının bir örneğidir. Duchamp'tan Warhol'a kadar birçok sanatçı için önem taşıyan bu olgu, basit üçlü akorların kullanılması ve popüler müziğe yer verilmesiyle minimalist müzikte etkisini göstermiştir.

"Drowning By Numbers" filminin müziğinde de, bu kez Mozart'ın "Sinfonia Concertante For Violin And Viola" bestesini kaynak olarak alır. Her ne kadar bazı çalışmalarına kaynak aldığı besteler, Nyman'ın elinde tanınmaz hale gelebilirse de, özellikle "Draughtman's Contract", "In Re Don Giovanni", "String Quartet no. 1" çalışmalarında Purcell, Mozart veya 60'ların popüler akorlarından doğrudan alıntılar yapar.

Nyman'ın Cage estetiği, İngiliz deneysel müziği, Amerikan minimalizmi ve Barok etkisi altındaki müziği, 1990'lardan itibaren basit ve tekrar eden ve de eski müziksel kaynaklardan alıntılar yapan geleneği bir yana bırakarak daha özgün bir hale gelir. Bunun ilk örneği, Peter Greenaway'in "Prospero's Book" filmi müzikleridir.

Bir sonraki çalışması ise, 1992'de, 19. yüzyıl romantizmini 20. yüzyıl müziği içinde başarıyla erittiği, popüler İskoç şarkıları etkilerinin hissedildiği, Jane Campion'un "Piano" filminin müzikleridir. Bu çalışmasının ardından Nyman, alışılmış tarzından oldukça farklı, etnik renklerin, 9. yüzyıl Arap ve Endülüs geleneğinin etkilerinin öne çıktığı "The Upside-down Violin"i besteler. 1993'te, ilk olarak bir TGV treninin üzerinde çaldığı "MGV" veya diğer adıyla "Musique a Grand Vitesse"le, notalarla hareketin arasındaki paralelliği ortaya koymayı başarır.

Her ne kadar kariyerinin başında müziğinde dönemin diğer bestecilerinden Steve Reich ve Philip Glass'ın etkileri görülse de, Nyman zamanla kendi özgün tarzını yaratmayı başarmıştır. Nyman müziği, zamanla olgunlaşarak başlangıçtaki yineleme üzerine kurulu basit yapısından sıyrılarak, duygusal içeriğin daha önem kazandığı bir noktaya gelmiştir.

Buzdolabı motorları, elektrik süpürgeleri ve vücudumuz

Minimalist müziğin felsefesinin temellerinde, "makina" mantığının yattığı söylenebilir. Bu amaç, özellikle Steve Reich'ın "nabız müziği" sözünden de anlaşılabilir. Yaşadığımız dünyada aslında etrafımızda belli bir düzende veya frekansta çalışan sistemlerle çevrilmiş bir durumdayız; arabalar, buzdolabı motorları, vakumlu elektrik süpürgeleri ve son olarak kendi vücudumuzun ritmi.

Minimalist müziğin etki kaynağını teknoloji olarak belirlemek aslında yanlış olmaz. Bu yüzyıl başındaki, makinanın güzelliğine, hızına veya gücüne karşı duyulan hayranlık, bugünün sanatçısında yerini makinaların yeterliliği, iç çalışma ve devir sisteminin çıkardığı sese karşı duyulan bir ilgiye bırakmıştır.

Minimalist müziğin etki kaynağını teknoloji olarak belirlemek yanlış olmaz. Bu yüzyıl başındaki, makinanın güzelliğine, hızına veya gücüne karşı duyulan hayranlık, bugünün sanatçısında yerini makinaların yeterliliği, iç çalışma ve devir sisteminin çıkardığı sese karşı duyulan bir ilgiye bırakmıştır.

Minimalist müzik, her günkü, günlük, sıradan elemanların sanatta mitleştirilerek kullanılmasının bir örneğidir. Duchamp'tan Warhol'a kadar birçok sanatçı için önem taşıyan bu olgu, minimalist müziğe, basit üçlü akorların kullanılması ve popüler müziğe yer verilmesiyle etkisini göstermiştir.

Minimalist müziğin diğer sorguladığı iki olgu "zaman" ve "hafıza"dır. Philip Glass, yineleme üzerine kurulu müzik deneyiminin insanı anılarından, beklentilerinden ve amaçlarından kurtararak özgürleştirdiğini savunmaktadır. Öte yandan, dikey zaman ve zamansızlık, daha önce dikkat etmediğimiz olguları farketmemizi sağlar.

Günümüzün çoğulcu sanat ortamında minimalist besteciler, yeni bir dinleyici kitlesi oluşturmayı başarmışlardır. Bir bakıma, Philip Glass'ın da dediği gibi, "bir zamanlar dinleyici ile konser müziği arasında bu kadar büyük bir uzaklık yoktu. Sanırım, bu duruma günden güne yeniden dönüyoruz."

Teknolojik ses ve nota

"Tekrar üzerine kurulu" minimalist müziği, "sanat yapıtının tekniğin olanaklarıyla üretilebildiği" çağın doğal bir sonucu olarak kabul etmek gerekir. Fakat minimalist müziği sadece endüstrileşmenin bir uzantısı olarak görmek yanlış olur. Her ne kadar ostinati üzerine kurulu sistem, akan bir band kavramını çağrıştırmaktaysa da, aslında minimal müziğin temelleri, fonograf ve telefonda kullanılan "analog" ses üretim teknolojisinin bir yana bırakılarak, bilgisayar yardımıyla "dijital" ses üretimi arayışlarının başladığı 20. yüzyılın ikinci yarısında atılmıştır.

Manyetik ortam "tekrar üzerine kurulu" müziğe uygun değildir. Bu tekrar, manyetik bandın uzunluğuyla kısıtlanmaktadır. Öte yandan, oluşturulacak belli bir ostinatonun, programlar aracılığıyla sonsuz defa tekrarlanacağı bir "devire" girmesi sadece bilgisayarda sağlanabilir. Bu nedenle, bilgisayar teknolojisi, minimalist müzisyenler tarafından etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

Minimalist müzik günden güne daha da yaygınlaşmakta ve popüler müzikten, bilgisayar oyunlarının müziklerine kadar her alanda karşımıza çıkmaktadır. Sinemada ve fotoğrafta geliştirilen "dijital veya teknolojik görüntü" kavramına paralel olarak, artık müzikte de "teknolojik ses ve nota"dan bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda, minimal müzik 20. yüzyılın ikinci yarısından beri süregelen ve gelecekte de devam edecek olan, teknolojinin yardımıyla geleneksel çalgı ve ses düzeninin sınırlarını zorlayan arayışlar zincirinin sadece bir halkasıdır.

Serhat Günaydın

Kaynakça *Music in Britain: The Twentieth Century* - Stephen Banfield • *"Une Musique Visuelle", Peter Greenaway* - Daniel Caux • *Modern Music and After* - Paul Griffiths • *Take Ten: Contemporary British Film Directors* - Jonathan Hacker, David Price • *Zaman İçinde Müzik: Başlangıcından Günümüze Örneklerle Batı Müziğinin Evrimi* - Evin İlyasoğlu • *The Story Of Modern Art* - Norbert Lynton • *"Entretien avec Michael Nyman", Peter Greenaway* - Daniel Riviere, Daniel Caux • *Music Since 1945: Issues, Materials and Literature* - Elliot Schwartz, Daniel Godfray • *Twentieth Century Music: An Introduction* - Eric Salzman • *Soundings: Music In The Twentieth Century* - Glenn Watkins

LANETH
sunar
YILIN BLACK METAL KONSERİ

BLUE JEAN • ZİHNİ MÜZİK MERKEZİ • DNA • ETV [Hell's Brothers] • ŞEBEK HM FANZİN

katkılarıyla

"A DEAD POEM EUROPEAN TOUR '97"

ROTTING CHRIST

ANKARA KONSERİNDE KONUK GRUP: **WITCHTRAP**

11 EKİM 1997 CUMARTESİ, 16:00
DNA (ESKİ MANDALA)
SIRASELVİLER CADDESİ, TAKSİM / İSTANBUL

18 EKİM 1997 CUMARTESİ, 16:00
SAKLIKENT - AKAY CADDESİ
NO: 25/A KÜÇÜKESAT ANKARA

1 EKİM 1997 TARİHİNDEN İTİBAREN BİLET SATIŞ YERLERİ:

İSTANBUL:
SAADETH MÜZİK, ZİHNİ MÜZİK (KADIKÖY), PENA MÜZİKEVİ (BEŞİKTAŞ), RAKSOTEK (ORTAKÖY - GALLERIA), KOD MÜZİK (BEYOĞLU)

ANKARA:
HAYRİ PLAK, DOST KİTABEVİ, KELEPİR KİTABEVİ (KIZILAY), SHADES (TUNALI HİLMİ)

Perihan Mağden

İki romanı, bir şiir kitabı vardı, TRT 2'de "okuma söyleşileri" yapardı, edebiyat aleminde bile pek tanıyan yoktu. Pazartesi'deki "sansürsüz" ve "muhabbetli" yazıları kitaba dönüştürülünce medyanın dikkatini çekti, kısa sürede yıldızı parladı. Şimdi gözde bir köşe yazarı. Sivri dili ve özellikle Türk popu üzerine gözlemleriyle ilgi toplayan Perihan Mağden'le bir söyleşi de biz yaptık...

Benimki yalancı dolma durumu

Edebiyata nasıl başladınız?

Perihan Mağden: Ben gençken marjinal, ağır entellektüel edebiyat dergileri vardı, Felsefe dergisi, Papirüs... Oralarda şiirlerim yayınlanırdı zaten, "istikbal vaat eden genç kadın şair" olarak dikkatleri çekmiştim. Kestim o işi, üniversiteyi bitirdim. Üniversiteyi bitirince "master yapmıyim" dedim. Psikolog, akademisyen olmak istemiyorum, reklamcı, turizmci olmak istemiyorum, hiçbir şey olmak istemiyorum. Kalktım Hindistan'a gittim, Asya'da dolaştım birkaç yıl.

Nasıl karar verdiniz Hindistan'a gitmeye?

Sultanahmet'ten otobüse bindim, gittim. 14 günde Yeni Delhi'ye vardık, Pakistan sınırını geçince esrar molası verdi adamlar, üç gün. Ben hakikaten obsesif, kompansif, anti-drug bir tipim. O da anti-drug olayım diye değil, yapamıyorum, o kadar ruh hastasıyım ki, onunla nasıl baş edeceğim? Sigara içmiyorum; düzenli, Albay Ruknettin gibi bir insanım ben. O kadar komik bir sırt çantası hazırlamışım ki Hindistan'a giderken, turuncu sweat-shirt, turuncu çorap, temiz pak, Boğaziçili kız seyahata gidiyor gibi. Tabii onların hepsini hemen orada dağıttım, oraya uygun pantolonlar filan edindim, oralarda blue-jean giymiyorlar...

Sultanahmet'ten iyi kötü aşina değil miydiniz onlara?

Yok canım, Sultanahmet çevresinde değilim ki ben. İlanını gördüm, otobüse bindim gittim, Almanların otobüsü. Sosyalist bir çocuktum ben... İki yıl dolaştım oralarda, geldim, reklamcılığa girdim, metin yazarı oldum. Alman bir erkek arkadaşım vardı, buluştuk, yine gittim, Çin'i mini gezdim. Döndüm, yine reklamcılık yaptım. Bu sefer ama, tam kendimi reklamcılığa adadım. Öyle bir adamışım ki, korkunç bir vaziyetteydim. O korkunç vaziyet onlara korkunç gelmiyor, bana korkunç geldi, bunun üzerine evimde ne varsa sattım savdım, evi kapadım, New York'a gittim.

Hippi eskileriyle karşılaştınız mı Hindistan'da?

Ölmüştür herhalde çoğu, bilmiyorum, ben onlarla hiç karşılaşmadım, gördüğüm tek tük Amerikalı da doktora tezi yazmaya gelmiş Harvard'lılardı. 70'lerden kalma Fransız, İtalyan filan vardı ama, öyle altkültürle bir ilişkim olmadı. Tuhaf birkaç arkadaşlık kurdum ama İstanbul'da da başıma geliyor o. Öyle altkültür, üstkültür bilmem ne, yok... Hindistan o kadar özel bir ülke ki zaten, hiçkimseye rastlaman gerekmiyor orada, balyoz gibi çarpıyor, korkunç ilginç bir ülke. Ama Hindistan'a çok nüfuz etmedim, Avrupalı seyyahlar var, bir noktadan bir noktaya onlarla gidiyorsun, çok Avrupalılarla tebelleş oluyorsun. Kamera gibi izlemiş oluyorsun ülkeyi. Ama bence turistlik iğrenç bir şey, bir daha asla seyahate çıkmam.

New York'ta ne yaptınız?

Dört ay bir evde oturdum. Soho'da bir Türk kızının evini sublet ettim, homeless gibi bir hayat yaşadım. Çok sevdiğim bir kadın arkadaşım vardı, o da geldi, biz böyle beş kazakla, eldivenlerle uyuyoruz, her yerde üşüdüğümüz için... Kalkıyoruz, aynı kıyafetlerle sokaklarda dolaşıyoruz. Gece çok geç yatıyoruz, ikide, dörtte filan uyanıyoruz. Ben biyografi kitapları okuyordum, o sanat tarihi okuyordu, sürekli sinemaya gidiyorduk, yasemin çayı içiyoruz, hiç konuşmuyoruz, sonra üç saat aralıksız konuşuyoruz. Öyle bir tuhaf hayat yaşadım, ama sistem temizlenmesi gibiydi. Partilere gideyim, fashion-designer olayım yoktu, keşiş gibiydik.

"Suç ve Ceza"yı kütüphaneden çektim, polisiye roman diye büyük bir iştahla okudum. O esnada Haftasonu da okumaya başladım, ilkokul son... Katmandu'da oturup "Moby Dick"i okuyordum, "bana Haftasonu yollayın, Allahaşkına" diyordum. Hiç o bağım kopmadı, ama şimdi entellektüel yanım çok "örselendi". Bu kelimeye bayılıyorum, o kadar iğrenç bir kelime ki, habire kullanıyorum.

Döndüm ki bir uykum var, bir uykum var, eve kapandım, sürekli uyuyorum, 14-15 saat gibi derin uyku kapasitem vardır. Annemin evine dönmüşüm tabii, evi kapadık ya. Annemle hiç geçinemeyiz, evi de terketti, yazlığa gitti. Yapacağım hiçbir işim yok, "Haberci Çocuk Cinayetleri"ni yazmaya başladım. Roman yazayım, çok kabiliyetliyim, yazar kadınım filan diye değil, bir cümle aklıma geldi, bir paragraf yazdım, Fulya'ya telefonda okudum, işte o Amerika'da birlikte olduğum arkadaşım, aa bu ne güzel, bir paragraf daha yazsana dedi, bir sayfa daha yazdım, her gün okuyorum böyle. Her gün yürüyüş yapıyoruz, ikimiz de işsiziz, şahane bir yıl geçirdik. Tesadüfen bir yazı durumu ortaya çıktı.

Kendinizi yazmışsınız romanlarınızda...

Öyle tabii.

Annenizle aranız hâlâ kötü mü?

Çok çok yoğun. Elektra kompleksimi annemle yaşadım. İlk kitapların durumu bu, sistemde bir kirlilik varsa, onu akıtmak zorundasın. Bir nevi biyografik yani. "Refakatçi", hem annemle, hem kendi içimdeki çocukla hesaplaşmamdır. Kendi çocukluğumu orada gebertmeye çalışıyorum. Çok didişiriz, bir yandan da çok yakın bir ilişki. Çok genç doğurmuş beni, hep eşit gördü, bu beni çok muzdarip etti, yaraladı, eşitlik istemiyorsun belli yaşlarda

özellikle. Üç yaşımda alacağımız daire hakkında fikrimi sormuş, saçmalık yani, yedi yaşımda anahtar verdi, "sorumlu çocuğum" diye... Ama öbür taraftan da, döner, "ben senin annenim, bana bunu nasıl söylersin..." deyiverir. Bu çelişki hep yaşandı.

İlk romanınızdan sonra yeniden "istikbal vaat eden genç yazar" oldunuz...

58 yaşına basıncaya kadar genç yazar oluyorsunuz. Hâlâ Orhan Pamuk'a genç yazar deniyor değil mi, çok tuhaf bir şey. Eskiden çok entel dantel çevrelerin dergilerine yazıyordum, orada kabul görmek önemli, fakat "Haberci Çocuk Cinayetleri"ni yazınca, bir ölüm sessizliği kapladı ortalığı. Bir kişi de eleştiri yazsın, iyi desin, kötü desin. Edebiyat dünyasından bir resepsiyon görmedim. Kim okudu, ne etti, bilmiyorum. Medyatik olur gibi oldum hafif, o da beni çok çok rahatsız etti, "Aktüel'e düşmek" gibi bir olay var ya, o olmadı ama, o tarz yaklaşabiliyorlar sana, tehlikeli bir durum... Bir de çok az insan görüyorum, o zaman da bilmiyorsun senin için ne dediler, ne kabul ettiler... Edebiyat dünyasında çok hırçın, huysuz kadın diyorlarmış, bunu nasıl diyorlar, nerede beni görüyorlar da diyorlar, merak konusudur... Kokteyllerde, açılışlarda yokum, orda yokum, burda yokum, nerde acaba bunlara hırçınlık, huysuzluk yapıyorum?

Türk halkının en büyük idolü Zeki Müren'di. Ondan sonra gelen ikinci büyük idolun Tarkan olması boşuna bir sinyal değil. Bilmiyorum nereye gidiyor Türk halkı ve Tarkan. Ama bir samimiyettir içimdeki kadın meselesini çıkarması.

Kulaktan kulağa yayılıyor böyle şeyler...

İlk kulak bile kim ki, kim o?

Dedektif romanlarına ilginiz var mı, romanlarınızda öyle bir kurgu yapıyorsunuz...

Okumadım ama 40'ların, 50'lerin Humphrey Bogart'lı filmlerini herkes kadar benim de seyretmişliğim var. Kitabı yazarken öyle bir ton tutturmaya çalıştım, çok okursun da etkilenirsin, öyle değil ama onlara özendim, o kara kitaplara. Yazdıktan sonra birisi dedi ki, ya çok Dashiel Hammett, Chandler bilmem ne vari... Bunun üzerine bir iki tane Hammett okudum sonra.

Pazartesi dergisinde popüler kültür üzerine yazmaya başladınız, nasıl başladı o merakınız?

Ne bileyim ben, başlamış işte... Klasikleri çok küçük yaşta okumaya başladım, hayatımın doğal bir parçası gibi oldular, yaşım geldi, okumaya başladım değil, "Suç ve Ceza"yı kütüphaneden çektim, polisiye roman diye büyük bir iştahla okudum. O esnada Haftasonu da okumaya başladım, ilkokul son... Hâlâ da öyle devam ediyor. Katmandu'da oturup "Moby Dick"i okuyordum, "bana Haftasonu yollayın, çok merak ettim Allahaşkına" diyordum. Hiç o bağım kopmadı, ama şimdi entellektüel yanım çok "örselendi". Bu kelimeye bayılıyorum, o kadar iğrenç bir kelime ki, habire kullanıyorum.

Çok vakitsiz bir insana dönüştüm, hiç bulunmazdım, uyku deryaları, boş gezmeler filan... Geçen gün McDonalds'ı öven bir yazı yazdım, garson taciz etmiyor diye... Bir garsonun taciz etmemesi az şey midir? Bülent Somay da bir yazı döşenmiş, ben halkımla, çaycımla konuşurum, muhabbet ölmesin bilmem ne... O muhabbetler, vakitler onlara verilmeyecek de nereye gidecek diyor. Saçmalığın dikalâsı! Benim vakit sorunum var, ev kadınıyım, annelik yapıyorum. Annelik kadar vakit alan bir şey olamaz, bir çeşit esirim, kızımın esiri olmuş durumdayım.

Kızınızla aranız nasıl?

Bodrum'da, annemin yanında, getiremiyorum buraya, bir ev seferberliğine giriştim... Haftalardır parke, pimapen...

Çocuk seven kadınlar vardır, 20 yaşında "bir adam bulayım da çocuk yapayım" diye başlarlar... Çocuk sevmeyen kadındım ben, televizyonda çocuklu reklam çıkınca öğğh yapardım. Hormonal bir şey midir, tabiatın bir oyunu mudur, 34 yaşımda doğurdum. İnanılmaz büyük bir aşk, hakikaten onun yanında hiçbir şeyin önemi kalmıyor. Hamile kaldığımda başladım çocukları aşırı sevmeye, hatta köpek, kedi, hayata karşı insan yumuşuyor, ayrı bir tona giriyorsun... Belki benim annem çok neo-klasik olduğu için, çok klasik annelik yapayım dedim. İki yıl sinemaya gitmedim, evden dışarı çıkmadım, 15 ay emzirdim, her şey fazla fazla. Koşar, her şeyi getirir, öyle anneler vardır, öyle oldum, bilmem ne boyamı getir, hayır onu değil öbürünü getir... İşin bokunu çıkardım yani.

Yedi yaşında anahtar verecek misiniz ona?

Vermem asla, 17'sinde bile düşünürüm. Annem ne yaptıysa tersini...

Bulutsuzluk Özlemi'nin eski saksofoncusu Richard Hammer'la evlisiniz, nasıl tanıştınız? Müzisyenle evli olmak nasıl bir şey?

Bulutsuzluk zamanı mıydı, ayrılmış mıydı, hatırlamıyorum. Bir Türk kızla evlendiği için buradaydı, ayrılmıştı. Mazbut ve mazlum bir adamdır, günde sekiz saat prova yapıp beni deli ediyor filan değil. Bence evli olmak zaten korkunç bir şey, onun için müzisyenle evli olmanın artılarını, eksilerini bilemeyeceğim.

Niye korkunç?

Bilmem, geçimsiz bir insanım, aşırı düzenliyim... Onun müzisyen olmasının benim hayatımda hiçbir şeyi yok ama, ona sorun geçimsiz bir kadınla evli olmak nasıl bir şey diye...

Marx'ı anlamak zordur, cümleleri on satır filandır ama adam o kadar kallavi konuları yazıyor ki, minimum bu şekilde yazabilir. Çelik'te tam tersi söz konusu, son derece basit bir fikir, Mısır piramitlerinin labirentlerine çevriliyor. Ayrıca bir megalomanyak.

Pazartesi yazıları nasıl başladı?

Yağmurlu bir kış günü Migros'a doğru yürürken... *(gülüyor)* Ayşe Düzkan beni aradı, "Mutfak Kazaları" diye bir şiir kitabım var, onun üzerine röportaj yapalım dedi. En kadın kitabım odur, "Refakatçi"de cinsiyet sonunda anlaşılıyor ama, hep muğlak. "Haberci Çocuk Cinayetleri"nde hikayeyi anlatanın cinsiyeti hiç anlaşılmıyor, ben tamamen bir erkek muradıyla yazdım.

Feministlik var mı sizde?

Var mı bilmiyorum, bana tuhaf geliyor. Feminist reading yapmadım, tanımla desen tanımlayamam, ama kadınları seviyorum, kadınlara düşkünüm, kadınlara kötülük gelsin istemem... Bir takım şeylere çok sinirleniyorum, onun için en radikal çizgi olabiliyor ama, bu konuda çalışmadım, düşünmedim... Gittim Ayşe'yle röportaj yaptım, çok güzel oldu, "Pazartesi'ye yazar mısın" dedi. Hayatımı iptal etmişim, bilmem kaç yıldır elime kalem almamışım, evde oturuyorum, tamamen hapis, ev kadını, anne pozunda, çok şahane bir teklif oldu. Hiç sansür yok, virgülüne dokunmuyorlar. Tamamen kıçımın keyfine göre yazılar. Üstelik okurun beni sevdiğini hissediyorum, rağbet gördüğün yerde semirirsin ya... Radikal için bu kadar mesut bir izdivaç söz konusu değil... Kitaplarımı çok ıkına sıkına yazdım, her kelimeyle, her şeyle oynadım, fakat Pazartesi'de yazı yetiştirmeyi ve içinden geldiği gibi yazmayı öğrendim. Konuşurken de öyle, çok serbest çağrışım yaparım, ordan oraya sıçrarım bilmem ne, Pazartesi'de bunu zirvelere vardırdım, üslubu geliştirdim, şımardım. Sonra İletişim'den bunu kitap yapalım dediler, zil takıp oynadım. Radikal kurulurken yazmam söz konusuydu, ses seda çıkmadı. Radikal İki'ye yazmaya başladım. Bir gün çağırdılar, köşe için, yine zil takıp oynadım, para kazanıcam diye. Çağrılmayan Yakup türünden bir çağrı geliyor, koşarak gidiyorum.

Hülya Avşar Şov'a niye gitmiyorsunuz?

Deli misin, o kadın bana bir hakaret eder, altından kalkamam.

Huysuz Virjin?

Aman, ona gider miyim? Onun hayranıyım, seyircisi olmak istemiyorum. Oturacağım, ya bana laf atarsa, bir daha alimallah kendime gelemem. *(gülüyor)* İnsan psikanalistlerin sedyesinden kalkamaz sonra, onunla baş edilir mi? Hem imaj çalışması yapmak lazım, saçı boyatacaksın, bir tayyör alacaksın... Kız ne çirkin şeysin, seni kim alır derse... *(gülüyor)*

Pazartesi de popçulara çok düşkün, siz de. Niye?

Pazartesi'nin eski binasında tek odada çalışıyorlardı, ya Kral ya Number One açıktı. Şuralarına silah dayıyorlar da böyle yapıyorlar değil. Ayşe mesela, kasetleri satın alır, dinler. Kadının kulağı da var, müzikten anlıyor. Benimki çok daha yalancı dolma durumu. Hayatımda bir tek Türkçe kaset satın almadım. Ara sıra Kral'a takılıyorum. Bir şarkıyı başından sonuna kadar asla dinleyemiyorum. Maksimum Serdar Ortaç'ı dinleyebiliyorum, onun için onu çok tutuyorum. Beni eğlendiren oysa, başımın üstünde yeri var. Dayatılan bir şey değil yani bu, ilgimizi çekiyor. Bir de Türk toplumuyla ilgili bir şifredir yani, ama vay Türk toplumunun şifresi diye izlemiyoruz, seyrederken seyrederken "şu şifreyi de çözeyim oturmuşken" mi oluyor nedir?

Kimleri seviyorsunuz en çok?

Serdar Ortaç'ı çok eğlenceli buluyorum. İlk çıktığında Richard farketti bunu, kız zannetti, maymun-kız karışımı bir şeydi, Maymunlar Cehennemi'nden Jane... Bugüne kadar çocuk beni sıkmadı, her zaman, en ucuz, en çirkin klibi bile yapsa, onun presence'ı yetiyor. Çoğunda çok çok sıkılıyorum, Muazzez Ersoy'in bir klibini başından sonuna... Artık o kadar da düşmedik. Tahammül sınırım var, ay antropoloji olsun, bunu da izleyeyim yapmıyorum. Ayşe onu da yapıp onları da yazıyor bir de. Bende parça parça. Mustafa Sandal'ın James Bond klibinin bir parçasını zaplarken bir gün, öbür parçasını öbür gün görüyorum.

Serdar Ortaç'ın ne ayrıcalığı var?

70'lerin Türk filmi müziklerini yapıyor. Demiştim ki bir yerde, Neşe-Gülden Karaböcek kardeşle-

rin reenkarnasyonu. Ses de aynı tarz, müzik de öyle. Haftada üç kere anneannemle sinemaya giderdim, o kadar çok Türk filmi seyretmişim ki, bir kulak aşinalığı var. Bir oynaklığı, yapışkanlığı var. Hiç pretention'ı yok, sağ gösterip sol vurmuyor, neyse o, bu çok büyük bir fazilet. Sezen Aksu'ya acayip şey oluyorum, kadının ilham perileri tümen tümen ziyaret ediyor abi, bir gün o müzik, bir gün bu müzik, çizgisi mizgisi yok. Serdar Ortaç'ın çizgisi var, şarkı sözleri son derece sıkı. "Buralara yaz günü kar yağıyor canım..." Bu güzel bir satır, tamam mı? Çocuk tuhaf bir şey, yani her şeyiyle... Onu çok beğeniyorum. *(gülüyor)*

Bugüne kadar Serdar Ortaç beni sıkmadı... İlk çıktığında maymun-kız karışımı bir şeydi, Maymunlar Cehennemi'nden Jane... 70'lerin Türk filmi müziklerini yapıyor. Neşe-Gülden Karaböcek kardeşlerin reenkarnasyonu. Ses de aynı tarz, müzik de öyle.

Kemalist popçularla aranız nasıl?

Onlar kemalist işte, bir de sıkıcılar. Ama bi şey söyliycem, bugün düşündüm bunu, o "Hercai" var ya, o klasmanında iyi bir parça. Konuştu mu lafa bir giriyor, cümleler en az sekiz satır, hiçbir şey anlaşılmıyor. Birkaç kere çözmeye çalıştım. Başlıyor, istikamet değişiyor, sonra yine değişiyor, cümle nerede başladı, neydi, anafikir ne Allahım? Marx'ı anlamak zordur, cümleleri on satır filandır ama adam o kadar kallavi konuları yazıyor ki, minimum bu şekilde yazabilir. Çelik'te tam tersi söz konusu, son derece basit bir fikir, Mısır piramitlerinin labirentlerine çevriliyor. Ayrıca bir megalomanyak.

Kenan Doğulu'da boy yok, pos yok, ses yok, hiçbir şey yok, bu ne tılsım? Tarkan'ın menejeri Alpay'la röportaj yaptım ya, onu çok eğlendiriyormuş, Şaziye'ye giden eğlenmekten kırılıp ölüyormuş. Maddi ve manevi nedenlerle oralarda olamadığım için bunların tam analizini yapamıyorum. Ben de gitmem isterim abi, ben de bi eğleneyim Şaziye'de yani...

Hakikaten eğlenebilecek misiniz orada?

Tabii ki eğlenemem de, bu ne muammadır? O adam nasıl hopluyor zıplıyor da insanları eğlendiriyor? Televizyonda görüyorum da, olamaz bir adam o. Hiçbir şarkısına beş saniyeden fazla dayanamadım. O fizikle kendisini şahane bir fucker zannediyor.

Rafet El Roman'ın bardaki klibini beğendiniz mi?

Onun başını göremedim, herkes anlatıyor. O daha iyi diğerlerinden, zararsız, İtalyan parçalarını filan taklit ediyor. Daha tutarlı gibi. Katır kutur bir köylü hali var, çok direkt konuşuyor, çok dürüst. Öbürleri kadar bok atılacak bir yanı yok o çocuğun.

Tarkan?

Beni mahkemeye veriyormuş. Belki de balon uçurulmuştur, bir kız aradı, böyle dedi. Önce acayip sarsıldım, bu herif zengin, işi yok, gücü yok, tutar avukatları, ben zaten şu kadarcık kadınım, bu tamirat meselesiyle de göçmüşüm, gelip kazağımı mı alacak yani? *(gülüyor)* Ona hakaret ediyormuşum, baktım, hiçbir hakaret yok. Bir promosyon atağıysa da, benimle ne promosyon yapacak ki?

Onun içinde bir çocuk vardı, şimdi de içinden bir kadın çıktı...

Rober Hatemo için de kullandım, "postmodern bir Zeki Müren" o... Türk halkının en büyük idolü Zeki Müren'di. Ondan sonra gelen ikinci büyük idolün Tarkan olması boşuna bir sinyal değil. Şu kaset çıkıncaya kadar muğlak olabilirdi, ama bu kasetle perçinledi. Fizik olarak overweight, çok şişman, Aykut Işıklar yazmış, giderek hatlar yuvarlaklaşıyor. Ben dün haberlerde gördüm, daracık bir şey giymiş, popo mopo, olabilir mi böyle bir şey? Bilmiyorum nereye gidiyor Türk halkı ve Tarkan. Ama bir samimiyettir "içimdeki kadın" meselesini çıkarması. Gönül ister ki, klozette bir durumu varsa, daha da açığa çıksın, ben bunu isterim, onu yaparsa acayip takdir edeceğim.

Cemali'yi sevdiniz mi?

"Duymak İstiyorum"u çok sevdim, bulsam o kasedi alacağım. Klibi de çok iyiydi, iyi giyiniyorlar, iyi çocuklar. O parçaya hayrandım, samimi olarak duygulanıyordum.

Nihat Doğan'ı, "Kırdın Kalbimi"yi de çok sevdiniz...

O çocuk mahvetti kendini, ben mi uğursuzluk getirdim ona acaba? Kendini büsbütün arabeskçi yaptı. Çocuk genç ve güzel. Ortadoğu'ya has tiz bir sesi, hançeresi vardı. Ben öyle şeylerden anlamam, Richard dedi, rai, reggae, her şey varmış o parçada.

Arabesk sevmiyor musunuz?

Bana

Bir sorunun olmadan sanat yapmak sadece ihtiras. Gelinlik giymeden, çocuğumu elime almadan, Singer makine sahibi olmadan... Bu yeni rock'çı kızlar çıkmışlar, daha 20 yaşlarını bitirmemişler, bu kadar muhafazakar, bu kadar kokoz, bu kadar annesinin naftalinli sözleriyle mi piyasaya damlamaları gerekiyor? Bu mudur rock durumu?

"hem Robert Kolej mezunusuz, hem Orhan Gencebay dinliyorsunuz" diyorlar. Oturup da dinlemiyorum ama ezbere biliyorum şarkılarını, bilmemek için eşek olmak lazım. Biz de motora binip Üsküdar'a geçiyorduk yani, nedir? Bir de yılların önemi var, biz okurken, orta sınıfın çok daha iyi durumda olduğu, çok daha eşitlikçi bir Türkiye'ydi. Orta sınıftan bir sürü insan girdi, okudu, şimdi fiyatlar inanılmaz.

70'lerle 90'ların müzik piyasasının ne farkı var?

Müzikle tebelleş olacak kadar iyi bilmiyorum ben müziği. Ama Türkiye'de çok genç var ve hatın sayılır kesimi varoşlarda oturuyor. Kral mral, onları kim izliyor yani? Pop genç bir müzik. Mazhar Fuat Özkan kaset yapmasın abi, kimsenin come-back'a tahammülü yok. En iyi şarkılarını yaptılar, tamam, bitti. Elli yaşında adamları ellerinde gitarlarla görmek, aynı şey Rolling Stones için de geçerli, son derece saçma.

İyi şarkılar yapıyorlar ama hâlâ, "Sakın Gelme" kötü mü?

Evet, iyi, ama yine de bana hazin geliyor. Mesela Emel Sayın'ın come-back yapması korkunç bir şey, "Feryat"ta böyle gözlerini kırpıştırarak... Çıkma kadın, yüzünü gerdirme, çekilmeyi bil! Çekilmeyi bilmediler mi, genç insanlara da kin duyuyorlar, Neco filan... Tabii ki tedavülden kalktın, bundan daha doğal bir şey olabilir mi? Tedavüldeyken de ne halttı tabii ama, ne bu kin?

Türk rock'u?

Korkunç bir şey.

Şebnem Ferah'ı sevmiyor musunuz?

Rica ederim yani, korkunç buluyorum.

Özlem Tekin?

Offf... "Aşk Her Şeyi Affeder mi"yi güzel söylüyor bence, kızın bir sesi var, Sinead O'Connor taklidiymiş... Çalkantılı ruh hallerinden muzdarip olan insanlar üniformalar giymeye, hep aynı şeyi giymeye çalışırlar, çok az renk kullanırlar. Hakikaten kafaları doludur, paranoyaktırlar, dikkat çekmemeye çalışırlar. İçi ne kadar doluysa ve kötü durumdaysa, o kadar dışına özen göstermez. Dışıyla çok uğraşanlar, burasına sekiz küpe, burasına mavi bilmem ne takanlar, hakikaten bir iç boşluğunun dışavurumudur benim gözümde. Bu kız içi boş, hiçbir meselesi olmayan bir kız, bana öyle geliyor. İnsan biraz ruh hastası olmalı şarkıcı olmak için.

Bu, Mustafa Sandal'ın Kenan Erçetingöz'e "Bu işte deli olmak lazım Kenan!" demesi gibi oldu.

Kenan ya, çılgınız ya! *(gülüyor)* Ama bir sorunun olması lazım hayatla, bir sorunun olmadan sanat yapmak sadece ihtiras. Bir sürü insan böyle. Bir de, rock sözleri midir bu insanların yaptığı? Gelinlik giymeden, çocuğumu elime almadan, Singer makine sahibi olmadan... Bu kadar gerici, saçma sapan sözler... Bu mudur rock durumu? Bir de bu kadar beşinci sınıf bir kopyasını niye dinlesin insanlar, aslı var.

Rock seviyor musunuz, Leonard Cohen dinliyorsunuz galiba?..

Onu gençken dinledim. Doğru dürüst bir tek onu dinledim zaten. Gençken çok Beatles dinledim. Sonra bir ara acayip Rolling Stones dönemim oldu, sabah akşam. Hindistan mindistan dolaşırken post-punk, new wave gruplara merak saldım, Fischer-Z, Yazoo, Japan, Joy Division, New Order... Bunların hastasıydım. Nina Hagen, Lene Lovich... Almanlarla çok yolculuk ettim, adamlar acayip, İngiltere'de, Amerika'da ne kadar marjinal grup varsa gidip buluyorlar, İngilizler memleketlerinde bulamıyor. Thomas Dolby, Frank Zappa çok dinledim bir ara. Ama bütün bunlar da bir gençlik hastalığıymış azizim! *(gülüyor)* Şimdi Vivaldi, Bach dinliyorum ama, bayıldığımdan değil, beslenemediğimden. Birisi Portishead verdi, hoşuma gitti, Hole iyi, Courtney Love'ı çok beğendim. Kurt Cobain'i çok beğenmiştim, MTV'nin ilk zamanlarında sürekli Cobain'i izliyordum. R.E.M.'i çok seviyorum bir de.

Kenan Doğulu'nun hiçbir şarkısına beş saniyeden fazla dayanamadım. O fizikle kendisini şahane bir fucker zannediyor.

"Haberci Çocuk Cinayetleri"nde "Her kendini bilen insan gibi Rolling Stones da benim ilk tercihimdir" diye bir cümle vardı...

Evet. Bir de Cockney Rebel geçer orada.

Popçu kadınlar?

Bir sürü popçu, rock'çu kadın çıktı muassır medeniyetlerde. Confessional, itirafçı şiir geleneği oldu 60'larda, Slyvia Plath'la filan. Onların müzikteki yansımasını Suzanne Vega başlattı, country rock'a kadar çok çeşitli alanlarda pek çok kadın çıkıp meselesini anlatmaya başladı, Jewel'dan Alanis Morissette'e, bilmem neye kadar karşılığını buldu. Para olarak da karşılığını buldu, başarı kazandı. Merak ediyorum, niye Türkiye'den böyle bir şey çıkmıyor da, "bebeğim ölmeden, gelinlik giymeden" çıkıyor? Bizim niçin Janis Joplin'lerimiz yok, biz niçin tenis şampiyonları çıkaramıyoruz, budur beni üzen.

Nazan Öncel belki sayılabilir o gelenek içinde...

Hiç hazzetmiyorum. Var bir meselesi, sözleri de fena değil, bir müzik damarı var ama, bence bu işi genç insanların yapmasında fayda var. Nazan Öncel'in sözleri daha sexually liberated, cinselliğe cart diye giriyor. Kadının derdi var. Ama bu yeni rock'çu kızlar çıkmışlar, daha 20 yaşlarını bitirmemişler, bu kadar muhafazakar, bu kadar kokoz, bu kadar annesinin naftalinli sözleriyle mi piyasaya damlamaları gerekiyor? Çok hazin bir durum. Ama erkekler için de aynı şey geçerli. "Ailemizin sanatçısı" hepsi. İnsanda ya vardır ya yoktur. Mick Jagger için bir sürü erkek "ben de Mick Jagger'la yatardım" dedi, adamın müthiş bir seksapeli var, Morrison'ın öyle, bizim niye böyle bir şeyimiz yok halk olarak? "Neylesin Mahmut" durumu yani... *(gülüyor)*

Ajda'yı seviyorsunuz, onun meselesi var mıydı yani?

Yaşıyorum, yaşayacağım, seveceğim, gezeceğim, bir yerine bin ceza... Bir sürü şarkı okudu öyle.

Bu arka arkaya boşanmalara ne diyorsunuz?

Vay niye bunlar böyle ayrılıyor, ayrılmanın onuru vardır, Sezen Aksu acısını içine gömüp gidiyor bilmem ne... Sezen Aksu'nunki çok büyük bir palavra ve samimiyetsizlik. Ahmet Utlu'nun borsada parasıyla oynayıp kaybettiği konusundaki soruları cevaplamadı. Şimdi hepimiz öğrendik. Onun o korkunç samimiyetsizliği burada da geçerli. Yine başrolü aldı, yine herkesin gözüne girdi. Şunu merak ediyorum, boşanma bir ayda, bir haftada, bir günde gerçekleşen bir şey midir? Bir ay önce Açıkhava'daki konserinde yüz tane espri yaptıysa 89'u Ahmet'le ilgiliydi, o zaman bu evlilikte hiç mi sorun yoktu? Hep bir yalan rüzgarı. Ben, bir Haftasonu okuru olarak, Alpay'la Cansel'in, Seda Sayan'la Mahsun Kırmızıgül'ün, Ajda'yla Teoman Demir'in kavgasından son derece hoşnutum. Yar bana bir eğlence! Beni çok eğlendiriyorlar. Alpay'ın zeka durumu ortada. Türk erkeğinin dramı ve durumudur Alpay ya! Babasının ve annesinin sözünden çıkamayan bir erkek. Teoman Demir, Ajda'nın peşine dedektif takmış, bu da Türk erkeğiyle ilgili bir kartpostal değil mi? Benim çok hoşuma gidiyor, ortalıkta yıkansın çamaşırlar, biz de görelim. Bu hayatları ne yapacağım, gardroblarına gizli kamera mı yerleştireceğim? Dünyalarına bir nebze olsun beni nüfuz ettirdikleri için teşekkür borçluyum... Tesadüfen Reha Muhtar'ın haberlerinde rastladım Seda'yla Mahsun'a. Haftalardır televizyon seyretmiyorum evdeki tamirat yüzünden, yoksa başından kalkmıyorum ama bu kış tövbekar olmaya çalışacağım. Seda Sayan adamı yerin dibine soktu, rezil etti. Mahsun Kırmızıgül yalan söylüyor, bunu herkes anlar. Zaten onun yalancılık geçmişi de vardır, ilk çıktığında evli değilim dedi, evli çıktı, Ebru Gündeş gibi. Aslında rezil olan Türk erkekleri, çünkü hep bu durumlarda yalan söylüyorlar. Seda Sayan çok dobra bir kadın, hakikaten huysuz, illet bir kadın. O haliyle Seda Sayan benim acayip hoşuma gitti.

Edebiyat dünyasından bir resepsiyon görmedim. O dünyada çok huysuz kadın diyorlarmış bana... Kokteyllerde, açılışlarda yokum, orda yokum, burda yokum, nerde acaba bunlara hırçınlık, huysuzluk yapıyorum?

"Sezen Aksu hegemonya cumhuriyeti"yle epey alıp veremediğiniz var...

Diva, kraliçe, Edith Piaf... Felaket geliyor. Yeşim Salkım Hisar'da konserde çıkamıyormuş kadının yüzünden, iğrenç! Eskiden çok güzel, kişisel şarkıları vardı, normal bir kadındı, onunla aşk yaşıyordu, bununla basılıyordu... Kişi olarak kötü bir kadın değildir belki, Türk basınıyla birlikte bir divalaşma process'i başlayınca öyle bir taht yapıp oturdu ki, o tahta acayip sinir oluyorum.

Hakkı Devrim'le aranız nasıl?

(gülüyor) Nereye gitsem Hakkı Devrim mevzuu açılıyor. Böyle giderse Tom and Jerry gibi olacağız. Her gün açıyorum, bakıyorum ceza köşesinde adım var mi diye...

Söyleşi: **Merve Erol**

YENİ BİR KİTAP DERGİSİ

Virgül, yayın dünyasının gözde konularına olduğu kadar uzak köşelerine de dikkat çekiyor. Müzikten edebiyata, folklordan siyasete, pembe dizi ve polisiye gibi popüler türlerden felsefeye kadar her alanı kapsıyor. Kitapları tanıtmak ve hatırlatmakla kalmıyor, tartışılmalarını da sağlıyor, yazılanlar arasındaki bağlantılara dikkat çekiyor: Bundan böyle *Virgül*'de her ay kitaplar birbirleriyle konuşacak.

HER AY TÜM GAZETE BAYİLERİNDE VE KİTAPÇILARDA

Virgül'de bu ayın bazı konuları ve yazarları

Orhan Koçak, Ahmet Oktay ve Sırma Köksal, Nahit Sırrı Örik'e bakıyor • Bilimkurgu: Stanislav Lem, Philip K. Dick, Ursula LeGuin, Müfit Özdeş, Sevin Okyay, Bülent Somay, Ogan Güner • Zeynep Sayın: Oryantalizm tartışmasının sınırları • Tanıl Bora yine milliyetçiliğin izinde • Fatih Özgüven, Sadık Yemni'yi selamlıyor • E. Emine ve İhsan Oktay Anar kendi kahramanlarından söz ediyorlar • Seyhan Erözçelik'in şiirini Osman Çakmakçı, Ece Ayhan'ınkini de Chris King tartışıyor • Nurdan Gürbilek: Ölümün toplumsal tarihi • Ayrıca: Enis Batur, Ragıp Duran, Ulus Baker, Yaşar Çabuklu, Karin Karakaşlı, Büşra Ersanlı Behar...

Ruhi Su

Her yıl 20 Eylül günü mezarı başında türküler, şarkılarla anılıyor Ruhi Su. Bu yıl da sevenleri yine onunlaydı... Üstadı biz de saygıyla anarken, eşi Sıdıka hanıma başvurduk, birkaç hatırasını nakletmesini istedik...

"Ağlıyorum ama, heyecandan ağlıyorum..."

Sıdıka Su: Ruhi, müziğe türkülerle başlamış bir insan. Sesinin güzelliği türküler söylerken fark edilmiş. Klasik batı müziği eğitimi alırken türküleri bırakmamış. Ben tanıdığımda opera sanatçısıydı, ama türkü de söylüyordu. Politik görüşleri türkülerle gelişmiş Ruhi'de. Âşıkları, türküleri, Pir Sultan'ı seçmesi bu yüzden. Sosyalist dünya görüşü nedeniyle 1951'in sonunda tutuklandı. 5 yıl hapis yattı. 20 ay da gözetim altında tutuldu. Ben de aynı dönemde tutuklanmıştım. Ruhi bu zaman zarfında mahkumlardan hep türküler derledi. Cezaevinde ülkenin dörtbir yanından gelen herkese türkü söyletirdi. Bugün hayatta olsaydı, görüştüğü kimsenin nereli olduğunu sorar, türkü söyleyip söylemediğini öğrenirdi.

Tutuklu kaldığımız dönemde Harbiye'deki Merkez Kumandanlığı'nın askeri cezaevinde yattık. Ruhi'ye uzun zaman hiç saz vermediler. Saz olmadığı için Ruhi de bir koro oluşturuyor. Orada bir arkadaşımız tahta paspaslardan bir saz yapıyor. Ruhi saz dersi vermeye başlıyor cezaevinde. Cezamız kesinleşinceye kadar orada 3,5 yıl yattık. Ruhileri Adana Cezaevi'ne, beni Sultanahmet Cezaevi'ne gönderdiler. O zaman yasaklar kalktı, Ruhi sazını çalabildi. Ders verdiği yoksul bir arkadaşa tahliye olurken paspastan yapılan sazı veriyor Ruhi. Ama sonradan çok pişman oldu, çünkü o sazın anısı büyüktü. Ruhi'nin cenazesinde sazı yapan arkadaşı gördüm. Bir an her şeyi unutup, hemen yanına gittim. O sazı alan arkadaşı bulup bulamayacağımızı sordum. Çok aradı ama bulamadı.

Hapisten çıktıktan sonra Ruhi'nin yaşamı çok güçleşti. Sürekli takip ediliyordu. Nasıl derleme yapabilirdi? Bir turistin serbestliği içinde ülkesini dolaşamadı ki. Ankara'daki âşıklarla ilişki içindeydi. Veysel, Ali İzzet, Daimi, Nesimi Çimen hep evimize gelirdi. Alevi müziğinin su yüzüne çıkmasında çok büyük faydası oldu Ruhi'nin. Âşıkların birlikte konser vermelerini, toplu mücadelelerini hep destekledi. Ankara'nın gecekondu semtlerindeki halkla ilişki kurdu. Sivas'a, Malatya'ya gidemedi ama o gecekondulardaki Sivaslı, Malatyalı, Ağrılı insanlardan türküler derledi. İstanbul'a geldikten sonra koşullar değişti. 1960 ihtilali sonrası biraz rahattı. TİP kurulunca daha da rahattı. O yıllarda da ancak, İstanbul'da gideceği yöreden bir tanıdık bulup, onun kanalıyla derleme yapmaya gidebiliyordu. Pir Sultan plağı için Malatya'ya, Arguvan'a, Maraş'a ve Antalya'ya gidebildi. Bir tanıdık kanalıyla gitmediğinde hep yoldan çevrildi.

En çok derleme yapmak istediği yöre Doğu Anadolu'ydu. Onu yalnız yapamayacağını biliyordu. Bir fotoğrafçı ve bir ressam arkadaşıyla gittiler. Herkes kendi alanında derleme yapacaktı. Ama Doğu'yu dolaşmaya başladıklarında arkalarına bir askeri cip takılmaya başladı. Bu sefer halk onlara yaklaşmaya cesaret edemedi. Onun için geri döndüler.

Nâzım Hikmet hapisten çıktan sonra Abidin Dino'nun evine geliyor. Vâ-lâ Nurettin, Oktay Rifat filan hep orada toplanıyor. Ruhi de Behice Boran'ı alıp gidiyor. Ruhi saatlerce türkü söylüyor ve Nâzım ağlıyor. Sonra Ruhi'ye, "Senin söylediğin o uzunhavaları dinlediğim zaman hiç yeise kapılmıyorum. Tam tersine göğsümü yumruklamak istiyorum. Ağlıyorum ama heyecandan ağlıyorum," diyor Nâzım.

Ruhi bizim eve türkü söylemeye gelirdi. Annem ahbaplarını çağırırdı. Söyleyişinden en çok onlar etkilenirdi. Şaşırırlar, ne yapacaklarını bilemezler, boynuna sarılırlardı. Ruhi'nin pek çok kişiyi etkilediğini düşünüyorum. Askerinden savcısına kadar pek çok kişiyi... Ruhi'yi emniyet nezaretinde Konya'nın Çumra kazasına götürdüklerinde bir askeri savcının çok büyük yardımlarını gördük, Ankara'ya nakli için. Benim nezaretim Ankara'ydı. Evli olduğumuz için aynı yerde kalmamız gerekiyordu. O yüzden uğraşıyorduk. Savcının sayesinde Ruhi'yi Ankara'ya aldırabilmiştik. Aynı savcı Ruhi'den cura dersi almak istemiş, halka göstermek için. Sonradan öğrendik ki orada halk ikiye ayrılmış, Ruhi'ye karşı olanlar, olmayanlar diye. Savcı da Ruhi'ye kötü davranmasınlar diye ders aldığını göstermek istemiş. Bir gün cezaevinini bahçesinde Ruhi'ye türkü söylettirmiş. Cezaevinin duvarları çok alçakmış, herkes toplanmış, Ruhi'yi dinlemiş. O savcıyı çok aradım. Mustafa Ekmekçi'nin sayesinde oğlunu buldum. O da binbaşıymış.

Sanırım 1976 yılıydı... Tarsus'taki Kadıncık barajının yapımı sırasında bir mühendis arkadaş, oradaki işçilerin hep türküler söylediğini, derleme yapabileceğini söylemişti. Ruhi hemen gitti. Bir işçi derleme yapması için Ruhi'yi köyüne götürüyor. Köylüler elindeki teybe bakıp ne işe yaradığını soruyorlar. "Ya içinde bir şey varsa..." diye korkuyorlar. Gece yatmak üzere Ruhi, işçiyle evine gidiyor. Bir süre sonra kapı çalıyor, köylüler işçiyi çağırıyor. "Biz o adamı jandarmaya götüreceğiz. Ne bilelim elindeki aletin ne olduğunu?" diyorlar. Ruhi'nin anlattığına göre gittikçe çoğalan bir kalabalık birikiyor evin önünde. Ruhi kabul ediyor jandarmaya gitmeyi. Hep beraber gidiyorlar. Başçavuş ertesi gün ilgileneceklerini, Ruhi'nin o gece orada kalmasını söylüyor. Ruhi'yi askerlerin kaldığı koğuşa koyuyorlar. Bu sefer askerlerle ilişki kuruyor, onlara türkü derlediğini anlatıyor. Askerler, "Bizim de sesimizi alır mısın" diyerek türkü söylemeye başlıyor. Onca güzel türkü söylemelerine rağmen hiçbirisini kaydetmiyor Ruhi. Askerlere zarar gelebileceğini düşünüyor. Ertesi gün mühendis arkadaşı geliyor. Bir astsubay Ruhi'yle ilgileniyor. Özür dileyerek serbest bırakıyorlar.

Dadaloğlu'nu hazırlıkları hemen hemen bitmişti. 12 Eylül sonrası günlerdi. Anayasa oylamaları yapılıyor... O günlerde Adana'nın Kadirli ilçesine gitti. Gitmesine yardımcı olan ahbabı bütün âşıkların ortada hazır beklediğini söylemişti. Gittiği gün Adana valisi haber gönderdi, "Ruhi Su buradan hemen gitsin!" diye. Ruhi de hemen dönüp geldi.

Ruhi'nin bu ülkede rahat dolaştığı hiçbir zaman görülmemiştir. Derlemelerini hep büyük şehirlerdeki göçmen gecekondu halkından yaptı. Ona böyle baskı yapılmasının nedeni komünizm düşmanlığıydı. Bugün yaşasaydı gene aynı eziyeti çekerdi. Güneydoğu'da derleme yapmaya kalksa, zannetmiyorum yaptıracaklarını. Türkiye'de komünistlerin, sosyalistlerin, demokratların rahat dolaştığına daha inanmıyorum. TRT'de hâlâ Ruhi Su yasak.

On senedir her yıl anıt mezarını kırıyorlar. Değiştiriyoruz, bu sefer ateş ediyorlar. Düşünebiliyor musunuz, dörtbir yanından mezarı kurşun yağmuruna tutmuşlar...

Söyleşi: **Salih Nazım Peker**

Ruhi Su 1912'de Van'da doğdu. Asıl adı Mehmet'ti. Birinci Dünya Savaşı'nda anne ve babası öldü. Van'dan Adana Öksüzler Yurdu Dar'ül Eytam'a gönderildi. Sesi gür olduğundan özel günlerde marşlar ve şarkılar söylemeye başladı. 1925 yılında Ankara Müzik Öğretmen Okulu'na başvurdu. 1936'da okulu bitirdi. Okulda keman çalıyordu. Ancak şan hocası sesini daha iyi kullanabilmesi için kemanın üstüne çok düşmemesini öğütledi. 1942-52 yılları arasında hocasının öğüdünü tutarak Devlet Operası'nda çalıştı. 1943'ten başlayarak, iki haftada bir, pazar günleri radyoda türküler söylemeye başladı. 1952-57 yılları arasında TKP'li olduğundan dolayı tutuklu kaldı. Eşi Sıdıka hanımla hapishanede tanıştı ve evlendi. 1962'den itibaren plaklar yayınlamaya başladı. 1977'de zar zor alabildiği pasaportla yurtdışına çıkabildi ve konserler verdi. 1981'de pasaportunun süresinin uzatılması için başvurduğunda beklemesi istendi. Ama pasaportu hiç verilmedi. 1983'te hastalandı. Artık yurtdışına çıkamayacak kadar kötüleştiği günlerde pasaportu bir defalık giriş-çıkış yapması için verildi. 20 Eylül 1986'da İstanbul'da öldü. Ölmeden önce 11 albüm yayınlamıştı. Öldükten sonra çeşitli yerlerde yapılan kayıtlarından hazırlanan albümleriyle bu sayı 25'i buldu.

Amaç kaliteli müzik dinlemekse...

HOŞ GELDİN YARIN
Talip Şahin

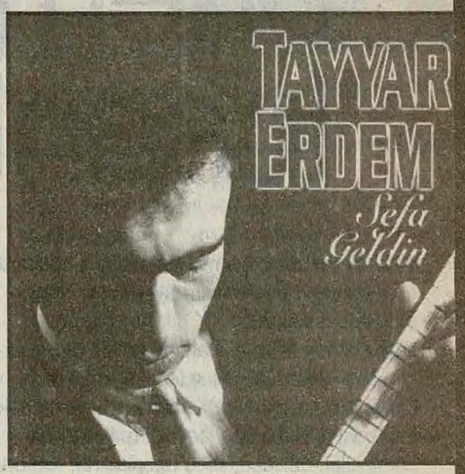

SEFA GELDİN
Tayyar Erdem

TÜRKÜLER SEVDAMIZ
Erdal Erzincan
İsmail Özden
Tolga Sağ

SÜMER EZGÜ
'97

ALİCAN'A AĞIT
Mercan Şimşek

ASM
MÜZİK ÜRETİM

Talip Özkan Türk halk müziğiyle ilgilenen hemen herkesin adını çok sık andığı Talip Özkan yaklaşık yirmi yıldır Paris'te yaşıyor. Ama saz tekniği ve derlemeleriyle Türkiye'de pek çok kişiyi etkilemeye devam ediyor. Talip Özkan'ı, uzun, yoğun ve çok yönlü dedektiflik faaliyetleri sonunda kısa bir süre için geldiği İstanbul'da yakaladık...

Biz bu kadar önem verilmeyecek insanlar mıydık?

Yıllardır yurtdışındasınız. Ama adınız buralarda çok anılıyor, birçok sanatçıyı etkilemeye devam ediyorsunuz...

Talip Özkan: Saza, saz sanatına bir ekol getirdim ben Türkiye'de. Gençlerin, Çetin Akdeniz ve Arif Sağ'ın yaptığı süratli çalmanın kaynak noktası benim. Bunu ben icat ettim. Buna itiraz edemezler. Eskiden, koca İstanbul'da, radyoda bizim gibi birkaç sanatçının dışında bağlama çalan yok gibiydi. Bakınız, şimdi herkes çalıyor. Demek vazifemizi iyi yapmışız... Ne var ki, kaset ve plak gibi müziğin ticari tarafına pek dalmadım ben. Türkiye'de zaten doyumsuz bir insandım. Türkiye Türklerinin, Türkiye halklarının müziklerini çok iyi analiz ettik. Bende bir hırs vardı: Dünya Türklerinin de müziklerini araştırmak... Türkiye dışı Türklerinin müziklerini araştırma imkanı buldum Paris'te. Yıllar önce de Azeri türküler söyleme modası vardı, Türkiye radyolarında ilk defa tar çalan yine bendim. Hep "ben, ben" diyorum ama maalesef doğru. Pek egoyu seven bir insan değilim aslında.

Yurtdışına giderken amacınız araştırmalar yapmak mıydı?

Temelinde ekonomik nedenler var. Radyonun maaşıyla geçinemiyorduk. Oysa şimdikiler çok iyiler. Eziyeti biz çektik. Ben ay sonunda kimden birkaç bin lira borç alırım diye düşünür dururdum. Paris'te sekiz sene araştırma yaptım. Sorbonne Üniversitesi'nde müzikoloji eğitimi aldım. 40 yaşından sonra talebeliğe başladık yani. Oryantal müzikler üzerine etno-müzikoloji doktorası yaptım. Yani, Anadolu ritm ve ezgizel yapısını –makam lafını sevmediğim için ezgisel yapı diyorum– araştırdım ve kitaplaştırdım. Eskiden bir radyo bağlama sanatçısı emekli olunca köşeye bir bakkal dükkanı açar, hayatını sürdürürdü. Asla böyle bir şey düşünmedim. Çok inatçı bir kişiliğim var, bilhassa bağlama hakkında.

Bağlamaya bu merakınız nasıl başladı?

Yedi-sekiz yaşlarında saz çalmaya başladım. Ailemde enstrüman çalan yoktu ama hepsinin sesi çok güzeldi. Hatta anneannem çok güzel uzunhavalar söylerdi. Denizli'nin Acıpayam kazasında oturuyorduk. Yöresel bir ustamız vardı, bütün gençlere saz öğretirdi, adı Çıng Hasan –çıngı kelimesi çengiden bozmadır. İki ay kadar ona gittim. Ondan sonra kendi kendime geliştirdim. O yaşlarda yöresel ezgilerin gırtlaklarına hayrandım. Lise son sınıfta Pamukkale Festivali'ne Ankara Yurttan Sesler ekibi gelmişti. Rahmetli hocamız Muzaffer Sarısözen de başlarında. Bizim lisenin misafirhanesinde kalıyorlardı. Hocalar, "bizim bir öğrencimiz var, bir dinler misiniz" demişler. Ben de yukarıda arkadaşlarla yastık döğüşü oynuyordum. "Talip çabuk, sazını al gel" dediler. Liseninin eski anfisinde Muzaffer Sarısözen ve radyo arkadaşları, bizim hocalar hep beraberler. Birkaç türkü çaldım. Sarısözen hoca, "liseyi bitirir bitirmez derhal Ankara'ya gel, seni radyoya alacağım, benim sizin yöreden elemanım yok" dedi. Nitekim sözünü tuttu, usulen bir imtihandan sonra radyoya girdim. Aynı zamanda DTCF'nin Fransız Filolojisi'ni kazanmıştım. 1957-58 yıllarında radyo çalışmalarına başladım. Böylece bilinçli olarak halk müziği çalışmalarım da başlamış oldu. Daha öncekiler tarzancaydı.

Ne çalmıştınız Sarısözen geldiğinde?

Bizim yöreden "Kızılhisar" zeybeğiydi. Çocukken dayımdan öğrenmiştim. Zaten yörede çok çalınıp oynanan bir zeybektir. O yaşlarda zurna ve klarinetten çıkan yöresel sesleri saza yerleştirmiştim. Benim tarzım biraz da odur. Ankara Radyosu'nda göreve başladıktan bir hafta sonra, hoca yine o zeybeği çalmamı söyledi. Programda solo onu çalmıştım... 1960'da, ihtilalden birkaç ay sonra İstanbul radyosuna geçtik. Esas İstanbul Radyosu'nda kendimi ispat ettim ben. Her gün delice altı-yedi saat saz çalardım.

Kimler vardı İstanbul Radyosu'nda o yıllarda?

Nida Tüfekçi, Orhan Dağlı, Yücel Paşmakçı, Metin Eryürek, Hamdi Özbay, Tuncer İnan, Nejat Buhara, Kenan Şavklı, Binali Selman ve ben vardım. Ahmet Yamacı da Yurttan Sesleri yönetiyordu.

Radyo sonuçta bir devlet kurumu. Yurtdışına çıkmanızda böyle bir kurumda çalışmanın getirdiği sıkıntıların payı var mıydı?

Radyodayken sanatsal yönden kendimi iyi ifade ediyordum. Orada bir isimimiz, icra faaliyetimiz vardı ama ceplerimiz boştu. Birisi bir plak yapacak da, bizi arkasında çalmamız için çağıracak da üç-beş kuruş kazanacaktık. Ya da filanca kentin kurtuluş günü olacak, biz de orada çalıp para alacaktık. Ankara'dayken maaşımız 125 liraydı. İstanbul'da 450 brüt üzerinden 390 elimize geçerdi. Yetmezdi... İçimdeki aşka karşın ol-

muyordu. Delikanlılık vardı, aldırmıyoruz diyorduk ama... O yıllarda halk müziğinin tüm yükünü hisseden insanlardan biriydim. Ama biz niye parasız dolaşırdık anlamıyorum. Biz bu kadar önem verilmeyecek insanlar mıydık?

İzmir radyosuna ne zaman geçtiniz?

Askerden sonra da İzmir Radyosu'nda çalışmaya başladım, daha akademik çalışmalar, derleme faaliyetleri, radyo içinde hocalık yaptım. Birçok öğrenci yetiştirdim.

Fransa'da nasıl çalışmalar yaptınız?

Avrupa'da dahi benim derdim şuydu: Keman, gitar, piyano gibi çalgılar tek başına konser, resital verebiliyorsa, hiç türkü söylemeden saz da konser verebilmelidir. Bu tezi yıllar önce Türkiye'de atmıştım. Bir İspanyolun gitarına sahip çıktığı kadar, biz de sazımıza sahip çıkmalıyız. Sazı pek dış kaynaklı müziklere alet etmemek lazım. Saz önce, mensub olduğu müziği yapmalıdır. O da halk müziğidir. İkinci nokta, ben sazı kuartet, konçerto, süit gibi Batılı ve enternasyonal formlar içinde görmek isterim. Şu sazı dünyaya tanıtan benim. Başka bir kimse yok. Hemen hemen bütün ülkelerde festivallerde çaldım. İspanya'da birbuçuk saat saz çaldım, durmadan. Herkes ayakta alkışladı. Nefis kompozisyonlar yarattım, açışların içine ritmleri kattım. Yer yer açıklamalı çaldım, yer yer konferans verdim. Sazı enternasyonalize etmek mecburiyetindeydim. Bunu kendimde hissediyordum ve başardım. Buna başka örnek getirsinler... Yok ki! Suna Kan var kemanda, İdil Biret var piyanoda. Ama bunların Türk müziği yaptığı yok. Türk müziğini, gerek halk müziği, gerekse sanat müziğini dünyaya tanıtma adına böyle şeyler yapmış başka biri yok. İlk benim. Türkiye'de birçok öğrenci yetiştirme dışında bir de bunu yaptım ölmeden önce. Fena mı? Sazıyla benden önce Almanya'ya giden işçiler oldu, onların tanıttığı saz şurda dursun! Asmış duvara, çalmamış bile.

Türkiye'de böyle bir resital denemiş miydiniz?

İstanbul Belediye Konservatuarı'nın geleneksel konserleri olurdu. Beni de çağırırlardı misafir sanatçı olarak. Amacım, başı sonu belli "Ay Akşamdan Işıktır" gibi türküler çalmak değildi. Saz sanatı sadece o değil ki! Daha çarpıcı şeyler yapılabilir. Açış, prelüd stilini geliştirmek ve araya ritmik birkaç türkü sokmak... İşte tüm bunları birbirine birleştirebilmek. Bu aniden geliyor sahnede, her seferinde aynısı çıkmıyor. Böyle olması gerekli. Beethoven aylarca spontane çaldığı bir şeyi çok sonra notaya çekmiştir.

İcralarınızda aşık geleneğinden, derleme yaptığınız kişilerden etkilendiniz mi?

Muhakkak. Ama derleme yaptığınız kişilerden etkilenmenin şekli var: Köylü nasıl çalıyorsa öyle çalacaksınız. Eğer halk sanatını korumak istiyorsanız, onu iyi bilmek zorundasınız. Usta, çağdaş bir çalgıcı bu eserlerden kompozisyonlar yaratabilir, yanyana getirebilir. Ama kafadan atarak değil, bilerek. Çağdaş Batı armonisi sokmam ben saza. Türk armonisi sokarım.

Demin "makam sözünü sevmiyorum" dediniz. Neden sevmiyorsunuz?

Makam sözü Arapçadır. Arap milletini ve Arapçayı sevmiyorum. Nefret ediyorum. Her şeyden önce insan olarak sevmiyorum. Arap musikisi, İstanbul ve Türkler tarafından güçlenen, form kazanan bir musikidir. Ama aslen bedevi çöl müziğidir. Çok monoton, basit seslerden oluşur. İstanbul'a gelen özel prodüktörler ve talebeler Bağdat'a taşımıştır bizim stilimizi. Dörtbeş sene sonra da Arabize etmişlerdir. Bunu yazan da bir Arap müzikolog. Arapları sevmeyişim biraz Paris'te yaşamamdan kaynaklanıyor. Bir de bizim bilinçsiz tiplerin Arabın musikisini Türk musikisine "arabesk" adı altında sokmasından... Bu kelimeyi sevmiyorum. Afedersiniz ama, bunlar kuşbeyinli insanlar. Çünkü benim ülkemin müziği var. Üstelik etnomüzikolojik yönden dünyanın gözbebeğidir. Bu kadar zengin ritm ve ezgi yapısı olan bir başka ülke yok. Benim ülkemin semahları, zeybekleri, horonları var. Niye Arabın miskin pisliğini sokuyor buraya anlamıyorum... Arabesk, özgün müzik gibi saçma sapan şeylere alet edilen sazı tanımıyorum. Hoşlanmıyorum da. Bir defa, köksüzler. Armoni kültüründen yoksun, etrafına davulu, zurnayı doldurup bir takım şeyler yapıyorlar. Orhan Gencebay gibileri sevmiyorum. Bu noktada çok titizim. Yıllarımızı verdik türkü derlemeye. Köy köy gezdik. Adam geceyarısı Kahire, Bağdat radyosunu dinliyor, melodileri alıyor, üstüne biraz Türk motifi koyuyor, saz ekliyor... Üçkağıtçılık yani. Hiç ulaşamayacak kadar güzel müzik yapsalar dahi, benim için ikinci, üçüncü planda kalırlar. Benim için önce ülkemin musikisi gelir.

İspanyolların flamenko yaparken kullandığı makam, bizdeki bozlaktır. Türkmenîdir, klasik Türk musikisi tabiriyle kürdîdir. Bu ezgi Anadolu'da Tahtacılarda, Abdallarda da var. Emeviler henüz Irak toprağındayken, Emevi halifeleri esir Türk çocukları satın alırlarmış. Bu binlerce çocuk kendi makamıyla, enstrümanıyla geldi Endülüs'e. Bu esir çocuklarıyla bu makam İspanya'ya geçmiştir. Arap müziğinde bu makam yok...

Tarihte zaten bir arada yaşamış, birbiriyle etkileşime girmiş müzikler değil mi bunlar?

Peki, gidiniz bakalım Arabistan'a, Kuzey Afrika'ya, bir tane Türk halk müziği eseri dinliyor musunuz? Ben niye sokayım? Biraz tutucu olmak gerekiyor.

Etkileşime karşı mısınız? Saf bir Türk müziğinden söz edilebilir mi?

O başka konu. Etnomüzikolojik kültür senteziyle ilgili. Yani Anadolu'da safkan Orta Asya'dan gelmiş bir müzik var diyemeyiz. Ama bugün gidiyorum bir çarşıya, kendimi Suriye'de hissediyorum. Ben orada niye bir zeybek duymayayım? Avrupa'da da öyle. Konfeksiyonlarda çalışan gariban Türk işçileri kulaklarına walkmen'leri takmışlar, İbrahim Tatlıses, Orhan Gencebay dinliyorlar. Arabı aslında küçümsemem, hiçbir halkı küçümsemem. Birisi çıksa Arap müziğini seviyorum, bu müzik üstüne doktora yaptım dese, onun heykelini dikerim. Ama Türk müziği tarifinde arabesk diye bir şey yok. Olmayacak. Sağ oldukça aleyhindeyim. Sildireceğim onu Türk müziği tarihinden. Zaten kendisi silinecek o. Halk benimsemez. Takma kalp gibidir. Türk halkına sen Arabesk şarkı söyletemezsin. Gırtlağı müsait değil, dili müsait değil. Türk dilini bir Arap gibi melodinin üzerinde kıvırtamazsınız, yakışmaz. Olmuyor. Tıpkı Fransızların İngilizce pop yapması gibi. Hiç yakışmıyor Fransızcaya. Opera da yakışmıyor. Bu kadar ortada: Dilden, yapıdan, coğrafi konumdan, sosyal yaşamdan kaynaklanıyor. Bunu zorlamanın alemi yok. Bunlara karşı çıkacak bir kültür bakanı, kültür politikası yok mu? Eskiden Aziz Nesin, Nâzım Hikmet kitapları yasaklanırdı. Peki bu müziğin hürriyeti nereden geliyor? Her elini kulağına atan müzisyense biz çekilelim o zaman. Şimdi ne yapsalar, kanun teklif etseler, bu adamların gırtlağını kesseler ne yapıp edip gene söyleyecekler. Bilinç yok, milli kültür yok. Bırakın milliyeti, milliyet de önemli değil. Gaziantepli misin? Git onu araştır. Anan baban nasıl söylerdi onu araştır. Niye Arap motiflerini sokuyorsun kardeşim?

İbrahim Tatlıses'in yetiştiği yöreyi düşünelim, birçok farklı kültürün bir arada yaşadığı bir yer.

Ama İbrahim Tatlıses'in geldiği kent kale gibi Türk müziğini Arap müziğine karşı koruyan bir kent. Kerkük de öyle Irak'ta; Kerküklüler tipik Horasan, Azerbaycan Türk müziği yapmaktalar. İbrahim de yöresel türküleri söylediği zaman asla Arap yoktur işin içinde. Arabın içinde olup da kendi öz müziğini koruyan Türk halkları var. Urfa, Gaziantep Elbeyli aşiretleri öyledir. Kars Rusya hududunda diye Rus müziği mi alıyoruz? Bu kişisel ahlakla ilgilidir. Çocuğum dünyanın en çirkin çocuğu da olsa, ki değil, önce onu giydirir kuşatırım, çünkü o benim karımdan olan çocuktur. Sonra yardımsever ruhla aile dışına sıçrarım.

Sazı enternasyonalize etmeye mecburdum. Bunu kendimde hissediyordum ve başardım. Buna başka örnek getirsinler... Yok ki! Suna Kan var kemanda, İdil Biret var piyanoda. Ama bunların Türk müziği yaptığı yok. İlk benim. Türkiye'de birçok öğrenci yetiştirme dışında bir de bunu yaptım ölmeden önce. Fena mı?

Fransa'da pek çok öğrenci yetiştirmişsiniz. Yabancı öğrencileriniz de varmış..

Amerikalı, Fransız, Arap öğrencim çok.

Az önce Araplar hakkındaki sözlerinizi Arap öğrencilerinize de söylediniz mi hiç?

Zaten Araplar bana aynı şeyi söylüyor. Sizin şu insanlarınıza söyleyin de, hem sizin müziğinizi hem de bizim müziğimizi katletmesinler diyorlar. Araplar, Türk ezgi yapılarını, ud stilini öğrenmek istiyorlar. Tamburi Cemil Bey, Tatyos Efendi gibi Türk müzisyenlerini duydukları zaman ibadet eder gibi dinliyorlar. Bu konuda biraz gururlu olamaz mıyız? Biz seninkini aldık, sen de bizim müziğimizi al diyemez miyiz? Yunanistan'a, Arap ülkelerine müziğimizi götüremez miyiz? Bizde bu zihniyet yok. Dışarıdan ithal etme aşkı büyük ama. Özgün müzik diye bir müzik ortaya çıktı. Zülfü Livaneli denen bir tip var. Daha önce Ruhi Beyler filan... Ruhi Bey gene iyidir. İspanyol motiflerini –ki o makamın adı klasik Türk musikisinde kürdidir, Kürtlerle alakası yoktur ama– kullanarak hülyalı, romantik şeyler yapıp, melodiye uymayan sözlerle söylemenin adı özgün müzik. Özgün müziğin manasını da hâlâ bilmiyorum. Onlardan daha çok bu işe kafa yordum ama bulamadım.

Türkiye'de sizin dediğiniz anlamda yöresel ezgilerine sahip çıkan müzisyenler yok mu?

TRT, Yurttan Sesler sanatçıları dayanmakta. Ama ticari faaliyetler şahdamara vurdukça vuruyor neşterini.

Tam tersine, bir dönemler TRT tarafından yapılan derlemelerin tektipleştirildiği, yöresel tavırların kaybedildiği söylenir...

Bir takım başarısızlıkları olmuştur TRT'nin. Ama önemli bir misyonu vardır.

Siz kendinizi Türkiyeli bir bağlama sanatçısı olarak mı addediyorsunuz, yoksa bir yöreye ait olarak mı? Sazınızı elinize aldığınızda eliniz hemen Ege yöresine mi gidiyor mesela?

Benim stilim Türkiye'dir. Zeybek çalışını en iyi biçimde ben yaptığım için, sadece zeybek çalan biri olarak görülebilirim. Ama zeybeğin hemen yanında bir Azeri söylediğim zaman, usta bir Azerbeycanlı kadar iyi söylerim. Tüm yörelerden eş derecede zevk alırım. Ben onu vazife edinmişim. Küçücük bir Karadeniz türküsünü takdim etmekten bile şeref duyarım. Rumeli yöresinden süratli, virtüozite isteyen türküler var. İşin içinde virtüözluk olduğundan, sürat olduğundan sevmememe rağmen her türküyü çalabilirim. Ama binlerce eserin içinde uzun uzun zevkle çaldıklarım sayılıdır. Onları halk önünde çalmam.

Süratli çalmayı sevmiyor musunuz?

Fazla meraklısı değilim. Ama Avrupa sahnelerinde süratın gösterişi var. Avrupalılar bizim ruhumuzu taşımıyorlar. Sürate bakıyor, temiz baskıya bakıyor. Ama rakı sofrasında dostlarla çalarken süratli şeyler çalmam. Daha ağır şeyler çalarım, erenlerin eserlerini tercih ederim. Konserlerde süratli çalarken birden yavaşlayabilirim. Türkiye'de bu tarz kompozisyona alışık değil kulaklar. Türkiye'de yapılan çalıp söylemedir. Arif'lerin yaptığı gibi. Ayının kırk şarkısı varmış, kırkı da armut üstüneymiş. Hep aynı şeyler yapılıyor. Değişik bir kompozisyon getiremiyorlar.

Bugüne kadar ortak çalışmalar yaptığınız kimseler olmadı galibo, hep teksiniz...

Her zaman tek başıma çaldım. Bir grup kuralım çok para kazanalım diyenler oldu, yanaşmadım. Armoni için uzun yıllar çalıştım. Türk müziğine armoni girecekse onun yolları var. İlk bağlama konçertosunu ben yazacağım.

Adil Arslan'ın bir çalışması vardı...

Dinlemedim galiba. Arif Sağ'ın da denemesi olmuş. Öyle olmaz ama. "Ben çalayım, siz arkamda ne yaparsanız yapın" diye bir şey olmaz. Fransız filan kıçıyla güler. Armoni tariflerini kendisinin tensip etmesi gerekir bestekarın. Türk müziğini, armoniyi ve bunları yazmayı bilmek gerekir. İllâ her sesi armonilemek diye bir şart da yok.

Beste yapmıyor musunuz hiç?

Beste filan yaparsam buna halk müziği demem. Birkaç şey geliştirdim. Mesela Bilecik, Söğüt yöresinin "Bir incecik duman tüter bacadan" türküsünü çoksesli yaptım. Bağlamada misket akordunda duyduğum sesleri sadece biraz geliştirdim. Başka bir şey yapmadım. Beste yapmak, çoksesli şeyler yapmak zaman alıyor. Öyle birkaç günde olacak şeyler değil.

Sadece sazınızı ön plana çıkarmak istiyorsunuz gibi, artık hiç türkü okumuyor musunuz?

Tabii, genelde enstrümanım öndedir. Arada söylemesi zor, geniş sahalı türkülerden patlatırım yine de.

Neleri mesela?

Birbuçuk-iki oktavlık türküler seçiyorum. Mesela, Muharrem Ertaş'ın "Başımda Altın Tacım" türküsü var. Nefis bir türkü. Sonra "Şu Dağlar Ulu Dağlar" var. Onu kendi yöresinden gelip benden daha iyi söyleyenler var, ben de mükemmele yakın söylerim. Hatta yer yer küçük çapta, duygulu âşık deyişlerinden de sokarım araya. Avrupa'daki bazı konserlerimde küçük bir türküyü geniş kapsamlı bir kompozisyonun içinde çalarım. İkisini bir eser gibi sunarım. Açış mesela, ta bozlaklara gitmiştir, hemen arkasına bir âşık deyişi eklerim. Türkü biter, yine bozlak açışına devam ederim. Öyle bitiririm açışı. Yer yer en sonda ritme girer, oyun havası çalarım. Öyle bir oyun havası yoktur aslında. Olsa iyi olurmuş derler. Girdim mi beş-altı eser çıkarmalıyım. Avrupalı da öyle tatmin oluyor. Azeri türküler konserlerde cankurtaran oluyor, sürat açısından. "Koca Arap" zeybeği Türkiye'nin en yavaş zeybeğidir. Oynayan adam yürüyor mu, düşünüyor mu anlamazsınız. Ama çok geniş bir armoni vardır. Sonra da Azerilere geçerim. Süratliden yavaşa, yavaştan süratliye geçerim... Amerika'dan bir gitarist, İsviçre'de bir festivale gelmişti. Birçok teli olan rönesans çağı gitar çalıyordu. Keratanın bir eseri en az 15 dakika sürüyor. Benim yirmi dakikayı dolduracak bir tek türküm yok ki. O yüzden yapacağınız şey, türküye saygılı davranarak kompozisyon yapmaktır. Tek eser gibi söyleyeceksiniz. Batılılar buna süit diyor, mantıklı biçimde arka arkaya getirilmiş eserler...

Ama Türk müziği tarifinde arabesk diye bir şey yok. Olmayacak. Sağ oldukça aleyhindeyim. Sildireceğim onu Türk müziği tarihinden. Zaten kendisi silinecek o. Halk benimsemez. Takma kalp gibidir. Türk halkına sen Arabesk şarkı söyletemezsin. Gırtlağı müsait değil, dili müsait değil. Olmuyor. Tıpkı Fransızların İngilizce pop yapması gibi.

Buradan uzak olmak, bağlama çalışmalarınıza olumsuz bir etki yapıyor mu?

Buradan hiç de uzakta hissetmiyorum kendimi. Devamlı kontakt halindeyim. Avrupa ülkelerindeki işçilerimiz arasında halkın içinden gelen insanlar var. Onlar sayesinde Türkiye'de bulamayacağımız türküler, halay havaları derliyorsunuz. Çok derleme yaptım Paris'te. Durduğum mu var sanki? Türkiye'deyken mesela, nasip olup da Malatya'ya gidemeyecektim, ama Malatyalılar türküleriyle, gelenekleriyle oraya çöreklenmişler, Avrupa'da yakası oyulmamış güzellikler bulabiliyorum Malatya'yla ilgili. Kaynaktan uzak hissetmiyorum kendimi. Zihniyet olarak olayın içindeyseniz korkmayın.

"Artık Türkiye'ye döneyim" dediğiniz hiç mi olmuyor?

Geliyorum, 15-20 gün kalıyorum, sonra geri dönüyorum, kaçıyorum.

Ama konserler için, müzik çalışmaları için olmuyor bu gelişler...

Ben nasıl öyle bir şey yapayım ki? "Ben geldim, konser vereceğim" diyemezsiniz ki. Davet ister bu işler. Organizasyon yapacaklar, çağıracaklar, ben de geleceğim.

"15-20 gün geliyorum, sonra kaçıyorum" dediniz. Niye kaçıyorsunuz?

Medeni koşullar, sosyal koşullar, kaçıştırmalar, koşuşturmalar, ulaştırma yoksullukları... Orada böyle sorunlar yok.

Paris de öyle bir kent...

Paris'in bir disiplini var ama. Ne kadar kalabalık olursa olsun, muazzam bir disiplini var Paris'in. Ülkemi küçümseyen bir insan değilim. Ülkemin hastasıyım. İnsanoğlu biraz rahata alışınca bazı şeyler yorucu olabiliyor. Gelip de burada birkaç ay kalsam buraya da alışabilirim. Ama İzmir böyle değil. Daha sakin. İstanbul mahvedilmek üzere.

Günleriniz nasıl geçiyor Paris'te?

Üniversite çalışmalarını şimdilik durdurdum. Sadece kitap yazıyorum. O da mecburen. Üniversitede haftada beş-altı saat ders verdiriyorlardı. Adı güzel ama parası az. Bir Fransızın aldığı maaşı almadıkça çalışmayacağım. Evimin bir odasını dershane yaptım. Özel ders veriyorum. Onun dışında konserlere, konferanslara katılıyorum. Geçinip gidiyoruz. Bir tarihte Toulouse Konservatuarı davet etmişti. Orada saf Fransızca konuşulmuyor, Bask bölgesi. İki konser, bir konferans verecektim. Konferans çok ilgiçti. 5/8'liği anlatırken –ki o ritmin dünya müzikoloji dilindeki ismi Türk aksağıdır– oradan birisi bağırdı: "O ritm bizim köylerde de var mösyö Özkan" diye. Bir Fransız müzikolog dedi ki, "aksak ritmi hangi ülkede görürseniz, bilin ki oradan Türkler geçmiştir". Bizans, Roma musikilerinde aksak yoktur. Ama Asya kökenli Türk halklarının, örneğin Romanya'daki Kıpçakların (Avrupalıların deyişiyle Kumanlar), Gagavuzların, Bulgaristan'daki Peçeneklerin yaşadığı yerlerde aksak görülür. Asya'dan batıya gelen tek halk zaten Türklerdir. Bir Çinli, bir Moğol gelmemiştir. Japonlar zaten yoktu. Ruslar dersen, Rus kelimesi milattan sonra sekizinci asırda ortaya çıktı. Rus diye bir adam yok ortada. İsveçli ve Slav halklarının karışmasından bir halk türemiş ve bunun adına Rus denmiştir, diyor tarihçiler. Anadolu malum, güneyinde müslüman Türkler, kuzeyinde şaman Türkler. Sonradan hıristiyan oldular, slavize oldular. Balkanlar ve Ön Asya'da var olan aksak ritmlerin kökeni Asya'dır.

Peki, Türk halk müziğinde Türk dışı unsurlar hakkında neler söylersiniz?

Hepsine Türk deyip çıkıyoruz ama Türkler Anadolu'ya gelirken İran yoluyla geldiler. İran kültüründen etkilendiler. Araplarla kontakt oldu. Anadolu'ya yerleşince de, Anadolu'da var olan etnik halklarla ilişkiler oldu. Kafkaslarla, Kürtlerle, Rumlarla ilişkiler oldu. Tabii bunların hepsinin Türkize olması meselesi vardır, Türk disiplini altında. Ama tersine, analize gittiğimiz zaman, Karadeniz'de Türkçe söylenen bir ezgi Türk musikisidir, demek yanlış olur. Laz, Kafkas halklarından oluşan Karadeniz sahilinin kültürünün bir meyvası olabilir o. Kürt bölgelerinden gelmiş ezgileri istersen Türkçe söyle, ama onlar Kürt motifleridir. Analize gittiğimiz zaman gerçekleri söylemek zorundayız. Ama Türk Halk Müziği denir. Çünkü ülkemizin adı Türkiye'dir. Fransız halk müziğinin içinde Brötonlar, Basklar, İsviçre Yahudilerinin söylediği şarkılar var, ama Fransızca hepsi. İyi bir müzikolog, Türk halk müziği derken

bu müziğin nelerden meydana geldiğini bilmek zorundadır. Tabii Türkler de bu halklara bir şeyler vermiştir. Sentez kaçınılmazdır. Sentezin içinde doğudan batıya farklar var. Bu uzak kalmaktan dolayıdır. Doğudakiler Rumlarla, Bizans halklarıyla daha az karşılaştığı, batıdakiler daha çok içiçe olduğu için renk farklılıkları olmaktadır. Analize gittiğimizde yabancı etkenin oldukça az olduğu örnekler var. Pentatonik, Asyatik müzik yapısını gösteren Teke havaları gibi, sipsiler gibi öz Türk dedirten eserler var. Sonra İslamiyetin tesirini hesaba katmak gerekir her zaman. Eski pentatonik Türk müziği, İslami şartlanmalar etkisiyle, köşeli notaları arasına komalı sesleri almıştır. Hüseyni makamı tipik Türk pentatonik makamdır. Sonradan köşe notaların arasına birçok küçük, koma ses girmiştir. Araplaşmış demiyorum, ama İslamlaşmış, yumuşaklık yerine İslam'ın çelebiliği, sertliği gelmiş. Etnomüzikoloji bir hastalık. Kulaklarım özellikle ritm konusunda hassastır. Bazı müzikolog Fransız arkadaşlar geliyorlar, Afrika'dan derlemeler yapmışlar, şunu yazamadık, yazsana diyorlar. Müzikolog ama duyduğu ritmi yazamıyor. Hay senin gibi müzikoloğa... Adınız çıkmış ansiklopedilere ama boşuna... Tarladan yetiştik biz, böyle ansiklopedi müzikoloğu değiliz, dedim. Üç zamanla iki zamanı ayıklayamıyorlar. Ama züppeliğe gelince çok konuşuyorlar. Türk lafı etmeyi pek sevmezler genelde. Ama bunu kabul ettiriyorum onlara.

Bilinç yok, milli kültür yok. Bırakın milliyeti, milliyet de önemli değil. Gaziantepli misin? Git onu araştır. Anan baban nasıl söylerdi onu araştır. Niye Arap motiflerini sokuyorsun kardeşim? Çocuğum dünyanın en çirkin çocuğu da olsa, ki değil, önce onu giydirir kuşatırım...

Yurtdışında, buradayken ulaşamadığınız dünya müzikleriyle ilgilendiniz mi?

Şu anda büyük bir hastalığım var, o da hangi ülkenin müziği olursa bıkmadan dinliyorum. Mesela İrlandalıların flütleri, arplarını, İspanyolların flamenko stilini çok severim.

İspanya'da çok büyük bir Endülüs kültürü var ama, İspanyollar tarafından bu Arap etkisi unutturulmak isteniyor. Bugün bildiğimiz flamenko da bunun bir parçası galiba...

Endülüs müziği, Emevi kültürünün İspanya'ya kadar taşıdığı Asyatik bir müziktir. Tipik Arap müziği de değildir. İspanyolların flamenko yaparken kullandığı makam, bizdeki bozlaktır. Türkmenidir, klasik Türk musikisi tabiriyle kürdidir. Bu ezgi Anadolu'da Tahtacılarda, Orta Anadolu'daki Abdallarda da var. Orta Anadolu Türkmen abdallarının Kara Hunlar'dan geldiği söylenir. Emeviler henüz Irak topraklarındayken, Emevi halifeleri esir Türk çocuklarını satın alırlarmış. Emeviler bir muhafız ordusu kurmak için böyle yapıyorlarmış. Hatta Bağdat'ta ordunun niye Türklerden kurulduğu, Araplardan niye kimsenin alınmadığı konusunda ayaklanmalar olmuştur. Cevap olarak da Türklerin daha savaşçı olduğunu, daha sadık olduğunu söylemişlerdir. Sonra bu Türk çocukları halifenin politik kaderiyle oynayacak kadar yükseliyorlar, general oluyorlar. Bu binlerce çocuk kendi makamıyla, enstrümanıyla geldi Endülüs'e. Bu makam Horasan'dan, Oğuzlar'dan gelmekteydi. Anadolu'dan alınan esir çocuklarıyla bu makam İspanya'ya geçmiştir. Arap müziğinde bu makam yok... Okuya okuya, düşüne düşüne ben böyle bir açıklama getiriyorum. Bu açıklamayı mantıklı buluyorum, herkese de bu analizimi duyurmak istiyorum. İspanya bir Batı ülkesi konumunda olduğu için, bu Asyatik makam, İspanyolların kendi enstrümanlarının da sayesinde daha dinamik ve sert çalınmıştır. Ama Cezayir'de, Fas'ta daha yumuşaktır.

İspanyol bir gitaristle çalışma yaptınız mı hiç?

Evet, Paris'te bir Pedro adında gitar profesörüyle çalıştık. Anlattıklarıma o da katılırdı. Bana gerçek flamenko kasetleri vermişti. Gerçekten de esas flamenkoda esrarengiz bir hava var. Yaşlılar söylüyordu. Tamburu, gitarı, sazı yanyana getirip çalıştık. Hatta plak bile dolduracaktık. Hâlâ yapabiliriz. Pedro'yla çok iyi anlaşıyorduk.

Yörenizin karekteristik özelliklerinden olan zeybeklerden bahseder misiniz?

Benim tasnifime göre üç türlü zeybek var: Enstrümantal olanlar, baştan sona kadar sözlü olanlar, bir de arada sözlü olanlar. Aradaki söz bölümüne "gezinleme" deniyor. O bölümde zeybek gezer. Öyle ağır gezer ki, hiç düşünmezsin neden öyle gezdiğini. Oysa araştırdığın zaman çok önemli şeyler çıkar altından. Zeybek kokan ama zeybek oynanmayan ezgiler, sipsiler de var. Zeybek kelimesi sadece Batıya has değilmiş gibi bir his var. Doğuda da zeybek adı altında eserler var tek tük. Ta Erzurum'da zübek adı altında örnekler derledim, Ege'deki zeybek yorumunun biraz dışında. Asya'da Çuvaş Türkleri'nde zeybek adı altında Türk köyleri varmış. Fakat ne dansları ne de ezgiler bizim kafalarımızdaki zeybek gibi değil. Bunu ordinaryus profesör Zeki Velidi Togan söylüyor. Uygurlarda zeybeğe benzeyen danslar var ama ritm farklı. Ağır danslarda zeybek havaları vardır genelde. Ağır, gururlu jestler vardır. Mesela Sivas barları çok dik oynanır, kalça oynatmak çok yasaktır, çok ayıplanır, hep dizden aşağı oynanmalıdır. Zeybekler de öyledir... Eski İyon medeniyetine kadar zeybekleri indirmek fikrinde olanlar var. Mümkün. Yunanistan'da zeybek adı altında danslar var. Bizdeki figürlü zeybekler 9/4'lüktür. Yunanistan'daki böyle değil. Zeybekimsi bir şey çalıyorlar. Çok yetenekli biri, tek başına, kendi spontane dansını oynuyor orada. Sırf bir erkeklik gösterisi var. Ama çok güzel. Bu stil Yunanistan'a Anadolu Rumlarından gitti. Alparslan'dan da önce Anadolu'ya akın yapan Türkmen öncüleri vardı. Zaten onlar Anadolu'yu yarı yarıya fethettikten sonra Alparslan efendi geldi, hazıra kondu. Grek ve Romalı halklarla uzun yıllar beraber yaşandı. Zeybeklik ahlak ve geleneği mübadele döneminde, Türkiye'den Yunanlı diye gönderilen, aslında Rumca bile bilmeyen insanlarla gitmiştir Yunanistan'a. Zeybeğin Rum mu, Türk mü olduğu tartışması yanlıştır. Bu da Türklerle renk kazanan bir dans şeklidir.

Efelikle zeybeklik arasında bir ilişki var mı?

Yer yer aynı anlamda kullanılır. Hatta zeybeklerde baş olanlara "baş efe" derler. Ege'de etimolojik yönden her köy farklı bir yorum getirir. Zeybeklere safkan Türk demek içimden gelmemekte. Eğer Türkse, Asya'da da bunun bir örneğini görmemiz lazım çünkü. Ama Türklerle renk kazanmış bir olgu dersek daha isabetli olur.

Zeybeklerden örnekler vereceğiniz yeni bir albüm yapacağınız söyleniyor...

Böyle bir niyet var ama, tam anlaşma sağlanmadı daha. Nasıl bir şey olacağı belli değil.

Bugüne kadar kaç albüm yayınladınız?

Beş-altı tane var. İki tanesi Fransa'da, bir tane İrlanda'da, bir Amerika'da, bir de Yunanistan'da yayınlandı. Fransa'dakilerin biri sadece tamburdur. Tabii tamburun yapısına uygun olarak çaldım. Yer yer Üçüncü Selim'den bir şeyler, yer yer zeybekler, klasik halk türküleri çaldım. Tambura hep Kur'an, mevlüt okutmaktan bıktım yani. Yeni bir şeyler yapmak, halka indirgemek bütün derdim. Gelecekteki büyük Türk orkestralarında tamburla sazın yanyana olmasını istiyorum. Orkestra dağılımında her saza görev verilebilir. O açıdan 19 senemi aldı tambur çalmak. Aslında güzel saz çalan herkes tambur çalabilir. Tamburun stilini, nelerin çalınabileceğini görebilmek önemlidir.

Neden ud çalmadınız?

Ud da Türk musikisinin içinde bulunan bir çalgı, ama tamburu daha soylu buluyorum. Asaleten daha bana yakın gibi geliyor. Belki de uda pek çok kültür, Araplar da, Grekler de sahip çıktığı için. Ama tamburu Türkten başka kimse çalmıyor. Çalamazlar da.

Sizin doğrudan doğruya sazınızla bir diyaloğunuz var yani. Sanki illâ birilerine dinleteceğim diye düşünmüyorsunuz...

Önce iyi çalmak, sonra ilk fırsatta onu sahnelemek... Hepsi bir bütün teşkil ediyor. Bir metrekareyi bin metrekare gibi gösteren biri değilim. Organizatörlerle, plak şirketleriyle pek fazla ilişkim yok. Olursa da beni aldatıyorlar. Başarısızım bu konuda.

Şimdiye kadar hiç aldatıldınız mı?

Suyu başından keserim. Avrupa'daki plaklarım için baştan toplu para alıp, gerisini ne yaparsanız yapın demiştim. Fransa'da yaptığım ilk plaktan 16 bin frank almıştım. Plak şirketi 200 bin kazanmış. Benim aptallığım. Ama paraya da ihtiyacım vardı. Aslında plakları örnek olması, konserlere yol açması ve biraz tanınmak için yaptım. Ultra bir Talip Özkan plağı değildir onlar. Güzel çaldım, o ayrı konu. Çok değişik yörelerden virtüozane örnekler getirdim. Sabahın köründe dört saatte bitirdim kayıtları. O saatte viski istedim Fransızlardan, oğlum ben içmeden çalamam, bir şeyler getirin dedim. Koşuşturdu çocuklar, marketlere baktılar, dükkanlar kapalı. Bira varmış, bira getirdiler, dört saatte küçük örneklerle kaydettik plağı.

İçkisiz çalamamak eskiden beri mi var?

Sene 60 ya da 61'di. İstanbul Radyosu'nda solo çalıp söylemem için bir imtihan yaptılar. Ankara Radyosu'nda zaten solo çalıp söylüyordum. Zeki Müren ayda dört, Neriman Tüfekçi hanım üç, biz de ikişer solo yapıyorduk. İlk solo yapacağım gün, heyecanı atabilmek için koca bir şişe beyaz şarap içmiştim. Bir kısmını radyonun karşısındaki büfede, geri kalanını radyonun kantininde üç-dört dakikada bitirmiştim. Gerçi hiçbir faydası olmadı, yine de heyecanımı atamadım. İyi çalmıştım ama. Tonmaister olan rahmetli hocamız Halil Bedii Yönetken ağlamıştı. "Avşar Beyleri"ni söylemiştim. Batı'nın güya polifoniyi bulduğu söylenir. Avşarların bu eserinde üç-dört asır önceden armoniler var... Neyse, içki olayı orada başladı. Aşırı olmamak ve refleksleri kaybetmemek şartıyla bir miktar –tabii mezeli doldurulmuş rakı olmamalı– içki alınabilir konserlerden önce. O zamanlar öyleydi. Şimdi konser filan da yok, artık hep içiyoruz. Bir ay sonraki konser için şimdiden başlıyoruz içmeye. *(güllüyor)* Rakıyla beraber yemek gerekir, mideyi şişirir, uyku hali olur, sese tesir eder. Sahnede zorluk çekersiniz. Ama konser bittikten sonra viskiyi arayan kim! Rakı gelsin! Hayatımda en rahat ettiğim zamanlar, konser sonrasında rakı içtiğim zamanlardır. Bir oh çekerim ki...

AKBANK 7.CAZ FESTİVALİ

Betty Carter & Trio
Evvelden çok gelmişliği vardı, şimdi bir sonbaharda arz-ı endam ediyor, tarihi konuşturmak üzere...
8-9 Ekim, 20:30, Sabancı Center.

Yusef Lateef & Adam Rudolph's Moving Pictures
Üflemelileriyle Lateef ve vurmalılarıyla Rudolph, dünya müziği çeşnili caz nağmeleriyle festivalin en heyecanlı konserlerinden birini gerçekleştirecekler.
14 Ekim, 21:30; 15 Ekim, 18:30, CRR.

James Carter Quartet
Son zamanların en yetenekli saksofoncularından Carter, piyano, akustik bas ve davuldan müteşekkil eşlikçileriyle nefesini konuşturacak.
15 Ekim, 21:30; 16 Ekim, 18:30, CRR

Ned Rothenberg's Sync
Gitar, bas, tabla, alto saksofon, bas klarnet... İyi bir caz dinletisi olacağa benzer...
16 Ekim, 21:30, CRR; 17 Ekim, 18:00, ODTÜ.

Acid Trippin
Ülkemizin caz arenasında saygın bir yeri olan Ali Perret ve arkadaşları, her zamanki performanslarıyla...
17 Ekim, 18:30, CRR

Courtney Pine Band
Reggae ve funk'dan gelip cazda önemli bir konum bulan Pine, festivale bir hip hop projesiyle katılıyor...
17 Ekim, 21:30, CRR; 18 Ekim, 21:00, Ankara Hilton

Muhal Richard Abrams Quartet
Tenor ve soprano saksofon, bas, davul ve Abrams'ın eşsiz piyanosu... Ki en mühim piyanolarındandır cazın...
18 Ekim, 18:30, CRR

İmer Demirer, Tuna Ötenel, Mahmut Yalay & Ateş Sezer
Türkiye'nin bu önemli cazcıları, festivalde sadece Ankara'da birleşiyorlar...
18 Ekim, 18:00, Ankara Hilton

ODTÜ Türk Halk Bilimi Topluluğu Deneysel Müzik Grubu
Geleneksel müzikler ve caz... Konuklar, Asia Minor'den Tahir Aydoğdu ve Yahya Dai...
19 Ekim, 17:00, ODTÜ

Miles Davis Resim Sergisi
Ne söylenebilir ki?
7-25 Ekim, Aksanat

Aksanat film Don Cherry, Miles Davis&Quincy Jones, Alberta Hunter, Freddie Hubbard, Roland Kirk, Art Ensemble O Of Chicago, Archie Sheep, Charles Mingus gibi isimlerin konser kayıtlarının yanısıra, 17 Ekim'de, saat 14:00'de Bernard Tavernier'nin "Round Midnight" filmi gösterilecek.

Burnumuzun dibinde olup da farkına varmadığımız nadide müzisyenlerden Barbaros Erköse. Uzun yıllardır nice solistlerin arkasında çıkmış, çalmış. Tanıyanı bileni elbette vardır. Ama çoğumuz dünya çapındaki şöhretinden habersiziz. Klarineti öyle üflüyor ki, memleketin Garbarek'i yakıştırmasını yapsak' az gelir. Türk müziğinden geliyor ama bambaşka şeyler çalıyor. Hepimizin çok rahat kabul edeceği, hoşlanacağı şeyler. Ayın 18'inde Cemal Reşit Rey'de Craig Harris'le birlikte sahne alıyor. Kendi deyimiyle, "çıkıp çalacak". Konser öncesi faydalı olur diye düşünerek, Barbaros Erköse'yle bir bardak çay içtik. Bize kalırsa önce okuyun, sonra gidin, dinleyin.

Barbaros Erköse

Çıkıp çalacağız işte

58 yaşındayım. Aslen Selanikliyiz, annem babam oralı. Bizimkiler mübadele zamanı Bursa'ya göçmüşler, ben de orada doğdum. Klarinete dokuz yaşında başladım. Orta 1'e kadar Ankara'da okudum. O yıllarda Ankara'da gazino sayısı çok azdı, müzisyenler de haliyle daha çok düğünlerde çalıyorlardı. Düğünler de bir güzeldi o zamanlar, şimdiki gibi değildi yani. Mahalleden bir arkadaş, "Barbaros, bir düğün işi var gelip çalar mısın?" deyince, eh biz de ufak ufak bir şeyler çalıyoruz, "gelirim" deyip gittim. Çıktım, çaldım. O zamanın parasıyla bana beş lira verdiler. Büyük para. Ben annemden 25 kuruşu yalvar yakar alıyorum. Baktım müzisyenlikte para var, okulu bıraktım. **Başladım gazinolarda çalmaya.** Ankara'da, Denizciler Caddesi'nde Şen Tiyatro diye bir tiyatro vardı. İsmail Dümbüllü dört perdelik bir oyun oynuyordu. Biz de oyundan önce birkaç arkadaş çıkıp meydan faslı yapıyorduk. Bu işe beş sene kadar devam ettik. Sonra Ali abim, Selahattin abim **Ankara Radyosu**'na girdi. Erköse kardeşler olarak epey bir adları duyuldu orada. Ben hâlâ piyasada çalışıyordum. 56 senesinde radyo yeni bir sınav açınca, abilerim bana "sen de gir" dediler. Şimdi on zamanlı usuller deniyor, o zaman on zamanlı usul diye bir şey yok, birkaç ana usul var. Aksak, düyek, curcuna, vals... Beni Suphi Ziya Özbekkan, Alaattin Yavaşça gibi hocalar imkihan ediyor. Suphi Ziya hoca bana, "evladım, nota biliyor musun?" diye sordu. "Biliyorum" deyince "çal bakalım" dedi. Ben de bir taksim attım. Ben bir yandan taksimi yapıyorum, bir yandan jüridekilerin gözlerine bakıyorum. Gözlerinden anladım ki, kazandım. Biraz da nota çaldırdılar, tamam, radyoya girdik. O zamanlar radyoya girmek için tahsil mahsil aranmıyor. Bana da sorarsanız, o zamanlar doğru yapıyorlardı. Öyle ya, okumak isteyenin önünü açıp bütün imkanları versinler. Ama müzik yapmak isteyenin de önünü açsınlar. Nedir yani, illa okuyup da memur mu olmalı insan?

Bizim ailenin müzisyenliği babamdan, Şaban Erköse'den gelir. Rahmetli babam meşhur Hafız Burhan'ın udcusuydu. Babamın bizim üzerimizde çok büyük emeği vardır. Ben klarineti her gün iki saat alır, babamla çalışırdım. Benim de bir oğlum var, 34 yaşlarında, Tuncay Erköse. İbrahim Tatlıses'in arkasında viyolonsel çalıyor. 61 senesinde İstanbul radyosuna girdim, 68'de falan bir parça şöhretimiz olmuştu. Bir gün **Amerika'dan bir teklif** geldi. Orada Hacı Baba diye bir büyük restoran var, New York'ta. İçkili falan. Biz üç kardeş atladık, Amerika'ya gittik. New York'ta sekiz ay çalıştık. Çok güzel günlerimiz oldu. Buradan, İstanbul'dan oraya göçmüş Ermeni arkadaşlar bizi çok iyi karşıladılar. Eksik olmasınlar, bize büyük yakınlık gösterdiler, onlar sayesinde hiç yabancılık çekmedik. Gördüğümüz büyük ilgi üzerine orada da bir plak yaptık, Erköse Kardeşler olarak. O zamanlar çok meşhur bir dansöz arkadaş vardı, Özel Türkbaş adında. Onun evinde çalışarak hazırladık bu plağı. Plak Amerika'da büyük ilgi gördü. Tabii biz klarineti başka türlü çalıyoruz. Tekniğimiz, çaldıklarımız adamlara enteresan geliyor. Büyük övgüler aldık orada. Amerika'dan yeni dönmüştük ki, bana bir teklif geldi. Kudsi Erguner arkadaşımız, "Enver İbrahim'le Oslo'da bir plak yapacağız, gelir misin?" dedi. Ben de "gelirim" dedim. Kudsi Erguner, ben, Lassad Hosni diye iyi bir darbukacı ve Enver İbrahim'le birlikte stüdyoya girdik, çaldık. Bu Enver İbrahim muhteşem bir udcu, virtüoz. Bu plak Avrupa'da çok ses getirdi. Şimdi de Tunus'a gideceğim, kasımda orada 12 konser vereceğiz, yine Enver İbrahim'le birlikte.

Sonuçta müzik bir ruh işidir ve her parçanın kendi ruhu vardır. İyi müzisyen parçanın ruhunu bulur ve ona uygun çalar. Gerisi zaten gelir.

Yurtdışında piyasada benim de çaldığım on tane albüm var. Fakat bütün bunlara rağmen Türkiye'de kıymetimizi kimseler bilmiyor ya, insan ona yanıyor. Müzikten az buçuk anlayanlarla arada bir konuşuyoruz, "Burada bütün itibarı şarkıcılar görüyor, müzisyeni dinleyen olmadığı gibi, tanıyan da yok" diye. Ne kadar doğru, değil mi? Yine de Türkiye'de enstrümantal müziğe ilgi duyan bir zümre yok değil, ama bu da çok dar bir grup. Her şeye rağmen bu insanlardan gördüğümüz ilgi bizi mutlu ediyor.

Düşünün bir, dünyaya açılmış bir kişiye solistlerden teklif dahi gelmiyor. Artık ben de onların arkalarında çalmaya tenezzül bile etmiyorum. Solistlerin çoğu beni istemiyor.

Neden biliyor musun? Çünkü ben onlardan daha ünlüyüm, solistin işine gelmiyor...

Biz en iyi zamanlarımızı 60'lı yıllarda yaşadık. 60'lı yılların ortalarına kadar çalıştığımız her yerde müzisyenin büyük itibarı vardı. Biz sahneye çıktığımız zaman büyük bir alkış kopardı. Demek ki, o zaman halkın tıpkı Avrupalı gibi bir müzik anlayışı vardı. 70'lere doğru gelindiğinde, daha çok solistler öne çıkmaya başladı. Şimdi durum o hale gelmiş ki, arkasında kim çalarsa çalsın, dinleyici gözünü soliste dikmiş. Müzikle ilgilenen yok. Herkes adamın elbisesine bakıyor. Bu okuyucunun arkasında kim çalıyor, bakan bile yok. Ama, tabii, takdir eden kişiler olmuyor değil. Arada bir bize gelip dert yanıyor bu insanlar, "nerde eski solistler, nerde eski müzik" diye. Eski solistlerde bir terbiye vardı. Bir Mediha Demirkıran vardı ki, çok mükemmel bir ses. Daha başka Nesrin Sipahi vardı, Sevim Tanürek vardı... Bize taksim verirler, adımızı söylerler, daha halk alkışlamadan kendileri bizleri alkışlardı. Şimdi ki solistler bırakın taksim vermeyi, müzisyenin adını bile takdim etmiyor halka.

Bir anımı anlatayım; bir seferinde Zeki Müren'le çalışıyoruz, bir maya vardı "Alimi gördüm Alimi" diye, Zeki bey o eseri seslendirirken salonda çıt çıkmıyor. Tam eserin orta yerinde arkalardan kalın sesli biri var gücüyle "**Barbaros Erköse'den taksim**, Erköselerden taksim" diye bağırmaya başladı. Ben o an yerin dibine geçtim. Acayip mahçup oldum, sanki ben söyletmişim gibi oldu. Zeki Müren de bozuldu tabi, ben de üzüldüm. Neyse, program bitti, kuliste hemen yanına gittim ve "Zeki bey, kusura bakmayın, içkili adam hali işte" falan demeye çalışıyorum. Zeki bey de "ne münasebet Barbaros kardeşim, izleyiciyi durduramazsın ki, söyler söyler" diyerek gönlümü aldı.

Müzisyene değer vermek dedik de, aklıma bir başka anı daha geldi. İtalya'da konser vardı, gittim. Beni havaalanında karşıladılar, sonra elime bir bilet, birkaç da telefon numarası tutuşturup konserin olduğu kente giden otobüse bindirdiler. Tek kelime İtalyanca yok, İngilizce de tarzanca. Akşam olmuş. Herkesin arkadaşı geliyor, biz kaldık ortada. Son bir araba geldi, gittim yanlarına kendimi tanıttım. Benim o fotoğraflı kartviziti gösterdim. Müzisyen olduğumu, Türkiye'den, İstanbul'dan geldiğimi söyledim çat-pat. Bunlar kartı görünce bana bir ilgi, bir iltifat. Beni arabalarına aldılar, gideceğim yere kadar götürdüler. Oturduk, bir kahve ısmarladılar, başladık olmayan İngilizceyle koyu bir muhabbete. Gidip konserin direktörünü arayıp buldular telefonla. Adam geldi, haliyle ben havalara uçtum. Müzisyenliğimiz elalemin memleketinde kaybolmamızı engelledi anlayacağın.

Memlekette çok iyi çalan klarinetçiler var. **Kumkapı'ya bir kadeh rakı içmeye gidin**, orada çalanların hepsinin çok yetenekli arkadaşlar olduğunu görürsünüz. Ama arkadaşlar hep birbirinin tekrarı şeyler yapıyorlar. Bence bir arayış içinde olmak doğuştan gelen bir şey. Bu iş sadece bir sazı çalmakla olmuyor. Doğrusu ya, Türk musikisi çalan klarnetçilerin hepsini çok beğeniyorum. Fakat ben biraz dünyaya açıldığım için çok teknik çalan adamları beğeniyorum. Yani Türkiye'dekiler beni pek kesmiyor. Kim mi? Feidman mesela. Muhteşem çalıyor adam. Monotonluktan çıkmak gerekiyor. Bizim arkadaşlar da çok iyi ama, o kalıpların içinden çıkmamışlar.

Bakın, geçen ramazanda Enver İbrahim'le birlikte bir albüm yaptık. Elime geçmedi ama kapaklarını gördüm. Albümün kapağına bizim Tanburi Cemil Bey'in fotoğrafını koymuşlar. Onlardan da ney çalan Ali Derviş ile bir meşhur udi bestekarlarının resmi var. Çok iyi bir çalışma oldu. Çok değişik bir çalışma, özel ve güzel. Yani diyeceğim şu, adamlar kendi müziklerine yakın olan her şeyle ilgililer. Bu Akdeniz civarında ne oluyor, ne bitiyor, hepsine takılıyorlar. Haliyle de müzikleri çok iyi durumda ve bütün dünyada kolaylıkla kabul görüyorlar.

Ben aslında kompozitörüm. 15'e yakın bestem var, ama piyasaya çıkaramıyoruz. Neden? Çünkü her şarkıcının, her bestekarın bir plak şirketi var. Adam neden benim eserimi alsın da bana para versin? Mesela "Nedir Benim Günahım" diye bir parçam vardı. Abim Selahattin Erköse'nin kızı Serpil Erköse okuyordu. Ama genç yaşta rahmetli oldu Serpil, kansermiş. Kurtaramadık. Serpil zamansız vefat edince de parça öylece kaldı.

Arabeski beğeniyorum. Öyle başkalarının dediği gibi kötü müzik değil arabesk. İyi müzik yapıyor arkadaşlar. Orhan Gencebay'ın yeri ayrı, bakın bir Mine Koşan, bir Müslüm Gürses çok iyi... Ayrıca arabeskle uğraşan çok iyi bestekarlar var. Ne olursa olsun, güzel olan her zaman güzeldir. Bu folklor için de böyledir, klasik müzik için de böyledir, arabesk için de böyledir. Pop denilen müzik içinde bile benim beğenerek dinlediğim çok iyi parçalar var. Pop şarkıcılar arasında sesleri öyle iyi olanlar var, ki, değme Türk müziği okuyucularından iyi durumda çocuklar. Mesela Tarkan iyi okuyucu.

Müzisyenler arasında çok iyi olanlar var elbette. Çok iyi kemancılar, kanuncular var ama, henüz dünyaya açılacak insan sayısı sınırlı. Şöyle dünya çapında iş yapmaya niyetli birini sorarsanız aklıma ilk olarak kaval ve ney çalan Ercan Irmak gelir. Tunuslularla yaptığım albümleri buralara getirip dinlettiğimde müzisyen arkadaşlar, "abi, çok iyi ama çok zor" diyorlar. Halbuki çalışılsa ve niyet edilse, bizde dünya çapında müzisyenler var, inanın. Bakın bizim taksim dediğimiz doğaçlamalara Batılılar bayılıyorlar. Çünkü bizim parçalarda bir başka ruh var ve adamlar ne kadar iyi olurlarsa olsunlar bizim gibi çalamıyorlar, sadece benzetiyorlar. Ama bizim müzisyen arkadaşlar onların parçalarını onlar gibi çalarlar. Fark burada. Sonuçta müzik bir ruh işidir ve her parçanın kendi ruhu vardır. İyi müzisyen parçanın ruhunu bulur ve ona uygun çalar. Gerisi zaten gelir.

Bu ayın 18'inde de Cemal Reşit Rey'de bir konserim var. Orada Craig Harris'le birlikte çalağız. Onunla tanışmamız da ilginç. Bu Craig Harris iki sene önce İstanbul'a geldi, benim de Almanya'da konserlerim vardı. Adam beni dinlemiş, benimle çalmak istediğini söylemiş. Olur dedim. Çıktık, birlikte Roxy'de iki konserde çaldık. Craig çok memnun kalmış. Bu festivale yine davet edilince "Yine Barbaros Erköse'yle çalalım" demiş. Kabul ettim. Craig geldi, anlaşmayı yaptık. Çıkıp çalağız işte.

Bu konserden önce **"Atlantik"** adında bence güzel bir albümüm çıkacak Kalan Plak'tan. Bu albümde genellikle doğaçlama çalıştım. Bir parça da caz var. Albümde, mesela Mesud Cemil'in "Kanatları Gümüş"ü var, kasaplar var, sirtolar var. Yani bence güzel olan her şey var. Ama eserler daha çok doğaçlamayla işlenmiş, bakalım göreceğiz, millet beğenecek mi? İnşallah Allah yüzümüzü güldürür.

Söyleşi: **Cem Dizdar**

Craig Harris & Barbaros Erköse Project, 18 Ekim, 21:30, CRR
19 Ekim, 21:00 Ank. Hilton

Egberto Gismonti

Egberto Gismonti, etnik farklılıklarla dolu bir ailede büyümüş, klasik müzikten Arap müziklerine, Brezilya müziklerine kadar pek çok müziğe kulaklarını küçük yaşta alıştırmış. Profesyonel ürünlerinde çocukluğunun anılarına araştırmalarını, deneyimlerini ekliyor. İstanbul'da bir basçı ve bir gitarcı eşliğinde sahne alacak Gismonti'yi festivali öncesi ayrıntılı portresiyle tanımakta fayda var...

"İlerleyen bir kamyonun sesi, Bach, samba, bunların hepsi müziktir"

Egberto Gismonti'nin müziği tam olarak nasıl tanımlanır, bilemiyorum. Etnik caz denebilir belki, ama kompozisyonları zaman zaman klasik müziğe yaklaşır. Kesin çizgilerden kaçış vardır müziğinde, müziğin tüm öğeleri iç içe bir şeyler anlatırlar. Her kompozisyonu yaşanan bir olaya denk gelir. Bu yüzden izlenimcidir, ama izlenimciliği Ravel ve Debussy'ninkinden farklıdır, modern öğeler kullanır. Müziğini parçalara bölemezsiniz, kompozisyonlarının karmaşık bir yapısı vardır, tıpkı Debussy gibi, tınının kendi rengini bulmaya çalışır. Gismonti'nin müziğini anlatmak kolay değildir, dinlemeniz gerekir. Dinlemek için de 14 Ekim'de, saat 21.30'da Cemal Reşit Rey konser salonunda olmanız yeterli olacaktır.

Müziğim benim hayatımı anlatır, bazen iyi, bazen kötü olan hayatımı. Eğer bazen akorları ve ölçüleri temiz çalmıyorsam, bunda bir sorun yoktur, çünkü hissettiğim gibi çalıyorumdur. Melodiler, akorlar ve ölçüler, hepsi müziğimin birer parçasıdır, fakat bunlar en önemli şeyler değil. Ben kültürel ve doğal yanlarım arasında dengeli bir insan olmak isterim.

Bence bir müzisyenin/müzikseverin gelişmesindeki en önemli etkenlerden biri, müzikal ve kültürel çeşitlilik içinde yaşamış olmasıdır. Egberto Gismonti'nin tam ismi Egberto Gismonti Amim Nader Yussef Bon Nader. Bu isim, onun yetiştiği kültürel, dolayısıyla da müzikal ortamın çeşitliliğini gösteriyor: Annesi İtalyan, babası Arap ve ailesinde birçok müzisyen var. Her türlü müziği dinlemiş ve ailesinden çok şey öğrenmiş. Mesela büyükbabasının müzik tanımının onun üzerinde çok büyük etkisi var: Büyükbabası ona bir Arap müziği dinletir ve "bu müziktir" dermiş, sonra da parmaklarını tahta masaya vurarak "bu da müziktir" dermiş, "ilerleyen bir kamyonun sesi, Bach, samba, bunların hepsi müziktir."

Gismonti'nin her müziği incelemesinin ve kompozisyonlarının klasikten caza, oradan da etnik müziğe ulaşan geniş bir yelpaze oluşturmasının temel nedeni geçmişi. Gismonti, bu geçmişi şöyle anlatıyor: "Büyükbabalarım müzisyendi. Annem ve babam da öyle. Profesyonel değillerdi ama müzisyendiler. Müzikal hayatımın temelleri evimizin içindeydi. Aile ile birlikte çalmak, neredeyse dünyadaki bütün müzisyenler için müziğe başlamanın en doğal yoludur. Ailemde her türlü müzik dinlendiği için şanslı sayılırım. Brezilya, farklı insanların bir arada bulunduğu bir yerdir. Büyükbabam Araptı, büyükannem ise İtalyan. Gismonti ailesi Carmo'da, 3000 nüfuslu bir kasabada başlamıştı.

Okulda klasik müziğe başladım çünkü tamamıyla müziğin içindeydim. Bu babamın seçimiydi. Ailemdeki herkes müziği severdi. İki kardeşim var. Aynı okulda müzik öğrendik. Şu anda bir tek ben müzisyenim. Müzik okumak başka şeydir, müzisyen olmak başka. Müziği biliyorlar, nota okuyup yazabiliyorlar ama onlar müzisyen değiller. Klasik müzik ile başladım, ama Arap, İtalyan ve Brezilya müziği de dahil birçok müzikten etkilendim. Bu müzikler arasında ayrım yapmıyordum. Dinlemek için ya da dans etmek için olan müzik vardır, üzerinde düşünülmesi gereken müzik vardır ya da tanrıya ulaşmayı sağlayan müzik vardır. Bu benim için çok önemliydi. Eminim ki, hayatımı daha özgür yaşamam ve bu hayatla daha mutlu olmamın sebebi, başlangıçtan beri ayrım yapmamamdır."

Gismonti, 15 yıllık klasik piyano eğitiminden sonra, Paris'te dönemin ünlü orkestrasyon ve analiz öğretmeni Nadia Boulanger ve Arnold Schoenberg'in öğrencisi olan Jean Barlaque ile çalışmıştır. Hayatının bu dönemini bir klasik müzik icracısı ve düzenleyici olarak sürdürmüştür. Brezilya'ya döndükten sonra ise, Brezilya funk müziği olarak tanımladığı choro'yu çalabilmek için gitara başlamıştır. Baden Powel'in solo repertuarını kayıtlardan öğrenen Gismonti, daha sonra Powel'in de desteğini alarak yoğun bir şekilde gitar çalışmıştır. Kompozisyonlarında piyanoya ek olarak, gitarın yetilerini artırabilmek için tasarladığı özel bir 8 telli gitar ve bu gitarın geliştirilmiş versiyonu olan 12 telli bir gitar kullanmaktadır.

Hem Boulanger ve Barlaque gibi birçok öğretmenle, hem de Herbie Hancock, Stanley Clarke, Charlie Haden ve Jan Garbarek gibi birçok ünlü müzisyenle çalışan Gismonti, en önemli müzikal deneyimini Amazon'daki Xingu yerlileri arasında yaşadığını söylüyor: "Bu yerliler arasında çok ilkel kalmıştım. Söyleyecek hiçbir şeyim yoktu. Xingu'ların yanına gidip onlara bir şeyler öğretmeyi düşünmek tamamen aptalcaydı. Onlarla geçirdiğim bir haftadan sonra kayıt aletimi, gitarlarımı ve flütlerimi unuttum."

Gismonti'nin dış dünyadan neredeyse tamamıyla kopuk olan Xingu müziğine adapte olması kolay olmamış: "Casa Scrada diye adlandırdıkları, Oca denilen küçük bir tapınakta oturduk. Çok küçük ve tamamıyla kapalıydı, penceresi yoktu, hiçbir şey yoktu. Şaşırmıştım. Müzikleri doğayı temsil ediyordu. Tamamıyla iptal olmuştum. Onlardan çaldıkları müziği her zamankinden iki saat önce çalmalarını istediğimde şöyle cevap verdiler: 'Maalesef çalamayız, zaman geçiyor.' 45 gün sonra oradan ayrıldım, bütün her şeyi öğrendiğim için değil, yeni bilgilerle dolmuş olduğum için. İki yıl sonra geri döndüm, bir hafta kaldım. Şimdi yılda bir, São Paolo'ya geldiklerinde onlarla buluşuyorum..."

Xingu yerlilerinin "dini lider"inin uzun flütü ile çaldığı, sadece üç-dört notadan oluşan parça, Gismonti üstünde çok büyük bir etki yapmış. Klasik müzik eğitimi boyunca tüm hocalarından duyduğu, ama hiçbir müzisyende göremediği "müzik aletleriyle bütünleşme" duygusunu bu müzisyende görmüş. Hangisinin müzik, hangisinin müzisyen olduğunu belirleyemediği bu ikilinin (dini lider-uzun flüt) müziği, ruhani bir varlığın (tanrının) görüntüsünü oluşturan bir ışık halkasına dönüşüyormuş: "Bu müzisyen, kavramlarını ölçülere, akorlara ve dizilere bölmüyordu. Bu, müziği basitleştirme ve onun için en kolay yol olurdu."

Gismonti'nin bu deneyiminin izlerini kompozisyonlarında bulmak mümkündür. Analitik olmamaya çalışır, müziğini bölümlere, ölçülere ve akorlara bölmek onu ilgilendirmez. Müzik aleti de önemli değildir onun için: "Kompozisyonlarımda akorlar ve birçok diğer şey kullanıyor olabilirim, ama duygu önce gelmelidir. Benim için müziğin

üç temel öğesi vardır: müziğin kendisi, müzik aletleri ve de müzisyen. Sürekli entellektüel olmak beni ilgilendirmez, çünkü bunu sürekli yapamayız, her zaman akıllı ve güzel değiliz. Müziğim benim hayatımı anlatır, bazen iyi, bazen kötü olan hayatımı. Eğer bazen akorları ve ölçüleri temiz çalmıyorsam, bunda bir sorun yoktur, çünkü hissettiğim gibi çalıyorumdur. Melodiler, akorlar ve ölçüler, hepsi müziğimin birer parçasıdır, fakat bunlar en önemli şeyler değiller. Ben kültürel ve doğal yanlarım arasında dengeli bir insan olmak isterim. Müziğim ile gerçekten dinlenmek isterim."

Müzik, Gismonti'nin bir parçasıdır; hem dış dünya ile ilişkilerini geliştirir, hem de dış dünya hakkındaki izlenimleri için bir ifade aracıdır, onun için doğal bir olgudur: "Müzik beni aileme, arkadaşlarıma daha yakın hale getiriyor. Müziği kendimi geliştirmek için kullanıyorum. Ölçüler ve akorlar beni ilgilendirmiyor. 15 yılımı Brezilya'daki müzik okulunda ve sonra da bir buçuk yılımı Paris'te Nadia Boulanger ile birlikte geçirdim. Bundan sonra hem Brezilya yerlileriyle, hem de filarmoni orkestrasıyla birlikte çaldım, Brezilyalı folk müzisyenleriyle çalıştım. Özgürüm. Bunu sağlamak için çalışıyorum. Bu, 'ben şundan daha büyük, önemli olacağım' demek değil. Bu beni ilgilendirmiyor. Herhangi bir türdeki müziği duymak için, çeşit çeşit insanla çalışmak için ve kendi kendimle barışık olmak için özgür olmak istiyorum."

Gismonti, bu özgürlük hissini Xingu yerlileriyle yaşadıktan sonra elde etmiş. Belki de bu sebeple müzikten uzaklaşmış ve klasik müzik altyapısını da kullanarak kendi müziğini yapmaya başlamış. Amazon ormanlarında gördüklerinin, duyduklarının ve hissettiklerinin hepsini müziğine yansıtmış. Özellikle iki albümü, bu izlenimleri duyabilmek şansını veriyor bize: "Danca Das Cabecas" ve "Sol Do Meio Dia".

ECM ile kaydettiği ilk albüm olan ve perküsyoncu Nana Vasconcelos ile birlikte çalıştığı "Danca Das Cabecas", 1979 yılında Stereo Review tarafından yılın albümü seçildi. İkinci ECM ablümü "Sol Do Meio Dia"yı da Xingu yerlilerine adadı. Bu ikinci albümdeki kompozisyonlar, Amazonlarda gerçekleşen olaylara denk gelir: Ralph Towner ile yaptığı düet "Palacio de Pinturas", bir evin yapımını anlatır. "Raga" ise bu ev hakkındaki iyi hislerle ilgilidir. Gismonti, izlenimlerini müziğe hangi araçla yansıtacağı konusunda bazı tercihler yapıyor, ancak bu tercihler çok katı değil. Gitar, piyano, flüt, tahta flüt, org, dilruba çalıyor ve vokal yapıyor. Daha çok akustik aletler kullanıyor, ancak elektronik müziği yadsımıyor: "Elektronik müzik aletlerini severim, ama akustik aletleri daha çok seviyorum, bu bana daha uygun. Synthesizer ya da Linn Drum çalmamak için hiçbir neden göremiyorum. Bunlar ifade aracı olarak kullanılabiliyorsa, tamam. Bir dönem ARP synthesizer çalıyordum ancak onu çok sınırlı buldum, bıraktım. Daha sonra, 1980'de, Joe Zawinul'u gördüm, Oberheimer Sequencer kullanıyordu. Şimdi ben de kullanıyorum."

Kızının kaleminden babası

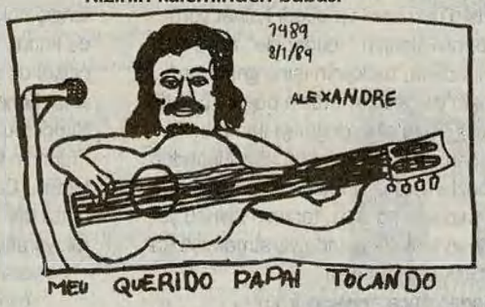

Gismonti, müzik yaparken sadece enstrümanlara dayanılamayacağını düşünüyor. Enstrümanlara köle olmamak gerekiyor! Neredeyse müzik bile önemli değil onun için.

"Beklemeyin benden / Tutkudan başka hiçbir şey / Başka bir şey istemeyin / Kalbimden / Çarpan, tekrar tekrar çarpan ve ağlayan / Sızlayan, gözyaşı döken ve heyecanlanan / Gevşek telleri üstünde / Bir aylak gitarın / Bir şarkının içinde bulmayı beklemeyin / Hayallerden başka hiçbir şeyi / Aldanmadan başka hiçbir şeyi / Kim bilir, belki de / Gerçekliği bekleyebilirsiniz / Sonsuz arzuları / Çekip çıkarmayı / İçimden, taa derinlerden / Günün berrak yansımasını."

Gismonti'nin "Circense" albümünün kapağında yer alan bu şiir, her şeyi anlatıyor aslında: Zaten 110'dan fazla albüme emek vermiş ve birçok film, tiyatro ve bale için müzik yazmış olmasını, müziği gerçek bir ifade aracı olarak görmesinden başka hiçbir şey açıklayamaz herhalde. İlkel olanla modern olanı, ulusal olanla uluslararası olanı bireştiren bu önemli müzisyenin konserini izleyebilmeniz dileğiyle.

Emrah Aydınonat

Egberto Gismonti Trio, 14 Ekim, 18:30, CRR

FOTOSENTEZ DEVAM

Kainatın bir başlangıç zamanı olup olmadığı insanoğlunun zihnini öteden beri uğraştıran bir şeydi. Ne de olsa, "dünyanın düzeni" önemli ölçüde bu sorunun cevabına göre şekillenecekti. Hıristiyan teologların "filozofların filozofu" diye yere göğe koyamadıkları Aristo'ya göre, kainat ebedi ve ezeliydi, herhangi bir zamanda başlamamıştı, herhangi bir zamanda da bitmeyecekti. Hep vardı ve hep var olacaktı. Aristo'nun ezeli ve ebedi kainat yorumu, Tanrının ve elçilerinin ve temsilcilerinin "müdahale" alanını bir hayli daraltıyordu. Bu da, haliyle, teolojinin işine gelmiyordu.

Aziz Augustine, Aristo'yu "revize" etti ve bugünkü Vatikan'ın bile resmi görüşü olan dogmayı ilan etti: Zaman, tanrı tarafından yaratılan kainatın niteliklerinden biriydi ve kainatın başlangıcından önce zaman diye bir şey yoktu. Yani, zamanın sıfır noktası, tanrının kainatı yarattığı andı. Tanrı, zamanın belli bir anında yaratmamıştı kainatı, zaman yaradılışla birlikte başlamıştı.

Peki, Tanrı kainatı yaratmadan önce ne yapıyordu?

"Aziz Augustine 'Tanrı kainatı yaratmadan önce ne yapıyordu' sorusuna cevap vermiyordu. 'Tanrı, bu tür soruları soracak olanlar için cehennemi hazırlıyordu' diyemezdi herhalde..." Stephen Hawking, "Zamanın Kısa Tarihi"nde dalgasını böyle geçiyor.

Mustafa Topaloğlu söylüyor: "Mach keine filozofi"

Cevabı hazırlamak Kant'a düşmüştü. Felsefenin köşe taşlarından biri sayılan "Saf Aklın Eleştirisi"nde, kainatın bir başlangıç noktası olup olmadığının "saf aklın çelişkileri"nden doğan "yanlış" bir soru olduğunu söylüyordu. "Çünkü" diyordu Kant, "eğer kainatın bir başlangıcı yoksa, her hadiseden önce sonsuz süreli bir zamanın geçmesi gerekir ki, bu 'absürd' kategorisine girer. Eğer kainatın bir başlangıcı varsa, o zaman da başlangıç noktasından önce, sonsuz süreli bir zaman var demektir ki, o zaman da 'kainat niye belli bir anda başlasın' sorusu çıkar ortaya"...

Stephen Hawking'e göre, Kant aslında her iki durumda da aynı argümanı öne sürüyor. Çünkü her iki durum da aynı varsayıma, açıkça söylenmeyen, yazılmayan ama zımnen genel kabul gören bir varsayıma dayanıyor: Kainat ebedi olsa da, olmasa da, zaman ebedi; sonsuza dek geçmişe uzanan bir zaman...

Peki, bu ebedi zamanın hangi anında kainat yaratılıyor ve niçin başka bir anda değil de "o an"da? Ve yine Einstein'ın sorusuyla karşılaşıyoruz: Yoksa Tanrı, kainatı "o an"da yaratmaya mecbur muydu?

Koro: "Bang bang chitty chitty bang bang"

Einstein'a bu soruyu sorduran, "big bang" teorisiydi. 20. yüzyıla kadarki teolojik, filozofik ve bilimsel tartışmaların hiçbirinde kainatın genişlediği ya da daraldığı söz konusu edilmiyordu. Kainatın hacmi sabit addediliyordu. Ancak 1929'da kainatın genişlediğinin kanıtlanmasıyla birlikte, "hareket halindeki kainat"ın nasıl yaratıldığı zihinleri kurcalamaya başladı ve ortaya "big bang" teorisi çıktı. Evvel zaman içinde, kainat minnacik ve acayip yoğun bir "şey"miş. Kalbur saman içinde "infilak" etmiş ve zaman içinde bugünkü kainat haline gelmiş.

"Big bang" teorisinin ana hatları, dinin yaradılış efsanesiyle pek öyle uzlaşmaz çelişkiler içinde değildi. Newton'un "ilk fiske"sinin yerini "büyük infilak" almıştı. Kainat hareket halinde –genişlemekte– olduğuna ve kainatın bir başlangıç noktası bulunduğuna göre, bir de "son"u olması kaçınılmazdı, eninde sonunda "patlayacaktı". Kıyametin bilimsel adı "big crunch"dı. Ortada, "bu ne yaman çelişki" dedirtecek bir durum yoktu. Zaten, bu nedenle, Papalık "big bang" teorisini benimsediğini dosta düşmana beyan etmiş, hatta 1981'de Vatikan'da dünyanın önde gelen bilimadamlarının katıldığı bir kozmoloji konferansı düzenlemişti. Ve Papa, konferansın kapanış törenini şereflendirdiğinde bilimadamlarına hitaben şöyle demişti: "Big bang'den başlayarak kainatın evriminin incelenmesinin, araştırılmasının bir mahzuru yoktur"...

Ama, "hareket halindeki kainat" kavramı, ister istemez big bang anını ve "big bang" öncesini de sorguluyordu.

Hareketsiz bir kainatta, kainatın başlangıç noktası, kainat dışı bir güç tarafından belirlenebilirdi, fiziksel bir sebep, gereklilik yoktu. Ama, hareket halindeki –genişlemekte olan– bir kainat kavramı, kainatın başlangıç noktasının, tanrısal bir irade sonucu kadar, fiziksel bir mecburiyet sonucu olabileceğini de gündeme getiriyordu.

John Lennon söylüyor: "Imagine"

Şimdi, bu noktada yine Stephen Hawking'e kulak vermek gerekir: "Tanrının kainatı geçmişte, kendi istediği bir anda yarattığına inanılabilir... Canı isteyen, hâlâ Tanrı'nın kainatı büyük infilak anında, hatta daha sonraki bir zamanda, büyük infilak olmuş gibi yaparak yarattığını düşünebilir. Ama, kainatın büyük infilaktan önce yaratıldığını söylemek anlamsız olacaktır. Genişleyen bir evren bir yaratıcıyı dışlamıyor, ama işini yapacağı zamana ilişkin sınırlamalar getiriyor..."

Einstein'ın sorusu tam da buydu zaten: Tanrı'nın kainatı belirli bir zamanda başlatma mecburiyeti. Yaradılışın "big bang"den önce vuku bulması, Hawking'in vurguladığı gibi, mümkün değildi, "big bang"den sonrası ise gereksiz olurdu, çünkü kainat zaten "olmuş"tu. Geriye sadece "big bang" anı kalıyordu. Yani Tanrı istese de istemese de kainatı o anda yaratmaya mecburdu.

Peki o an, hangi andı? Yani zamanda hangi noktaydı? İnfilak zamanın dışında gerçekleşebilecek bir şey olmadığına göre, "big bang"in zamanın dışında bir nokta olması söz konusu değildi. Velhasıl, "big bang"den öncesi yoktu, çünkü "big bang"den önce zaman yoktu.

Peki, yaradılıştan önce ve "big bang" anında Tanrı ne yapıyordu?

Aziz Augustine'in cevapsız bıraktığı tehlikeli soru yine karşımızda. Tehlikeli bir soru, zira Tanrı'nın zamanın içinde olması gerekiyor ki, "big bang" ya da yaradılış vuku bulsun. "Big bang" zaman içinde gerçekleşen bir şey olduğundan, Tanrı'nın önce zamanı yaratmış olması ve o zaman içinde bir noktada "big bang"i gerçekleştirmesi, yani kainatı yaratması gerekiyordu. Ancak, kutsal metinlere göre, Tanrı önce kainatı, sonra zamanı, Aziz Augustine'in yorumuna göre de kainatı ve zamanı eş zamanlı olarak yaratmıştı. Her halükarda, Tanrı zamanın içinde değil, dışındaydı. Aziz Augustine, "yaradılıştan önceki zaman" tartışmasını, "kainattan önce zaman yoktur" diye kestirip atmakta kendi açısından haklıydı. "Kainattan önceki zaman", Tanrı'yı ister istemez zamanla bir ilişkiye sokacaktı ve bu ilişki din hakkında pek hayırlı sonuçlar doğurmayacaktı. Ama, "big bang" teorisi bu kaçınılmaz ilişkiyi kurdu ve Aziz Augustine'in inşa ettiği dogmayı temelinden sarstı.

Madonna söylüyor: "Papa Don't Preach"

Zaten tam da bu nedenle, 1981'de Vatikan'da toplanan konferansın açış konuşmasında, Papa, "big bang'den başlayarak kainatın evriminin incelenmesinde, araştırılmasında bir mahzur yok" dedikten sonra, Aziz Augustine'i aratmayacak biçimde bilimadamlarını uyarmıştı: "Ama, big bang'in kendisini araştırmaya kalkılmamalı, çünkü o an yaradılış anıdır ve Tanrı'nın işidir..."

Papa'nın o gün orada hitap ettiği bilimadamlarından biri olan Hawking, o anki düşüncelerini şöyle naklediyor: "Hangi konuda konferans vereceğimi bilmediğine memnun oldum. Konum uzay zamanının sonlu, ancak sınırsızlığı idi, bu da bir başlangıç anı, bir yaradılışın olmaması demektir. Galile'yle aynı kaderi paylaşmak istemem, çünkü ona büyük bir yakınlık duyuyorum, bu belki biraz da onun ölümünden tam 300 yıl sonra doğmuş olmamdan!.."

"Bing bang" teorisinin zaman boyutu, tek tanrılı dinlerin yaradılış efsanesini fena halde köşeye sıkıştırmıştı: Ya kainattan önce zaman vardı ve tanrı zaman içinde istediği, dilediği bir anda kainatı –icabında "big bang" süsü vererek– yaratmıştı... Ya da kainattan önce zaman yoktu ve kainatı fiziksel bir mecburiyet sonucunda "big bang" yoluyla yaratmıştı. İkinci şık, Tanrı'yı "big bang yapmaya", birinci şık ise kainattan önce "zama

nı yaratmaya" mecbur ediyordu.
Zaten tam da bu nedenle, yaklaşık beş asır arayla Aziz Augustine ve Papa John Paul, "Tanrı kainatı yaratmadan önce ne yapıyordu?" sorusunu gürültüye getirmeye gayret ediyordu.
Çünkü, tanrı ya zamanı yaratmakla meşguldü, ya da bing bang anının gelmesini bekliyordu. Her ikisi de bir mecburiyetti; eninde sonunda "Tanrı'yı bütün bunlara mecbur eden ne?" sorusuna bir cevap bulmak gerekiyordu. Ve kimse, Hopilerin cevabından başkasını kolay kolay veremeyecekti: güçlü bir şey...

Roll korosu söylüyor: "Roll Around The Clock"

Döndük dolaştık, yine geldik Hopilere. Peki, onca turu niye attık? Roll'un "sıfır noktası"nı bulmak için! Malumunuz, bu sayı Roll'un 12. sayısı. Yani, sayısal hesaba göre, bir yılı tamamlamış bulunuyoruz. Ve dolayısıyla yıldönümümüz.

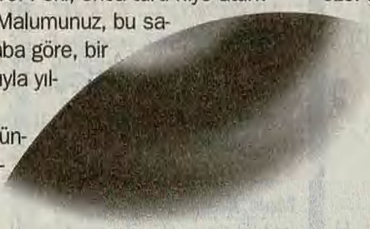

Yıldönümümüz, fakat yaşgünümüz değil. Çünkü Roll'un ilk sayısı geçen kasımın ilk haftasında yayınlanmıştı. Demek ki, bu kasımda bir yaşını doldurmuş olacağız. Fakat, halbuki, kasım sayımız 13. sayımız. Bir yıl 13 ay olmadığına göre?
Gel de çık işin içinden. Bu kadarla kalsa yine iyi. Roll'un başlangıç "an"ı hangi "an" acaba? Piyasaya çıktığı "an" mı? Peki, "piyasaya çıktığı an" ne demek? Bayilere dağıtıldığı "an" mı, vitrine-sergiye konulduğu "an" mı, yoksa ilk satışın gerçekleştiği "an" mı?
Veya matbaada basıldığı an mı? Öyleyse, o an hangi an? İlk sayfanın basıldığı an mı, baskının sona erdiği an mı? Yoksa adının ilk telaffuz edildi an mıydı Roll'un başlangıç anı?
Roll'un sıfır noktası hangi an acaba? Ve dolayısıyla, yaşgünümüz ve/veya yıldönümümüz ne zaman?
Roll'un yaşgünü, yıldönümü sayısı hangisi? 12. sayı olan ekim sayısı mı, 13. sayı olan kasım sayısı mı?
Ne fuzuli sorular...
Hopiler ne diyor: Sadece iki durum var: Kuvve ve fiil, ya da potansiyel ve manifest. Yani, "olan" ve "olmakta olan".
11. sayı çoktan oldu, 12. sayı olmakta. Birkaç gün sonra, buradan çıkıp sizin elinize ulaştığında da olmuş olmayacak, olmakta olacak, zira Roll baştan sona okunmadıkça –arada atlamalar olmazsa olmaz– olmuş olmaz.
12. sayımız sizin elinizde olmakta olurken, "özel sayı"mız olmaya başlayacak ve her şey yolunda giderse ekimin 20'lerinde kuvveden fiile çıkacak. "Her şey yolunda giderse"nin altını çizmekte fayda var, malum her an her şey olabiliyor. Özel sayı ekimin 20'lerinde fiil hale gelememişse, bilin ki aralıka kalmayacak, kasımın herhangi bir anında zuhur edecek.

Muddy Waters söylüyor: "40 days, 40 nights..."

"Ne bu özel sayı?" derseniz, deriz ki özel bir şey yapmadan yaşgünü olmaz. Yaş gününü diğer günlerden nasıl ayırt edeceğiz? Özel sayı yaparak.
Laf aramızda, her yıldönümünde bir özel sayı yapmak gibi bir niyetimiz var. Bu niyet kuvveden fiile çıkar mı, onu şimdiden kestirmek zor. Onun için aramızda kalsın, sonra sağa sola mahçup olmayalım. Ama, bu yıldönümünde özel sayı kesin. Sadece zaman muğlak. Ama zaten, zaman bizatihi muğlak bir şey ve dolayısıyla Roll'un yıldönümü ve/veya yaşgünü de muğlak. Ol sebeple, 10 Ekim-20 Kasım arasındaki 40 günü "yaşgünlerimiz" ilan ediyoruz.
Ve virtüel bir yaşgünü partisi düzenliyoruz. Herkes davetli, büfe açık, kıyafet serbest.

Piyanist şantör çok eski bir şarkıyı söylüyor: "Let the good times roll..."

hopihopihopihophophopihopihophophophopihopihophop

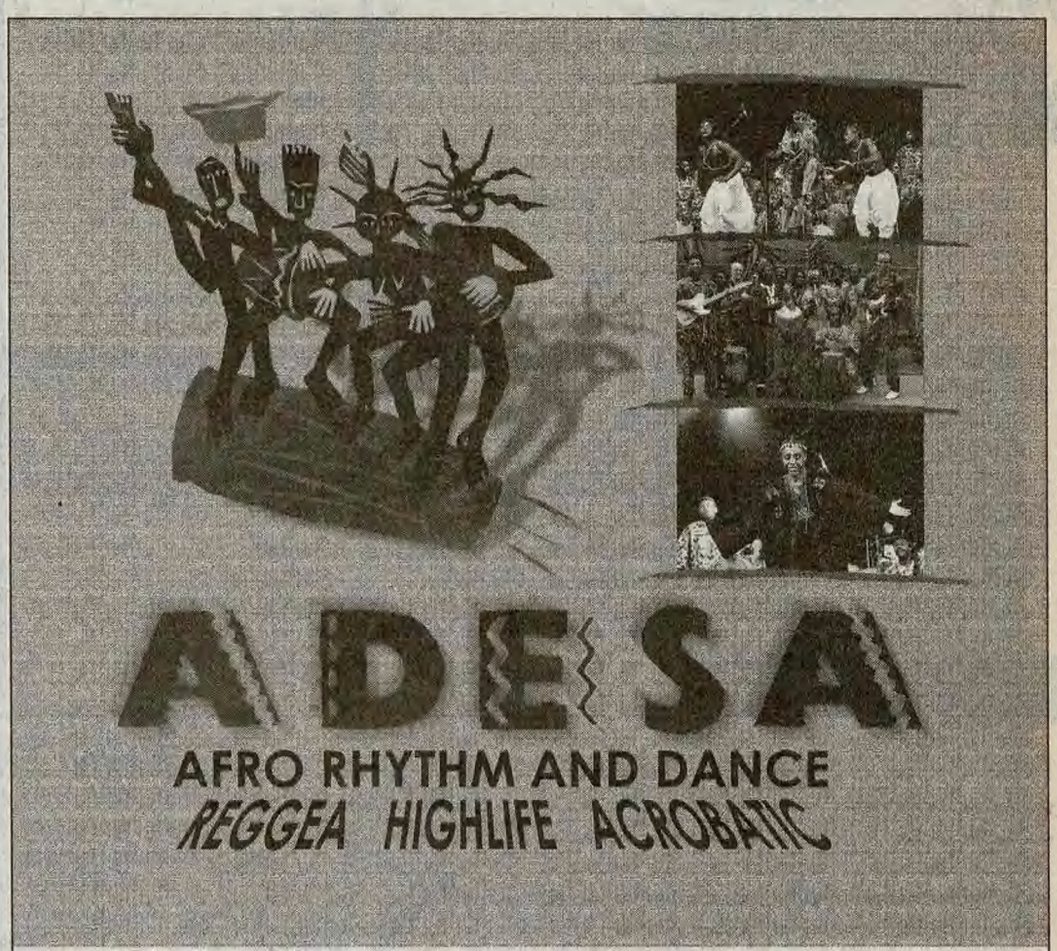

19 Ekim 1997 Pazar

KONSER giriş ücreti 1.250.000.-
kapı açılış 20.30

Akay Cad. No: 25/A Küçükesat Tel:417 26 14 e-mail:sakent@ibm.net
Bilet Satış Yerleri: Dost 425 24 64 - Kelepir Kitabevi 417 18 18
Shades 426 59 00 - Audio Video/Karum 427 65 65
Top Avenue/Atakule 440 82 23

pihopihophopihopihophophopihopihophophophopihopihophop

hopihophopho

[mekan] ↓

Dulcinea

İstiklal caddesinden Sıraselviler'e kestirmeden çıkan sokakta, yani Kilisenin sokağında, hadi isim verelim, Meşelik sokakta gayet imkanlı bir mekan açıldı: Dulcinea. (Kendisi Don Kişot'un hayalindeki sevgili olur) Bir kere, çok büyük bir yer, koca bir banka şubesini kafeye dönüştürmüşler. Sıkış tepiş oturmuyorsunuz, yan masadan bizi dinliyorlar mı tasasına düşmeden adam gibi muhabbetinizi ediyorsunuz. (Henüz kapalı olan alt katında da gelecek sene iddalı sanat faaliyetleri gerçekleştirilecekmiş.) Çalan müzikler de gayet başarılı. Sabah kahvaltı saatinden gece yarısı 2'ye kadar hizmet veriyor. Yemek filan da var. Cebiniz para gördüğünde bir uğrayıp bakın...

245 10 71

[etkinlik] ↓

[bar] ↓

U:Ucuz P:Pahalı O:Orta

Guitar Cafe Bar
İstiklal Cad., Ayhan Işık Sok., no:21 Tel: 251 98 32. Açılış 14.:00, kapanış 2:00. (O)

Kaktüs
İmam Adnan Sok., no:4. Tel: 249 59 79. Açılış 9:00, kapanış 2:00. (O)

Naturel Sam
Serasker Cad. Pavlonya Sok. No: 40 Kadıköy Tel: 414 77 66-414 78 34. (O)

Gramofon
Tünel Meydanı, no:3. Tel: 293 07 86 Açılış 8:30, kapanış 02:00 (P)

Madrid
İstiklal Cad., İpek Sok. No:16 Açılış 14:00, kapanış 02:00 (U)

Gitanes
İstiklal Cad., Sadri Alışık Sok. no:20 Açılış 13:00, kapanış 02:00. (U)

Club So (Ankara)
Turan Güneş Bulvarı, 274, Oran Yolu. Tel: 491 12 50. Açılış 19:00, kapanış 02:00. (P)

Manhattan
Çevre Sok. no: 7 Çankaya/Ankara Tel: 427 62 63 Açılış 21.00, kapanış 04.00 (P) Pazartesi **Déjà Voodoo**, salı **DNA**, çarşamba **Fire Birds**, perşembe **Fender Blenders**, cumartesi **Mustafa Hadi Dedi**.

Gölge
SSK İşhanı, Çarşı katı

Kızılay/Ankara Tel: 434 09 78 (U) Açılış 12.00, kapanış 02.00.

Roxy
Aslanyatağı Sok. Taksim Tel: 249 48 39 (P)

Kemancı
Sıraselviler Cad. no:69. Açılış 11:00, kapanış 4:00. (O)

Pandora
Gözcü Sok., no: 3 Anadolu Medeniyetleri Yanı Kale – Ankara. Tel: 309 32 80 Açılış 20.30, kapanış 03.00. (O)

Meis 1
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no: 7/2 Tel: 293 99 73 Açılış 13.00, kapanış 4.00 (O)

Meis 2
Mis sok. No 20 Tel 293 05 98 (P)

Andon
Sıraselviler Cad., no:89, Tel: 251 02 22 - 244 40 90. Açılış 19:00, kapanış 04:00, cuma-cumartesi 06:00 (O)

Caravan Rock Bar
İstiklal Cad., Balık Pazarı, Sahne Sok., no: 19. Tel: 243 42 47. Açılış 13:30, hafta içi kapanış 22:00, cuma-c.tesi 4:00. (O)

Bilsak
Sıraselviler Cad. Soğancı Sok. No. 7 Kat. 5 Cihangir (P) Tel: 293 37 74

Saklıkent
Akay Cad. no. 25/A Küçükesat/Ankara Tel: 419 52 52 (P)

Mavi (İzmir)
Cumhuriyet Bulvarı No: 206 Tel: 463 01 94 Alsancak Açılış 22:00, kapanış 01:00. (O)

Hayal Kahvesi
İstiklal Cad. Büyükparmakkapı sok. No:19 Tel: 244 25 58 Açılış 11:00, kapanış 02:00 (P)

Mojo
İstiklal Cad. Büyükparmakkapı Sok. No:26 Tel: 243 29 27 (P)

Vivache
İstiklal Cad. Meşelik Sok. No:26 Tel: 293 04 15 Açılış 10:00, kapanış 02:00 (O)

The James Joyce
Tarlabaşı'ndan aşağı inerken sağda, İstanbul Sanat Merkezi'nin ikinci katı. Tel: 244 20 13 - 234 18 92 (O)

Eylül
1. Cadde No: 23 Arnavutköy/İstanbul Tel: 257 11 09 – 257 06 99 (P)

Cinema Cafe Bar
İstiklal Cad., no: 19 / A Beyoğlu. Tel: 252 95 10. Açılış 10.00, kapanış 04.00. (O)

North Shield
Güvenlik Cad., no: 11 Aşağı Ayrancı – Ankara. Tel: 466 12 66. Açılış 12.00, kapanış 01.00. (P)

Zararlı Neşriyat

Derginin en büyük özelliği, belli bir çıkartanının olmaması ve içeriğinin, derginin elden ele dolaşmasıyla oluşması. Derginin elinize geçen kısmı dört sayfadan oluşuyor. İlk sayfada derginin nasıl yapılacağı ve oluşacağı konusunda bir yazı var, diğer sayfalar boş. Boş sayfalardan birini (en çok bir sayfayı) istediğiniz gibi değerlendirebilirsiniz. Şiir veya yazı yazabilir, kolaj yapabilir, hoşunuza giden bir resmi veya fotoğrafı koyabilir (koymayın!), politik propaganda ve ajitasyonlarınızı özgürce yazabilirsiniz. Kısacası, sayfa sınırları içerisinde, istediğiniz gibi raks edebilirsiniz. Sayfanızı hazırladıktan sonra fotokopiyle çoğaltıp (başka yollarla çoğaltılması tasvip edilmiyor) sayfa hazırlayabilecek kişilere dağıtıyorsunuz. Dergi, böylece zincirleme olarak gelişiyor ve belirtilen bir adreste sayfalar birleşerek, dergi formatı haline geliyor.

Derginin amacı, "herkesin bir yerinde yattığı düşünülen fanzin ruhu"nu uyandırmak ve fanzin yapmasını sağlamak. Unutmayın, yapılacak her fanzin düzene atılacak bir tokattır. Düzene bir tokat da siz atmak istiyorsanız, başvurmanız gereken adres: P.K. 67 (34711) Bakırköy-İstanbul. Neşriyata Atlas Pasajı'nda ulaşmanız olası.

Dış Mihrak Fanzine

"Belediyecilikte örnek şehir Konya"dan çıkan salyangoz bir dergi. Derginin kapağı, metalcilerin çıkardığı fotokopi dergileri andırsa da, içeriği, özellikle "mezhebi fevzacı"ları memnun edecek cinsten. Dergi, "Genç Bir İşadamına" adlı kitabın yazarı Emre Yılmaz ve Ankaralı hardcore grubu Something's Wrong! ile yapılmış röportajlara, "mezhebi fevzacı"ların kendi aralarında paslaştıkları konu, resim ve çıkardıkları tüm dergilerde mutlaka başvurdukları yastıkaltı kitap "Rus Devriminde Anarşistler"den alıntı yazılara ve ancak bir fanzinde bir arada okuyabileceğiniz gazete ve dergilerden "tırtıklanmış" yazılara rastlamanız mümkün.

Fotokopiyi sadece bir araç olarak gören şiir dergilerinin ve piyasa dergilerini aratmayacak A5 formatındaki yayınların "fanzin" adında at koşturduğu, fanzin niyetine okunduğu bir ortamda, Dış Mihrak Fanzine, fanzin ruhunu kaybetmemiş ender dergilerden biri. Dergiyi muhtelif yerlerde bulamıyorsanız, atlayın bir otobüse Konya'ya gidin, araştırın, bulun. Ya da PTT'nin en güzel hizmetlerinden biri olan zarf-pul-zarf içine 250 bin'lik olayına girin, şu adrese yazıverin: Ü. Güneş, Nişantaşı Mah. Kaletaş Sok. Bahar Sitesi C Bl. No:3 (42060) Konya.

[radyo] ↓

Açık Radyo 94.9

Pazartesi

Rock'n'roll Kalıcıdır
Ömer Madra
"Oldies", klasik rock, r&b
11:00 - 12:00

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
Rock, blues
20:00 - 21:00

Erkekler ve Kadınlar ve R&R
İştar Gözaydın-Cem Sorguç-Cüneyt Cebenoyan
Rock'ta cinsellik
21:00 - 22:00

Aksi Nota
Kod Müzik
22:00 - 23:00

Modern Müzik
Pazartesi 23.00 - 24.00
Nedim Tanyolaç
Caz rock

%100 GL
Lambda-İstanbul
00:00 - 01:00

Salı

Gitaresk
Jak Kohen
Gitar ve gitar ustaları
21:00 - 22:00

Sandıktaki Sesler
Airana Ferentinou
Anadolu'da Rum Müziği
22:00 - 23:00

Çarşamba

Latin Mahallesi
Lizet Frayman
Latin-caz, samba
20:00 - 21:00

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
"Latince" müzik
21:00 - 22:00

Voodoo Zone
Cem Yegül
Post-bop
23:00 - 01:00

Perşembe

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ
20:00 - 21:00

Fotosentez
Roll
21:00 - 22:00

Elektirik
Murat Ertel
22:00 - 23:00

Insomnia
Leyla Üstel
Uyuyamayanların müziği
01:00 - 03:00

Cuma

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
Reggae, hip-hop, dub, rai, afro-pop...
22:00 - 24:00

Hayalet Gemi
Murat Gülsoy - Ergun Kocabıyık - Nazlı Ökten
00:00 - 01:00

Cumartesi

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
17:00 - 18:00

Gilles Peterson "Worldwide"
Gilles Peterson
22:00 - 23:00

Pazar

Dünya Müziği Coğrafyası
Feza Tansuğ
17:00 - 18:00

Murat Belge'nin Gizli Müzikli Tarihi
Murat Belge
Müzikotobiyografi
19:00 - 20:00

Kent FM 101.1

1. **The Rolling Stones** Anybody Seen My Baby
2. **Chumbawamba** Tubthumping
3. **The Verve** The Drugs Don't Work
4. **My Life Story** Duchess
5. **Meredith Brooks** Bitch
6. **Elton John** Something About The Way...
7. **The Wilsons** Monday Without You
8. **Night Ranger** Forever All Over Again
9. **Paul Carrack** The Way I'm Feeling Tonight
10. **Suede** Film Star

Gece ve Müzik
Hazırlayan, sunan ve yayında emeği geçen: **Tarkan Teğmen**
Eski 45'liklere daldığı da oluyor, ecnebi alemlerin haysiyetli işlerine bayvurduğu da. Bazen televizyonu açıp bir programa rastlıyor, değerli yorumlarını bizden esirgemiyor. Muhabbetli çocuk...
Her ama her pazartesi
23:00 - 02:00

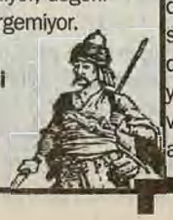

İstanbul Müzik Şenliği

[sanat] ↓

25-26 Ekim günleri, Harbiye Askeri müzesi'nde bir şenlik düzenleniyor. Şenliği düzenleyenler Açık Radyo ve Pozitif. Türkiye'de daha önce, en azından bu çapta düzenlenmemiş bir şenlik bu. Müzisyenlerin, müzik endüstrisinin çok göz önünde olmayan kilit isimlerinin, elbette müzikseverlerin iştirak edeceği şenlik, iki gün boyunca müziğin altını üstünü deşecek, müzikle ilgili ne varsa tartışacak, dinleyecek, dinletecek, anlatacak. Konserler, paneller, söyleşilerin yanında bir dolu yan etkinlikle dolu dolu iki gün yaşanacak.

Anladığımız kadarıyla şenlik, müzik piyasasına hakim popüler anlayışın, dilin, ürünlerin, ilişkilerin dışında, popüler olana değilse bile, biraz kalem ve "anlam" oynamasıyla, "pop" olana alternatif bir projeler, görüşler alışverişi olacak, çeşitli tartışmalar bu minval üzre dönecek.

Şenlik kapsamında iki mekanda konser verilecek. 800 kişilik büyük salonda 12, 300 kişilik yeşil salonda 16 grup ve sanatçı konser verecek. Bahçede ya da başka mekanlarda da küçük konserler izlenebilecek. Konserler ücretsiz ama, 45 dakikayla sınırlı tutuluyor. Konser verecek isimler belli değil ama İstanbul Blues Kumpanyası, Zen, Kapsül, Erkan Oğur, Muammer Ketencoğlu, Acid Trippin, İlhan Erşahin, Önder Focan, Yıldız İbrahimova, İhsan Özgen, Necdet Yaşar, Süleyman Erguner, Anadolu Feneri, İstanbul Oda Tiyatrosu gibi isimleri dinlemeniz galiba mümkün olacak. Arayıp bulamadığınız, dışarıdan getirtemediğiniz, ulaşması, hatta tanıması hayli zor bir takım CD'leri satış standından bulmanız mümkün. Acıktığınızda, müzenin avlusunda kurulacak "mini restoran"a uğrayabilirsiniz. Üstelik, oradaki yemekler bile "alternatif": Çeşitli coğrafyalara özgü değişik yemekleri, aç olmasanız bile deneyebilir, "yeni tatlar keşfedebilirsiniz".

Genel başlıklarıyla ve bazı katılımcılarıyla paneller şöyle sıralanıyor: Türkiye'de caz müziği (Cem Yegül, Sadettin Davran, Can Kozlu, Neşet Ruacan, Önder Focan, Mert Aybek), internet ve müzik, İstanbul'un müzik mozaiği (Murat Belge, Cem Behar, Bülent Aksoy, Bülent Aksoy, Gönül Paçacı), geleneksel Türk müziği ve sorunları, radyo platformu, müzik endüstrisi (Atilla Özdemiroğlu, Afşin Akın, Barış Manço)... Söyleşi başlıkları ve katılımcıların kısa listesi ise şöyle: Evin İlyasoğlu (Zaman içinde müzik), Gökhan Akçura (Taş plakta popüler müzik dinletisi), Hasan Cihat Örter (Evrenselliğe açılan müzisyenler), İhsan Özgen (Kemençe ve viyolonsel dinletisi ile Klasik Türk Müziği'nin çağdaş yorumu), Mehmet Uluğ ve Volkan Terzioğlu (Çağdaş caz müziği söyleşi ve dinletisi), Muammer Ketencoğlu (Müzisyenin piyasa koşulları içinde marjinalliği), Ozan Sinan (Almanya'da hip-hop ile kendini ifade eden Türkler)...

Bütün bunların dışında video ve dia gösterimleri, sergiler, caz, geleneksel Türk müziği, Klasik Batı Müziği gibi çeşitli türlerin enstrüman tanıtımları, atölye çalışmaları olacak. Atölye çalışmaları daha çok müzisyenlere yönelik olacak. Bu çalışmalarda Can Kozlu davul, İlhan Erşahin saksofon, Kerem Görsev piyano, Süleyman Erguner ney üzerine bildiklerini aktaracaklar.

Müzik şenliğinde çocuklar da unutulmamış. Yaratıcılığı geliştirmeye yönelik "kendi enstrümanını kendin yap" gibi bir takım etkinliklerin yanısıra, video gösterimi, dans-drama, anlatımla müzik dinletisi, dünya müzikleri gibi konu başlıkları altında, çocukların müzik merakını, zevkini, kulağını geliştirmeye yönelik eğitici, öğretici ve eğlendirici saatler de onlara ayrılmış. Çocuklarınız, kardeşleriniz için, gelecek ve hayat üzerine düşüncelerini de etkileyebilecek enteresan bir fırsat olabilir.

En nihayet, müzikle iştigal eden kuruluşların yer alacağı tanıtım standları var. Plak şirketleri, yayın evleri, müzik evleri gibi kuruluşların yanında, dergiler için de stand ayrılmış. Tahminlerinizin aksine, Roll da orada olacak. Yolunuz Harbiye'ye, şenliğe düşerse, ki düşsün, bir uğrayın.

[konser] ↓

Üç Deniz, halk müziğini çağdaşlaştırma, özgül içeriğini bozmadan Batı formlarına yaklaştırma, yakınlaştırma, kaynaştırma, en nihayetinde de icra edildiği devre uygun bir forma oturtma çabası içinde bir grup. Dolayısıyla, geleneksel yorumlar ve Batı biçimleri arasında gelişen, çokseslliğin odağa alındığı o bitmeyen tartışmanın üzerine söyleyebilecek bir sözü olan bir topluluk. Orkestrada flütten obuaya, kemandan violaya, viyolonselden kontrbasa Batı müziği enstrümanları, bağlama, cura, mey gibi Anadolu sazları var. 11 Ekim cumartesi günü, saat 17:00'de, Topkapı sarayındaki Darphane binasında "Sesini Ver Sesime" ismi altında bir konser verecekler. Kiminiz sevebilir, kiminiz yerebilir; her hâl-ü kârda "çokseslilik" adına ilginç bir deneyim olacağı kesin.

Eğil dağlar benim sılam görünsün	22 Ekim, Bağ bozumu fırtınası	Su akar ben bakarım / Kim ne derse desin **Can Yücel**	25 Ekim, Bakla ekme zamanı	**Batu buraya**
– Türk popunun ZZ Top'u, Zülfü Livaneli	Almanya'nın Hannover kentinde bir kadın yeni doğan oğlunun adını Godot koyunca işler karışmış. Kadıncağız, mahkemede epey uzun bir edebiyat sözlüsünden geçtikten sonra hakimlere ismi kabul ettirebilmiş.			
Öte yandan folklorik detaylar tezat yaratıyor. Alışılmadık kombinasyonlar ve şaşırtıcı orantılar yeni egzotik tarzı belirliyor.	BESTE ÇALACAK GRUBA ELEMAN ARANIYOR Referans gruplar: Smiths, Suede, Pulp, Joy Division, Sonic Youth, Can, Tricky, Nick Cave **Murat tel: 248 97 70 - 231 87 38**			

Portishead
PORTISHEAD
(Sony Türkiye)

İkinci albüme zor derler. Hele birincisi çok başarılı olmuşsa ve büyük beklentiler oluşmuşsa. Kimileri umursamadan yoluna devam eder, kimisi de başarı beklentisine yanıt vermeye çabalarken unufak olup gider. Bunun belki de en trajik örneği (tek neden bu başarı baskısı olmasa da) Nirvana'ydı. Portishead de, okuduğumuza göre "Dummy"nin başarısını tekrarlama baskısının altında yok olmanın eşiğine gelmiş. Ne yapsalar "yeterince iyi değil" duygusundan kurtulamamışlar üç yıl boyunca. Sonunda koca bir "ittiret!" çekip albümü kayıt edebilmişler. İyi etmişler etmesine de... Ben "Dummy"mi isterim, bana ne!.. Bu "yeterince iyi değil galiba" duygusu sonunda gereğinden fazlasını yapmaya neden olmuş. Eskisinden daha karanlık, eskisinden daha fazla kafaya vuran, eskisinden daha her şey bir albüm olmuş. Ama "Sour Times" ya da "Glory Box" gibi başyapıtlardan yoksun olarak.

"Portishead" kötü bir albüm mü? Kesinlikle değil. Portishead'in artık tanıdık o sinemasal müzik noir sound'u bu albümde de varlığını koruyor. 60'ların soul'uyla 90'ların hip-hop'ının yavaşlatılmış ritimleri yine yerli yerinde. Sanki dinlene dinlene eskimiş, sizde anısı olan bir long play dinliyormuşsunuz duygusu veren hışırtı da arka plandaki yerini tabii ki koruyor. Günümüzün en iyi şarkıcılarından Beth Gibbons'ın vokalleri yine adamın canına okuyor. "Dummy"nin açılış parçası "Mysterons"daki gibi, bu albümde de "Humming" adlı şarkıda thereminin o meşum sound'u, eski bir bilim-kurgu filmi seyrettiğiniz duygusunu yaratıyor. Yani kısacası, her şey fazlasıyla yerli yerinde.

"Fazla" galiba bu albümü tanımlayacak en iyi sıfat. "Dummy"de müşahade ettiğimiz Betty Blue sendromu (bakınız ya da bakamayınız, Roll no.2) hem gururumuzu, hem de mazohistliğimizi tatmin etmişti. Beth Gibbons'ın "Glory Box"daki "Seni sevmem için bana bir neden ver/Bana kadın olmam için bir neden ver/Tek istediğim bir kadın olmak" dizelerinde hem kendimize acımış, hem de Beth'i kurtarmak için yoğun bir istek duymuştuk. Yeni albümde ise Beth için "aman bulaşmayalım abi" diye düşünmekten kendimizi alamıyoruz. Beth üzerinde durmamız boşuna değil. Portishead'in beyni Geoff Barrow'a göre, ilk albümün başarısının belki de tek nedeni Beth'in sesi. Ama bu kez "Only You" dışında tırnaklarını çıkarmış bir Beth'le karşı karşıyayız. Kısaca, savunmaya geçmemiz boşuna değil. Uzun sözün kısası, üretim süreci gibi, dinlenmesi de zor bir albüm "Portishead". ***C.C.***

The Big Picture
ELTON JOHN
(PolyGram / Raks)

İngiliz alt orta ve orta sınıflarının okumaya pek meraklı olduğu iki gazete vardır: News of the World ve People. İşte bu gazetelerin 28 Eylül tarihli pazar nüshalarında koca koca "Elton John'un albümü yarın piyasada" reklamları vardı. Yazıya niye mi böyle girdim? Çok basit. Plağı çıkartan şirket, bu albüme en uygun mecrayı bulmuş deme şansını yakalayıp albüm hakkındaki yargılarımı sizlere peşinen deklare edeyim diye.

Elton John'un "The Big Picture"ı ile Bob Dylan'ın son albümü "Time Out Of Mind"ı ardı ardına dinledim. Evet, herkesin klişesini ben de kullanacağım: İki dinozor. Üstelik bu dinozorların benzerlikleri, yıllardır piyasada olmalarıyla sınırlı değil. İkisi de ciddi biçimde sınıf atlama (müzik diliyle konuşmak gerekirse, plaklarını satın alacak kitleyi büyütmenin de) hevesindeler. Biri, İngiliz aristokrasisi uğruna kendi-eski başyapıtını bozuk para gibi harcarken, öteki Papa'dan umut bekliyor. Şimdi en büyük korkum, The Rolling Stones'un son albümleri "Bridges To Babylon"u tanıtmak için Kudüs'te Netanyahu himayesinde bir konser vermeye kalkışması. Bu yazının başına oturuncaya dek The Stones'u hâlâ dinleyememiştim, onun için es geçeceğim. Ama ne yalan söyleyelim, Bob Dylan'ın albümü fanatik bir Dylan'cıyı hayal kırıklığına uğratmasa da, Elton John'unki fena halde uğratır. Fanatikleri "sade ve keyifli balladlarla dolu" diyor, ama ben gibi sıradan Elton John severler için albümdeki 11 parçanın çoğu, kelimenin iyi olmayan anlamında, basit. "Peki" diyeceksiniz, "klasik anlamda kötü bir albüm mü bu?" Sizi biraz daha şaşırtayım. Hayır. Tamamen pop egemenliğinde sözde rock (hani, tadından yenmez hesabı) dinlemeyi sevenler için inanılmaz bir hazine. Soft, romantik ve kulağa hiç mi hiç yabancı gelmeyen melodiler. Sözler de pek anlaşılır ve "mana" yüklü. Özetle, bu yazıyı çalıştığım gazete Radikal'e yazsaydım çok daha insaflı bir giriş yapar ve "seveceksiniz" derdim. Ama bir Roll okuru (ve şimdi de yazarı) olarak daha elit takıldım.

"The Big Picture"ın en büyük numaralarından biri, albümdeki parçalardan birinin, "Something About The Way You Look Tonight"ın aynı zamanda Prenses Di için uyarlanıp tam 21 milyon satan "Candle In The Wind"in arka yüzündeki şarkı olması. Bu arada, plağın Türkiye'de de eylül sonunda satışa çıkıp hızla sattığını da söyleyelim. Yani Elton John, 1970'de "Your Song" ile başlatıp, "Crocodile Rock" (1972), "Goodbye Yellow Brick Road" (1973), "Philadelphia Freedom" (1975), "I Guess That's Why They Call It Blues" (1983), "Nikita" (1986), "Sacrifice" (1990) gibi her yıl bir hit geleneğini de bozmamış oluyor. Beyoğlu'ndaki Megavizyon beyaz güllerle süslü bir Di köşesi bile hazırlamış. Bu arada unutmadan ekleyelim, Di'nin ölümünden sonra İngiltere'de beyaz güllere zam gelmiş. The Guardian gazetesinde okudum. Ölümün satışı müthiş bir promosyon değil mi? Tam 52 dakika 13 saniye süren albümün altıncı parçası olan ve adı bir sürü başka şarkıyı da (The Beatles'ın "Something"i ve Clapton'ın "You Look Wonderful Tonight"ı) da çağrıştıran "Something About The Way You Look Tonight". Paul Carrack'ın iç gıcıklayan orgunun da katkısıyla dinleyende can bırakmıyor. Şık kiliselerde şarkı söylemekten hoşlanan EJ, keyboard'unun da yardımıyla sıkı bir gospel patlatmış: "If The River Can Bend". İtiraf edelim ki, bu parçada gitarın East London Gospel Choir'le yaptığı müzikal düello albümün "highlight"larından biri. "Live Like Horses", nedense bize Simon and Garfunkel'in "The Bridge Over Troubled Water"ını animsattı. Tanıtım broşüründe yazıldığı gibi, gerçekten tipik bir EJ balladı. Tanıtım broşüründe bir şey daha var: Şarkı sözlerinin yoğun anlamlar taşıması. Örneğini fena halde John Lennon kokan "The End Will Come" adlı şarkıdan verelim: "The end will come like sudden rain / And it's never like it seems". Albümde "Streets are empty like me" (sokaklar boş, benim gibi) tarzında veciz deyişler de eksik değil. Bütün bu karalamalarıma karşın, Elton John'un son numarası, sevgilinize yaslanmış içkinizi yudumlarken mutlaka dinlemek isteyeceğiniz bir albüm. Böylesine bir romans takıntınız yoksa, siz yine benim gibi "Honky Chateau", "Don't Shoot Me I'm Only The Piano Player" ve "Goodbye Yellow Brick Road"a talim edin. Yani tercih sizin, Elton John'un 1974'lerde John Lennon'la birlikte söylediği "Whatever Gets You Through The Night" bize de uyar. ***T.E.***

50→

Geçtiğimiz ayki Erdal Akkaya söyleşisinde, Akkaya'nın albümünün adını "Rüzgarla Gelen" yazmışız. Halbuki "Yağmurla Gelen". Özür.

Sıkılmak, bir bilinç ilerlemesi, gelişmesi olabilir mi?

Sedire oturup radyoyu açtım. Piyano dinlemek istiyordum ama yoktu. Sanki bütün dünya konuşuyor, dans ediyor, operaya gidiyordu. Şu kutunun içinde bana piyano çalacak birini bulamıyordum. Yalnızdım. Kapadım kalktım. YUSUF ATILGAN, *Aylak Adam*

26 Ekim, Sular soğumaya başlıyor – Hayır, Zümra Aycan

Türk popunun Oasis'i kim?

27 Ekim, Balık fırtınası

Geçen hafta da gitmedim, takımdan kesecekler

Candan Erçetin'in "Yalan"ı ne güzel şarkı! Üstelik klibi de güzel, hem de cool! Mete Özgencil nasıl çetebilmiş ki onu?

31 Ekim, Ağaç budama zamanı

Andromeda Heights

PREFAB SPROUT

(Sony Türkiye)

Belki şimdi çok farklı koşullardayız ama, hâlâ yıllar öncesinin tadındaki tınılarla karşımıza çıkan Prefab Sprout, bizi bugün de aynı hissiyatla yakalayabilir. Bu yıl çıkan "Andromeda Heights" albümüyle yaklaşık 13 yılı ardında bırakan grup, kendi ekseninde milim sapmadan yoluna devam ediyor. 'Prefabrik tomurcuk'ların yıllardır yaptığı kendine ait, yalın ve berrak müziğin arkasındaki isim, hadi grubun beyni diyelim, Paddy McAloon. Her ne kadar bunu anlamak Britanya adalılarınca daha kolay olsa da, onun adanın en iyi –popüler ol(a)mamış– pop bestecilerinden biri olduğu rivayet edilir. Fikirlerinin karmaşıklığına rağmen bestelerindeki sadeliği, basit ama titizlikle işlediği armonik yapı, tüm Prefab Sprout albümlerinin kesişim noktası olmuştur hep. Belki de ince ayarı yüzünden bir o kadar da sevmeyeni mevcut grubun. Sert ve yüksek tonları seçmemeleri, ilk dönemlerinden beri kendi zamanlarıyla, hatta hiçbir takvimle örtüşmeyen sound'ları bu 13 yılda yalnızca bir-iki hit çıkarmış olmalarına da açıklık getiriyor. Hafızalarımızı yokladığımızda, 'yalıtılmış' müzikleri dışında Prefab Sprout'a ilişkin düşeceğimiz bir diğer not, Paddy McAloon'un şarkı isimlerindeki alicenaplığı. İroniyi elden bırakmayan ve çağdaşı Morrissey'i aratmayan McAloon'un, "I Never Play Basketball Now", "The Golden Carf" ya da "The Venus Of Soup Kitchen" gibi aykırı bestelerinin yanısıra, özellikle kimi 'özel' şahısların yaşamına ilişkin takıntısı gözden kaçacak gibi değil. Üstelik bu şahıslar, birçok kez doğrudan kendi isimleriyle karşımıza çıkıyor ve McAloon'un elinde birer hayat hikayesinde çok düşsel, müzikli hayat bilgisi kılavuzlarına dönüyor. Aralarında Jesse James, Faron Young, Donna Summer ilk aklımıza gelen isimler. Bir de yalnızca ikinci albümlerinin adı olup, albümle bağlantısı biz Anadolu yarımadalılarınca pek anlaşılmayan Steve McQuinn var ki, bu starların en şanslısı... Henüz bir bestenin adı olmamakla birlikte, Elvis Presley de Prefab Sprout'un "all time" gözdelerinden biri. Grup, "From Langley Park To Memphis" albümünde, Elvis efsanesine ve tüm rock'n'roll stardom'una şık bir bakış atmaktan geri kalmıyor. "Andromeda Heights"a gelince, gözümüze çarpan en mühim konuk Yuri Gagarin. McAloon bu kez, uzaydaki ilk insanın yıldızlararası yolculuğuna uzanıyor. Onun boşlukta 'ağırsızlığına' öykünüyor. "Andromeda Heights", aradaki bir best of'u saymazsak, grubun 1990'da çıkan "Jordan: The Comeback"den bu yana ilk albümü. Besteler yine Paddy McAloon'un. Diğerlerinden en belirgin farkı, hayli kalabalık bir ekiple hazırlanmış olması. Öyle ki, albüm grubun da içinde yer aldığı bir orkestra ile vücuda getirilmiş (Andromeda Heights Orchestra). Sonuçta, bir yanda nefeslilerin, tuşluların zenginliği, diğer yanda yine yerli yerinde gitarlar, biraz eklektik bir görüntüye büründürmüş albümü. Ama müziklerinden bize yansıyan sakin, huzur dolu hava, aynen devam ediyor. Albüm, "Electric Guitars" ile açılıyor. Düşünde kendini bir rock star olarak gördüğünü anlatıyor McAloon. Havada flaşların patladığı, saçlarını her savuruşunda kızların bayıldığı vb. İroniden kaçış yok. Ama albümün harcı yine 'aşk'la karılmış. Kimi zaman gücüne, kimi zaman gizemine dokunuyor. Sonunda Andromeda yıldızına ulaşmanın sırrını veriyor McAloon. Dağların ötesinde bizi yıldızlara ulaştıracak binanın yapı taşlarının yine "love and respect" olduğunu söylüyor. Hakikat bu kadar yalın ve basit. Prefab Sprout şimdiye dek hep olduğu gibi, bugün de bizi şaşırtmayan ak pak, steril müziğiyle kendi izini sürmeye devam ediyor. Kimi zaman entellektüel ya da karikatürize pop yaptığı söylense de, eğitimli sınıf bilinçliliğine soyunmamaları, nezdimizde fevkalede artı puan. Grubun bu özenliliği sizin için hâlâ önem taşıyorsa, Andromeda'da bulacağınız çok şey var. **G.P.**

Tellin' Stories

THE CHARLATANS

(Beggars Banquet / Topkapı)

The Charlatans, 90'lı yıllara girerken Stone Roses'ın açtığı kanaldan akmaya çalışan toplulukların en belirgini. Stone Roses, beş yıl boyunca solduktan sonra 95'de yeniden açtığında, eski kokusunu yayamadı etrafına. Zaten İngilizlerin, edindikleri yeni aynada gördükleri Oasis'ten başka bir şeye aldıracak halleri de yoktu. İşte Stone Roses'ın oluşturduğu, Oasis'in içine ettiği, ilhamını rock'un yeşerme dönemlerinden ödünç alan bu kanalda yıllardır debelenip duran kendi halinde bir guitar-band The Charlatans... Her ne kadar 1991 yılındaki ilk albümleri "Some Friendly" ile gözde olmayı başardılarsa da, asıl kabulü, iki yıl önceki, kendi adlarını verdikleri albümle gördüler. Buralarda yayınlanan ilk albümü sıfatına haiz "Tellin' Stories", altı ay önce çıktığında, ülkelerinden yere göğe konulamadı. Bunun nedenini albümü dinleyerek anlamak, biz buradakilerin becerebileceği bir şey değil. Bunun için sanırım kraliçenin tebaasına dahil olmak gerekiyor. Albüm bende geleneksel aile yemeklerine katılmış hissi uyandırdı açıkçası. Gene aynı kişilerle bir arada bulunup, gene aynı yemekleri yemek zorunda olmanın yarattığı sıkıntı vardır ya, işte o! The Charlatans'ın önceki albümünün kapağına bir yerlerde rastlamışsanız, farketmişsinizdir. Kapak, 60'lı yılların Rolling Stones albümlerinin kapaklarını çağrıştırmaktan öte, onlar gibidir. Keza müzikleri de... Gönderme, anıştırma, esinleme gibi ince işlerle fazla uğraşmazlar, onlar gibidirler. Hatta artık "onlar" olmuşlardır. Galiba Büyük Britanya, elinden Sam Amca'ya kaptırdığı her değerin yerine "aynı"sını koymak zorunda hissediyor kendini. Bu arzusunu tatmin edecek birilerini de her zaman buluyor. Albüme dönersek, single olarak da yayınlanan "One To Another" ve "North Country Boy" öne çıkıyor dersek, yalan söylemiş oluruz. Çünkü, The Charlatans'ın herhangi bir parçasının öne çıkmasına imkan yok. Hemen hepsinde topluluk üyeleri çalmaya bir başlıyorlar, dur durak bilmeksizin, inişsiz çıkışsız, öylece bitiriyorlar. Gitar, guitar-band olmanın hakkını fazlasıyla veriyor ve bir saniye bile durmuyor. Cımbızla seçtiğimiz iki parça –adına rağmen– "You're A Big Girl Now" ve enstrümantal "Area" oldu, ancak onlar da kötünün iyisi... Açıkçası, bu yıl "Be Here Now"dan daha sıkıcı bir şey dinlemem diyordum, büyük konuşmuşum. Son not: Grubun keyboard'cusu Robert James Collins, albüm hazırlıkları sırasında, ne yazık ki trafik kazasında hayatını kaybetmiş. **A.A.**

1 Kasım,
Şiddetli rüzgarlar mevsimi

Yenge gızına söyle/
Kendime uygun yar buldum
Anonim

geliyor
geliyor
raşit taha
geliyor

raşit taha bir kez daha geliyor

Seni beklerken polis radyosunu dinliyorsam / Başına bir kaza mı geldi diye merakımdan değil / Ne de vapurun batması ürkütüyor beni... / En münasip program o düşüyor da ondan, / Seni böyle saatlerdir kuru tahta üzerinde / Karakolluk olmuş gibi beklerken... **CAN YÜCEL**

Gariptir ama, ortadan kaybolan herkesin nedense San Francisco'da görüldüğü söylenir. **OSCAR WILDE**

4 Kasım,
Lodos
rüzgarları

günden
güne
kısılıyoruz
kapana

Maladjusted
MORRISSEY
(PolyGram / Raks)

Poşet çay kullanan herkes, bir poşetten çıkan ilk fincanla beşinci arasındaki farkı bilir. Eğer çayınız kaliteliyse, pekala beşinci fincanı da içersiniz, ama alacağınız tat ilkine göre çok daha azdır. Bu bağlamda, Morrissey'in bir çay poşeti olduğunu farz edebiliriz. "Maladjusted"ı keyifle içiyor –yani dinliyor– ama bir taraftan da eski aldığınız tadı özlüyorsunuz. Aslında Morrissey'in en büyük şanssızlığı, koskoca solo kariyerine rağmen hâlâ Smiths'in gölgesinden kurtulamamış ve kurtulamayacak olması. İyi albümler yapmasına rağmen, yüksek beklentilere cevap veremediğinden kimseye yaranamıyor ve bu kesinlikle kendi hatası değil. Ama gitgide itibar kaybetmesine neden olan çok önemli bir hatası var: Kendini tekrar etmesi. "Maladjusted"da Morrissey'in daha önce yapmadığı hiçbir şey yok. Hem mistik hem de lirik olarak, ilerlemek yerine içine hapsolduğu bir alan içinde dönüp duruyor. Özellikle ilk single "Alma Matters"ın sözleri, Morrissey açısından tam bir felaket. Bir şarkıda özetle, "Bu benim yaşamım, istediğim gibi yaşar, mahvederim. Yaptığım seçim sana yanlış ve tuhaf görünse de, sen ne karışırsın ki?" diyor. Bunları ilk gençlik çağında, karakteri yeni yeni oturmaya başlamış biri ana-babasına söyleyebilir. Ama tutup da 40 yaşında koskoca adam böyle sözler yazınca, insanın içinden "oğlum, aş artık bunları" demek geliyor. Bunun yanında "Papa Jack" adında yaşlanmayla ilgili bir "yazısı" var ki o, daha da vahim. Yaşlanıp sevdikleri tarafından terk edilen ve bir köşede unutulmaya mahkum olan bir adamı (yani kendisini) anlattığı bu şarkı, Morrissey'in kendine acımak için bir neden daha bulduğunun habercisi. Bundan sonraki albümlerinde aynı tema üzerine kurulu bir düzine iç karartıcı şarkı olursa şaşmamak lazım. Siz gene de bana bakmayın. Aslında, tüm bunlar, Morissey'e karşı sevgimden kaynaklanan, "dost acı söyler" hesabı sözler. Morrissey'in sesi ve Whyte'ın gitarı hâlâ çok iyi bir ikili. Şarkıları genelde güzel ve bazıları gerçekten etkileyici. Morrissey bu haliyle bile, piyasadaki bir sürü şopar grubu cebinden çıkartacak güçte. Morrissey'in şarkılarından birini Chemical Brothers remix'lese ne olurdu acaba? ***M.B.***

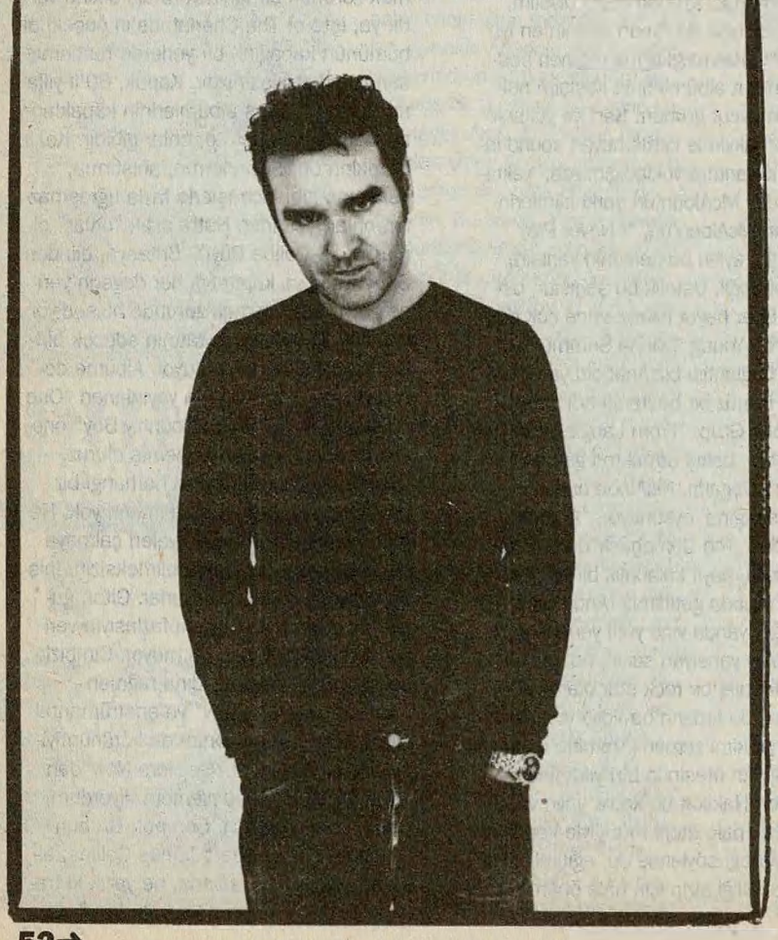

Made In Britain
(Sony Türkiye)

Şu İngilizler soğuk ve tuhaf insanlar ama arasıra aleme faydalı işler yapıyorlar. "Made In Britain" da bunlardan birisi: Reef'ten Primal Scream'e, Kula Shaker'dan Oasis'e, Ada'dan birçok müzisyen kardeşimizi bir arada dinleme fırsatı buluyoruz böylece. Açılışı "blues gösterip rock vuran grup" Reef yapıyor. "Place Your Hands" ile hafiften havamızı buluyoruz. Ama gençlerin yapabileceği ancak bu kadar. Şarkı gerisini kaldırmıyor. Ardından Manic Street Peachers, "A Design For Life" diyor. Konumu belli olmayan bir şarkı ama gerilerden öten yaylılar pek güzel. Suede "Beatiful Ones", Lightning Seeds "Sugar Coated Iceberg" ile katılıyor albüme. Suede, her şeyiyle 80'leri duyuruyor şarkısında. Lightning Seeds ise vasatlama atlıyor denize. Eskiden bir Modern Talking vardı, o bile daha iyiydi. "Güvenilir insanlar"ın grubu Primal Scream, "Kowalski" ile süslü bir imza çakıyor. Aradığınız her bir şey var şarkıda. Jocasta'nın "Go"su Ada-pop'tan tipik bir şarkı. Neo-psychedelic diyor bazı gençler, işte o alemlerin grubu Kula Shaker, şahane şarkısı "Govinda"yı söylüyor. Ada-pop'un sümüklü kralı Oasis ise "Champagne Supernova"yla giriyor. Ada onlarla gurur duyuyor; neden duymasın? Edward Ball kardeşimizin "Love Is Blue"sunu, kardeşimiz cennete gitsin diye Allah'a havale ediyorum. O üflemeliler ne güzel yakışıyor şarkıya Edward... 3 Colours Red'in "Nuclear Holiday"ini de Allah'a havale ediyorum. Nereye giderlerse gitsinler. Mundy de Ada-pop'unun vazgeçilmez sıradanlığı içinde "Pardon Me" diyor ama nafile. "Güvence insan" Tricky'nin öz akrabası Finley Quaye, albümün genel havasına uzak ama çok güzel bir şarkıyla kapanışı yapıyor. Karaadamlığını sonuna kadar konuşturduğu, reggae'den blues'a uzanan ama hiçbirisine tam olarak girmeyen "Sunday Shining" ile bitiriş yapıyor Quaye. Bunca "meşhur"u bir arada bulmak epey zor. O yüzden para olursa alınabilir "Made In Britain". Yoksa, zorlamanın da bir alemi yok. ***U.Ö.***

Extra Virgin
OLIVE
(BMG Türkiye)

Diskoya, bara gitmeyen, bu arada radyo alerjisi de mevcut bulunanların işittiklerini sanmadığım bir hit "You're Not Alone". Ben duymamıştım. Geçen yaz yayınlanan birçok "Made In Turkey" karışık kasette de yer alan bu parça, Olive adlı bir proje-topluluğun ürünü... Biliyorsunuz, proje-topluluklar "ben benim, sen sensin, gel yanımıza, zenci bir vokalist alıp dinleyiciler yemeyene kadar birkaç albümlüğüne biz olalım" mantığıyla oluşturuluyor. Bu proje de, Simply Red'de 1992 yılına kadar trompet ve zaman zaman keyboard çalan Tim Kellett ile Robin Taylor-Firth adlı, nerede, ne zaman ne yapmış bilmediğimiz bir şahıs arasında oluşturulmuş. Yanlarına ZenciVokalliAmaBeyaz Ruth-Ann Boyle'u da alınca, olmuş size bir dans üçlüsü. Albüme verdikleri isim gibi, yaptıkları müzik de "sızma"! Şimdiye kadar şu müzik dünyasında dans adına ne yapılmışsa, kullanmaktan hiç çekinmemişler. Albüm, Enigma gibi başlayıp Everything But The Girl gibi sürerken, bir bakıyorsunuz, Sade'a, oradan da Lamb'a kayıyorsunuz. Soul gösterip drum'n'bass vuruyorlar. Albümü ilk dinlediğimde, adını hatırlayamadığım bir ahbapla karşılaşmış gibi hiç yabancılık çekmediğimi söyleyebilirim. Çünkü her şey aşina geliyor. Parçaların üzerlerine çektikleri cila bile ödünç sayılır. Ama "her albüm müzik piyasasında çığır mı açacak yahu!" diye düşünebiliyorsanız, hoşlanmanız mümkün. Hatta böyle düşününce, ben bile açılış parçası "Miracle", sürekli bizim ne olup ne olmadığımız hususunda direktifler içeren şarkılar zincirinden "You Are Nothing" ve vokalistin çay molası verdiği "Muted"ı hiç fena bulmadım. Gene de, albüm şu sıfatı fazlasıyla hakediyor: Asalak! Grupla ilgisi yok ama, söylemeden geçemeyeceğim. Bir daha, para vererek, kapakları istedikleri gibi doğrama hakkını kendinde gören yöneticilerin şirketi BMG'nin çıkardığı hiçbir kasedi almayacağım. ***A.A.***

Sadece insanoğluna mahsus olan şeylere meşrudur diyebilir miyiz? Öyleyse, neden adımız dalgacıya, düşçüye çıkmasın?

İkinci özür: Bu ay dergide The Smiths ve Bulutsuzluk Özlemi olmasını bekleyenleri aldatmış gibi olduk. The Smiths'i gelecek aya sarkıttık, Bulutsuzluk'u meçhul bir tarihe...

Öksürülüyor bu havalarda

Hakikatten bu kadar mı uzaklaşılır bu hak hukuk zamanında?

Uzmanlar, Çetin Altan okurken bakır imbiklerde damıtılmış malt viskinin el yapımı kristal kadehlerde içilmesi gerektiğinde hemfikir olmuşlar.

Kadınlar ne ister? Ademoğlu bunu uzun yıllardır anlayamamıştır. Sığınma, korunma güdüsüyle mi bağlanmak isterler, yoksa asıl güçlü onlardır da anaçlık mı ederler? Erkekler aşka aşkla bağlanmaktan korkarlar mı, yoksa önüne çıkan her kadının bağlanma arzusuna karşı bir denetim mi mevzubahistir? Ne müşkül...

Sehnsucht

RAMMSTEIN

(PolyGram / Raks)

David Lynch'in "Lost Highway" soundtrack'inde bizi en çok etkileyen, Rammstein isimli Doğu Berlin'li grubun şarkılarıydı, hele hele kendi isimlerini taşıyan, o aynı anda hem mutedil hem öfkeli olmayı başarabilen "Rammstein"... Epey bir dinledik o şarkıyı, "bunların önümüzdeki günlerde inşallah arz-ı endam edecek albümleri kim bilir nasıldır" diyerek. "Sehnsucht", en nihayetinde cihazımızda yerini buldu, epeydir de dönüyor. Rammstein'ın müziği, zamanında metal'le ülfette bulunmuşlar için zor değil. Flotsam & Jetsam ya da Whiplash gibi tırmanan, tırmandıkça abanılan gitarlar var ama, şarkıların bütününe hakim değiller. Sıraları var, zamanı geliyor, sahneye çıkıp iri ve yırtıcı köpekler gibi öldürecekmişçesine havlıyorlar, yavaş yavaş siniyorlar. Havlayan köpek ısırmaz misali, kulak ve ruh sağlığına zararlı değiller, bilakis, zevkle dinleniyorlar. Bu metal etkisinin yanında doğrudan bir tekno etkisi de var Rammstein'da. Ritmler, bazen Prodigy edalarında vurup geçiyorlar, bazen usta işi bir metal davuluna dönüşebiliyorlar. Ara ara şöyle bir görünüp kaybolan yıldız çakımı bir takım disko numaraları işi bozmuyor, hatta tuşluların yarattığı gotik atmosferle beklenmeyecek bir uyum içinde takım oyunu çıkarıyorlar. Ama, Rammstein'ı Rammstein yapan vokalistleri. Çok derinden, vücudunun anlayamadığımız bölgelerinden çıkan, Hollywood işi korku filmlerindeki insanı içine çekiveren karanlık ve dipsiz mağaralardan naralarla, haykırışlarla ağır ağır çıkan bin asırlık dev canavarlara yakıştırılabilecek sert ve hayli etkileyici bir sesi var. Volümü yüksek tutulmuş, tonlaması sağlam

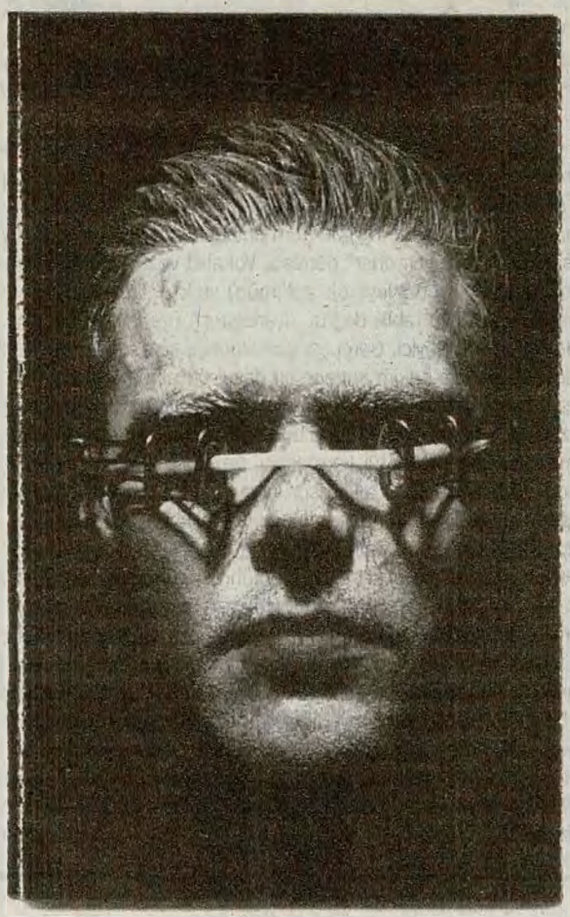

bir hırıltı gibi... Bağırmıyor ama hiddetli vurgular yapıyor. İkinci solistlerinin ince, kırılgan, yumuşak bir sesi var. Birincisi büyük acılar çekiyor da hiddetle çevresini tehdit ediyor, o arada kendisini parçalıyor gibi; ikincisi de büyük acılar içinde, mütevekkil, ağlak, korunmasız... Albüm kapağı daha iyi açıklayabilir belki, grup elemanlarının fotoğrafları, eski zamanlarda çekilmiş bir Frankenstein filminin figürleri gibi. Deli bir doktorun gizli ve özel morgunda saklanan una bulanmış gibi bembeyaz çehreli en az üç aylık cesetler; yüzlerinin muhtelif yerlerine günümüzün steril tıp ortamlarında artık kullanılmayan, eski korku filmlerine mahsus bir takım saf demirden aletler, kıskaçlar, bantlar yapıştırılmış; kiminin gözleri kapalı, kimininkinin üzerinde demir kapaklar, kimi derin bir manayla açık kalmış, kiminin gözlerinin akı iyiden iyiye ortaya çıkmış. Bu yüzlerin sahipleri "kurtarın yapayalnız ruhumu" diye ağlayabilirler de, "şuradan bir kurtulayım, hepinizi..." diye yüksek sesli lanetler yağdırabilirler de... Bukletin arka yüzünde boydan boya bir sahil şeridi var, güneşli, masmavi bir gökyüzü, denize giren, güneşlenen insanlar, şahane bir deniz... Ceset çehreleriyle ve karanlık müzikleriyle karşılaştırınca, ne manaya geldiğini anlayamadık... Almanca, şarkılarına çok yakışıyor, başka bir dil olsa eğreti kalacak gibi. Artık Almanlıklarının etkisi midir, müziklerinde sertlikle bir yürüyen ama sertlikten daha çok göz alan bir "görkem estetiği" var. Wagner'in müziği, Alman kültürünün ve klasik sanatının "kudret"e ve "görkem"e bulanmış yüksekten bakışı doğrudan sinmiş şarkılarına. Yok, öyle evhamlanmayın, Almanca bilmesek de kontrol ettirdik, Allahtan faşist filan değiller... Rammstein'ın müziği biraz Frankenstein, biraz 20'lerin Alman dışavurumcu filmleri, biraz Wagner görkemi, biraz Alman kabare geleneği, biraz metal, biraz tekno... Yeni devrin kaynaşan, iç içe geçen gelenekleri, türleri, kategorileri... Rammstein, Prodigy kadar enerji ve açık şiddet yüklü değil, ama onlara metal kanadından bir alternatif olabilirler. "Sehnsucht"u kaçırmayın, en azından bir yerlerde kulak kesilin. Ruhunuzun içinden bir yerlerden yükselebilecek bir çığlığı, haykırışı oradan duymanız pekala mümkün. ***M.E.***

• LEGEND •
Nusrat Fateh Ali Khan

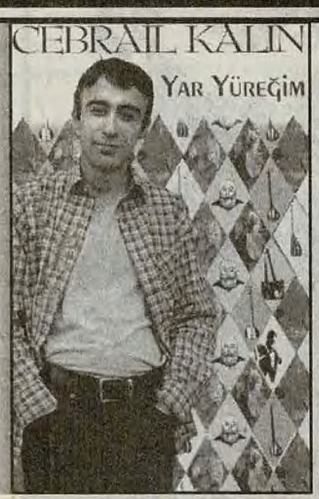

• CEBRAİL KALIN •
Yar Yüreğim

New Age Music
Classicals

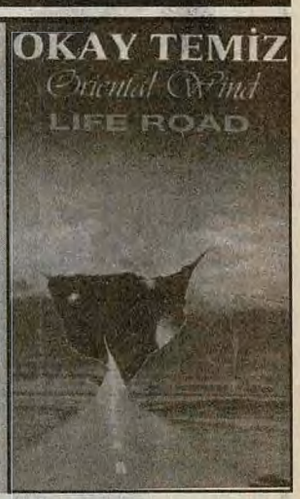

• OKAY TEMİZ ORIENTAL WIND •
Life Road

trikont

TRİKONT LTD. • İ.M.Ç. 6. BLOK NO: 6511 UNKAPANI / İSTANBUL • **TELEFON:** 0212-528 50 10 - 11 • **FAX:** 0212-512 35 45

Şarkılarıyla insanı uçuruma sürükleyen grup bu gece aramızda (Beyoğlu'nda bir köy kafenin önündeki reklam panosundan; grubun adı yok)

Gömleğiniz merserize, Bi sigara versenize...

Festivalleri seviniz...

SWEET ROLL

Resimaltı: Bir kek markası olarak roll

TELAPATİ
bir haksızlık var
ne söylesem bir şey eksik
yenileri de yok
kelimelerin
söylemediklerimle
yetinmelisin
Özer Bal

6 Kasım, Kuş geçimi fırtınası

Bob Dylan, Stones, Björk vs. gelecek ay bu sayfalarda

Transistor

311

(PolyGram / Raks)

Roll CD'sinin açılış şarkısı 311'dendi. Kendilerinden çok ümitliydik, bu çocuklar iyi işler çıkaracak deyip duruyorduk. Yanlış ata oynamadığımızı, "Transistor" albümüyle anladık. 311, beş kişiden müteşekkil, beşi de birbiriyle uyumlu arkadaşlar. Roll CD'sini tanıtırken, "hard rock, rap ve reggae harmanından es geçilemeyecek funky bir müzik çıkarıyorlar, bir anlamda melodisi bol bir rap'e çalıyorlar" demişiz. Vokalist ve gitarist Nicholas Hexum da farklı bir şey söylemiyor zaten: "Kısaca, rap'i alıp 'müzikleyerek' golümüzü attık"... İşi doğrudan doğruya rap'e yüklemek doğru olmaz aslında, ama bileşenlerin tahlili doğru. "Transistor", üzerinde hayli uğraşılmış bir albüm, içinde 21 şarkı barındırıyor, bu bile hayli etkileyici. Gerçi şarkılar oldukça kısa tutulmuş ama, her şarkı ayrı bir emek gerektiriyor neticede. Her şarkıya hakim şahane bir davul var albümde, Chad Sexton, kimi zaman davulun, kimi zaman perküsyonların başına oturarak, kimi zaman da bilgisayarı yardıma çağırarak vazifesini çok güzel ifa etmiş. Zaman zaman oldukça sert bir tona bürünse de, vokalin altında kafasına göre akan funky gitarları daha fazla hafızamıza yerleştirdik. Bu tür karmaşası, bazen "o şarkıdan sonra bu..." gibi, aşılamayacak, alışılamayacak kadar da ciddi olmayan bir takım sorunlar yaratıyor ama, "Light Years", "Rub A Dub", "Stealing Happy Hours", beğenmeyenin yüzüne hayret dolu bir ifadeyle bakacağımız "Beautiful Disaster" gibi şarkılar her şeyi affettirmeye muktedir. Police deneylerini hatırlatan reggae kaçamakları; hemen hiçbir şarkıda "scratching"i ihmal etmeyen, bazı şarkılarda sert gitarlar üstünde hiddeti, agresifliği az bir enerjiyle akan rap; ara ara (mesela "Color"da ya da "Light Years"da) inceden inceye Shadows'u andıran, bazen ("Rub A Dub"daki gibi) TRT program jeneriklerini hatırlatan, koro halinde tatlı, güneşli ve genç nakaratlarla bezeli sound, bizi ziyadesiyle memnun etti. İddialı grup 311, ama tevazu dolu bir iddia bu. "Nasıl oluyor o" derseniz, eğlendirerek, iyi, kaliteli işler çıkararak, bunu yapacağına inanarak ama ortalarda "Kapıcı Kasım gibi kasım kasım kasılmayarak" oluyor. Uzunca bir zaman dinlemek isteyebileceğiniz şarkılar yapar, yeni bir müzik yaratmaz ama, yeni kanallar açar, daha iyiye doğru bir enerji üretir 311, işini bitirir. Günün birinde şahane bir başyapıt üretmeleri de çok mümkün tabii. Şimdilik, "Transistor"a bir "küçük başyapıt" diye bakabilirsiniz, iyi rock'un ne demeye geldiğini, gelebileceğini bu albümle müşahade edebilirsiniz, gönül rahatlıyla alıp epey bir zaman elinizin altında bulundurabilirsiniz. ***M.E.***

Hand It Over

DINOSAUR JR.

(WEA / Balet)

1991: "The year that punk broke" (punk'ın patladığı yıl) ve 1992: "grunge ve punk-rock". Tüm dünyayı sarsan Nirvana, Soundgarden ve Pearl Jam albümleri milyonlarca satarken, hem bir müzik hem de moda akımı olarak "grunge", adını rock tarihine yazdırıyor. Hatta aynı yıllarda, İstanbul'un barlarında cover grupları çevresinde şekillenen ve genelde baba harçlığıyla yaşayan, orta sınıfa mensup teenager'ların iştirakiyle bir grunge hareketi yaşanıyor, boğazın üzerinde Seattle rüzgarları esiyor. Tüm bunlar olurken, Dinosaur Jr. da yaptıkları pop-grunge ile hatırı sayılır bir dinleyici kitlesi ediniyor. Yıl 1997: Nirvana, Alice In Chains çoktan tarih olmuş durumda. Hareketin diğer öncüleri, eski satışlarını mumla arıyorlar. Grunge yerini İngiltere'de Brit-pop'a ve rave'e, Amerika'da ise bir pop-punk cilasından sonra "next big thing" beklentilerine bırakmış durumda. Ve Dinosaur JR. da birçok grubun karşılaştığı sorunla karşı karşıya: Grunge-sonrası müzik sahnesinde ayakta kalmak. Bunu müziklerini değiştirerek yapmaya çalışan Pearl Jam gibilerinin aksine, Dinosaur Jr. pek değişmemiş. Hatta, artık satışı, popülariteyi fazla düşünmediklerinden, istediklerini daha iyi yapabilmiş, bir nevi eskiye dönüş yaşamışlar. Rock dünyasında miskinliğiyle ün salmış J. Mascis'in bu özelliği Dinozor'un müziğine de yansıyor. Şarkıların çoğunun, büyük ve yumuşak koltuklara gömülmüş adamlardan kucaklarındaki gitarları tıngırdatırken çıkmış gibi bir havası var. Mascis, şarkıları "söylemek" yerine ıkınıyor. Şarkıdan şarkıya pek değişmeyen gitar sound'u ve bu ıkınma, Dinazor'u önceden tanımayanlar için albümü özümsemeyi ve içine girmeyi zorlaştırabilir. Ama birkaç dinleyişten sonra, bu bezgin şarkıların içindeki cevher ve samimiyet ortaya çıkıyor. Açılış parçası "I Don't Think", özellikle nefesli partisyonu 60'ların İngiliz r&b gruplarını anımsatan "I'm Insane" ve duygusal "Alone", ilk başta dinleyiciyi çeken şarkılar. Dinozor Jünyor, bu albümüyle ne müzik piyasasında bir devrim yaratacak, ne de bir platin plaktan öbürüne koşup büyük bir popülarite yakalayacak. Zaten böyle bir iddiaları yok. İçten müzikleriyle dinleyicilerini memnun etmek yetiyor onlara. Özellikle grunge nostaljisi yaşayanlardansanız alın, beğeneceksiniz. ***M.B.***

7 Kasım, Hızır günlerinin sonu	9 Kasım, Çiğ düşme mevsimi
Burası Kalamış, Sigaramız kalmamış...	

POZZO: Bu Godot da kim? ESTRAGON: Godot mu? POZZO: Az önce beni o sandınız VLADİMİR: Oh! hayır bayım, inanın bir an bile... POZZO: Kimin nesidir bu Godot? VLADİMİR: Madem öğrenmek istiyorsunuz.. bir.. bir.. bir tanıdık... ESTRAGON: Yok canım o kadar değil, bir tanıdık bile denemez. VLADİMİR: Doğru pek öyle yakından tanımıyoruz... ama gene de...
SAMUEL BECKETT, *Godot'yu Beklerken*

Çay içtiğimiz kadar balık yağı içseydik... Ne kötü fikir...

Başınızdan geçen ilginç olayları ve yaşadığınız heyecanları bize yazabilirsiniz

A Few Small Repairs
SHAWN COLVIN
(Sony Türkiye)

Shawn Colvin, "Sunny Came Home" adlı şarkısıyla ne zaman bir radyo frekansına dokunsak karşımıza çıkıyor; kulağımızın da pasını almıyor değil hani. Dördüncü albümü "A Few Small Repairs" ile folk camiasındaki yerini sağlamlaştırıyor, güzel güzel şarkılarına devam ediyor Colvin. Akustik gitarı elinde, bir o yana bir bu yana koşturmadan "delikanlı delikanlı" türkülerini söylüyor. Piyasada var olan pek çok dalavereci gibi kolaya kaçmadan, şarkılarının üstüne düşerek, Springsteen hattından yoluna devam ediyor. Bu müziğin içinde Suzanne Vega da var, Mary Chapin Carpenter de var, Neil Young da var. Zaten üstadlarla müzik muhabbetine de girmiş Colvin. Son günlerde sinemalarda gösterilen "İz Peşinde"nin müzikleri gibi bazı film müziklerine de bulaşmış. Country etkisinin baskın çıktığı şarkılarında gündelik yaşama değerek ilerliyor. Hatta yaşamın "84.000 değişik hile"sini bile anlatıyor. Bazı besteler ucuz melodilere dönüşecekken, Colvin bir yerinden vasatın üstüne çıkarabiliyor şarkıyı. Akustik gitar, bas ve davul trio'sunun yanına aldığı armonika ve klavyeler bu konuda çok yardımcı oluyor Colvin'e. Gitarlar sakin sakin takılıyor. Davulları sorarsanız, tok tok değil, tık tık vuruyor. Colvin de ılık bir vokalle söylüyor şarkılarını. "You and the Mona Lisa", "Trouble", "New Thing Now" kıyak şarkılar. Diğerlerini seversiniz ya da sevmezsiniz, o sizin bileceğiniz iş; ama kesinlikle sizi sarsmayacak şarkılar hepsi de. Teybe atarsınız, şöyle bir köşede çalarlar. Böylece ne siz yıpranırsınız, ne de Colvin. ***U.Ö.***

Halim
NATACHA ATLAS
(Nation / Topkapı)

Öncelikle eski bilgilerimizi tazeleyelim: Natacha Atlas aslen Mısırlı, Arap ve Yahudi. Brüksel'de doğmuş. Transglobal Underground'un vokalisti. Londra'da yaşıyor. Geçtiğimiz yıl İstanbul'da grubuyla bir konser verdi. İyi dansöz. İbrahim Tatlıses, Ümmü Gülsüm, Abdül "Halim" Hafız hayranı. İlk albümü, 1996'da yayınlanan "Diaspora"ydı. Transglobal'dan farklı olarak kökleriyle ilişkisini sıklaştırmak isteyen genç şarkıcının şahane geçiş albümüydü. Nereye mi? Elbette ki "Halim"e... İlk albümde ara sıra "house" havaları, ara sıra da göbek havaları öne çıkıyordu. Ama "Feres" gibi tamamen "Mısırlı" şarkılar da yok değildi. Natacha'nın ikinci albümü "Halim" ise "Diaspora'nın aynen dediğimiz gibi olduğunu, böyle giderse bir ud, bir darbukadan oluşacak bir albüm bile yapabileceğini gösteriyor. "Halim"in mayası genelde Ortadoğu, özelde Mısır müziğinden hazırlanmış. Amma velakin, "Diaspora"daki kadar öne çıkmasa da "derin" baslar, "sıkı" davullar alttan alta her şarkıyı izliyor. "Kidda" şarkısında baslardaki "derin"lik "geniş"liğe dönüşünce, üstüne bir de keman ekleniyor. "Sweeter Than Any Sweets"de ise aynı olay piyano ile deneniyor. İşte şenliğin allahı... Natacha da turna gibi ötüyor mübarek. Gülü hayran edecek bülbül misali yani... Hele tiz perdeden "ya leyli", "ya habibi" naraları ne çok yakışıyor şarkılarına. Londra'da yaşamasına rağmen, "No Quarter"cılar gibi Batı'dan Doğu'ya bakmıyor Natacha; tam tersine Doğulu gözleriyle Batı'ya bakıyor: darbuka, ud ve kemanlar ana trio'yu oluştururken, rock'n'roll'un bası ve davulu "mecburen" giriyor şarkılara. Çünkü öyle "ritmik" bir havası var ki albümün, bunun üstesinden ancak rock'n'roll glelebilir. "Agib"de olduğu gibi olmadık anda elektro gitar sesi duymak dahi mümkün. "Moustahil", "Amulet" gibi şarkıları duydukça insanın aklına ister istemez Natacha'nın dansöz kıyafeti giymiş hali geliyor. Belli ki Natacha bu albüm sonrasındaki konserlerinde o kostümü hiç çıkarmıyor. Ancak "Ya Albi Ehda" gibi şahane bir şarkıda üstüne bir şeyler giyiyodur herhalde. "Ya Albi Ehda"nın gitar ve kemanları öyle dansı kolay kolay kaldıramaz gibi geliyor. "Acı"dan başka hiçbir şey duyulmuyor ki şarkıda. Aslına bakarsanız hemen her şarkıda inceden inceye bir acı hüküm sürüyor sanki. Ya da Natacha'nın sesi o hissi kuvvetlendiriyor, şu küçücük kalbimimizin orta yerinde. Eğer Erkin Koray ve Orhan Gencebay'a şöyle azıcık kafa yorduysanız, rock'n'roll için "ruh" gerektiğine inanıyorsanız ve yanık bir sesin (tuzruhu değilse!) o "ruh"u harekete geçirmesini istiyorsanız, işte size "Halim". Michel Tournier, Kahire'yi anlattığı bir yazısına "Düşün bir Mısır, sen bir mumyasın" diye başlıyordu. Natacha'yı sorarsanız, Natacha bir Mısır... ***U.Ö.***

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Oasis** Be Here Now
2. **Mariah Carey** Butterfly
3. **Ocean Colour Scene** Marchin' Already
4. **Radiohead** O.K. Computer
5. **Texas** White On Blonde
6. **Prodigy** The Fat Of The Land
7. **Genesis** Calling All Stations
8. **Shola Ama** Much Love
9. **Ronnie Size** New Forms
10. **George Michael** Older

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Oasis** Be Here Now
2. **Hurricane #1** Hurricane #1
3. **Levellers** Mouth To Mouth
4. **Backstreet's Back** Back Street Boys
5. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
6. **Stereophonics** Word Gets Around
7. **Billy Ocean** Love Is Forever
8. **Corner Shop** When I Was Born For The 7th Time
9. **Tanya Donelly** Love Songs For Underdogs
10. **Cold Cut** Let Us Play!

AMERİKA ALBÜMLER

1. **LeAnn Rimes** You Light Up My Life Inspiration
2. **Master P** Get To D
3. **Puff Daddy & The Family** No Way Out
4. **Fleetwood Mac** The Dance
5. **Jewel** Pieces Of You
6. **Prisha Yearwood** (Songbook)
7. **Spice Girls** Spice
8. **Amy Grant** Behind The Eyes
9. **Matchbox 20** Yourself Or Someone Like You
10. **Prodigy** The Fat Of The Land

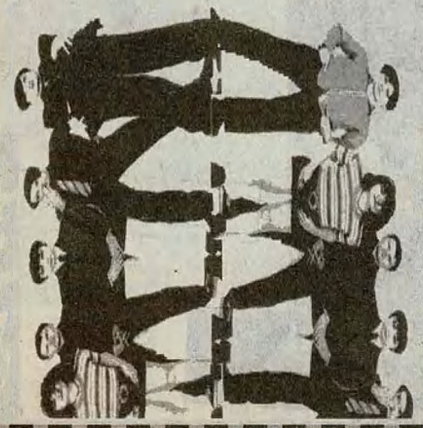

EN ÇOK SATANLAR

YABANCI

1. **Ricky Martin** A Medio Vivir (Sony Türkiye)
2. **What's Up 4** (PolyGram/Raks)
3. **Mariah Carey** Butterfly (Sony Türkiye)
4. **Prodigy** The Fat Of The Land (Topkapı)
5. **Spice Girls** Spice (EMI/Kent)
6. **Elton John** The Big Picture (PolyGram/Raks)
7. **Radio 5 Summer Hits** (Sony Türkiye)
8. **Gipsy Kings** Compas (Sony Türkiye)
9. **Backstreet's Back** Backstreet Boys (EMI/Kent))
10. **Gina G** Fresh (WEA/Balet)
11. **Fleetwod Mac** The Dance (WEA/Balet)
12. **Savage Garden** Savage Garden (Sony Türkiye)
13. **The Saint** "Soundtrack" (EMI/Kent)
14. **Julio Iglesias** Tango (Sony Türkiye)
15. **Oasis** Be Here Now (Sony Türkiye)
16. **The One And Only Rock Album** (PolyGram/Raks)
17. **Batman & Robin** "Soundtrack" (WEA/Balet)
18. **Primal Scream** Vanishing Point (Sony Türkiye)
19. **John Bon Jovi** Destination Anywhere (PolyGram/Raks)
20. **Radiohead** O.K. Computer (EMI/Kent)

YERLİ

1. **Tarkan** Ölürüm Sana (İstanbul)
2. **Çelik** Sevdan Gözümün Bebeği (Raks)
3. **İzel** Emanet (Plaza/Raks)
4. **Sibel Can** Bu Devirde (Marş/Raks)
5. **Rafet El Roman** En Güzel Günler Senin Olsun (Marş)
6. **Doğuş** Doğuş (Ulus)
7. **Sertab Erener** Sertab Gibi (Raks)
8. **Aşkın Nur Yengi** Haberci (Emre)
9. **Nilüfer** Nilüfer'le (Foneks)
10. **Ege** Sevildiğini Bil (S/Raks)

Megavizyon, Raksotek ve Mephisto'dan derlenmiştir

ROLL DİSKO

Bilgesu Erenus Şarkılarımız
Bob Dylan Under The Red Sky
Bruce Springsteen Nebraska
The Clash Combat Rock
D-100 5:45 Blues
Francis Cabrel Fragile
Janis Joplin Mercedes Benz
Joe Jackson I'm The Man
Karakan Al Sana Karakan
Lloyd Cole Bad Vibes
Mine Koşan Kahire'de
Morrissey Maladjusted
Natacha Atlas Halim
Noir Désir 666 667 Club
Orhan Gencebay Yarabbim
Patti Smith Easter
Portishead Portishead
Radiohead O.K. Computer
Rolling Stones Sticky Fingers
Steely Dan Countdown To Ecstasy

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Photek** Modus Operandi
2. **Rachel's** Music For Egon Schiele
3. **Baraka** Soundtrack
4. **Girls Against Boys** House Of GVSB
5. **Mouse On Mars** Cache Cœur Naive

ZİHNİ / Akmar

1. **Photek** Modus Operandi
2. **Courtney Pine** Underground
3. **Tool** Undertow
4. **Massive Attack** Rising Sun
5. **United Future Organization** Tired Perspective

PROSOUND / Rumeli

1. **Hope and Dreams** Cult of Cremera
2. **Aphrohead 10** 10
3. **Was** Alone
4. **Mariah Carey** Honey
5. **Sharptools** Volume 3

SİMGE / Konak Çarşısı

1. **Puff Daddy & Faith Evans** I'll Be Missin' You
2. **Regina** Day By Day
3. **Total Touch** Somebody Elses's Lover
4. **Ricky Martin** Maria
5. **Bellini** Carnaval

Vedat Yıldırımbora

Alaturkanın ‘alatur’u, franganın ‘fra’sı

Roll’un 100 Güzel Şarkı listesinin zirvesinde Erkin Koray’dan 25 yıllık bir şarkı var: “Yağmur”. Aynı şarkının hip-hop versiyonu Karakan’ın “Al Sana Karakan” ismindeki albümlerinde de yer alıyor... Bu unutulmaz şarkının unutulmuş bestecisi Vedat Yıldırımbora, özellikle 70’li yıllarda “alaturka”nın, “arabesk”in tarihine çok önemli deneyler ve çok güzel eserler hediye etmiş bir besteci. Yıldırımbora’yla, bugün müzik çevrelerinde hâlâ bir efsane olan Grup Metronom’u, Kahire yıllarını, memleket müziğinin vaziyetini konuştuk...

Vedat Yıldırımbora: İzmirliyim, 44 doğumluyum. Babam Üsküplü, annemin ailesi de yine o civarlardan gelmiş. Halil Rıfat Paşa’da oturuyorduk. Asansör’ü bilir misiniz? Tam oradaydık. Enteresan bir yerdi, Yahudi mahallesiydi, hatta bizden iki bina ilerde havra vardı. O kozmopolit İzmir hep içimizde kaldı...

Evde kendi kendime bağlama çalıyordum ama sahneye çıkmayı hiç düşünmüyordum. O zamanlarda İzmir’de cemiyetlere, halkevlerine falan girip çıktık. 58-59’da falan İstanbul’a geldim. Esas mesleğim oto elektrikçiliğiydi, bobinaj falan. Askere kadar müziğe amatörce baktık. Askerde “yaa sen çok güzel çalıyorsun” dediler. Gölcük’te orduevinde her hafta sonu sahneye çıkmaya başladık. “Vay be, bu meslek güzelmiş, alkış alıyorsun” diye düşündük... Askerden sonra piyasanın içine girdik, kendimizi o devrin sanatçılarının içinde bulduk...

Burası bir piyasa okulu

Benim Orhan’la (Gencebay) tanışmam şöyle oldu: Ahmet Sezgin’le bir turne yaptık, dönüşümüzde grubu kuvvetlendirelim dedik. “Orhan Gencebay diye bir çocuk duyuyorum, çok hızlı bir bağlamacıymış” dedi Ahmet Sezgin. Sene 66’ydı sanıyorum. Ve Ahmet Sezgin’e Orhan’la eşlik etmeye başladık. O ara Orhan, Abdullah Nail Bayşu’ların evinde kalıyordu. Beni de o eve aldı, “gel” dedi, “burası bir piyasa okulu, burda her türlü müzik yapılıyor”... O zaman Doğubank işhanındaydı plakçılar. Ama asıl Bayşu’nun evi bir merkez gibiydi. Rahmetli Bayşu çok güzel çiğköfte yapardı. Cömert adamdı. Çok iyiliğini gördük, çok yemeklerini yedik, o evde bir renk bulduk. Hepimiz, Orhan Gencebay, Arif Sağ, ben, Adnan Varveren, Nuri Sesigüzel, Ahmet Sezgin, Yıldız Tezcan, o devrin bütün sanatçıları...

Benim de, Orhan’ın da kafasında hep Batı’ya kayma vardı. Bağlamacıyız ama neticede hepimiz de şehir çocuğuyuz. Alaturka da, Batı müziği de dinliyoruz. Bağlamayı bağlama gibi çalmıyorduk. Bağlamayla alaturka da çalardık. Oysa sadece folklor çalınır diyorlardı. Mesela İzmir’de Yılmaz İpek vardır. Ege’de en güzel bağlama çalan kişidir. 1962’de İspanyol pasadoblesini bağlamayla çalarak bütün bağlamacılara öncülük etmişti, plakları vardı, bir virtüözdü, halen İzmir radyosunda şeflerden biridir... Bizde bir tatminsizlik vardı, icraları beğenmiyorduk. Radyo sanatçıları kendilerine öğretilenin dışına çıkamıyorlar. Piyasa sanatçıları kabiliyetliydi ama bir şey bilmiyorlardı, herkes kendi kendini yetiştirmişti... İşte o devrelerde Mısır beni çok etkiledi. Ümmü Gülsüm’ün 45’likleri geliyordu bazen. Allahım, bu ne zengin müziktir, resmen bir senfonik orkestra dinliyorduk sanki. Orhan çocukluğunda bilmezdi, dinlemezdi belki ama, bizim çocukluğumuzda İzmir’den Yunan radyoları, Kahire radyosu çok güzel alınırdı. Ümmü Gülsüm’ü daha o yaştan çok severdik. Muhammed Abdülvahap vardı bir de tabii. Benim “Yağmur” diye bir bestem vardır. Onun aranağme müziği Mısırlı bir şarkıcının, Abdülhalim Hafız’ın melodisiymiş. Etkilenmişiz. Sonradan farkına vardım... “Yağmur” çıktığında zaten Orhan ufak bir reform yapmıştı stüdyolarda. Sözleri Bayşu’nun, müziği Orhan’ın olan “Deryada Bir Salım Yok” şarkısını Ahmet Sezgin okuduğunda otuz kişilik bir orkestra girmişti stüdyoya. Otuzu da birbirine bakıyordu, ne yapacağız, nasıl çalacağız gibilerinden. Neticede çalındı ve çok ses verdi... İşte o devirde iyicene Arap radyolarını dinlemeye başladık, sağdan soldan isimleri araştırmaya başladık. Bizim çocukluğumuzdan bir devre önce Mısır filmleri furyası varmış, bizim seyretme şansımız olmadı. Çok komik bir şey, hem de ayıp, görüntüde Ümmü Gülsüm okuyor, ses Müzeyyen Senar... Bağlama üzerinde deneyler oluyordu. Orhan Subay diye Samsunlu bir bağlamacı vardı. İstanbul radyosundaydı, trafik kazasında rahmetli oldu. Zannedersem ilk kez pikap iğnelerinden bir elektro bağlamayı yapan oydu, 60’ların başında. Pikap iğnesini sazın göğsüne tutmuşlar, kablonun ucunu da ampliden çıkarıp hoparlöre bağlamışlar. Ampliden bir ses çıkmış işte. O pikap iğnelerinden biz de kullandık. Sonradan Japon elektroları denen küçük manyetikleri de kullandık sazın göğsüne yapıştırarak. Pek elverişli değildi. Sonradan gitar manyetiklerini bağlama üstünde deneye deneye bugünlere geldik. Gitar vardı, buzuki vardı önümüzde. Bağlama da neden böyle olmasın diyorduk. Aslında bağlamayı hâlâ geliştiremedik. Evrensel bir vaziyete getiremedik.

Kafamızda hep Batı’ya kayma vardı. Bağlamacıyız ama neticede hepimiz de şehir çocuğuyuz. Alaturka da, Batı müziği de dinliyoruz. Bağlamayı bağlama gibi çalmıyorduk.

İsmet abi, Burhan baba, Grup Metronom

1972’de Grup Metronom’u kurduk. Sahnede ayakta altı tane keman var. Ortada ritmler var. Benim elimde bağlama. Flütçü, basçı, gitarcı, toplam 15 kişilik bir grup. İlk kez Çakıl gazinosunda sahneye çıktık. Ön masalara hep sanatçılar geliyordu, herkes bir telaş içindeydi sahnedeki kalabalıktan. Biz pek farkında değildik yaptığımız işin, ama yenilikti. Metronom işinin mimarı Burhan Tonguç’tu. İsmet Sıral’la aynı orkestrada çalmışlardı. Burhan babayı 1963’de tanıdım. Ben tanımadan bir yıl önce sağ koluna felç gelmişti. Buna rağmen felçliyken en büyük aşamaları yaptı. Bir arkadaşım, onu her akşam çalıştığı Mulen Ruj pavyonuna götürür, sonra da eve geri getirirdi. Tesadüfen bu arkadaş sayesinde tanıştık, Burhan babayı da bizim camianın içine çektim. Arabesk parçalarda icraya başladı, daha önceden böyle bir deneyi yoktu.

Ben o aralar Orhan Gencebay’la çalışıyordum, ama Mine’yle (Koşan) evlendiğim için Orhan’la biraz sürtüşmemiz oldu, çünkü ben Azize Gencebay’ın teyzesiyle nişanlıydım, ondan ayrılıp Mine’yle evlenin-

Foto: Serkan Seymen

ce Orhan'a ters geldi. Öyle bir kopukluğumuz oldu. Tam o arada Burhan baba grup kurmayı teklif etti. Bir sene önceden Grup Metronom diye bir projesi varmış, ama nasip olmamış. Kafama yattı. Anlayışımızın temelinde yine Batı yatıyordu. Mesela senfoni orkestrasından başçı Hüsamettin (Demiray) vardı. Sonra abisi kornocu Nizamettin de geldi. Grubun üçte biri Batı müziğinden geliyordu. Arto (Tunçboyacıyan) o zamanlar 12-13 yaşında filandı. Ama o zamanlar da şimdiki kadar canavardı namussuz.

Ben istiyordum ki kemanlardan birinin yayı aşağı inerken öbürününki yukarda olmasın. Hüsamettin arşe dersi vermeye başladı, bir baktık bizim altı kemanda yaylar birleşmeye, bayağı senfonik sesler çıkmaya başladı. Rahmetli İsmet abi de soprano saksofonu elinde gelir giderdi. Bir gün "Ya, ben bu müziğe bir isim buldum" dedi, "Batı anlayışıyla alaturka çalmak gibi bir şey bu, alatur-fra diyelim mi bu türe?.." Yani, alaturkanın 'alatur'u, franganın 'fra'sı. Ritme dayalı enteresan bir sound'du.

İsmet abi dünyanın en tatlı adamıydı. Devamlı saksofonu, flütü elinde, derinlere dalar, kendi kendine çalardı. Bize fikirler verirdi sürekli, "ya çocuklar şunu şöyle yapsak mı acaba" diye rica ederdi adeta. Yüce bir adamdı. Şimdi Batı müziği çalan arkadaşlara bakıyorum, İsmet abiyi tanımıyorlar. İsmet Sıral bu yaa! Tanınmaz mı! Bunlar dünya müziği yapmış adamlar. İsmet Sıral'ın filozof bir tarafı da vardı. Marmaris'te bir yer almıştı, bütün amacı bir müzik okulu açmaktı. Bütün dünyadaki müzisyenlerle kontakt kurmuştu. Gelecekler, buradaki müziği inceleyeceklerdi, herkes birbiriyle alışverişte bulunacaktı... Biz çok şey aldık Burhan babadan da, İsmet abiden de. Allah gani gani rahmet eylesin.

Rahmetli İsmet abi bir gün "Ya, ben bu müziğe bir isim buldum" dedi, "Batı anlayışıyla alaturka çalmak gibi bir şey bu, alatur-fra diyelim mi bu türe?.." Ritme dayalı enteresan bir sound'du.

Arabesk, tu kaka

Arabesk müziği başlatan Suat Sayın abimiz, vaktiyle Arap radyolarından çok yararlanmış. "Kim bilecek bunun Abdülvahab'ın bestesi olduğunu" diyerek döşenmiş de döşenmiş. Arabeskçilere kötü bir damgaydı bu. 75'de ben de bir Abdülvahap parçası kullandım, üzerine de "Müzik: Abdülvahap" diye yazdım. Bunu ilk ben yazdım. Ondan evvel yaptığım birkaç ayıp vardı, onların üzüntüsünü hâlâ duyarım... Arabeski aşağılıyorlardı ama, biz yaptığımız plaklarla hepsine cevap veriyorduk valla. Sahneye çıktığımızda herkes arkamızda eziliyordu. Bizim üstümüze çıkıp da Ajda Pekkan'ın ağlayarak sahneden indiğini çok biliriz. Şimdi bakıyorum da hep bir kaliteyi muhafaza etmişiz, öyle salya sümük müzikler yapmamışız. Arada bazı kötü şeyler çıkmış. Orhan Gencebay'da da arada kötü şeyler çıkmıştır belki ama, al Orhan'ın yaptığı işlerin yüzde seksenini, dünyanın her tarafında icra edebilirsin. Ritm temeli, armonisi sağlamdır... Biz Arap müziği yapmıyorduk, kendi müziklerimizi Arap tarzında icra ediyorduk. Çünkü zenginlik ordaydı. Ama adamlar zengin çalıyorlardı kardeşim. Mısır'da ilk konservatuar 1904 senesinde kurulmuş, bizde Türk müziği bölümü 75 senesinde kuruldu. Bu adamlarla aramızda 70 sene fark var. Ve adamlar kendi müziklerini Klasik Batı Müziği formunda icra ediyorlar. Basındaki gazeteci arkadaşlar için Batı yüceydi. Türk müziğine ses etmezlerdi çünkü ne de olsa bizim eski Türk müziğimizdi. Folklora da bir şey diyemezlerdi. Peki kime laf edecekler bu adamlar? Piyasa müziğine laf edecekler. Arabesk tu kaka, tu kaka. Onlar halktan uzak şeyler yapıyor diye bu bizim kabahatimiz miydi ya?

Grup Metronom (soldan sağa üsttekiler): Mehmet Şenyaylar, Hacı Tekbilek, Hüsamettin Demiray, Erdoğan Soyalp, Altan İrtel, Mine Koşan (otada), Betül Demiray, Burhan Tonguç, Ceyhun Çelik, Vedat Yıldırımbora (çömelenler): İskender Şenvemal, Faruk Tekbilek, Demir Şenyaylar, Timur Şenyaylar

Böyle bir Erkin Koray

Erkin Koray İstanbul Plak'ın sanatçısıydı. Sık görüşürdük. Kafalarımız uyardı birbirine. Benim çaldığım bağlamayı severdi. "Sendeki sound başka kimsede yok" derdi. "Yağmur"u ilk Mine okudu, bir sene sonra da Erkin abiye yaptık. O plakta da bağlamayı ben çalıyorum. Çok güzel bir aranjman olmuştu. Sonradan Fitaş'ta filan konserlerinde de çaldım. Jerzy diye Polonyalı bir başçı vardı Erkin'in grubunda, bağlamada da ben vardım. Çok büyük bir sound yakalamıştık o grupla. O devirde rock'a cevap verecek bir dinleyici pek yoktu. "Kızları da Alın Askere" gibi türkülerden yola çıkarak okuduğu şarkılar ses verdiği için Türk seslerine yaklaştı Erkin abi. Bu tür şarkıları seviyordu ama bu işlerin ticari tarafı olmazsa sevmek işe yaramıyor. Bu plaklar sayesinde satışta büyük rakamları yakaladı. Arkasından "Fesuphanallah"lar geldi. Sabbah'ın parçasıydı "Fesuphanallah" galiba. Firuz'un bazı parçalarını da okumuştu. Hâlâ unutulmadı onlar. Son albümünde de beraber çalışacaktık. Hatta ben ona bir parça hazırlamıştım. Rock'çıların babası Jimmy Page'in bir videosunu seyretmiştim. Mısır orkestrasıyla çaldıkları o şarkıları beni bayağı etkiledi. Ordan yola çıkarak bir parça yaptım Erkin abiye. Bir okusaydı bir milyonu anında devirirdi. Güncel bir taşlamaydı. "Yeter yeter/ boşa koydum dolmadı / doluya koydum almadı / olmadı allah olmadı / duysun meclistekinler / tamtakır mutfak kiler / ben dahil evdekinler / cep delik dolaşıyor / yeter yeter..." gibilerinden, tam onun stilinden bir parçaydı... O da enteresan bir adam. Cins diyelim. Kendi özünden ödün vermeyen biri. Böyle bir Erkin Koray işte.

Grup Metronom'da çalan bazı arkadaşlarımızın düşüncesi bizimkinden biraz farklıydı. İcrasını iyi yapardı, gururlu bir müzik yapmak isterdi, saygınlığı olsun isterdi ama yine de bir iş olarak görürlerdi. Biz daha başkaydık. Etiler'e giderken Güvercin durağının oralarda bir sokakta otururdum. Aynı sokağın girişindeki evi 500 liraya Burhan babaya tuttuk. Cem Karaca'yla Moğollar Burhan babanın karşısında otururlardı. Erkin Gayrettepe'de. Birbirimizle bir şeyleri paylaşırdık. Taner'le (Öngür) görüşürdük. Onlar rock, folk gibi bir takım düşünceler içindelerdi. Erkin her türlü müziği beğenirdi. Enteresan bir dönemdi o yıllar. Taner'in de sizin dergiye anlattığı gibi, belki bizim gruptaki arkadaşlar LSD içmezdi de cigaralık içerdi, rock'çıların grubundakiler bu gibi haplara takılırdı. Farklıydı tabii dünyalarımız. Ama bir yerde birleşebiliyorduk... Ben rock

Yıl 1972, Grup Metronom'un ilk kadrosu, soldan sağa ayaktakiler: Mustafa Sayan, Ahmet Kulik, Hüsamettin Demiray, Mehmet Şenyaylar, İskende Şencemal, Burhan Tonguç, Mine Koşan, Vedat Yıldırımbora, Selçuk Par, Arto Tunçboyacıyan, Hacı Tekbilek (çömelenler): Betül Demiray, Biricik

müziği dinlemezdim ama caz dinlerdim. Burhan babayla dinlerdik. O davulcu olduğu için Elvin Jones'u severdi. Duke Ellington'ları, Coltrane'leri dinlerdik. Grup Metronom'un icralarında caza kaçtığımız yerler olurdu. Emprovizasyonlar yapardık. Zaman zaman Burhan babayı tek başına bırakırdık sahnede, davulunun başında. Bazen ben bağlamayla emprovizasyon yapardım. Parçanın yapısına göre nefesliler de katılırdı gruba. Beatles'lar filan beni pek etkilemedi, biz o sıralar kafayı daha ziyade Mısır'a takmıştık. Ama bir biz değil, galiba bir takım rock'çılar da kafayı Doğu'ya takmıştı. Hatta bir parçalarında Beatles bağlama da çaldı zannedersem. O dönemlerin meşhur şarkısı "For Your Information", Samsun'un "Kolbastı" havasıdır.

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel...

"Yağmur"u yaptık, patladı. "Dert Bende"yi yaptık, çaktı. "Kara Vicdanlı"yı yaptık o da patladı. Tamam dedik biz bir şeyler olduk, şimdi biraz daha aşama yapalım. Altan İrtel o sıralar bizde piyano çalıyordu. 35 sene önce üç ay ömrün kaldı dediler, veremdi, ciğerinin bir tarafını almışlardı, ama hâlâ yaşıyor. Büyük bir deryadır Altan abi. Eski cazcılardandır, babalardandır. Burhan babanın, İsmet abinin arkadaşı. Altan abi, Orhan Veli'nin "Anlatamıyorum" şiirine bir beste yapmıştı. Baktım ki tam caz armonileri içerisinde bir beste. "Altan abi, bu çok güzel bir şiir, biraz daha bize dönük nasıl yaparız acaba?" "Bir tecrübe edeyim" dedi, birkaç gün sonra geldi, "bak, şöyle bir şey yaptım" dedi. "Amman Altan abi, harika bir şey yapmışsın". Hemen parçayı aldık, notaları yazdık, stüdyoya girdik, sene 73. Bir yerde bizim alaturkacı kemanlar, bir tarafta senfoniden kemanlar, girdik kaydettik. Canlı kayıttı, kanal kayıtları filan yoktu o zaman. Piyanoyu Altan abi çaldı. Süheyl Denizci abimiz Charlie Mingus'un bir motifini çaldı arada flütle, olamaz böyle bir şey. Sanki o beste bir bütün gibiydi, o kadar güzel kaynadı. Ama abicim, müzisyenlerin ağzından hâlâ düşmeyen o parçayı 25 bin tane bile satamadık. Şimdi tekrar o parçayı yapalım diye bazı genç şarkıcılara dinlettim, hiç benimsemediler. Anlayamıyorlar parçayı. Şimdi olay, nasıl bir an önce yolumu bulurum, nasıl satarım, bir yerlere nasıl gelirim. Bir yerlere parayı kapmakla geleceklerini zannediyorlar.

"Kaderim Kötü Diye" adında bir şarkımız vardı, sözleri Münir Özkul'undur... Münir Özkul'la abi kardeşliğimiz, arkadaşlığımız vardı ve hep devam etti. Sene 76 filandı, o sıralarda tiyatroculuk çok kötü bir dönemdeydi. "Gel bizimle sahneye çık, birkaç fıkra anlatırsın, para kazanırsın" dedik. O sırada bir Avrupa turnesine çıktık Münir abiyle. İlk konserimiz Paris'teydi. Münir abi başladı sahne arkasında titremeye; bir türlü çıkamıyor sahneye. Baba yapma etme derdim, bir tekme attık Münir abinin kıçına, kendini tökezleyerek sahnede buldu. Millet bir alkışlamaya başladı. Zannettiler ki rol yapıyor. Alkışları da görünce birkaç berber hikayesi, "Yedi Kocalı Hürmüz"den pasajlar filan derken sahnede çok alkış aldı. İşte o turne esnasında bir gün aşktan laf açıldı, bir şey söyledi: Esasında aşkı yaratan ayrılıklardır, sevişen ayrılmasa aşkı nerden bilecek. Sonra bu sözleri toparladı Münir abi, ben de besteledim. Kimse hatırlamıyor o parçaları şimdi, çok kenarda köşede kalmış parçalar.

Açlığa talim

Plaklarda "Grup Metronom" diye yazmaz ama, sahnede, Mine'nin afişlerinde "Grup Metronom eşliğinde Mine Koşan" yazardı. Kendimizden öyle pek bahsetmezdik. Hatta bir kere Rauf Tamer abimiz hakkımızda bir yazı yazmıştı da, kibarlığından enayi dememişti: Adnan Şenses'e eşlik edenler arasında Muzaffer Özpınar vardı. Muzaffer Özpınar'ın kendi şarkıları çalınırken bunlar kendilerinden geçermiş, mesela Selahattin Pınar bestesi çalınırken sahnede laubaliliğe başlarlarmış. Bunu görmüş Rauf Tamer, "sizin Türk müziğine karşı olan saygınız bu mu" diye yazmış. Altına da bir parantez açmış: "Şu Vedat Yıldırımbora da çok tuhaf bir çocuk. Besteler senin, orkestra senin, şarkıcı da senin eşin, eşlik eden de sensin, bu kadar da mütevazı olma be kardeşim. Sonra enayi derler, haberin olsun..."

Aşağı yukarı Kahire olayı başlayıncaya kadar sürdü Metronom. Yedi sene boyunca böyle 15-20 kişilik grubu devam ettirdik, açlığa talim ettik. Bu işi zevk için, gurur için yaptık. Cem Karaca'lar falan şaşırırdı, "biz üç kişi bir araya gelemiyoruz, sen bu 15 kişiyle nasıl başa çıkıyorsun" derlerdi... Kimler geçti o yıllarda Metronom'dan. Hacı Tekbilek vardı, kendi kendini yetiştirmişti, Adana'dan gelmişti. Burhan baba ve İsmet abi onu çok teşvik etti: "Senin burda ne işin var, dışarıya git, şu kadarcık bir demir parçasından ne biçim sesler çıkarıyorsun". Bizden iki sene sonra ayrıldı Hacı. Dışarda her türlü orkestrada çaldı, Okay Temiz'le de çaldı, şimdi galiba Amerika'da... Mustafa Sayan, Mehmet Şen yaylar, İskender Şencemal bugün memleketin en iyi yönetmenlerinden. Hüsamettin hâlâ senfonide devam ediyor işine. Ahmet Kulik de İstanbul radyosunda... Arto zaten dünya çapında bir insan. Biricik kendini pek değerlendiremedi. Güzel bir atılım yaptı. Ama arkasını getiremedi. Burhan babanın bir akrabasının kızıydı, Burhan baba yetiştirmişti onu... Benim müzik camiası için bir saygınlığım oldu. Bütün arkadaşlarımız, "Biz Grup Metronom'la bir yerlere geldik, bugün para kazanıyorsak o sayede kazanıyoruz" diyorlar. Grupçuluk çok güzel bir şeydi. "Bu adam her müziği beğenmez, yaptı mı da güzel müzik yapar" dedirten bir takım izler kaldı. Beni bunlar ayakta tutuyor işte.

Arabeski aşağılıyorlardı ama, biz yaptığımız plaklarla cevap veriyorduk. Ben hiç aşağılık duygusu hissetmedim. Hep bir kaliteyi muhafaza etmişiz, öyle salya sümük müzikler yapmamışız. Al Orhan'ın yaptığı işlerin yüzde seksenini, dünyanın her tarafında icra edebilirsin. Ritm temeli, armonisi sağlamdır... Biz Arap müziği yapmıyorduk, kendi müziklerimizi Arap tarzında icra ediyorduk. Çünkü zenginlik ordaydı.

Sizi alıp Mısır'a götüreceğim

75'de Öztürk Serengil, Libya başbakanı Callut buraya geldiğinde, Libyalı sanatçılarla tanışmış. Öztürk'e "gelin sizinle bir gazino açalım" demişler. Öztürk bizi buldu, "Libya'ya gidiyoruz, siz de gelin" dedi. Darbukacımız Pabuç Ahmet (Kulik) karar değiştirdi, vazgeçti. Ritmsiz Libya'ya gidilir mi? Öztürk "dert etme" dedi, "ben seni orda biriyle tanıştıracağım, 15 sene Ümmü Gülsüm'e çalmış". Öztürk abi gene atıyor, diye düşündüm. Neyse, Libya'ya vardık. Sahiden de Öztürk adamı ertesi gün getirtti. Adeta Pabuç Ahmet'e teşekkür ettik, gelmeyip de bize böyle bir adamla tanışma fırsatı yarattığı için. Adam geldi, bir oturdu sazının başına; darbuka mı çalıyorsun, piyano mu çalıyorsun kardeşim, nedir bu? Bu saz böyle mi çalınır ya?.. Adam, bizimle çalışmaktan o kadar memnun kaldı ki, "Madam Mine, iki sene sonra kontratım bitecek, sizi alıp Mısır'a götüreceğim" dedi. "İyi" dedik, ihtimal vermedik, sonra iki ay orada program yaptık, geri döndük, unuttuk. Libya hikayesi aslında bayağı maceralı geçti. Öztürk abi Libyalıların parasını yemiş, hapislere girmiş. "Libyalıları kazıklayacağız, paraları sandallara dolduracağız, Türkiye'ye döneceğiz" diyordu. Gerçekten de sandalla döndü, ama filikayla gizli gizli buraya kaçırdılar Öztürk'ü...

Biz Türkiye'de gazino çalışmalarına devam ederken, sene 78, bir gün bir telefon geldi. İstanbul Hilton'un resepsiyonundan Muhammed isminde biri aradı. Libya'daki darbukacı Muhammed El Arabi. Birdenbire şok! Adamı aldık, eve getirdik, "hayırdır?" dedik. "Size söz vermiştim ya, geldim sizi almaya..." Resmen kalkıp Mine'yle Kahire'ye gittik... Bu adamın çalıştığı orkestra Mısır'ın en büyük devlet klasik orkestrasıymış. Şefi, Abdülhalim Noveyra isminde bir zat, oranın Münir Nurettin Selçuk'u... Enver Sedat'ın kızkardeşiyle evli, yani Sedat'ın eniştesi... 100 küsur kişilik bir orkestrası var. Bizim gayemiz gü-

zel bir arabesk plak yapmak, orada Arapça konserler verip, Arap alemine yayılmak. Mine çok kabiliyetli bir sanatçıydı. Hâlâ da öyledir. O zamanlar dehşetti. Havada bir ses duysun, aynen kapar, şahane bir kulaktır... Abdülhalim Noveyra'nın orkestrasıyla konserler veriyorduk, Arapça şarkılar söylüyordu Mine. Hatta televizyonda bir canlı yayın konserinin ardından, ertesi gün caddelere çıkamaz olduk. Mısır halkı, "gitmeyin, burası sizin vatanınız" diyordu. Oranın halkı müziğe karşı uçmuş insanlar...

Mısır'da bir film gördüm, Türkleri nasıl kesmişler, bunu gösteriyor. Biz de Yunanlıları nasıl kestiğimizi gösteriyoruz. Araplar da aynı şeyi yapıyor işte, bunda kızacak ne var? "Burası Muştur, yolu yokuştur, giden gelmiyor, acep ne iştir" diyoruz. Giden gelmez tabii kardeşim. Onlardan da kimler gelmiş buralara ölüp gitmiş. Onlar da ağıt yakıyorlar. Bunu nasıl görmezsin? Ayıp ya!

Sen Tatyos Efendi'yi tanıyor musun?

Ben Abdülhalim beye "baba" derdim. 72 yaşındaydı o zamanlar, 1.95 boyunda, firavun gibi bir adamdı. Baba bize gelirdi akşamları, peşinde korumalar, polis arabaları. Bir sohbetimizde Münir Nurettin'den bahsetti –Münir Nurettin bir keresinde Mısır'a gelmiş, bir yarışmada birinci olmuş, Abdülvahap ikinci olmuş... Yorgo Bacanos'u sordu. Onlardan haber alamıyordu. İkisi de 'sizlere ömür' dedim. "Ud dinleyeceksen Yorgo Bacanos'tan dinleyeceksin" derdi. O bir ekolmüş. Biz bunları orda öğreniyorduk resmen. İçimizdeki değerleri falan bilmiyorduk. Ben Ümmü Gülsüm'ü soruyordum, baba burun kıvırıyordu, "Ümmü Gülsüm de iyidir ama..." diyordu. Hep Türk müziğini soruyordu. "Baba" diyordum, "Türk müziğinde iş yok". Bir, iki, üç derken bir gün kızdı. "Vedat, sen Tatyos Efendi'yi tanıyor musun" dedi, "hayır" dedim, "Cemil Bey'i, Osman Bey'i biliyor musun" dedi, "hayır" dedim. "O zaman sus" dedi, "sabahleyin gelin, Tatyos Efendi'nin bir semaisini çalacağız..." Biz bozulduk ama, ertesi sabah gittik. Tatyos Efendi'nin kürdi bir semaisini çaldılar orkestrayla. Biz Mine'yle çökmüşüz. Yarabbim, Türk müziği bu kadar güzel olabilir mi? Biz burda böyle icralar görmemişiz ki. Türk müziği burda basit müzisyenlerin elinde kalmış. Oysa ne büyük bestekarlar çıkmış bizden meğerse. "Bunların hepsi Bach, hepsi Mozart" diyordu Baba. Meğer Arap ülkeleri klasik müziklerini Türk müziğinin üstüne kurmuşlar. Bunlardan bîhaberdik. Bize hiçbir şey öğretilmemişti. Ancak bir araştırmacı olmamız lazımmış bunları öğrenmek için. Bunu görünce oturup düşündük, bir Türk müziği çalışması yapmaya karar verdik. Arapçayı, arabeski bir tarafa atıp, ordan pılımızı pırtımızı toplayıp geldik, çalışıp para kazandık, radyoevinden bir takım notalar edindik, parçalar seçtik, bir takım provalar yaptık, ver elini tekrar Kahire... Türk müziği yapacağız...

O birinci gidişimizde çok parasızdık, altı ay kaldık. Mısırlıların Şadiye isminde çok meşhur bir sanatçıları vardı, Abdülhalim Hafız'ın filmlerinde oynarmış. Kadın aslında Türktü, Türkçe konuşuyordu. Bizim Deli Fuad Paşa'nın torunlarından. Mine'nin Arapça şarkılarını, lehçesini, okuyuşunu çok severdi. "Sizin yolunuz burda çok açık" demişti bana... Prenses Şadiye yemeğe davet ettiği gün giyecek kıyafetimiz bile yoktu, pantolonumun arkası erimişti resmen. Beyaz külodum gözükecekti nerdeyse. Öyle pozisyonlardaydık...

Zeki Müren varken, kalkmış Mine Koşan Türk müziği okumuş

Kahire'ye ikinci sefer gitmeden önce Mine'yle Almanya turnesi yaptık. İyi kazandık. Afedersiniz, cebimizde iyi semtlerde üç tane ev alacak kadar para vardı. "Bak Mineciğim" dedim, "sana bir kere daha soruyorum, sonra benim başımın etini yeme, istersen Kahire'ye gitmeyelim, İstanbul'dan daire alalım..." Mine dedi ki "ne demek istiyorsun, senin de benim de istediğimiz Kahire'ye gitmek". Biz o paraları Kahire'de yememiş olsaydık bugün farklı yerlerde olurduk. Bu mesleğe yatırdık paraları. Benden başka hıyar yok muydu bu memlekette, ben niye gittim Kahire'ye? Bu kadar zengin adamlar var, trilyonerler var, niye bunlar benim gibi bir aşama yapmak istemiyordu kardeşim? Demek ki onlar yaptıkları sansasyonları yeterli görüyordu. Star olmuşlar işte, var mı Zeki Müren'den daha büyüğü, gittiği yeri dümdüz ediyordu herif, en büyük paraları kazanıyordu. Biz oralarda değildik ama. Ben şaşırıyordum, bu adamların bu kadar paraları var, niye bir aşama yapmazlar?

Kahire'nin Fenerbahçesi denilen bir yerde, Zamalek'de ev tutmuştuk. Nil kıyısında bir semtti. Ümmü Gülsüm'ün oturduğu yer de orasıymış. Ünlü bir de futbol takımı vardı. İkinci gidişimizde neyzen Aka Gündüz Kutbay'ı götürmek istedim ama olmadı. Sonra Mustafa Sayan'ı çağırdım. Benden daha iyi Türk müziği biliyordu. Ortam çok iyiydi. Abdülhalim baba, bizim götürdüğümüz şarkılardan birini çok istedi, Lem'i Atlı'nın bir şarkısıydı "Bir kendi gibi zalimi sevmiş yanıyormuş" diye. Taktı kafayı, şarkıyı Klasik Batı Müziği tarzında icra ettirdi... Biz Kahire'de plağımızı kaydettik, geldik. Selahattin Pınar'ın, Osman Nihat Akın'ın, Saadettin Kaynak'ın, Mısırlı İbrahim Efendi'nin, Şekip Ayhan'ın eserleri... Seviniyoruz, büyük paralar harcamışız ama iyi iş yapmışız. Plak çıktı piyasaya: "Mine Koşan Kahire'de". İsme bakınca tam arabesk bir yapım bekleniyordu. Halbuki tam tersi, yeni bir anlayışla koyu klasik Türk müziği icra etmiştik... Müzik otoriteleri gidip geliyor eve. Recep Birgit, Yusuf Nalkesen, o devrin büyük üstadları hayret ediyorlar, çok seviyorlar. Şekip Ayhan Özışık geldi, "demek benim eserim Mısır'da da çalınacaktı" diyerek çok gururlandı, ağladı. Fakat Mine'nin dinleyicisinden çok büyük tepki aldık. Beğendiremedik. Bir gün Mersin'deydik, bir plakçıya girdim, Mine Koşan'ın plağı var mı dedim, nasıl güzel mi, satıyor mu? "Hadi canım sen de, Zeki Müren varken kalkmış Mine Koşan Türk müziği okumuş, yaramaz plak" dedi plakçı. Neticede, baktık ki halk Mine'yi nasıl benimsemişse öyle istiyor. O da bizim bir antika plağımız olarak kaldı işte.

Mısır'da gazino, kulüp gibi değil, tam konser salonlarıydı çaldığımız yerler. Mikrofonsuz, akustik konserler. Hele Abdülhalim babanın konserlerine gelenler ibadete gelir gibi yıkanmaya geliyorlardı. Herkes grantuvalet. Orda bu tip konserlere çok ince bakıyorlar. Laubalilik yok müzikte. Arap müziğinin o tekrarları da yok. Mübalağasız icralar var... Sonra İstanbul'da, Kültür Sarayı'nda bir konser verdi Abdülhalim baba, 82 senesinde olması lazım. O konsere Ferdi Tayfur'dan Mustafa Sağyaşar'a, Müslüm Gürses'ten Nedim Otyam'a kadar duyan gelmiş. Kültür Sarayı'nın müdürü geldi, tebrik etti. "En meşhur Rus orkestraları geliyor, içerde 15 seyirci oluyor, ben böyle bir kalabalık görmedim" dedi. Adamlar geldiler buraya, üç konser verdiler, milletin ifadesini alıp gittiler kardeşim...

Ümmü Gülsüm'ler kalmadı artık

TRT'ciler, 'bizden daha iyi icracı yok' diyorlar. Olayları ticari değil, ticari olmadığı gibi sevimli de değil. Bir memur zihniyetiyle müzik yapıyorlar. Memur olduğun zaman müzik işi olmaz. Şarkıcı Ayşe hanım mutfakta bulaşık yıkarken birden saatine bakıyor, "aa, emisyonum gelmiş" diyor, atlıyor arabasına, gidiyor, emisyonunu yapıyor, dönüyor evine, çocuğunun bezini değiştiriyor. Konservatuar açıldı 75 senesinde, bir sürü mezun verdi ama ortada bir şey yok. O zaman demiştim, "biz 25 sene sonra bile Araplar kadar iyi müzik yapamayacağız". Araplar dediysem yanlış olmasın, Mısır'dan bahsediyorum. Diğer ülkeler o kadar iyi değil. Mısırlılar müslüman olmakla Arap olmuşlar, Kuzey Afrikalı bir millet, firavunların torunları... Lübnan da Ferid El Atraş gibi çok büyük sanatçılar çıkarıyordu. Ferid El Atraş Lübnanlı bir Dürzüdür, hatta Dürzü prensi olduğu söylenir. Lübnan'da, mesela Firuz'un müziklerine bakarsak iyi icralar görürüz. Onun şarkılarının kimisi Fransızca, İngilizce melodilerdi, adaptasyondu. Firuz'un kocası İlyas Rahbani de çok büyük bir müzisyendi. Firuz zaten 400 kişilik bir kilise korosunu idare ediyormuş. Ajda Pekkan şöhreti yakaladığı zaman onun şarkılarıyla yakaladı. "Tanrı Misafiri" gibi parçalar Firuz'un melodileriydi.

Bizi ilgilendiren sesleri çaldıkları için hep Mısır, Mısır diyorum. Yoksa Batı allahını yapmış, deryasını yapmış bu işin. Mozart'lar, Chopin'ler, Bach'lar... Duyguysa duygu, armoniyse armoni. Batı yapacağını yapmış. Biz yapmamışız... Koskoca Ümmü Gülsüm'ün cenazesini İsveç televizyonu 20 dakika verdi. Bizim televizyon, radyo bir dakika bile vermedi. "Meşhur Mısırlı şarkıcı Ümmü Gülsüm öldü" diye geçiştirdi. Ümmü Gülsüm bu mudur kardeşim? Beş yaşında başlamış, 65 yaşında sahneden inmiş kadın. 80 küsur long play'i var. Korkuyorduk kadının bir şarkısını ramazan ayında televizyonda yayınlamaya. Neden?

"Mine Koşan Kahire'de" plağının kayıtlarından bir hatıra: Mustafa Sayan, kemancı Muhammed Faruk, Abdülhalim Noveyra, Mine Koşan, Vedat Yıldırımbora, Muhammed El Arabi

Çünkü yayınlandığı zaman Türk müziğinin icrasının acizliği ortaya çıkacak. Ama ok yaydan çıktı bir kere. Şimdi her şey yayınlanıyor, ama bu sefer de Ümmü Gülsüm'ler kalmadı artık. Mesela bizim o Türk müziği çalışmamızı yayınlamadılar TRT'de. "Gelin biz icra edelim, siz okuyun" dediler, "ama bunu yayınlayamayız" dediler. Niye? Gerekçe yok. Çünkü güzeldi, adam gibi icralardı hepsi. Olamaz böyle bir aşağılık kompleksi. Git oralarda 400-500 bin mark harca, iki sene bu işlerin peşinden koştur, mükafatın bu olsun...

Gönlümün oynaması lazım

Biz Kahire'deyken o arada bir Arapça yapım için de çalışıyorduk. Plağın stüdyo aşamasına gelmiştik ki, Mine rahatsızlandı. Sıkıldı da kadın orda yalnızlıktan, Türk musikisi plağımız bitince "gidelim, annemi özledim" demeye başladı. Çocuk sayılırdı, 21-22 yaşlarında falandı o zaman. Bıraktık, geldik. Sonra iyice rahatsızlandı, birkaç sene sürdü. 83-84 gibiydi, ayrıldık. Bütün bu işler, emekler orada kaldı. Çok daha ileri gidebilirdik ama, tek başına pek olmuyor. Çevremde kimse yoktu, yalnızdım...

Mine'yle beraberliğimizde müzikle içiçeydik, başka konularda kavga etsek de müzikte kavga filan kalmıyordu. İkinci evliliğimde eşim müzisyen değildi, normal koca gibi olamıyordum ki. Benim işim akşam 7'de başlıyor, sabaha karşı bitiyordu. Bir yerde sevgi yetmiyor. "Hanım, senle biz bir ayrılalım" dedim, 94'de bir ayrıldık. Severek ayrıldık ama. Ben aldım sazımı elime, Akçay'da Cemal Safi diye bir şair abimiz var, onun yanına gittim. Orhan Gencebay onun 50 tane şiirini bestelemiştir. İlk günleri atlattım, ama hanımı evde ağlayarak bırakmıştım, çalışamıyordum. Müziği bırakacaksın, tamamen aile yaşamına döneceksin. Ama bu kadar da emek vermişim bu işe. Benim verdiğim emeği veren az... Sonuçta altı ay ayrı kaldık, yine evlendik. Baktık yine olmuyor, bundan dört ay önce gene ayrıldık. Benim gönlümün oynaması lazım, benim müzik yapmam lazım, bu kadar senemi sokağa mı atacağım? "Beni azad et karıcığım" dedim, "orduyu bozan, yuvayı dağıtan benim ama, ben bunları yapmadan ölmemeliyim". Son aylarda yine sazı elime aldım. Bir şeyler yazmaya, çizmeye başladım. Yakında iyi bir şeyler çıkar benden. Bunun için de uykusuz mu kalacaksın, parasız mı kalacaksın, aç mı kalacaksın, ne olursa olsun... Evimizin kirasını verebilecek bir ortam yaratabiliyoruz kendimize nasıl olsa. Lüks bizim için önemli değil. Asıl lüks, yapılmamış bir şeyi yapmakta. Son sekiz-on senedir kendimi iyi görmüyorum. İyi şeyler yaptık gerçi, bir Sibel Can'ı çıkardık, bir Seda Sayan'ı çıkardık ama onlar buna layık insanlar değil yani. Tüccarlık yaptık. Müzik adına pek bir şey yapmadık. Ama 88'de Sibel Can'a yaptığımız "Bulursun Beni" ismindeki plaktaki sound'u övüyor insanlar hâlâ... Ama bir şarkı yapıp onu patlatmak değil müzik olayı. Müziğe bir sentez getirmek önemli.

Kilisede hüseyni makamı

Mısır'da beni etkileyen taraf; kendi müzikleri içinde her türlü şey vardı adamların. Mısır halkı kendi müziğini dinlerken Batı'yı dinleme ihtiyacı hissetmiyordu. Kendi müziğinde bunu buluyordu. Ben de kendi müziğimi gidip orda buldum abicim. Oralarda sözüyle, müziğiyle, edebiyatıyla bütünleşmiş gerçek şarkılar satıyor. Bizim burdaki şarkıcılar tipi adamların Mısır'da yüzüne bile bakmazlar. Müzik duygudur, ruh güzelliği demektir, aşk demektir. Bundan daha ince bir şey olabilir mi? Bunu siyasette de kullanamazsın. Benim aklıma müzik deyince aşk gelir. Türleri vardır. O türler içinde ozanlar çok güzel şeyler yazmışlardır. Belki bir şeyler söylemek istemişlerdir padişaha, ama söyleyememişlerdir. Ama aşık, sazıyla söylemiştir. Halka malolmuştur... Ama yakında bir şeyler olabilir. Popçular bir şey atacak, biz bir şey atacağız, folklorcular bir şey atacak, yavaş yavaş bir sentez oluşmaya başlayacak. Bundan on sene önce, Batı müziğinden arkadaşlar Türk müziğiyle ilgilenmezdi, Türk müzisyenleri de Batıcılara "bunlar duygusuz müzik yapıyor" derlerdi. İkisi de yanlıştı. Tarifler yanlıştı. Batı müziğinde koma sesler yok diye duygusuz

olur mu ya? Geçen gün Uğur Bayar'a anlatıyordum: "Sen hiç kiliseye gittin mi" dedim. "Hayır" dedi. "Ortodoks kilisesinde uşşak makamı, hüseyni makamı icra edildiğini biliyor musun?" dedim. Bunlar bu toprağın sesi, Bizans burda varken yine bu sesler vardı, kilisede hem de çok sesli yapmışlar bunları. Yanımızdakini bile görmüyoruz ya! Makamsal parçalarda armoni olmaz diyorlar, adamlar bunu yüzyıllardır enstrümansız olarak icra ediyor kilisede. Burada yaşayan Ermeninin de, Rumun da, Türkün de sesi bu. Bu iklimin sesi bu. Levent Yüksel bile uşşak makamında şarkı okudu. Mazhar Fuat'ların ne güzel bir parçası vardır "Güllerin İçinden" diye, hüseyni makamında. Unutulmayacak klasik-

Son aylarda yine sazı elime aldım. Bunun için de uykusuz mu kalacaksın, parasız mı kalacaksın, aç mı kalacaksın, ne olursa olsun... Evimizin kirasını verebilecek bir ortam yaratabiliyoruz nasıl olsa. Lüks bizim için önemli değil. Asıl lüks yapılmamış bir şeyi yapmakta.

ler içine girecek o parça. Neden? Çünkü, bizden. Geçen gün Kasımpaşa belediyesi bir halt yapmış. Rumların bir ayazması varmış, geceleyin kamyonlarla gelmişler, dümdüz etmişler... Sen bunları tamir ettirmelisin kardeşim. Şurda ne kadar hıristiyan kalmış. Hepsini kaçırmışsın zamanında. Şu anda 100'ün üzerinde ortodoks kilisesi var İstanbul'da, hepsi de virane. Buranın mihenk taşları bunlar, bu güzellikleri nasıl yok edersin, aklım almıyor yaa! Herif Rum kilisesi diye gidiyor, içine işiyor yaa! Orası da allahın evi değil mi? Batırmışız şu memleketi, sıçmışız içine...

Biz müzik adamıyız, dünya adamıyız

Biz Arapları hep aşağılamışızdır. Araba her fırsatta bok atmak istiyorlar. Bugün Mısır'da Arap müziği çalan bir kemancı, gidip Fransa'da senfoni orkestrasında çok rahat çalabilir. Ama bizim kemancıya çaldıramazsın. Makamlarının aynısına sahip bir ülkeden neden bir şeyler öğrenmeyeceksin kardeşim? Nedir bu fesatlık, bu kıskançlık? Burda son 15 senedir Yunan müziği çalınıyor, tavernalar dolup taşıyor, herkes de zevkle dinliyor. Yunanistan'la harp edecekmişiz de şuymuş, buymuş. Şu anda İstanbul'da ne kadar Rum kaldı biliyor musunuz? Sadece 2500. Ve bunların 800'ü de gitmek üzere, yeni ayrıldığım eşim Rumdu da ordan biliyorum. Ama Fedon gibi adamın 400 bin kaseti satıyor. Bunu Türkler dinliyor. Sanata, kültüre mani olamazsın. Kafanı kumun içine sokamazsın. Sen Bulgar müziğini de, Amerikan müziğini de, Rus müziğini de dinliyorsun. Nedir bu Arap müziğine olan hırsın? Araplarla zamanında harp etmişiz. Niye etmişiz? Herkes kendi istiklalini kazanmak için birbirine girmiş. Ne yapsın Araplar? Buyur kardeşim, ben de senin yanında savaşıyorum mu diyecek? Biz nasıl kendi memleketimizi kurduysak onlar da kurmuş. Osmanlının kuvvetli zamanında Arap ülkelerini istila edip almışız, zayıf zamanında da onlar kendi istiklalini kazanmışlar. Mısır'da bir film gördüm, Türkleri nasıl kesmişler de ülkelerini kurtarmışlar, bunu gösteriyor. Biz de Yunanlıları nasıl kestiğimizi gösteriyoruz. Araplar da aynı şeyi yapıyor işte, bunda bu kadar kızacak ne var? Biz Arap değildik ki, oralar da bizim değildi. "Burası Muştur, yolu yokuştur, giden gelmiyor, acep ne iştir" diyoruz. Giden gelmez tabii kardeşim. Onlardan da kimler gelmiş buralara ölüp gitmiş. Onlar da dönememiş. Onlar da ağıtlar yakıyorlar. Bunu nasıl görmezsin? Ayıp ya! Bizim Kahire'de olduğumuz dönem Türkiye'nin Mısır'la arası iyi değildi, Mısır galiba Yunanistan'ı destekliyordu o sıralar. Ama biz müzik adamıyız, dünya adamıyız, bize ne! Müzisyenden düşman olmaz. Ben Rumu da severim, Kürdü de severim, Arabı da severim. Bizim onurumuza dokunacak bir şey olduğu zaman biz de canımızı veririz. O olay farklı. Ama bir Rus seni mest ediyorsa, ona hayır diyemezsin kardeşim. Mahkumsun onu sevmeye. Vangelis'i bütün dünya dinliyor. Bu adam sevilmez mi? Yunanlıysa Yunanlı, beni hiç enterese etmez, o dünya adamıdır. Siz de bunları biliyorsunuz, beni niye konuşturuyorsunuz bu kadar be çocuklar!..

Söyleşi: **D.B.**

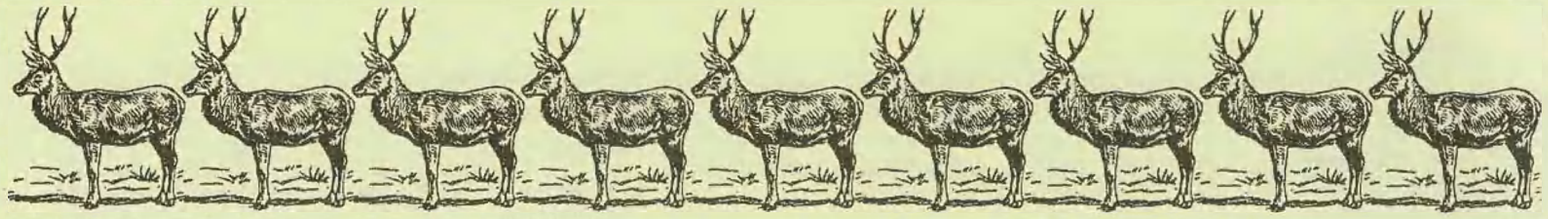

d→

DENİZ VE MEHTAP

Aheste çek kürekleri / Mehtap uyanmasın... Biz Heybeli'de her gece mehtaba çıkardık / Sandallarımız neş'e dolar zevke dalardık... Deniz ve mehtap / Sordular seni, neredesin...

Şimdi de Roll soruyor, deniz ve mehtap, neredesiniz? Eskiden deniz vardı, şimdi de var ama, giderek uzaklaşıyor. Uzun yolculuklar ve bol para gerektiriyor. Çok değil, 10-15 sene önce İstanbul'da, İzmir'de ve diğer sahil kentlerinde deniz şehrin içindeydi, şehrin sakinleri parka gider gibi plaja giderlerdi, "deniz banyosu" yaparlardı. Ve tabii, sandal gezintileri de... O zamanlar, deniz olduğu gibi, mehtap da vardı. Mehtap şimdi de var, ama adı "dolunay" artık. Mehtap dendiği zaman, akla deniz, sandal, neş'e ve hüzün gelirdi. Şimdi ise, ay yuvarlak olduğunda, akla kurtadamlar geliyor. Peki niye böyle oldu, mehtaptan dolunaya nasıl geçildi?

Can Kozanoğlu'nun İletişim Yayınları'ndan çıkan "Dolunay, İnternet ve Cemaat" adlı kitabı, "new age" zamanesinin mehtapsızlığı üzerine düşündürücü gözlemler ve çarpıcı veriler ihtiva ediyor. Henüz okumayanların okuması, okumuş olanların da bir daha elden geçirmesi Roll'un naçizane önerisidir.

e→

ENTELLEKTÜEL

Türkçeye geç girdi, önce uzun bir süre "münevver"in gölgesinde kaldı, sonra da "aydın"ın. 70'li yılların sonuna doğru "keşfedildi", 80'lerin başında aydını tahttan indirdi. Aydın fazla "ben bilirim"ciydi, genellikle de "jakoben"di. Ve her halükârda, "angaje" idi, hak, hukuk, adalet, özgürlük ve barışa... Entellektüel daha "cool"du, aydının istediklerini o da istiyordu, ama başkaları adına konuşmak istemiyordu. Böyle bir hakkı olmadığını düşünüyor, ayrıca "sözünü dayatmış olmak" durumuna düşmekten çekiniyordu. Entellektüel, "akıllı, bilgili adam" demekti. Gelgelelim, bilgi çağında olduğumuzdan, bilgi geçer akçeydi. Hem piyasada para ediyordu, hem de "sivil hayat"ta. Aydını tahttan indirdiği sıralarda, "aydın eksi siyasal angajman" kıvamındaydı, kısa bir süre sonra aklını bilgi satmaya kullanmaya başladı. Epey piyasa yaptı, bol para kazandı. Bu arada, iki hecesini kaybetti, "entel" oldu. Bir hakaret sözcüğüne dönüştü. "Yarım aydın"ın postmoderni oldu. Ve olan, entellektüel sözcüğüne oldu, bilgiyi değil, "satış"ı çağrıştırır oldu. Ve "aydın" yeniden itibar kazandı, bütün "defo"larına rağmen.

f→

FİRUZE

En eski süs taşlarından. Mısır'da milattan 6000 yıl önce ve Amerika kıtasında bin yıldan beri işlendiği biliniyor. Su içeren alüminyum fosfatla bakır ve demir karışımı bir oluşum. Renkleri, gökmavisinden maviye çalan yeşile ve koyu yeşile kadar değişebilir. Işıltısı, mum matlığında. Parlamadığı halde, değerli sayılan ender taşlardan. Eski bir kızılderili efsanesine göre, gökyüzünün mavi rengi firuzeden geliyor. Çok yüksek, bütünüyle firuze taşından bir dağın tepesine tüneyen altın renkli bir kartal, firuzenin mavisini kanatlarıyla gökyüzüne yansıtmış ve böylece gökyüzü mavi olmuş.

Kızılderililer, firuze taşının kutsal olduğuna inanırlardı. Navajo kabilesi mensupları, yağmur duasına çıkarken mutlaka yanlarına firuze taşı alırlar; Apaşlar, gökkuşağının toprağa değdiği yerde firuze taşı bulunacağını söyler; kimi kızılderili boyları, oklarına –hedefleri şaşırmasın diye– firuze taşları iliştirirler; kimi kızılderili boyları da, firuzenin sahibini kötülüklerden koruduğu inancıyla kalkanlarının üstüne firuze taşını işlerlerdi. Hemen bütün uygarlıklarda, firuzeye gizemli bir güç atfedilir. Nazara ve kem göze karşı "birebir" olduğu söylenir, zira efsaneye göre, firuze, sahibini korumak için kendisi kırılır ve sahibini kurtarır. Enteresan bir inanca göre de, eşlerden biri diğerine sadakatsizlik ederse, firuze maviden yeşile dönerek bu sadakatsizliği ifşa ediyordu. Firuze, bu özelliği nedeniyle, nikah yüzüklerine işleniyordu. Kızılderili astrolojisine göre firuze, Büyük Fırtınalar Dönemi'nde (kabaca 19 Şubat-20 Mart) doğanların, yani "Puma insanları"nın uğurlu taşı.

g→

GİDELİM BURALARDAN

Adem baba kadar eski bir duygu. Rivayete göre, Havva anamız, "gidelim buralardan Adem!.." demiş. Bir başka rivayete göre, aynı şeyi Adem Havva'ya söylemiş. O gün bugündür, "gidelim buralardan" makamı, insanoğluna cazip gelir. Kimi hakikaten çeker gider, kimi de o cümleyi söyleyerek rahatlar ve gitmiş kadar olur.

Adem'den beri varolan, zaman zaman yoğunlaşan ve yaygınlaşan, zaman zaman da buharlaşıp giden bir duygu. Şu son birkaç yıldır, Türkiye'de bir hayli yoğun ve yaygın. Geçen yüzyılın sonlarında da hemen hemen aynıymış. Hatta, Tevfik Fikret ve arkadaşları, o günlerde bir "gidelim buralardan" klasiğine imzalarını atmışlar. Niyetleri uzaklara, çok uzağa gitmekmiş, ta Yeni Zelanda'ya. Orada, o bakir, bozulmamış topraklarda bir çiftlik alıp "komün" kurmaya heveslenmişler. Epey bir hesap-kitap, plan-proje yapmışlar. Sonra... Sonrası klasik hikaye. "Yeni Zelanda işi yatmış"...

h→

HUZURUM KALMADI

Çağdaş hayat, modern dünya, postmodern zamanlar, globalleşme, sanayi toplumu, post-endüstriyalizm, enformasyon çağı... Adına ne dersek diyelim, içinde yaşadığımız zaman "huzurum kalmadı" zamanı. Zaten onun için de toplumsal iktidarlar hep huzur vaat ediyor, huzur vaadiyle tav ediyor. 12 Eylül bir "huzur operasyonu"ydu, İslami yükseliş "huzur İslâm'da" sloganıyla atağa geçmişti. İdeologların huzur söylemi, Orwell'in "1984"ündeki "new-speak"i gibi bir şey. Onlar "huzur" dedi mi, "cendere" diye anlamak gerekiyor. Ama bir de huzurun kendisi var. Bir güzel duygu olarak "huzur"...

Geçen sayımızda rebetiko üzerine yazan Vasiliki Papageorgiou anlattı: Türkçeden Yunancaya geçen sözcüklerden biri de "huzur"muş... Ancak, Türkçedeki gibi, genel ve soyut değil, özgül ve somut bir anlamı varmış, belli bir "an" ve "durum" için kullanılırmış. O an, sabah uykudan uyanıldığı an, durum ise, uykudan uyanılan ve fakat yataktan çıkılmayan, uyku sonrasındaki ve dünya işleri öncesindeki "yatak keyfi" anlamındaymış. Ev halkı, "hadi kalk artık" dediğinde, yataktaki "biraz daha huzur alayım" dermiş. Yunancadaki anlamıyla huzur, artık sadece haftasonlarına dair bir şey. "Çağdaş insan", uyanır uyanmaz yataktan fırlıyor, –Livaneli'nin kulakları çınlasın– duşunu alıp portakal suyunu içiyor ve tam gaz işine koşturuyor.

Huzur maddemize son noktayı koymadan önce, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanından söz etmezsek olmaz. Tanpınar'ın "Huzur"u bir başyapıt, "huzurum kalmadı" diyenlere ilaç gibi gelir. Etkisi de kolay kolay geçmez.

k→

KEDİLER

Cemal Süreya, "kedi, aşağılık duygusu olan bir kaplandır" diyor. Ama biz ustaya katılmıyoruz. Bize kalırsa, "kaplan, megalomanisi olan kedi". Kedi ise, "aşkın bir kaplan". Tabii, her kedi aynı aşkınlık düzeyinde olmuyor. Mesela bizim Samim, öyle bir aşkınlık düzeyinde ki, kedi türünün sınırlarını zorlu-

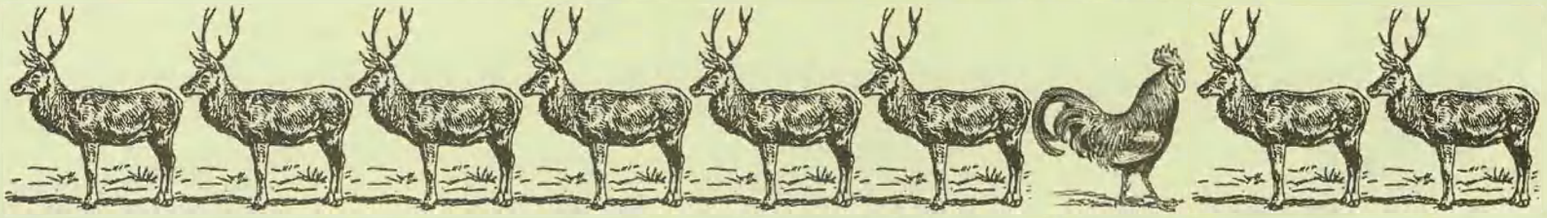

yor. Kuşlara aldırmıyor, yanında balık kızartılsa dönüp bakmıyor, çiçek koklamaya bayılıyor, suyunu çanağından değil, vazodan içiyor. Express'in ilk kurulduğu günlerde, "yazıhane"ye tanrı misafiri olarak gelmişti, zamanla ismini kazandı, kendisini kabul ettirdi, şimdi evde takılıyor.
Kedileri evcilleştirmek gerekmiyor, zaten evciller. Ama, bu "doğal" bir şey değil, "tarihi" bir şey. Bir zamanlar kedi de cangılda yaşarmış, cangılda kaplanla takılırmış, "güçlüdür, kuvvetlidir, akrabamızdır, bizi kollar, korur" diye. Fakat günün birinde aslanla karşılaşmışlar. Aslan, "lavuk, bu ne kasıntı, buranın kralı benim" deyip kaplanı sert bir pençe darbesiyle yere sermiş. Bunun üzerine kedi demiş ki, "ben bundan sonra en iyisi aslanla takılayım, alem buysa kral o". Gel zaman git zaman, bir gün aslanla dolaşırken karşılarına bir fil çıkmış, "ne bu afra tafra, krallık da nereden çıktı" deyip aslana bir hortum çakmış ki, kral hazretleri iki seksen. Bunun üzerine kedi demiş ki, "ben en iyisi bundan sonra fille takılayım, aslanı bile doğduğuna pişman ettiğine göre..." Böylece fille beraber gezer olmuş. Fakat günün birinde karşılarına bir avcı çıkmış. Doğrultmuş tüfeğini, basmış tetiğe, filimiz sizlere ömür. Bunun üzerine kedi demiş ki, "ben en iyisi bundan sonra avcıya takılayım, bu tüfeğin üstesinden kimse gelemez..." Böylece, kedi avcıya takılmış.
Hava kararınca, avcı evine gitmiş. Kapıyı karısı açmış, başlamış bizimkini fırçalamaya: "Bu saate kadar neredeydin mendebur herif..." Kedi bakmış duruma, "en sağlamı eve takılmak" demiş. İşte o gündür bugündür, kedi evde yaşarmış.

n→

NAR ÇİÇEĞİ

Çarşıdan aldım bir tane, eve geldim bin tane. Evet, nar. Meyvesi ayrı güzel, şerbeti ve şurubu ayrı. Anadolu'da, Çoruh vadisinde yabani türlerine de rastlanıyor; İzmir, Manisa, Mersin ve Urfa'nın çekirdeksiz narlarına doyum olmuyor. Süs bitkisi olarak da yetiştiriliyor ve onların da seyrine doyum olmuyor. Kökeni İran, Afganistan. Oralardan Akdeniz'e, Akdeniz havzasından da Amerika'ya ve Japonya'ya kadar yayılmış. Sözcük, Türkçeye Farsçadan geçmiş, edebiyatta sevgilinin güzelliğini anlatmak için kullanılageliyor: Nar tanesi, nur tanesi... Masallarda sınanmak ya da yok edilmek istenen kişiler, ejderhanın koruduğu bahçedeki narı ya da "gülen ayva ile ağlayan nar"ı getirmeye gönderilir. Lokman Hekim'e göre de, tatlı nar suyu idrar söktürücü, midevi ve güç vericidir. Parlak, canlı kırmızı renginden ötürü, "kırmızı"ya "nar çiçeği" boyutu kazandırmış. Abdülhamit döneminde, padişah hafiyelerinin fesleri nar çiçeği renginden olduğundan, "hafiye fesi" ve "hafiye" anlamında kullanılırmış.

o→

OLMALI MI, OLMAMALI MI

III. PERDE, I. SAHNE

Hamlet:

Olmak mı, yok olmak mı, bütün mesele bu!
Düşüncemizin katlanması mı asil,
Zalim kaderin yumruklarına, oklarına,
Yoksa diretip belâ denizlerine karşı
Dur, yeter! demesi mi?
Ölmek, uyumak sadece! Düşünün ki
uyumakla yalnız
Bitebilir bütün acıları yüreğin,
Çektiği bütün kahırlar insanoğlunun.
Uyumak, ama düş görebilirsin uykuda,
o kötü!
Çünkü, o ölüm uykularında,
Sıyrıldığımız zaman yaşamak kaygısından,
Ne düşler görebilir insan, düşünmeli bunu.
Bu düşüncedir felâketleri yaşanır yapan.
Yoksa kim dayanabilir zamanın kırbacına?
Zorbanın kahrına, gururunun çiğnenmesine,
Sevgisinin kepaze edilmesine,
Kanunların bu kadar yavaş
Yüzsüzlüğün bu kadar çabuk yürümesine,
Kötülere kul olmasına iyi insanın
Bir bıçak saplayıp göğsüne kurtulmak
varken?
Kim ister bütün bunlara katlanmak
Ağır bir hayatın altında inleyip terlemek,
Ölümden sonraki bir şeyden korkmasa,
O kimsenin gidip de dönmediği bilinmez
dünya
Ürkütmese yüreğini?
Bilmediğimiz belalara atılmaktansa
Çektiklerine razı etmese insanı?
Bilinç böyle korkak ediyor hepimizi:
Düşüncenin soluk ışığı bulandırıyor
Yürekten gelenin doğal rengini.
Ve nice büyük, yiğitçe alkışlar
Yollarını değiştirip bu yüzden,
Bir iş, bir eylem olma gücünü yitiriyorlar.
Ama sus, bak, güzel Ophelia geliyor.
Peri kızı dualarında unutma beni,
Ve bütün günahlarımı.

William Shakespeare, *Hamlet*
çev.: Sabahattin Eyuboğlu'ndan Roll'layarak

s→

SABAHÇI KAHVESİ

Fötr şapkalarını, ortalarını kırmadan, melon gibi giymiş dört kişi kağıt oynuyor; ötekiler onları seyrediyorlar, aralarında konuşuyorlar. Yahut gazete okuyorlar.
Daha ötede muhabbete, oyuna dalmış esnaf, yarın kurulacak pazara inmiş köylüler, kılıksız serseriler... Hasılı, tam kahve düşmanlarının tasvir ettiği kahve... Burasını boşaltıp asma lambalarını, teneke ocağını söndürmek, kapısını kilitlemek hakikaten güzel icraat olacak.
Güzel amma burasını kapatırsan biz bu kadar kişi bu saatte nereye gideceğiz?
Ben neyse ne... Bugün varsa yarın yok...
Gelgeç bir misafir... Fakat ötekiler ne yapacaklar? Şu neredeyse sobanın içine girecek başı, boynu sarılı ihtiyarın evde acaba ateşi var mı? Bekleyeni var mı? Karısının bu zamana kadar yaşamış olması şüpheli... İhtiyar uykuları ne kadar kısaysa geceler o kadar uzun. İçinde artık bulunmayan sıcak ve rahat köşeyi arar gibi durmadan döndüğü, kıpırdandığı yatağa şimdiden girerse sabahı nasıl bekliyecek? (...)
Bulunduğum kasabada dükkânlardan birçoğu haftada ancak birkaç gün açılıyor... İş az, müşteriler muayyen ve malum olduğu için başka türlü yapılmasına da sebep yok...
Esnafın, çengele asılı et parçaları, yahut pirinç çuvalları, leblebi tenekeleri, süpürge ve gaz şişesi hevenkleri arasında oturacağı yerde karşıki kahvede oturması işe zarar getirmediği gibi bu muhit değiştirme, kendisinin zihin ve karakter terbiyesi üzerinde de pek müessir olmaz sanırım. Sonra, toprakla uğraşanlar senenin bir kısmında boş demektir. Bunların, mutlak işinin başında bulunsunlar diye, elinde değnekle tarlalarında dolaşmaları istenemez. Yarınki pazarda mal satmağa gelmiş şu köylüler, kasabanın misafirleri... Bu kalabalıktan ve bu ışıktan çok memnun görünüyorlar... Belki de İstanbul'un sabahçı kahvelerinde olduğu gibi geceyi burada, şu peykelerdeki eski, fakat yumuşak minderlerin üstünde geçirecekler...

Reşat Nuri Güntekin, *Anadolu Notları*

y→

YAĞMUR

Şıp diye damlar, çiseler, bardaktan boşanır, ahmak ıslatır, Arap kızını camdan baktırır. Ondan kaçan doluya tutulur. Duasına çıkılır. Bombası yapılır. Ad olarak konur (örneğin, Fikret Kızılok'un oğlunun, Türkan Sultan'ın IV. Murat Cihan'dan olan kızının ve Karaoğlan'ın atının adı Yağmur'dur).
Ve tabii ki, üzerine şiirler ve şarkılar yazılır. Roll'un "en güzel 100" listesinde en güzel şarkı seçilen "Yağmur"un yanısıra, 40. sıradaki Bülent Ortaçgil'in "Yağmur"u, Jose Feliciano'nun "Rain"i, Bob Dylan'ın "A Hard Rain Is Gonna Fall"u, "Butch Cassidy and The Sundance Kid"in film müziği "Rain Drops Keep Falling On My Head"i ve Gene Kelly'nin "Singing In The Rain"i hafızalardan kolay silinmez yağmur şarkılarıdır. Her ne kadar kimi Roll yazarları Gary Moore'un "ameliyatla blues gitaristi olduğunu" söyleseler de, "The Sky Is Crying" yorumu hiç fena değildir, hatta gayet iyidir. Bütün Gary Moore aleyhtarlarına duyurulur. Fakat yine de, bizim favorimiz bir başka yağmurlu Dylan şarkısıdır: "Chimes of Freedom"...

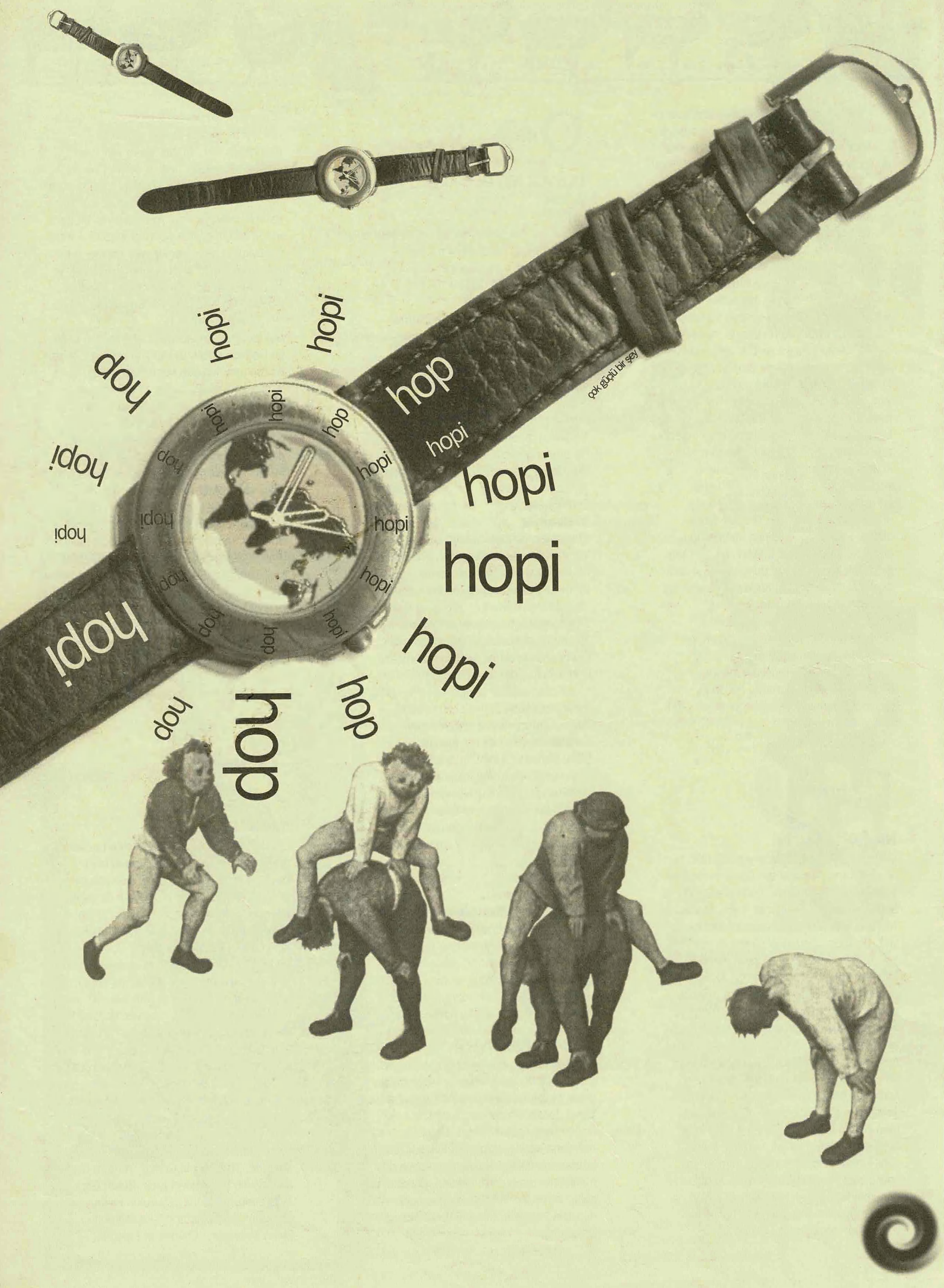

hop
hopi
hopi
hop
hopi
hopi
hopi
hop
hopi
hopi
hopi
hop
hop
hop
çok güçlü bir şey